

Rok 1912.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXIV. — Wydana i rozesłana dnia 8. sierpnia 1912.

Treść: (№ 153—155.) 153. Rozporządzenie dla przeprowadzenia ustawy z dnia 5.* lipca 1912, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej. — 154. Rozporządzenie, którym wydaje się postanowienia przejęte do ustawy z dnia 5. lipca 1912, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej. — 155. Rozporządzenie, którym w wykonaniu § 82. ustawy z dnia 5. lipca 1912, oznacza się obszary, w których na razie zachodzi brak nauczycieli.

153.

Rozporządzenie Ministerstwa obrony krajowej z dnia 27. lipca 1912 dla przeprowadzenia ustawy z dnia 5.* lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej.

Na zasadzie § 88. ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej, wydaje się w porozumieniu z Ministerstwem wojny celem przeprowadzenia ustawy powyższej następujące przepisy o służbie wojskowej, część I., zeszyt 1.

Z pośród załączników i wzorów ogłasza się te, których znajomość jest przedewszystkiem ważna dla obowiązanych do służby wojskowej oraz dla gmin i prowadzących metryki.

Georgi wr.

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 20-).

Przepisy o służbie wojskowej.

Część I.

Zeszyt 1.

Uwagi wstępne.

1. Przez oznaczenie: „zastrzeżenie przeznaczenia“ albo „przeznaczenie w zawieszeniu“ należy rozumieć, iż ustalenie, czy asenterowany przypada jako rekrut albo rezerwista zapasowy, ma dopiero nastąpić.

Oznaczenie: „zastrzeżenie przydziału“ wskazuje, iż należy jeszcze ustalić, czy asenterowany dostanie się do wspólnej siły zbrojnej czy do obrony krajowej.

Oznaczenie: „z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału“ należy tak rozumieć, iż zarówno co do przeznaczenia asenterowanego jako rekruta lub rezerwisty zapasowego, jak i co do przydzielenia go do wojska wspólnego (marynarki wojennej) albo obrony krajowej ma dopiero zapaść rozstrzygnięcie.

2. Przez oznaczenie: „wojsko wspólne“ i „obrona krajowa“ rozumie się z reguły także ich rezerwy zapasowe; gdzie ma się na myśli samą tylko rezerwę zapasową, jest to szczegółowo wyrażone.

3. Skrócenie „u. w.“ oznacza „ustawę o służbie wojskowej“, „u. o o. k.“ ustawę o c. k. obronie krajowej królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlberga.

„U. o o. k. t.“ ustawę, dotyczącą istytucji obrony krajowej dla księcia hrabstwa Tyrolu i kraju Vorarlberga.

„P. w. I.“ albo „p. w. II.“ oznacza przepisy o służbie wojskowej, część I., albo przepisy o służbie wojskowej, część II.

4. W pojęciu „wojsko“ mieści się w ogólności także obrona krajowa. Tylko tam, gdzie mogłyby powstać wątpliwości, są odnośnie komendy, zakłady, władze itd. osobno wymienione.

5. Niezaliczone do pewnej klasy rangi, a pobierające gażę osoby z wojska wspólnego, marynarki wojennej i obrony krajowej należy traktować tak jak szeregowców, jeżeli nie obowiązują co do nich postanowienia szczególne.

6. Jeżeli wyraźnie nie zaznaczono przeciwnie, mają odwołania skutek odwłoczny.

7. Liczby paragrafów, które pozostawiono w tekście niewypełnione, odnoszą się do drugiego zeszytu p. w. I., który będzie wydany później (zobacz §§ 22., 31., 49., 55., 73., 93., 98.).

Rozdział I.

Podział siły zbrojnej; organizacja uzupełnienia.

§ 1.

Podział siły zbrojnej.

Siła zbrojna dzieli się na wspólną siłę zbrojną, obronę krajową i pospolite ruszenie.

Wspólna siła zbrojna obejmuje wojsko wspólne i marynarkę wojenną.

Wojsko wspólne i obrona krajowa mają jako istotne części składowe rezerwy zapasowe.

§ 2.

Podział terytorialny, podział na okręgi uzupełnienia, okręgi uzupełnienia obrony krajowej, okręgi paborowe.

1. Monarchia austriacko-węgierska dzieli się na 16 okręgów terytorialnych wojskowych, które rozpadają się dalej na 112 okręgów uzupełnienia dla wspólnej siły zbrojnej.

Z okręgów uzupełnienia przypada: 60 na królestwo i kraje reprezentowane w Radzie państwa (w tem dwa dla marynarki wojennej), 48 na kraje Świętej Korony węgierskiej (w tem jeden dla marynarki wojennej) i 4 na Bośnię-Hercegowinę.

2. Dla przeprowadzenia paboru dzieli się okręgi uzupełnienia na okręgi paborowe.

Każdy powiat polityczny stanowi okręg paborowy.

W miarę potrzeby można wyjątkowo podzielić poszczególne powiaty polityczne na kilka okręgów paborowych.

Okręgi paborowe ustanawia i zmienia Ministerstwo obrony krajowej. .

3. Obecny podział Monarchii na okręgi terytorialne wojskowe i okręgi uzupełnienia jest przedstawiony w załączniku I., z którego wynika także, z jakich okręgów paborowych składa się każdy okręg uzupełnienia.

4. Dawny obwód Katorski i ląd stały dawnego obwodu Ragusańskiego nie są przydzielone do żadnego okręgu uzupełnienia wojska wspólnego (marynarki wojennej), lecz wcielone jedynie do okręgu uzupełnienia obrony krajowej Castelnovo.

5. Podział królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa oraz krajów Świętej Korony węgierskiej na okręgi uzupełnienia obrony krajowej obejmują załączniki I a i I b.

§ 3.

Władze uzupełnienia.

1. Przez „władze uzupełnienia“ rozumie się władze, które współdziałają przy uzupełnianiu wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej.

2. Władze uzupełnienia dzielą się na trzy instancje w sposób następujący:

<i>a) Wojskowe władze uzupełnienia</i>		<i>b) Polityczne władze uzupełnienia</i>
wspólnej siły zbrojnej	c. k. obrony krajowej	
Instancia 1.: komendy okręgów uzupełnienia (komendy okręgów uzupełnienia marynarki wojennej)	komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej	Instancia 1.: polityczne władze powiatowe
Instancia 2.: komendy terytorialne wojskowe	komendy terytorialne obrony krajowej i naczelną władzą obrony kraju w Innsbruku	Instancia 2.: polityczne władze krajowe (naczelną władzą obrony kraju w Innsbruku)
Instancia 3.: Ministerstwo wojny	Ministerstwo obrony krajowej	Instancia 3.: Ministerstwo obrony krajowej

Polityczne i wojskowe władze uzupełnienia pierwszej i drugiej instancji mają przeprowadzać czynności urzędowe częścią samodzielnie, częścią wspólnie; w pierwszym wypadku oznacza się władzę odnośną zawsze osobno, a w drugim używa oznaczenia: „władza uzupełnienia pierwszej” lub „drugiej instancji”.

3. W instancji najwyższej rozstrzyga Ministerstwo obrony krajowej lub Ministerstwo wojny częścią samodzielnie, a częścią rozstrzygają oba Ministerstwa wspólnie.

4. Przez oznaczenie: „polityczne władze powiatowe” należy rozumieć starostwa i gminy z własnym statutem, sprawujące czynności politycznych władz powiatowych.

§ 4.

Zakres działania władz uzupełnienia.

1. Zakres działania władz, powołanych do współdziałania w sprawach uzupełnienia, jest określony przepisem niniejszym.

Władze uzupełnienia mają także agendy, załatwiane w drodze komisy, a mianowicie przy

komisach poborowych (rozdział III.) i komisach rozpoznawczych (rozdział V.).

2. Jeżeli w razie różnicy zdań pomiędzy niższymi władzami uzupełnienia nie uzyska się porozumienia, wówczas należy rozstrzygnienie do tej władzy, która w sprawie odnośnej miałaby orzekać wskutek odwołania.

Rozdział II.

Obowiązek służby wojskowej; obowiązek do czynności służbowych w celach wojennych.

§ 5.

Obowiązek służby wojskowej, warunki ogólne wstąpienia do wojska wspólnego lub marynarki wojennej i do obrony krajowej.

1. Obowiązek służby wojskowej jest obowiązkiem powszechnym, a każdy obywatel państwa musi dopełnić go osobiście według postanowień ustawy o służbie wojskowej; obejmuje on: obowiązek stawienia się do poboru, obowiązek służbowy i obowiązek służby w pospolitem ruszeniu (§ 1. u. w.).

Zastępstwo w dopełnianiu obowiązku służby wojskowej jest zatem niedopuszczalne.

2. Warunki ogólne.

A. Dla wstąpienia do wojska wspólnego lub marynarce wojennej:

- a) obywatelstwo austriackie lub węgierskie, względnie obywatelstwo bośniacko-hercegowińskie;
- b) potrzebne uzdatnienie umysłowe i fizyczne;
- c) wiek co najmniej pełnych lat 17 (§ 14. u. w.).

B. Dla wstąpienia do obrony krajowej:

- obywatelstwo austriackie, tudzież
- potrzebne uzdatnienie umysłowe i fizyczne i
- wiek co najmniej pełnych lat 17 (§ 15. u. w.).

§ 6.

Obowiązek służbowy w ogólności.

1. Obowiązek służbowy jest to obowiązek do służby wojskowej w wojsku wspólnem, w marynarce wojennej lub w obronie krajowej.

2. Prawidłowy obowiązek służbowy trwa:

A. w wojsku wspólnem:

- a) w ogóle dwa lata w służbie czynnej i dziesięć lat w rezerwie;
- b) przy konnicy i artylerii konnej, tudzież
- c) przy formacyach z dwuletnią służbączną dla takiej ilości żołnierzy, która odpowiada ustalonemu budżetem etatowi podoficerów, a do której należy wliczać podoficerów, odbywających przy formacych tych dobrowolnie dalszą służbęczną, oraz tych, którzy weszli tam dobrowolnie według § 19. u. w. z obowiązkiem do trzechletniej służby czynnej, trzy lata w służbie czynnej i siedem lat w rezerwie;
- d) dla wcielonych do rezerwy zapasowej dwanaście lat.

B. w marynarce wojennej:

cztery lata w służbie czynnej, pięć lat w rezerwie i trzy lata w obronie morskiej (§ 8. u. w.);

C. w obronie krajowej:

- a) w ogóle dwa lata w służbie czynnej i dziesięć lat w rezerwie;
- b) przy konnicy, tudzież
- c) przy formacyach z dwuletnią służbączną dla takiej ilości żołnierzy, która odpowiada ustalonemu budżetem etatowi podoficerów, a do której należy wliczać podoficerów,

odbywających przy formacych tych dobrowolnie dalszą służbęczną, oraz tych, którzy weszli tam dobrowolnie według § 19. u. w. z obowiązkiem do trzechletniej służby czynnej, trzy lata w służbie czynnej i siedem lat w rezerwie;

- d) dla wcielonych do rezerwy zapasowej dwanaście lat.

3. Na żądanie Ministerstwa obrony krajowej należy tych obowiązanych do służby, którzy mieliby rozpocząć ostatni rok obowiązku służbowego w wojsku wspólnem, przenieść w miarę potrzeby do obrony krajowej celem uzupełnienia jej etatów wojennych.

Jeżeli stosunki etatów wojennych w wojsku wspólnem zezwalają na to, można przenieść do obrony krajowej zamiast pewnej części ostatniego roku taką samą część młodszego roku, która ma odbyć tam następnie resztę swej całej powinności służbowej.

Co do obowiązku służby w pospolitem ruszeniu obowiązują osobne przepisy ustawowe. Dla asenterowanych na podstawie ustawy o służbie wojskowej odpadają w razie odbycia trzechletniej prawidłowej służby czynnej dwa ostatnie lata, a w razie odbycia czteroletniej prawidłowej służby czynnej w marynarce wojennej ostatnie pięć lat prawidłowego ustawowego obowiązku służby w pospolitem ruszeniu (§ 8. u. w.).

4. Żołnierze, którzy z jakiegokolwiek powodu przechodzą z jednego stosunku służbowego do innego, na przykład z służby czynnej lub rezerwy do rezerwy zapasowej albo z rezerwy zapasowej do służby czynnej lub rezerwy albo przed dopełnieniem obowiązku służbowego w wojsku wspólnem do obrony krajowej lub odwrotnie, mają w nowym stosunku służbowym dopełnić powinności służbowej, odpowiadającej rokowi ich asenterunku, przy utrzymaniu ogólnego obowiązku służbowego. Obowiązek do dłuższej służby czynnej od przyjętej pierwotnie może być uzasadniony przez to tylko wtedy, gdy przeniesienie miało miejsce w ciągu trzech pierwszych miesięcy po rozpoczęciu służby czynnej.

Przy przenoszeniu szeregowców z powodu przydzielenia do rezerwy albo w stosunku rezerwowym pozostaje rozstrzygającym dotychczasowy obowiązek służbowy.

5. Osobom, należącym do wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej, które służą przy żandarmierią, wlicza się przebyty tam czas służby do prawidłowego obowiązku służbowego.

6. Obowiązanym do służby wojskowej, którzy służyli już w wspólnej siły zbrojnej lub obroni krajowej i zostali wydzieni z powodu niezdolności do służby,

a następnie jako popisowi ponownie asenterowani, należy wliczyć do obowiązku służbowego poprzedni czas służby, a mianowicie:

- a) rzeczywistą służbę czynną od trzech do sześciu miesięcy włącznie powinno się policzyć na poczet obowiązku do służby czynnej za poł roku, a służbę ponad sześć miesięcy aż do roku za pełny rok. Służba czynna poniżej trzech miesięcy nie wchodzi w rachubę przy obliczaniu obowiązku do służby czynnej (wyjątek dla jednorocznych ochronników oraz dla dopuszczonych do dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej) (§ 8 : 3);
- b) na poczet ogólnego obowiązku służbowego liczy się czas służby ponad sześć miesięcy aż do roku za pełny rok, bez względu na to, czy odbyto ją w stosunku czynnym lub nieczynnym. Czasu służby, wynoszącego sześć miesięcy lub mniej, nie uwzględnia się przy obliczaniu ogólnego obowiązku służbowego.

7. Wyjątki od powyższego prawidłowego obowiązku służbowego są omówione w §§ 7. do 14.

§ 7.

Obowiązek służbowy ochronników.

1. Ci, którzy przed dopełnieniem obowiązku stawienia się do poboru wstępują dobrowolnie do wojska wspólnego lub obrony krajowej, są obowiązani do trzechletniej służby czynnej i siedmioletniej służby w rezerwie, pomijając tych, których dopuszczono do jednorocznej lub dwuletniej ochronniczej służby czynnej (§§ 21. do 28. u. w.); wyjątk stanowią dobrowolnie wstępujący, którzy przy wstąpieniu mają prawo do dwuletniej służby czynnej w myśl § 20. u. w. i prawo to podnoszą.

Wspomnianych wyżej ochronników można przyjąć tylko do takiego oddziału broni (zakładu), dla którego dwuletni czas służby czynnej jest ustawowo unormowany; mają oni obowiązek do dziesięcioletniej służby w rezerwie.

Ci, którzy przed dopełnieniem obowiązku stawienia się do poboru wstępują dobrowolnie do marynarki wojennej, są obowiązani do powinności służbowej, ustanowionej dla marynarki wojennej w § 8. u. w.

Zawodowi marynarze mogą przed dopełnieniem obowiązku stawienia się do poboru wstępować dobrowolnie tylko do marynarki wojennej (§ 19 : 2 u. w.).

2. Obowiązek służbowy tych, którzy uczynili zadość powinności stawienia się do poboru albo wstępują dobrowolnie po odbyciu obowiązku służbowego w rezerwie, rozciąga się w wojsku wspólnym lub obronie krajowej tylko na trzechletni, a w marynarce wojennej tylko czteroletni czas służby czynnej, ewentualnie zaś w wszystkich tych częściach siły zbrojnej tylko na czas wojny (§ 19 : 6 u. w.).

3. Na wstępujących dobrowolnie według § 19 : 7 u. w. (§ 136.) ciąży obowiązek służbowy, ustanowiony w poprzedzającym punkcie 2.

4. Czasu służby, który ochronnik przebył w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej przed ponownym asenterowaniem, nie wlicza się do nowo przyjętego obowiązku służbowego.

§ 8.

Obowiązek służbowy ochronników jednorocznych.

1. Ochronicy jednoroczni są obowiązani do jednorocznej tylko służby czynnej i jedenastoletniej służby rezerwowej w wojsku wspólnym, marynarce wojennej lub obronie krajowej (§§ 21. i 27. u. w.).

2. Po ukończeniu służby czynnej przenosi się ochronników jednorocznych do rezerwy (§§ 22. do 27. u. w.).

3. Ochronikom jednorocznym, którzy jako tacy służyli czynnie w wojsku wspólnym, marynarce wojennej lub obronie krajowej i zostali wydzieleni z powodu niezdatności do służby, a będą później jako popisowi ponownie asenterowani, należy wliczyć do obowiązku służby czynnej poprzedni czas służby tej w całości.

Policzenie na poczet ogólnego obowiązku służbowego ma miejsce według postanowień § 6 : 6 b).

§ 9.

Obowiązek służbowy tych, których dopuszczono do dwuletniej ochronniczej służby czynnej w marynarce wojennej.

1. Ochronicy jednoroczni w służbie przed frontem, dopuszczeni do dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej, są obowiązani do dwuletniej służby czynnej i dziesięcioletniej służby w rezerwie (§ 28 : 1 u. w.).

2. Po odbyciu dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej przenosi się ich do rezerwy (§ 28 : 4 u. w.).

3. Tych, którzy utracili uzdatnienie fizyczne do służby w marynarce wojennej, należy przenieść do wojska wspólnego; czas służby czynnej, przebyty w marynarce wojennej, wlicza się im w całość do jednorocznej służby przed frontem, którą mają odbyć następnie.

Jeżeli ochronik odnośny wysłużył w marynarce wojennej już rok lub więcej, należy przenieść go zaraz do rezerwy wojska wspólnego.

Posiadających prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim obszarze obrony krajowej należy przenieść do obrony krajowej.

Tym, których dopuszczono do dwuletniej ochronniczej służby czynnej w marynarce wojennej, a następnie wydzielono z powodu niezdatności do służby i później drogą poboru ponownie asentero-

wano, należy wliczyć poprzedni czas służby czynnej według postanowień poprzedzających.

Policzenie na poczet ogólnego obowiązku służbowego ma miejsce według przepisów § 6 : 6 b.

§ 10.

Przedłużenie obowiązku służbowego za karę i uzupełnienie zaniedbanego czasu służby.

1. Przedłużenie obowiązku służby czynnej i ogólnego obowiązku służbowego o jeden rok zachodzi w razie skazania:

- a) za przekroczenie z § 65. u. w. albo wystąpek z § 66., ustęp 1. u. w., wyjawszy, jeżeli sprawca stawił się później dobrowolnie do poboru (rozpoznania) (§ 70 : 2 a u. w.),
- b) za wystąpek z § 67., ustęp 1. u. w., jeżeli czyn popełniono przed poborem albo przed dniem, wyznaczonym na rozpoczęcie służby czynnej lub pierwszego wykształcenia wojskowego, i jeżeli sprawca chciał uchylić się od ustawowej powinności wojskowej, wyjawszy, gdyby stawił się później dobrowolnie do poboru (rozpoznania) lub pełnienia służby i wyznał swoje zbiegi (§ 70 : 2 b u. w.),
- c) za wystąpek z § 69. u. w., jeżeli czyn popełniono przed poborem albo przed dniem, wyznaczonym na rozpoczęcie służby czynnej lub pierwszego wykształcenia wojskowego, i jeżeli sprawca jest jeszcze zdany do jakiegokolwiek, chociażby podzielnej służby w wojsku wspólnem, w marynarce wojennej lub w obronie krajowej (§ 70 : 2 c u. w.).

2. Wojskowym, którzy stają się winnymi dezercy, nie wlicza się do ustawowego okresu obowiązku służbowego czasu od ich wykreślenia z etatu aż do prezentowania jako czasu interkalarnego. Pod względem dalszego przedłużenia czasu służby rozstrzygają ustawy wojskowe (§ 45 : 1 u. w.).

Czas interkalarny obejmuje przelicz czasu od dnia ucieczki aż do dnia dobrowolnego zgłoszenia się zbiega lub jego przytrzymania.

Obowiązek służby dodatkowej, nałożony zbięgiem wyrokiem, pociąga za sobą odpowiednie przedłużenie ogólnego czasu służby.

3. Ci, którzy przez niezastosowanie się do rozkazu powołującego zaniedbują służbę czynną przez więcej jak trzy miesiące, mają wyrównać zaniedbanie to w ciągu ogólnego czasu służby, o ile nie przychodzi do ewentualnego skazania z powodu dezercji i nie zachodzą skutki tego skazania (§ 45 : 2 u. w.).

4. Skazanie przez sąd karny cywilny lub wojskowy powoduje przedłużenie czasu służby czynnej i ogólnego czasu służby o czas zaniedbanej służby

czynnej w tym wypadku, jeżeli czas, zaniedbany wskutek uwięzienia za karę, wynosi w ogóle więcej aniżeli trzy miesiące. Areszt śledczy, policzony na poczet kary, uważa się za uwięzienie za karę (§ 45 : 3 u. w.).

5. Jako zaniedbanie ponad 3 miesiące może wchodzić w rachubę w przypadkach punktów 3. i 4. tylko zaniedbanie, przypadające na czas od dnia, na który zarządzono powołanie, aż do dnia, w którym obowiązany do służby byłby w swym oddziale etatowym wśród warunków zwyczajnych stale urlopowany.

Kto ma do wyrównania w służbie czynnej zaniedbanie takie albo interkalare z powodu dezercji, uzyskuje prawo do stałego urlopowania po upływie czasu, ubiegłego między dniem, na który był powołany, a dniem, w którym zostałby wśród warunków zwyczajnych w swym oddziale etatowym stale urlopowany, z doliczeniem czasu przedłużonego ewentualnie za karę obowiązku do służby czynnej, przypadającego na zaniedbanie i interkalare, obliczone według ustępu poprzedzającego.

§ 11.

Obowiązek służbowy w razie uzyskania innego obywatelstwa albo przynależności do krajów Bośni-Hercegowiny oraz obowiązek służbowy osób, których obywatelstwo jest nieznane.

1. Obowiązani do służby wojskowej, którzy byli obywatełami węgierskimi a uzyskali obywatelstwo austriackie, oraz obowiązani do służby wojskowej obywatele bośniacko-hercegowińscy, którzy nabyli obywatelstwo austriackie (także przez urodzenie), nie są w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa obowiązani stawić się do poboru, jeżeli już w swej poprzedniej ojczyźnie uczynili zadość obowiązkowi temu; przy utrzymaniu ustawowego obowiązku służbowego będą oni przydzieleni z wliczeniem dopełnionej już części obowiązku tego do odpowiadających nowonabytemu prawu swojszczyzny oddziałów broni wojska wspólnego, do marynarki wojennej lub obrony krajowej, względnie wzięci w ewidencję jako obowiązani do pospolitego ruszenia.

2. Inne osoby, prócz wymienionych w punkcie 1., które uzyskały obywatelstwo austriackie w wieku, obowiązującym do służby wojskowej, powinny dopełnić obowiązku służby wojskowej, odpowiadającego ich wiekowi według ustawy o służbie wojskowej, bez względu na to, czy i w jaki sposób uczyniły zadość obowiązkowi temu w swej dawnej ojczyźnie.

Jeżeli osobom takim nadano obywatelstwo austriackie po tym roku, w którym ukończyły 23. rok życia, ale jeszcze przed dniem 31. grudnia tego

roku, w którym kończą 33. rok życia, wówczas należy je tylko jeden raz poddać poborowi zaraz po uzyskaniu obywatelstwa austriackiego, asenterować do służby wojskowej w razie zdatności i przydzielić do odpowiadającego pierwszej klasie wieku ich roku urodzenia roku asenterunkowego rezerwy zapasowej obrony krajowej, przy której mają odbyć swój obowiązek służbowy.

Ewentualne dopuszczenie do jednorocznej służby czynnej nie doznaje przez to zmiany.

3. Także obywatele austriaccy, którzy uzyskali obywatelstwo bośniacko-hercegowińskie (także przez urodzenie), podlegają obowiązkowi wojskowemu według postanowień ustawy o służbie wojskowej dla królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

Obywatelstwo bośniacko-hercegowińskie niema zatem wpływu na obowiązek służbowy obywateli austriackich.

4. Osoby, których przynależność jest nieznana, a które przebywają stale w królestwach i krajach, reprezentowanych w Radzie państwa, podlegają obowiązkowi wojskowemu, ustanowionemu w punkcie 2., jeżeli nie mogą wykazać obywatelstwa zagranicznego (§ 10. u. w.).

Dowód obywatelstwa zagranicznego należy uważa za dostarczony, jeżeli strona przedkłada w tym względzie dokument, wystawiony przez właściwą władzę państwową zagraniczną.

§ 12.

Początek i koniec czasu służby.

1. Z pominięciem wypadków wyjątkowych, wymienionych w następujących punktach 2., 3. i 4., rozpoczyna się czas służby z dniem wcielenia (§ 41 : 2, ustęp pierwszy, u. w., § 127. p. w. I.).

2. Czas służby tych asenterowanych, których bez ich zawinienia nie poddano poborowi w wieku popisowym, należy liczyć tak, jak gdyby asenterowano ich w 23. roku życia (§ 41 : 2, ustęp drugi, u. w.).

Nie należy przyjmować zawinienia, jeżeli nie ma orzeczenia karnego.

3. Jednorocznym ochotnikom, którzy wstąpili dobrowolnie i rozpoczynają służbęczną jeszcze przed wejściem w wiek popisowy, liczy się czas służby od dnia rozpoczęcia służby czynnej, zresztą zaś od dnia 1. października tego roku, w którym kończą 21. rok życia. Czas służby ochotników jednorocznych, asenterowanych w drodze poboru, liczy się od dnia 1. października roku asenterunkowego (§ 21 : 11 u. w.).

Przez rok asenterunku należy rozumieć rok rzeczywistego asenterowania.

Jeżeli ochotnik jednoroczny, asenterowany przed wejściem w wiek popisowy, został z powodu mobilizacji zaprezentowany do pełnienia służby czynnej przed tym dniem 1. października, który rozstrzyga o rozpoczęciu czasu służby, wówczas liczy się czas ten od dnia prezentowania.

4. Co do tych, którzy w dniu wcielenia znajdowali się w areszcie śledczym lub odbywali karę, liczy się czas służby czynnej, jeżeli zwłoka wynosi więcej aniżeli trzy miesiące, dopiero od dnia rozpoczęcia służby tej. Także ogólny czas służby przedłuża się w tym wypadku o czas zaniedbanej służby czynnej, wyjawszy, gdyby pozostający w areszcie śledczym nie został skazany (§ 42., ustęp drugi, u. w.).

5. Z wyjątkiem obowiązku do służby czynnej ochotników jednorocznych, ochotników dwuletnich marynarki wojennej oraz zobowiązanych w myśl § 19. u. w. na czas wojny, tudzież szczególnego obowiązku do służby czynnej, przyjętego według § 9. u. w., kończy się czas służby w każdym stosunku obowiązku służbowego, bez względu na dzień wcielenia, z dniem 31. grudnia tego roku, w którym upływa odnośny obowiązek służbowy (§ 41 : 2, ustęp ostatni u. w.).

6. W razie wojny zarządza się przeniesienie do rezerwy tylko na rozkaz Najjaśniejszego Pana (§ 46., ustęp ostatni u. w.); w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) następuje uwolnienie tylko za zezwoleniem Najjaśniejszego Pana (§ 59., ustęp przedostatni u. w.).

§ 13.

Obowiązek służby czynnej w ogólności.

1. Podlegający obowiązkowi służby czynnej są zobowiązani do nieprzerwanej służby czynnej (§ 43. u. w.).

2. Obowiązek służby czynnej rozpoczyna się z dniem wcielenia i kończy, z wyjątkiem obowiązku służby czynnej ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej, tudzież zobowiązanych w myśl § 19. u. w. na czas wojny, bez względu na dzień wcielenia, z dniem 31. grudnia tego roku, w którym dopełniono ustawnowej służby czynnej (§ 41. u. w.).

Obowiązek służby czynnej ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej kończy się bezpośrednio po dopełnieniu służby czynnej.

U tych, którzy na zasadzie § 47. u. w. kontynuują dobrowolnie służbęczną albo przyjęli w myśl § 9. u. w. szczególny obowiązek do służby czynnej, kończy się obowiązek ten z dniem 31. grudnia tego roku, w którym dopełnili przedłużonej służby czynnej.

Tylko u podoficerów, którzy po dopełnieniu obowiązku służbowego w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej służą dalej dobrowolnie, kończy się obowiązek służby czynnej z nadaniem im posady w służbie publicznej lub w niektórych gałęziach służby prywatnej na podstawie prawa, określonego w § 85. u. w.

§ 14.

Szczególny obowiązek do służby czynnej.

1. Szczególny obowiązek do służby czynnej ciąży:

- a) na ochotnikach jednorocznych i ochotnikach dwuletnich marynarki wojennej;
- b) na tych, których kosztem państwa wykształcono do zawodowej służby wojskowej lub którym przyznano w tym celu stypendya, zwrot kosztów nauki lub miejsca fundacyjne; wykształcenie to może mieć miejsce także w czasie odbywania służby czynnej;
- c) na absolwentach wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych (akademii wojskowych, szkół kadeckich i akademii marynarki), których asenterowano i wcielono do wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej;
- d) na wojskowych akademikach weterynaryi w Akademii weterynaryjnej w Wiedniu oraz w c. i k. Internacie wojskowym akademików weterynaryi w Budapeszcie; dalej na uczniach wojskowych kursu podkownictwa w Akademii weterynaryjnej w Wiedniu i w k. w. Akademii weterynaryjnej w Budapeszcie;
- e) na elewach kapeli, chłopach okrętowych, maszynowych i chłopach kapeli.

2. Obowiązek służby czynnej ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej jest określony w §§ 8. i 9. i w rozdziale VII.

3. Czas trwania szczególnego obowiązku do służby czynnej osób, wymienionych w punkcie 1., b., stosuje się do przepisów, obowiązujących w czasie przyjęcia odnośnego zobowiązania.

4. Obowiązek służby czynnej absolwentów wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych jest określony w § 130.

Przy wymiarze obowiązku służby czynnej uważa się miejsca w szkołach kadeckich za równorzędne z zupełnie wolnymi miejscowościami skarbowymi.

5. O obowiązku służby czynnej wojskowych akademików weterynaryi traktują przepisy wojskowe, dotyczące przyjmowania aspirantów do Akademii weterynaryjnych w Wiedniu i Budapeszcie, według których są akademicy ci w zamian za studia weterynaryjne, ukończone na koszt zarządu wojskowego, obowiązani do siedmioletniej czynnej służby wojskowej.

Uczniowie wojskowi kursu podkownictwa w c. i k. Akademii weterynaryjnej w Wiedniu oraz w k. w. Akademii weterynaryjnej w Budapeszcie mają za każde półrocze, przebyte na kursie tym, odśłużyć czynnie pół roku ponad prawidłowy obowiązek służby czynnej.

Ci, którzy przy ukończeniu kursu podkownictwa dopełnili już obowiązku służby czynnej, mają odśłużyć pełne przedłużenie służby tej dopiero po ukończeniu wspomnianego kursu.

6. Elewi kapeli, których asenterowano i wcielono wprost z stosunku tego, są obowiązani odśłużyć czynnie za każdy pełny rok, przebyty w wspomnianym charakterze, a chłopcy okrętowi, maszynowi i chłopcy kapeli za każdy rok szkolny, jeden rok ponad prawidłowy czas służby czynnej.

Na elewach i chłopach, których zwrócono rodzinie przed asenterowaniem w myśl przepisów odnośnych, nie ciąży. o ile wstępnią później do wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej, przedłużenie obowiązku służby czynnej z tej przyczyny, iż byli elewami lub chłopami.

7. Przyjęcie obowiązku przedłużonej służby czynnej, określonego w punktach 3., 5. i 6., ma odnośna osoba oświadczyć, i to jeżeli jest małoletnia za zgodą ojca lub opiekuna, przed wstąpieniem w jeden z wymienionych stosunków w rewersie uwierzytelionym lub potwierdzonym przez polityczną władzę powiatową miejsca pobytu.

8. Przedłużenie służby czynnej osób, wymienionych w punkcie 4. i 5., ma przy ich wystąpieniu z odnośnego zakładu oznaczyć sam zakład.

§ 15.

Rozpoczęcie służby czynnej.

1. Z pominięciem wypadków wyjątkowych, wymienionych w §§ 21., 23., 24., 25., 27., 28., 31., 32. i 33. u. w. oraz w ustępie następującym, powinno się z reguły rozpocząć służbęczną z chwilą wcielenia.

Kto pozostaje w dniu wcielenia w areszcie śledczym lub w uwięzieniu za karę, ma rozpocząć służbęczną bezpośrednio po uwolnieniu z aresztu.

2. Odstąpienia od tych postanowień zasadniczych są uregulowane w przepisach wojskowych lub będą zarządzane w każdym wypadku z osobna.

3. Podania rekrutów niewcielonych o zezwolenie na rozpoczęcie służby czynnej przed chwilą ogólnego wcielenia mogą być wzięte pod rozważę dopiero wtedy, gdy przydzielenie ich jest już znane.

Podania takie mają być wnoszone za pośrednictwem właściwej władzy powiatowej do właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej), która przesyła je do rozstrzygnięcia, jeżeli przydział do oddziałów bronii miał już miejsce, odnośnie oddziałowi bronii (zakładowi), a w przeciwnym razie temu oddziałowi bronii (zakładowi), dla którego odnośną osobę zaprzepasztowano przy poborze. Wspomniany oddział bronii (zakład) może przychylić się do prośby tylko wtedy, gdy powołanie odnośnej osoby do służby czynnej przed czasem właściwym okazuje się korzystne dla służby i gdy zachodzi niedobór w porównaniu z unormowanym stanem czynnym.

Prośby zawodowych marynarzy przy żegludze morskiej i wielkiej żegludze wybrzeżnej należy bezwarunkowo uwzględniać.

Zezwolenie na wstąpienie gaśnie, jeżeli przedstawienie nie przyszło do skutku w ciągu dni czternastu, licząc od dnia doręczenia odnośnej uchwały.

Jeżeli badanie, podjęte przez lekarza wojskowego, wykaże niezdarność kompetenta do służby, wówczas należy pozostawić go w poprzednim stosunku aż do chwili ogólnego wcielenia.

4. O ile rekruci, już wcieleni lecz pozostawieni wyjątkowo w stosunku nieczynnym, chcą rozpoczęć służbę czynną przed dniem, w tym celu wyznaczonym, będą zastosowane analogicznie postanowienia punktu 3.

§ 16.

Odroczenie służby czynnej.

1. Rekrutom, którzy zajęci są przygotowaniem się do pewnego określonego zawodu życiowego albo wyuczeniem się pewnej sztuki lub pewnego rzemiosła i mogliby wskutek przerwy ponieść znaczną szkodę, albo którzy wykazują inne stosunki, zasługujące na szczególne uwzględnienie, można przyznać odroczenie rozpoczęcia służby czynnej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia, z zastrzeżeniem powołania w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) (§ 33. u. w.).

Pod względem przygotowania się do pewnego zawodu oraz wyuczenia sztuki lub rzemiosła wchodzą w rachubę tylko takie wypadki, w których dla uzyskania wymaganej wiedzy i biegłości potrzeba nieprzerwanej dłuższej działalności umysłowej lub praktycznej, tak iż przerwanie jej powoduje znaczną niekorzyść dla wykształcenia.

Szkoda, zachodząca jedynie w chwilowym zarobku, nie uzasadnia odroczenia.

2. Podania mają być wnoszone przez komentów przy oznaczeniu czasu, do którego żądano odroczenia służby czynnej, i dołączeniu dokumentów, wykazujących konieczność odroczenia, do dnia

31. lipca roku asenterunku za pośrednictwem właściwej politycznej władzy powiatowej do właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej) i przedkładane przez komendę tę wraz z własną opinią do rozstrzygnięcia przekołzonej komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajowej).

Podania później wniesione mogą być wzięte pod rozważę tylko wtedy, gdy usprawiedliwiono dośćcznie niedotrzymanie terminu, albo gdy wspomniane w punkcie pierwszym „stosunki, zasługujące na szczególne uwzględnienie” zaistniały dodatkowo.

3. Odwołania powinny być wnoszone w sposób, podany w punkcie 2., w ciągu czterech tygodni, licząc od dnia, następującego po doręczeniu uchwały pisemnej, i przedkładane przez komendę terytorialną wojskową (komendę terytorialną obrony krajowej) Ministerstwu wojny (obrony krajowej).

4. Dalsze istnienie stosunku, uzasadniającego ulgę odroczenia służby czynnej, należy wykazać najdalej do dnia 15. sierpnia w sposób, przepisany dla udokumentowania samego prawa, przed właściwą polityczną władzą powiatową; władz ta przesyła wspomniany dowód oddziałowi etatowemu.

Ulga powyższa gaśnie, jeżeli nie dostarczono dowodu tego w ogóle albo jeżeli nie dostarczono go w czasie właściwym bez odpowiedniego usprawiedliwienia. O dalszem istnieniu ulgi orzeka oddział etatowy.

5. Jeżeli dalsze istnienie ulgi nie zostało wykazane w sposób niewątpliwy, należy przedłożyć aktu odnośnie komendzie terytorialnej; przeciw odmownemu rozstrzygnięciu komendy tej przysługuje odwołanie do Ministerstwa wojny (obrony krajowej), które ma być wniesione w ciągu czterech tygodni, licząc od dnia, następującego po doręczeniu uchwały pisemnej.

Odwołania nie mają skutku odwłocznego.

6. W razie odmówienia ulgi powołuje się rekruta do służby czynnej.

7. Rekrutów, którym zezwolono na odroczenie rozpoczęcia służby czynnej, należy stale urlopować aż do dnia, w którym odroczenie kończy się. Rekrutom tym wolno rozpoczęć służbę czynną także w roku wcześniejszym, zawsze jednak tylko w terminie zgłaszania się rekrutów jesiennych.

8. Co do odroczenia służby czynnej w myśl §§ 31. i 32. u. w. zobacz §§ 112. i 117. p. w. l.

§ 17.

Obowiązek służbowy wy wyświetlonych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim.

Wszystkich wyświetlonych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie albo w duchow-

wnym urzędzie nauczycielskim prawnie uznanego kościoła lub stowarzyszenia religijnego, należy w czasie ich obowiązku służbowego utrzymywać w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej; w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) oraz w czasie wojny można ich użyć w obrębie ich obowiązku służbowego do służby duszpasterskiej dla całej siły zbrojnej (§ 29 : 4 u. w.).

Pozostający w ewidencji rezerwy zapasowej nie należą więc do pocztu rezerwy tej lecz są tam jedynie utrzymywani w przeglądzie i nie bywają w czasie pokoju pociągani do służby.

§ 18.

Obowiązek do służby w pospolitem ruszeniu.

1. Obowiązek do służby w pospolitem ruszeniu i wszystkie bliższe przepisy o pospolitem ruszeniu są zamieszczone:

w ustawie z dnia 6. czerwca 1886, Dz. u. p. Nr. 90, dotyczącej pospolitego ruszenia królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu, w ustawie z dnia 10. marca 1895, Dz. u. i r. kr. Nr. 16, dotyczącej instytucji obrony krajowej uksiążeconego hrabstwa Tyrolu i kraju Vorarlbergu, oraz w ustawie z dnia 10. maja 1894, Dz. u. p. Nr. 83, dotyczącej obowiązku meldunkowego obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu, tudzież w przepisach wykonawczych do ustaw tych, którymi są: przepis, dotyczący organizacji pospolitego ruszenia królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu z roku 1907, Dz. u. p. Nr. 150, przepis, dotyczący organizacji pospolitego ruszenia uksiążeconego hrabstwa Tyrolu i Vorarlbergu z roku 1908, Dz. u. i r. Nr. 15, przepisy o meldowaniu się w pospolitem ruszeniu dla królestw i krajów, reprezentowanych w Radzie państwa z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu z roku 1905, Dz. u. p. Nr. 147, oraz przepisy o meldowaniu się w pospolitem ruszeniu dla uksiążeconego hrabstwa Tyrolu i kraju Vorarlbergu z roku 1905, Dz. u. i r. Nr. 64.

Dla tych, których asenterowano na zasadzie ustawy o służbie wojskowej z roku 1912., odpadają w razie odbycia trzechletniej prawidłowej służby czynnej ostatnie dwa lata, a w razie odbycia czteroletniej prawidłowej służby czynnej w marynarce wojennej ostatnie pięć lat prawidłowego ustawowego obowiązku służby w pospolitem ruszeniu (§ 8. u. w.).

2. Przepis niniejszy obejmuje tylko postanowienia o spisywaniu osób, które wchodzą w wiek, obowiązujący do służby wojskowej, przez prowadzących metryki (§ 24.) oraz o klasyfikacji popisowych, których nie asenterowano, dla służby w pospolitem ruszeniu.

§ 19.

Obowiązek do innych czynności służbowych w celach wojennych.

1. Tych, którzy znajdują się w wieku, obowiązującym do służby wojskowej, i jakkolwiek nie nadają się do właściwej służby wojennej, są jednak zdolni do innych czynności służbowych, będących z nią w związku, można w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) i w czasie wojny powołać do czynności tych (§ 7. u. w.).

Należą tutaj różnorodne roboty koło wyekwirowania, roboty przy konserwacji kolej, w służbie warsztatowej marynarki wojennej, dalej użycie w charakterze stażennych przy transportach koni, woźniców, kouduktorów, kowali i prowadzących zwierzęta juczne przy innych transportach, oraz szoferów i pilotów do kierowania samochodami i statkami lotniczymi itp.

2. Zabezpieczenie, powołanie i użycie osób takich będzie uregulowane osobnymi przepisami.

3. Zastępstwo w dopełnieniu obowiązku do innych czynności służbowych w celach wojennych jest niedopuszczalne.

Rozdział III.

Obowiązek stawienia się do poboru, przygotowania do poboru.

§ 20.

Obowiązek stawienia się do poboru w ogólności.

1. Obowiązek stawienia się do poboru polega na obowiązku stawienia się przed komisjami poborowymi lub rozpoznawczymi, powołanymi w myśl ustawy o służbie wojskowej, w celu rozstrzygnięcia o zdolności popisowego do służby wojskowej (§ 16 : 1, ustęp pierwszy, u. w.).

Obowiązek ten ma być dopełniony osobiście i ciąży na wszystkich obowiązanych do służby wojskowej; akademicy wojskowi i wychowawcy wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej są podczas trwania stosunku tego uwolnieni od obowiązku stawienia się do poboru (§ 128.).

2. Wiek popisowy rozpoczyna się z dniem 1. stycznia tego roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 21. rok życia, i upływa z dniem 31. grudnia tego roku, w którym tenże kończy 23. rok życia (§ 16 : 1, ustęp trzeci, u. w.).

3. Popisowi, urodzeni w tym samym roku kalendarzowym, tworzą jedną klasę wieku, którą oznacza się według roku urodzenia popisowych jako I., II. i III. klasę wieku. Będący w wieku 21 lat stanowią pierwszą klasę wieku.

Co roku przychodzą do poboru trzy klasy wieku (§ 16 : 1, ustęp czwarty i piąty, u. w.).

2. Pobór przeprowadza się jako pobór główny lub pobór dodatkowy.

Obowiązek stawienia się do poboru powinien być dopełniony w zasadzie przy poborze głównym.

Pobór główny odbywa się corocznie z reguły w czasie od dnia 1. marca do dnia 30. kwietnia. Pobór dodatkowy ma odbywać się w miarę potrzeby (§ 17 : 2, ustęp pierwszy i drugi, u. w.).

Pobór przed okresem poboru głównego jest w regule poborem dodatkowym dla wcześniejszych klas wieku.

5. Obowiązani do służby wojskowej, którzy występują z wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej przed ukończeniem obowiązku służbowego, podlegają ponownie obowiązkowi stawienia się do poboru, jeżeli należą do klasy wieku, która przy poborze głównym, następującym bezpośrednio po dniu ich wykreślenia z etatu, jest jeszcze obowiązana do oddania się poborowi. Jeżeli wykreślenie takie miało miejsce w dniu 1. marca lub później, wówczas nie bierze się ich już w rachubę przy poborze w odnośnym roku bez względu na rzeczywiste rozpoczęcie się poboru głównego (§ 16 : 1, ustęp szósty, u. w.).

6. Obowiązany do służby wojskowej,

- a) który nie uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do poboru w wieku popisowym, albo
- b) przeciw któremu istnieje uzasadnione podejrzenie, iż jego asenterowanie zostało udaremniione przez popełnienie jednego z występów, wymienionych w ustawie o służbie wojskowej,

pozostaje w obowiązku poborowym do dnia 31. grudnia tego roku, w którym kończy 36. rok życia.

Do zastosowania wspomnianych przepisów w przypadku, określonym pod b, potrzeba, aby podejrzenie było uzasadnione; same domniemania lub bezimienne doniesienia nie powinny być uwzględnione.

Nadto musi zachodzić podejrzenie popełnienia jednego z występów, określonych w ustawie o służbie wojskowej (§§ 66. do 69.).

Orzeczenie o obowiązku stawienia się do poboru, przed którego wydaniem należy przesłuchać odnośnego popisowego, przysługuje politycznej władzy krajowej. Odwołanie idzie do Ministerstwa obrony krajowej, i to z skutkiem odwłocznym co do wcilenia.

Doniesienie do właściwej władzy sądowej należy uczynić możliwie spiesznie, a najdalej w chwili rozstrzygnięcia. Równocześnie z rozstrzygnięciem ma się zarządzić rozpoznanie.

Jeżeli obwinionego uwolniono wyrokiem sądowym, a uwolnienie nie przyszło do skutku

wyłącznie z powodu przedawnienia, należy uchylić ewentualne asenterowanie z urzędu. Rozstrzygnięcie w tym względzie należy do Ministerstwa obrony krajowej (§ 16 : 1, ustęp ostatni, u. w.).

7. Urzędniccy wojskowi (aspiranci na urzędników wojskowych), nie zobowiązani jeszcze na ustawowy czas służby, podlegają również obowiązkowi stawienia się do poboru w swej klasie wieku; w razie asenterowania należy ich bezwarunkowo przydzielić do odnośnej branży.

8. Popisowi, których oczywista niezdarność (§ 29, A : 4.) jest niewątpliwie wykazana, tudzież ci, co do których komisja poborowa lub rozpoznawcza powzięła w jakiekolwiek klasie wieku uchwałę „niezdany do broni“ albo „wykreślić“, wreszcie obowiązani do służby wojskowej, wymienieni w punkcie 5., których wyłączenie z wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej zarządziła instancja ministeryjna z dodatkiem: „niezdany do broni“ albo „wykreślić“, nie mają stawać do poboru, względnie stawać do niego więcej pod warunkiem ustawowego dopełnienia obowiązku poborowego.

§ 21.

Obowiązek stawienia się do poboru immigrantów i osób, których obywatelstwo nie da się stwierdzić.

1. Kto w wieku, obowiązującym do służby wojskowej, przenosi się z państwa, leżącego poza Monarchią, do królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa i uzyskuje obywatelstwo austriackie, podlega obowiązkowi poborowemu w obrębie swojej klasy wieku, jeżeli uzyskał obywatelstwo jeszcze przed wystąpieniem z III. klasy wieku.

2. Jeżeli obywatelstwo uzyskano po wystąpieniu z III. klasy wieku, ale jeszcze przed dniem 31. grudnia tego roku, w którym dotycząca osoba kończy 33. rok życia, wówczas podlega ona tylko jednorazowemu obowiązkowi stawienia się do poboru. Względem niej niema zatem zastosowania postanowienie § 16 : 1, ustęp siódmy, u. w., według którego obowiązany do służby wojskowej, który nie uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do poboru, pozostaje w obowiązku poborowym do dnia 31. grudnia tego roku, w którym kończy 36. rok życia; karygodność z powodu niedopełnienia obowiązku stawienia się do poboru nie doznaje jednak przez to zmiany.

3. W razie przyznania obywatelstwa po dniu 31. grudnia tego roku, w którym kończy się 33. rok życia, ustaje w ogóle obowiązek stawienia się do poboru.

4. Immigranci mają dopełnić obowiązku stawienia się do poboru zaraz po uzyskaniu obywatelstwa.

5. Co do obowiązku poborowego osób, których obywatelstwo nie da się stwierdzić (§ 11 : 4), mają zastosowanie postanowienia punktów 1. do 3.

§ 22.

Właściwość pod względem dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru.

1. Z reguły powinien każdy obowiązany do służby wojskowej dopełnić obowiązku stawienia się do poboru w tym okręgu paborowym, w którym ma prawo przynależności (§ 17. u. w.). Okrąg odnośny oznacza się jako „właściwy pod względem poboru“ albo „właściwy“, a odnośnie władz uzupełnienia jako „właściwe“.

Jeżeli dla pewnego okręgu paborowego ustalono więcej aniżeli jedno miejsce poboru (§ 40 : 1), powinien każdy obowiązany do służby wojskowej uczynić zadość obowiązkowi stawienia się do poboru w tem miejscu poboru, do którego przydzielono jego gminę przynależności.

2. O właściwości pod względem stawienia się do poboru rozstrzyga przynależność popisowego w dniu rozpoczęcia się terminu zgłoszeń (§ 27.), to jest w dniu 1. listopada.

Nowa przynależność, którą w danym razie uzyskano albo która stała się znaną dopiero po dniu 1. listopada aż do końca najbliższego poboru głównego, powinna być uwzględniona nie przy tym poborze lecz dopiero przy najbliższym poborze głównym.

3. Stawienie obowiązanego do służby wojskowej przed komisję poborową nie może uleź zwłoce z powodu wątpliwej przynależności. Jeżeli dochodzenia, które powinno się przeprowadzić w wszelkim pośpiechu, nie doprowadzą do wyniku, należy uważać obowiązanego do służby wojskowej za należącego do tego miejsca poboru, w którym w dniu 1. listopada stale przebywa. Jeżeli miejsca tego nie można stwierdzić, rozstrzyga miejsce pobytu w ogóle. Postanowienia te mają zastosowanie także do obowiązanych do służby wojskowej według § 10 : 4, u. w.

Jeżeli dla obowiązanego do służby wojskowej, który przebywa w jednym z państw zagranicznych, nie można ustalić właściwości pod względem poboru według postanowień powyższych, wówczas rozstrzyga ostatni jego pobyt w krajach tutejszych, a względnie pobyt jego rodziców lub dziadków.

(Co do policzenia takich asenterowanych zobacz § . . .).

4. Jeżeli popisowy chce uczynić zadość obowiązkowi poborowemu w innem miejscu poboru, chociażby położonym w tym samym okręgu paborowym, wówczas powinien upraszać o to (§ 31.).

§ 23.

Prace przygotowawcze do poboru w ogólności.

1. Prace przygotowawcze do poboru rozpoczynają się w roku, poprzedzającym pobór odnośny, i obejmują stwierdzenie obowiązanych do służby wojskowej, którzy przychodzą do poboru w roku

następnym, oraz zarządzenia, potrzebne przed rozpoczęciem się poboru głównego.

Zarządzenia te są następujące:

- a) spisanie obowiązanych do służby wojskowej przez prowadzących metryki według § 24;
- b) spisanie popisowych przez przełożonych gmin;
- c) sporządzenie spisu imiennego do listy stawczej (§ 36.) i przeprowadzenie losowania celem ustalenia porządku kolcjnego, w jakim popisowi mają być zapisani w liście stawczej;
- d) sporządzenie list stawczych;
- e) zarządzenia, mające na celu utworzenie komisji poborowych oraz ułożenie planów podróży i czynności.

2. Wspomniane prace przygotowawcze należy przeprowadzić niezależnie od uchwalenia kontyngentów rekrutów i bez osobnego zarządzenia władz uzupełnienia wyższej instancji.

§ 24.

Spisanie obowiązanych do służby wojskowej przez prowadzących metryki.

1. Urzędownie ustanowieni prowadzący metryki mają sporządzić corocznie wyciągi z metryk chrztu (urodzenia) i śmierci według wzoru 1. oraz wyciągi z metryk śmierci według wzoru 2., podzielone według gmin, i oddać je do końca października każdego roku przełożonym gmin, i to wyciągi według wzoru 1. przełożonym gmin miejsca urodzenia, zaś wyciągi według wzoru 2. przełożonym gmin miejsca śmierci.

2. Do wyciągów według wzoru 1. należy wpisać według daty urodzenia wszystkie osoby płci męskiej, urodzone w gminie, nie wyłączając zmarłych już, które w roku kalendarzowym, następującym po sporządzeniu wyciągów, kończą lub byłyby ukończyły 19. rok życia.

Wypadki śmierci, zaszłe aż do dnia oddania wyciągów z metryk co do wymienionych tam osób, należy wciągnąć do przeznaczonej na to przedziałki wyciągu, o ile stać się to może na podstawie metryk śmierci, utrzymywanych przez prowadzących metryki.

3. Do wyciągów według wzoru 2. należy wciągać w porządku dni śmierci wszystkie osoby płci męskiej, zmarłe w gminie a nie zapisane w własnych metrykach chrztu (urodzin), które w roku kalendarzowym, następującym po sporządzeniu wyciągów, byłyby ukończyły 19. rok życia.

4. Duszpasterze wojskowi, powołani do prowadzenia metryk, sporządzają wyciągi z nich według tych samych przepisów (wzór 3. i 4.) i przedkładają je komendzie terytorialnej wojskowej do dnia 15. lipca tego roku, w którym spisani kończą lub byłyby ukończyli 18. rok życia.

Komenda terytorialna wojskowa wydobywa karty księgi głównej, odnoszące się do ojców spisanych chłopców, i zestawia na tej podstawie wyciągi z metryk, podzielone według okręgów uzupełnienia i sporządzane według tych samych wzorów, zamieszczając tam wszystkich chłopeów w następującym porządku kolejnym:

- a) tych, których przynależność do jednej z gmin, położonych w Monarchii austriacko-węgierskiej, jest według karty księgi głównej ojca niewątpliwa;
- b) tych, którzy urodzili się wprawdzie w Monarchii austriacko-węgierskiej, lecz których przynależność nie da się stwierdzić na pewno z odnoszących się do ojców kart księgi głównej, oraz
- c) urodzonych poza granicami Monarchii, co do których należy według karty księgi głównej ojca słusznie wykluczyć przypuszczenie, jakoby ojciec był cudzoziemcem lub uzyskał obywatelstwo zagraniczne, których przynależność nie da się jednak stwierdzić na podstawie istniejących dat.

Wyciągi powyższe z dodaniem odnośnych kart księgi głównej należy przesyłać tej komendzie okręgu uzupełnienia, w której obszarze spisani mają prawo przynależności (a), względnie urodzili się (b), albo w której obszarze leży w przypadku c miejsce urodzenia, względnie ostatniego pobytu ojca, jeżeli urodził się on również za granicą.

Komendy okręgów uzupełnienia rozdzielają wyciągi co do osób, wymienionych pod a), według gmin i przesyłają je za pośrednictwem odnośnych władz politycznych przełożonym gmin, podczas gdy wyciągi co do osób, wymienionych pod b) i c), mają być przesłane politycznej władzy powiatowej miejsca urodzenia popisowego, a względnie miejsca urodzenia lub ostatniego pobytu jego ojca; władza ta zarządza dalsze dochodzenia co do przynależności w miarę istniejących punktów wytycznych.

Co do młodzieńców, których ojcowie już w czasie urodzin chłopca nie posiadali prawa przynależności w Monarchii albo pozyli się obywatelstwa austriackiego później, jak również co do takich, względem których zachodzą wątpliwości w tym kierunku, przedkładają komendy terytorialne wojskowe wspomniane dokumenty Ministerstwu wojny.

5. Go do osób, należących do obrony krajowej, a przychodzących ewentualnie w metrykach wojskowych, ciążą na duszpasterzach wojskowych, powołanych do prowadzenia metryk, ten sam obowiązek. Wyciągi te ma się przedkładać w ten sam sposób komendom terytorialnym obrony krajowej

i postępować dalej analogicznie według przepisów poprzedzających.

§ 25.

Spisanie popisowych I. klasy wieku przez prowadzących metryki.

1. Celem spisania osób, wchodzących w wiek popisowy, mają przełożeni gmin zwrócić prowadzącym metryki wyciągi z metryk, otrzymane według § 24:1, w sierpniu tego roku, który poprzedza wejście spisanych w I. klasę wieku.

Prowadzący metryki mają uzupełnić zwrócone im wyciągi według zmian, zaszłych w międzyczasie, i przesyłać je przełożonemu gminy do końca października.

2. Celem spisania osób pochodzenia wojskowego, które wchodzą w wiek popisowy, mają komendy terytorialne wojskowe i komendy terytorialne obrony krajowej zwrócić duszpasterzom wojskowym wyciągi z metryk, otrzymane według § 24:4 i 5, w dniu 1. sierpnia tego roku, który poprzedza wejście spisanych w I. klasę wieku.

Duszpasterze wojskowi mają uzupełnić zwrócone im wyciągi według zaszłych w międzyczasie zmian i przedłożyć je komendom terytorialnym wojskowym i komendom terytorialnym obrony krajobrazowej do dnia 1. września.

3. O zaszłyach zmianach należy uwiadomić drogą, określoną w § 24:4 i 5, i w podany tam sposób te gminy, którym udzielono pierwotnie wyciągi z metryk.

Jeżeli zmiana taka dotyczy przynależności, wówczas powinna gmina, która otrzymała pierwotnie wyciąg z metryki, oddać go wraz z kartą księgi głównej nowej gminie przynależności za pośrednictwem odnośnych władz powiatowych.

Co do młodzieńców pochodzenia wojskowego, wciagniętych w danym razie świeżo do wyciągów z metryk przez duszpasterzy wojskowych, należy postąpić według § 24:4 i 5.

§ 26.

Wezwanie popisowych do zgłoszania się celem spisu.

1. Przełożeni gmin mają corocznie z początkiem października wezwać obowiązanych do najbliższego poboru (§§ 20. i 21.) przez ogłoszenie publiczne, a w miarę potrzeby nadto w inny sposób, używany w miejscu, z powołaniem się na kary ustawowe (§ 63. u. w.), aby zgłaszały się do spisu w miesiącu listopadzie.

2. Równocześnie należy zwrócić ich uwagę:

- a) iż udokumentowane podania w celu uzasadnienia ewentualnego prawa do jednej z ulg, o których mowa w §§ 29. (duchowni i kandy-

daci stanu duchownego), 30. (posiadacze odziedziczych gospodarstw rolnych), 31. (utrzymujący rodzinę) i 82.* (nauczyciele i kandydaci na urząd nauczycielski w rezerwie zapasowej), tudzież w § 20. (zapewnienie dwuletniej tylko służby czynnej) u. w., mają być wnoszone, począwszy od stycznia najbliższego roku aż do rozpoczęcia się poboru głównego, do politycznych władz powiatowych albo w dniu poboru głównego przed komisją poborową (§ 45.), dalej że, o ile tytuł do ulgi według §§ 30. i 31. u. w. istniał już przed rozpoczęciem służby czynnej lecz nie został podniesiony aż do chwili tej bez dostatecznego usprawiedliwienia, można żądać przeniesienia do rezerwy zapasowej dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców (§§ 30:2 i 31:8 u. w., względnie §§ 108:7 i 112:10 p. w. I.);

b) iż udokumentowane podania o zezwolenie na stawianie się do poboru poza okresem poborowym miejsca przynależności (§ 31.) muszą być wnoszone przy zgłoszaniu się i że wypada takim móżnarównościem podnieść i wykazać (§ 30.) także ewentualne prawa do jednej z ulg, wymienionych w §§ 29., 30., 31. i 82.*), tudzież § 20. u. w.

Postanowienia, podane pod a) i b), obowiązują także co do ulgi według § 82. u. w. w ciągu oznaczonego tam okresu przejściowego,

c) iż udokumentowane podania o przyznanie ulgi według § 32. u. w. (przyznanie ulgi utrzymującym rodzinę i gospodarstwom rolnym w braku pełnego uprawnienia ustawowego w myśl §§ 30. i 31. u. w.) mają być wnoszone w czasie od stycznia aż do rozpoczęcia służby czynnej do właściwej politycznej władzy powiatowej, tudzież że, o ile tytuł do ulgi istniał już przed rozpoczęciem służby czynnej lecz nie został podniesiony aż do chwili tej bez dostatecznego usprawiedliwienia, można żądać przeniesienia do rezerwy zapasowej dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców (§ 32:3 u. w., § 117:4 p. w. I.).

3. Wezwanie do zgłoszania się ma obejmować także uwagę, iż niedopełnienie obowiązku zgłoszenia się i w ogóle obowiązków, wynikających z ustawy o służbie wojskowej, nie może być uprawiedliwione nieświadomością o wezwaniu tem lub powinnościach, wypływających z ustawy powyższej.

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

§ 27.

Zgłaszanie się popisowych do spisu.

1. Każdy popisowy, należący do jednej z trzech klas wieku, powołanych do najbliższego poboru, powinien zgłosić się w miesiącu listopadzie roku poprzedzającego u przełożonego gminy swego miejsca przynależności lub stałego pobytu pisemnie lub ustnie do spisu (§ 16:2 u. w.).

Ci, którzy znają swą gminę przynależności, a przebywają poza obrębem królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, mają uczynić wspomniane zgłoszenie, o ile przebywają w krajach świętej Korony węgierskiej lub w Bośni-Hercegowinie, w swej gminie przynależności albo u zwierzchności gminnej (władzy miejscowości) miejsca stałego pobytu, a jeżeli przebywają poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej, w swej gminie przynależności albo u c. i k. władzy reprezentacyjnej.

Ci natomiast, których gmina przynależności jest nieznana, mają uczynić zgłoszenie to, jeżeli przebywają w krajach świętej Korony węgierskiej, u zwierzchności gminnej (władzy miejscowości), a jeżeli przebywają w Bośni-Hercegowinie, u przełożonego gminy miejsca swego stałego, względnie w braku tegoż czasowego pobytu, jeżeli zaś przebywają poza granicami Monarchii austriacko-węgierskiej, u c. i k. władzy reprezentacyjnej.

2. Władza reprezentacyjna ma zanotować na akcie, spisanym z powodu zgłoszenia się, jeżeli przedstawiono jej dokument podróży lub inny dokument legitymacyjny, daty wystawienia tegoż; w braku ważnego dokumentu legitymacyjnego ma władza ta sporządzić dokładny opis osoby i dodać go do zgłoszenia się.

W danym razie należy równocześnie zaznaczyć, kiedy i w jaki sposób zgłaszający się według podania swego uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do poboru.

3. Jeżeli zgłoszenia się nie uczyniono u przełożonego gminy przynależności, należy okazać dokument legitymacyjny lub podrózny.

4. Jeżeli popisowi nie mogą z powodu czasowej nieobecności w miejscu przynależności lub stałego pobytu albo wskutek choroby zgłosić się ustnie lub pisemnie, może zgłoszenie się to przyjść do skutku za pośrednictwem ich rodziców, opiekunów lub pełnomocników.

5. Obowiązanych do zgłoszenia się według punktu 1. akademików wojskowych oraz wychowawców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej mają zgłaszać komendanci zakładów odnośnych, a wojskowych akademików weterynarii ich komendy przełożone u naczelnika gminy przynależności przy równoczesnym podaniu dat potrzebnych do spisu.

6. Popisowych, pozostających w uwięzieniu za karę, w areszcie śledczym lub poprawczym, zgłaszają zwierzchnicy zakładów odnośnych, przy równoczesnym podaniu dat potrzebnych do spisu, u politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu, która ma zawiadomić o tem właściwą polityczną władzę powiatową.

7. Zgłoszenie popisowego należy wciągnąć do odnośnego wykazu (§ 28.), i to jeżeli uczyniono je ustnie, jeszcze w obecności zgłaszającego. Co do zgłoszenia należy wydać odnośnej osobie poświadczenie urzędowe według wzoru 5., i to także w przypadku zgłoszenia, uszkutecznionego u władzy reprezentacyjnej.

8. Popisowych, posiadających obce prawo przynależności (§§ 28. i 29., B), należy przy sposobności zgłoszenia się pouczyć o postanowieniach § 31., a tych, którzy chcą stawić się do poboru w okręgu swego pobytu, zobowiązać, aby w razie zmiany pobytu donieśli o nowem jego miejscu.

§ 28.

Spisanie popisowych przez przełożonych gmin w ogólności.

1. Spisanie popisowych należy do przełożonych gmin i obejmuje zarówno tych, którzy mają w odnośnych gminach prawo przynależności, jak i tych, którzy nie są tam przynależni (obcy), i w ogóle popisowych, urodzonych w gminie.

2. Przełożeni gmin i prowadzący metryki odpowiadają za prawdziwość żądanych od nich załączników do list stawczych; w razie nieprawidłowości, których uchylenia żądała bezowocnie władza powiatowa, można według istniejących ordynacji i statutów gminnych zarządzić spisanie na koszt gminy.

3. Zaraz po odebraniu wyciągów z metryk mają przełożeni gmin zasięgnąć wyjaśnień o pobycie spisanych tam osób i stwierdzić, czy osoby nieobecne w gminie zmarły lub zostały zwolnione z obowiązku służby wojskowej albo uzyskały gdzie indziej prawo przynależności, względnie są „całkiem nieznanie“. Wynik badań tych należy zanotować w wyciągu z metryk (§ 25.).

4. Na podstawie wyciągów z metryk, osobistego zgłoszania się popisowych (§ 27.) i przedsiębranych przez przełożonych gmin dochodzeń co do popisowych przynależnych, obcy i „całkiem nieznanie“ należy sporządzić osobne wykazy, i to:

- a) co do popisowych, posiadających w gminie prawo przynależności, według wzoru 6.;
- b) co do popisowych w gminie obcych według wzoru 7.;
- c) co do „całkiem nieznanie“ według wzoru 8.

§ 29.

Spisanie popisowych przez przełożonych gmin w szczególności.

A. Spisanie popisowych, posiadających w gminie prawo przynależności.

1. Do wykazu według wzoru 6. należy wciągnąć wszystkich popisowych, posiadających w gminie prawo przynależności, bez względu na miejsce urodzenia i obecnego pobytu; między nimi także tych, którzy służą w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajobrazu albo zostali już wydzieleni z związku odnośnych części siły zbrojnej albo pozostają w wojskowym zakładzie wychowawczym lub naukowym albo wystąpili z zakładu takiego w jakikolwiek sposób.

Jedynie zmarłych popisowych, wymienionych przez prowadzących metryki w wyciągach z metryk, nie należy przenosić do wykazu.

2. Co do popisowych II. i III. klasy wieku nie należy zakładać nowych wykazów, lecz jedynie sprostować lub uzupełnić wykazy, zestawione dla poboru w I. klasie wieku.

3. Okoliczności, ważne pod względem dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru, jak np. przykład pozostawanie popisowego w areszcie śledczym, w uwięzieniu za karę, w śledztwie (wstępnie) przed sądem karnym, chociażby na wolnej stopie, albo w zakładzie obłąkanych jako umysłowo chorego, należy uwidocznić w przedziałce uwaga.

4. W tej samej przedziałce wykazu należy podać, czy zapisany jest „oczywiście niedatny“, to jest dotknięty jedną i którą z wad, poniżej wymienionych:

- brak nogi lub ręki;
- śląpota obu oczu;
- gluchoniemota;
- kretynizm;
- oblęd, szaleństwo lub głupowatość, które uznano sądownie.

B. Spisanie popisowych obcych.

1. Do wykazu popisowych obcych należy wciągnąć:

- a) popisowych, którzy przebywają w gminie i posiadają prawo przynależności w innej

- gminie albo których gmina przynależności jest wątpliwa (§ 22.);
- b) popisowych urodzonych w gminie, którzy nie posiadają tam prawa przynależności i przebywają poza gminą, jeżeli znana jest ich gmina przynależności lub chociażby tylko pobytu albo gmina przynależności lub pobytu ich rodziców (ojca lub matki) albo miejsce urodzenia tych ostatnich;
- c) na końcu wykazu tych zapisanych w wyciągach z metryk śmierci, którzy nie posiadali w gminie prawa przynależności.
2. Spisanie popisowych tych uskutecznia się z urzędu według zasad wyżej przytoczonych.
3. Jeżeli zgłaszający się popisowy nie posiada ważnego dokumentu legitymacyjnego, należy zanotować okoliczność tę w odnośnej przedziałce wykazu, a jeżeli zgłoszenie odbywa się ustnie, sporać do dokładny opis osoby i dołączyć go do wykazu.
- Jeżeli dotyczy to popisowego, którego klasa wieku była już poddana poborowi, wówczas powinien przełożony gminy przytoczyć w przedziałce uwaga, kiedy i w jaki sposób popisowy ten według podania swego uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do poboru.
4. Co do popisowych, którzy proszą o zezwolenie na pobór w okręgu swego pobytu, należy uwidocnić to w przedziałce uwaga i postąpić dalej według § 27:8 i § 31.
- C. Spisanie „całkiem nieznanych“.**
1. Za „całkiem niezanego“ należy uważać i zamieścić w wykazie „całkiem nieznanych“ tego, kto według wyciągów z metryk urodził się wprawdzie w odnośnej gminie, lecz którego pobytu lub śmierci nie można było stwierdzić nawet przez najścisłe dochodzenia, jeżeli nadto niewiadomo, w której gminie rodził jego (co do nieślubnych matka) posiadają prawo przynależności albo gdzie przebywają albo wreszcie gdzie urodzili się.
- Jeżeli miejsce pobytu lub urodzenia rodziców albo chociażby tylko ojca lub matki (co do nieślubnych matki) jest znane, wówczas należy już na podstawie okoliczności tej, zależnie od tego, czy miejsce to należy do własnej lub obcej gminy, zapisać popisowego w wykazach popisowych, posiadających prawo przynależności lub obcych.
2. Dochodzenia, wymienione w ustępie pierwszym punktu 1., jak również badania i nie-wątpliwe ustalenie, że rodzice (matka) „całkiem niezanego“ przebywali w gminie tylko przejściowo, oraz że ich przynależność i miejsce pobytu lub uro-
- dzenia są całkiem nieznane, należą do przełożonych gmin. Przełożeni gmin mają postarać się w drodze urzędowej także o metryki chrzci (urodzin) „całkiem nieznanych“.

§ 30.

Wnoszenie prośb o przyznanie ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

1. Obowiązani do poboru kandydaci stanu duchownego, tudzież posiadacze odziedziczonych gospodarstw rolnych, którzy starają się o ulgę, wymienioną w § 29., względnie 82.* i 30. u. w., dalej popisowi, którzy chcą korzystać z ulgi dwuletniej służby czynnej według § 20. u. w., wreszcie potrzebujący wsparcia członkowie rodziny lub ich pełnomocnicy, którzy żądają przyznania popisowym jako utrzymującym rodzinę ulgi, określonej w § 31. u. w., mają podnieść i wykazać stosunki, uzasadniające ulgi powyższe, w czasie od stycznia aż do rozpoczęcia się poboru głównego w obec politycznej władzy powiatowej albo też przy poborze głównym przed komisją poborową.

Obowiązani do poboru nauczyciele i kandydaci na urząd nauczycielski mają wykazać prawo do ulgi według § 82.*), ustęp pierwszy, u. w. najdalej do dnia 1. października roku asenterunku.

Potrzebujący wsparcia członkowie rodziny lub ich pełnomocnicy, którzy starają się dla popisowych o ulgę, określoną w § 32. u. w., powinni wykazać stosunki, uzasadniające ulgę tą, w czasie od stycznia aż do rozpoczęcia służby czynnej przed właściwą polityczną władzą powiatową (§ 117.).

2. Popisowi natomiast, którzy o b o k jednej z ulg powyższych żądają t a k ż e zezwolenia na pobór poza właściwym okręgiem (§ 31.), mogą równocześnie z prośbą tą podnieść i uzasadnić również ulgę, określoną w punkcie 1. (§ 26:2).

3. Przełożeni gmin mają nietylko w wezwaniu, wydanem według § 26., lecz także przy sposobności zgłoszenia się zwrócić uwagę popisowych na postanowienia powyższe oraz na to, iż zwłoka w rozstrzygnięciu co do ulgi wskutek niedostarczenia dowodów na czasie lub niedostarczenia ich w zupełności nie powstrzyma powołania do odbycia służby czynnej.

4. Wniesione prośby, a względnie dowody oraz załączniki, wykazujące co do odnośnych męskich członków rodziny (§ 111:3) oczywistą niezdolność do zarobkowania, należy dołączyć do wykazów (§ 28.) i zaznaczyć tam ich ilość.

*) Tylko w ciągu siedmioletniego okresu przejściowego.

5. Prośby o przyznanie dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej tudzież dwuletniej ochotniczej służby czynnej w marynarce wojennej należy wnosić według postanowień rozdziału VII.

§ 31.

Prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym.*)

1. Na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym można zezwolić popisowym, jeżeli:

- a) mieszkają w innym okręgu lub mają tam posadę w służbie publicznej;
- b) są w celach pracy lub zarobku stale nieobecni albo pozostają w stałem zajęciu służbowem poza właściwym okresem paborowym;
- c) są uczniami zwyczajnymi lub publicznymi.

Popisowi tacy mogą jednak stawać do poboru tylko w tym okręgu, w którym znajduje się miejsce ich stałego pobytu; w obcym okręgu paborowym powinni być z reguły przedstawiani do poboru przy poborze głównym (§ 57 : 2).

2. Prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym mają być wnoszone przy zgłoszaniu się do spisu, i to do końca listopada.

3. Popisowym, przebywającym poza granicami Monarchii austriacko-węgierskiej, można zezwolić na prośbę i pod warunkami, określonymi w punkcie 1., aby uczynili zadość obowiązkowi stawienia się do poboru w okręgu paborowym, bliższym ich miejsca pobytu aniżeli okrąg właściwy. Prośby takie mają być wnoszone najdalej do dnia 1. marca roku poboru.

4. Później wniesione prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym (punkt 2. i 3.) należy odrzucić. Tylko w razie wykazania, iż stosunki, uzasadniające stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym, zaszły dopiero po tym czasie, można dodatkowo udzielić zezwolenia.

5. Popisowi, którzy korzystają z dobrodziejstwa, objętego punktami poprzedzającymi, powinni wykazać przy poborze tożsamość osoby w sposób nie-wątpliwy.

Fotografię można uważać za pełny dowód tożsamości, jeżeli pozwala rozpoznać popisowego niewątpliwie i nosi na stronie odwrotnej, a w razie potrzeby na przymocowanym w sposób bezpieczny

dodataku, potwierdzenie gminy przynależności, iż przedstawia imięnnie wymienionego popisowego, i jeżeli potwierdzenie to jest nadto uwierzytelne przez właściwą polityczną władzę powiatową. Miejsce wspomnianego potwierdzenia lub uwierzytelnienia może zastąpić także potwierdzenie lub uwierzytelnienie, pochodzące od władzy policyjnej większego miasta.

Jeżeli popisowi nie mogą dostarczyć dowodu tożsamości albo jeżeli zachodzi w tym względzie wątpliwość, należy odesłać ich przed właściwą komisję paborową.

6. Udzielanie zezwolenia należy do władzy politycznej gminy przynależności popisowego.

Przeciw uchwałom odmownym władz powiatowej przysługuje odnośnym osobom w ciągu dni 14 odwołanie do politycznej władzy krajowej, która rozstrzyga ostatecznie.

7. Przełożeni gmini mają dołączyć do wykazów (§ 28.) wniesione do nich prośby i dowody i zaznaczyć tam ich ilość.

8. Obcym popisowym, którzy starają się o stawienie do poboru w okręgu pobytu, powinni przełożeni gmin użyczyć pośrednictwa swego z urzędu.

9. Co do poboru tych, którzy przebywają stale poza granicami Monarchii austriacko-węgierskiej i nie przychodzą w Monarchii do poboru (zobacz punkty 3. i 4.), istnieją osobne przepisy (§§ 62. do 65.).

§ 32.

Zamknięcie spisywania w gminach.

1. Spisanie popisowych przez gminy należy zamknąć z dniem 30. listopada.

2. Przełożeni gmin mają przedłożyć odnośnie wykazy po dokładnem ich zbadaniu do dnia 10. grudnia właściwej władzy powiatowej, a to wykaz przynależnych do gminy (§ 29., A) w dwóch wygotowaniach, zaś inne wykazy (§ 29., B i C) w jednym wygotowaniu.

3. Do wykazów należy dołączyć, i to:

a) do wykazów popisowych przynależnych wy ciągi z metryk, prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym oraz dowody, dostarczone pod względem prawa do pewnej ulgi (§§ 30. i 31.);

b) do wykazów popisowych obcych prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym oraz dowody, dostarczone pod względem prawa do pewnej ulgi (§§ 30. i 31.);

*) Co do obowiązku stempelowego zobacz uwagę do §.....

- c) do wykazów, obejmujących „całkiem nieznanymi”, aktów dochodzeń, a zwłaszcza urzędownie wydobyte metryki chrztu (urodzin) (§ 29., C : 2).

§ 33.

Badanie i uzupełnienie wykazów gminnych przez władze powiatowe.

1. Władze powiatowe mają porównać wykazy, odnoszące się do obowiązanych do służby wojskowej, którzy posiadają prawo przynależności w odnośnym powiecie i wchodzą w I. klasę wieku w najbliższym roku kalendarzowym, z wyciągami z metryk, listami spisu ludności i innymi dokumentami oraz sprostować znalezione w danym razie braki.

2. W szczególności należy, o ile nie stało się to już poprzednio, uwidoczyć w wykazach, obejmujących wszystkie trzy klasy wieku:

- a) zmarłych, przy podaniu czasu i miejsca zgonu;
  - b) „oczywiście niezdarnych”, przy wymienieniu wady (§ 29., A : 4), i to także tych, których oznaczono jako takich już w liście stawczej I., względnie II. klasy wieku; co do nich należy podać także rok poboru;
  - c) tych, co do których komisja poborowa (rozpoznawcza) wydała klasyfikację „niezdarny do broni” albo „wykreślić”, przy podaniu roku poboru, i uchwały lecz bez wymienienia wady;
  - d) tych, których w instancji ministerialnej wydzielono bez poprzedniego rozpoznania z dodatkiem: „niezdarny do broni” lub „wykreślić”, przy podaniu odnośnego reskryptu;
  - e) tych, których w I. i II. klasie wieku oznaczono jako „nieobecnych usprawiedliwionych”, lub „nieobecnych nieusprawiedliwionych”, przy podaniu roku poboru, do którego odnośny popisowy nie stawił się;
  - f) tych, którzy służą już w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej z ustawowym obowiązkiem służbowym, bez względu na to, czy asenterunek ich przyszedł do skutku dobrowolnie, czy przy poborze głównym (dodatkowym), czy w inny sposób, z oznaczeniem chwili asenterowania;
  - g) akademików wojskowych i wychowawców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych przy wymienieniu zakładu;
  - h) wszystkie inne osoby, należące do wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej, przy oznaczeniu oddziału broni (zakładu);
  - i) prośby o zezwolenie na stawianie się do poboru poza właściwym okresem poborowym.
3. Co do „oczywiście niezdarnych” wszystkich trzech klas wieku ma władza powiatowa przepro-

wadzić ścisłe dochodzenia. Jeżeli dochodzenia te wykażą niewątpliwe istnienie wad odnośnych, należy uwolnić dotyczących popisowych od stawania przed komisją poborową i zanotować to w przedziałce 15.* wykazu. Akta dochodzeń należy przedłożyć komisji poborowej do rozstrzygnięcia (§ 51 : 9).

W ten sam sposób należy postąpić co do męskich członków rodziny, oczywiście niezdolnych do zarobkowania, których można uwolnić od osobistego stawania przed komisją poborową (§ 111 : 3).

4. Władza powiatowa ma uzupełnić wykazy gminne w przedziałce uwaga:

- a) co do ukarań (§ 126.).
- b) co do stwierzonej dokumentami choroby umysłowej, jeszcze istniejącej lub już przebytej, mniejszej wartości umysłowej, oraz innych anomalii umysłowych, niedołęstwa, upośledzonego rozwoju umysłowego i podobnych objawów (§ 49.), zachodzących u popisowych.

5. Z nadesłanych wykazów co do popisowych obcych ma władza powiatowa sporządzić wyciągi, podzielone według okręgów poborowych, i przesyłać je natychmiast wraz z przynależnymi załącznikami właściwym władzom powiatowym. Na tej podstawie mają władze te sprostować i uzupełnić swoje własne wykazy i zawiadomić władzę powiatową miejsca urodzenia popisowego o jego zapisaniu.

6. Wykazy gminne „całkiem nieznanymi” oraz ich załączniki należy zbadać i usunąć ewentualne braki; całkiem nieznanymi z odnośnego okręgu poborowego należy wciągnąć następnie do jednego wykazu.

Wykaz ten należy przedłożyć komisji poborowej wraz z wszystkimi załącznikami.

§ 34.

Ogłoszenie wykazów w gminach.

1. Po sprostowaniu i uzupełnieniu przez władzę powiatową wykazów gminnych, odnoszących się do przynależnych, ma władza ta doręczyć jedno wygotowanie wykazu odnośnemu przełożonemu gminy z poleceniem wyłożenia go przez ósmi dni w urzędzie gminnym do przeglądu i natychmiastowego powszechnego obwieszczenia o tem przez publiczne przybicie oraz w inny sposób, używany w miejscu.

2. Przełożony gminy ma bezpośrednio po otrzymaniu polecenia tego kazać wygotować obwieszczenie i ogłosić je.

Obwieszczenie to ma obejmować dokładne oznaczenie ósmiu dni kalendarzowych, tudzież

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, dz. u. p. Nr. 208).

lokalu, w którym wykazy będą wyłożone do przeglądu, a nadto dodatek, iż każdy, kto

- a) spostrzeże wypuszczenie lub niewłaściwe wciążgnięcie, albo
- b) chce wnieść zarzut przeciw prośbie o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym albo o ulgę w do pełnienia obowiązku służbowego,

zostaje wezwany do doniesienia o tem władzy powiatowej.

3. Przełożony gminy jest odpowiedzialny za rzeczywiste wyłożenie wykazów do przeglądu w urzędzie gminnym w wyznaczonych na to ośmiu dniach.

§ 35.

Postępowanie z doniesieniami, wniesionymi z powodu spisu.

1. Ustnie lub pisemnie wniesione

- a) doniesienia o wypuszczeniach lub niewłaściwych wpisach oraz
- b) zarzuty przeciw prośbom o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem paborowym, albo
- c) zarzuty przeciw prośbom o ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego mają być badane przez władzę powiatową, w miarę potrzeby za przybraniem odnośnych przełożonych gmin.

2. Jeżeli słuszność doniesień, wspomnianych pod 1 a), będzie wykazana, ma władza powiatowa wydać odpowiednie postanowienia i sprostować wykazy; w przeciwnym razie należy uwiadomić o tem stronę z dodatkiem, iż przysługuje jej prawo dalszego zażalenia do władzy krajowej. W instancji ostatniej rozstrzyga Ministerstwo obrony krajowej.

Jeżeli chodzi o wypadki, wspomniane pod 1 b), a władza powiatowa uznaje zarzuty za nieuzasadnione, należy przedłożyć aktą władz krajowej do oglądu i ewentualnego zarządzienia.

O ile jednak zarzuty są skierowane przeciw żądaniu ulg w dopełnieniu obowiązku służbowego (punkt 1 c), powinna władza powiatowa udzielić aktu odnośnie komisji paborowej, powołanej do rozstrzygania w tym względzie.

§ 36.

Spis imienny do listy stawczej, losowanie, losowanie dodatkowe.

1. Bezpośrednio po ogłoszeniu w gminach wykazów popisowych (§ 34.) sporządza władza powiatowa rejestr imienny do listy stawczej według wzoru 9. w dwóch wygotowaniach. Za podstawę

służą wykazy gminne co do popisowych, posiadających w okręgu prawo przynależności.

2. Spis imienny ma obejmować w porządku abecadłowym nazwisk wszystkich popisowych jednego okręgu paborowego, którzy w odnośnym roku kalendarzowym wstępują w wiek popisowy (kończąc 21. rok życia) i są tem samem powołani do poboru w I. klasie wieku, łącznie z oczywiście niezdatnymi (§ 29., A : 4). Przy równobrzmiących nazwiskach rozstrzyga w ten sam sposób imię (chrzestne), a jeżeli i ono jest zgodne, dzień urodzenia. W tym ostatnim wypadku należy dla bliższego odróżnienia dodać w spisie imiennym imię (chrzestne) ojca popisowego.

Na końcu spisu imiennego ma się zamieścić w porządku abecadłowym:

- a) akademików wojskowych i wychowawców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych oraz wojskowych akademików weterynarii wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej (§ 27 : 5), tudzież
- b) tych, którzy służą już w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej.

3. Wszystkich popisowych, którzy z jakiegokolwiek powodu przychodzą później do spisu, a między nimi także immigrantów, wymienionych w § 21 : 4, należy wegańczyć do spisu imiennego dodatkowo na końcu litery odnośnej.

4. Po wegańczeniu wszystkich innych dat do odnośnych przedziałek rejestru imiennego wypełnia się w końcu przedziałkę 4. na podstawie losowania. Losowanie ma na celu jedynie oznaczenie porządku kolejnego, w którym popisowi mają być zapisani w liście stawczej.

Losowanie uskutecznia się w siedzibie urzędowej władz powiatowej pod kierownictwem nauczelnika lub jego zastępcy przez jeden z jej organów.

5. W celu losowania należy pozwalać tyle losów, oznaczonych liczbami bieżącymi, począwszy od 1, ilu popisowych przychodzi w spisie imiennym, wyżawszy wymienionych w punkcie 2. pod a) i b), i umieścić je w naczyniu nieprzezroczystem. Następnie wyciąga organ władz powiatowej dla każdego popisowego w porządku kolejnym zapisania w spisie imiennym numer losu, który zostaje wpisany do przedziałki 4. spisu tego.

Po przeprowadzeniu losowania mają urzędnicy, uskuteczniający je, podpisać spis imienny.

6. Co do wszystkich popisowych, dla których z jakiegokolwiek powodu nie wyciągnięto losu, należy przeprowadzić losowanie dodatkowe przy

analogicznem zastosowaniu postanowień punktu po przedzającego, gdy popisowi ci przyjdą do poboru dodatkowo lub w wyższej klasie wieku. Los taki po przedza numer tej samej wysokości, wyciągnięty przy losowaniu ogólnem, z dodaniem ułamka ($\frac{1}{2}$), względnie $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ i t. d.).

7. Wyciągnięty los rozstrzyga o porządku zapisania w liście stawczej dla każdego popisowego przez cały czas trwania obowiązku stawienia się do poboru, a zatem także w wyższych klasach wieku.

8. Popisowi, zmieniający przynależność po poborze, do którego ich wylosowano, przychodzą w nowym okręgu przynależności w II. i III. klasie wieku po najwyższym numerze okręgu tego w porządku arytmetycznym.

9. Przy zmianach w terytorialnym ograniczeniu okręgów poborowych mają postanowienia powyższe analogiczne zastosowanie; popisowych mniejszych okręgów poborowych należy w tym wypadku przyłączyć do popisowych z okręgów większych.

§ 37.

Lista stawcza.

1. Bezpośrednio po ukończeniu losowania mają władze powiatowe sporządzić listy stawcze.

2. Przy każdym poborze wchodzą w użycie listy stawcze według wzoru 10., dotyczące popisowych trzech klas wieku, powołanych do poboru (§ 20 : 3).

Listę stawczą co do popisowych każdego roku urodzenia prowadzi się w osobnej książce, obejmującej cały okrąg poborowy. Zakłada się ją corocznie na nowo tylko co do popisowych I. klasie wieku; po odpowiedniem sprostowaniu i uzupełnieniu służy ona także dla poboru w II. i III. klasie wieku.

Gdyby z powodu zasadniczo wielkiej ilości popisowych książka ta była zbyt obszerna, można podzielić ją na kilka części.

Jeżeli w pewnym okręgu poborowym wyznaczono więcej aniżeli jedno miejsce poboru, należy założyć dla każdego miejsca poboru listę stawczą w osobnej książce.

Przy każdym poborze używa się zatem trzech list stawczych, a mianowicie: listy, założonej w roku bieżącym, i list, założonych w dwóch latach poprzednich.

3. Listy stawcze należy sporządzić w dwóch egzemplarzach, z których jeden przeznaczony jest dla władzy powiatowej, a drugi dla komendy okręgu uzupełnienia i przedstawicieli wojskowych przy poborze.

4. Należy zwracać szczególną uwagę na dokładną i wyraźną pisownię nazwisk, oraz w ogóle na prowadzenie list stawczych.

Listy stawcze powinny być oprawione w twarde okładki. Listę stawczą I. klasy wieku należy z początkiem poboru głównego oddać przedstawicielowi wojska wspólnego (marynarki wojennej) w oprawie.

5. Do listy stawczej należy wciągnąć wszystkich obowiązanych do służby wojskowej, którzy w roku kalendarzowym odnośnego poboru głównego kończą 21. rok życia, a tem samem należą do pierwszej klasy wieku, i to:

a) wszystkich popisowych, dla których wyciągnięto (dodatkowo) losy, w porządku numerów losów, a

b) na końcu w porządku abecadłowym akademików wojskowych i wychowawców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, dalej wojskowych akademików weterynarii wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej, oraz tych, którzy służą już w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej (§ 36 : 2, a) i b).

6. Całkiem nieznanych (§ 29., C : 1) nie należy wciągać do listy stawczej.

7. Przedziałki 1 do 8 należą w liście stawczej wypełnić dokładnie na podstawie wykazów gminnych i rejestru imiennego, tudzież przeprowadzonych dochodzeń i innych materiałów pomocniczych; podniesione ewentualnie prawa do ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego (rozdział VIII. do XII.) albo do dobrodziejstwa jednorocznego, względnie dwuletniej służby czynnej (rozdział VII.) wciążą się do przedziałki 9.

8. Jeżeli popisowy ma stanąć do poboru dodatkowego, co powoduje wygotowanie wyciągu z listy stawczej, listy stawczej dodatkowej, (§ 38 : 1), wówczas powinna polityczna władza powiatowa uwidocznić to w przedziałce uwaga przy powołaniu się na odnośny akt.

9. Do przedziałki listy stawczej, przeznaczonej na uwagę, należy wpisać następstwa prawne ewentualnego skazania obowiązanego do służby wojskowej według §§ 65., 66., 67., ustęp 1., 68. i 69. u. w. przy krótkim oznaczeniu orzeczenia karnego (§ 54.).

10. Wszystkie zmiany, zaszłe po wygotowaniu listy stawczej aż do rozpoczęcia się poboru głównego, należy przeprowadzić w egzemplarzach, znajdujących się u politycznej władzy powiatowej, jeszcze przed rozpoczęciem się poboru głównego.

11. Każdego obowiązanego do służby wojskowej, którego wpisano do listy stawczej dodatkowo, należy wciągnąć także do spisu imiennego.

§ 38.

Wyciągi z listy stawczej.

1. Wyciągi z listy stawczej w celu poboru mają być sporządzane co do:

a) wszystkich popisowych, którzy nie przeszli do poboru przy poborze głównym i zostają poddani

- poborowi dodatkowemu, a to także wtedy, gdy pobór ten odbywa się dopiero po wyjściu z III. klasy wieku;
- b) wszystkich popisowych, którzy przychodzą do poboru w drodze delegacy.

2. Wszystkich wyż wymienionych należy wciągnąć przedtem bezwarunkowo do listy stawczej właściwego okręgu poborowego, odpowiadającej rokowi ich urodzenia, o ile nie stało się to już przednio.

3. Wynik poboru należy wciągnąć do wyciągu z listy stawczej do przedziałek, odpowiadających odnośnemu rokowi kalendarzowemu, a przy klasach wieku, wyższych od klasy III., do przedziałki III. klasy wieku; przy tych, którzy dopuścili się z włówkiem w stawieniu się do poboru, należy uwidoczyć to wyraźnie.

Bezpośrednio po poborze należy przenieść wynik jego z wyciągu z listy stawczej przy powołaniu się na nią dosłownie do listy stawczej, a wyciągi same przechować.

4. Wyciągi z listy stawczej mają być podpisane tak jak lista stawcza.

5. Jeżeli w jednym dniu przedstawia się tej samej komisji poborowej kilku popisowych, wspomnianych w punkcie 1. i należących do tego samego okręgu poborowego, wówczas można objąć wszystkich jednym wyciągiem z listy stawczej.

Dla tych, którzy nie stanęli do poboru tego, należy sporządzić w swoim czasie nowe wyciągi z listy stawczej.

§ 39.

Uzupełnienie listy stawczej dla poboru w następnych klasach wieku.

1. Dla użycia listy stawczej w II. i III. klasie wieku musi się wciągnąć do niej wszystkie zmiany, zaszłe co do obowiązanych do służby wojskowej, a ważne pod względem dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru.

Do zmian tych należą w szczególności:

- a) śmierć;
- b) zmiana prawa przynależności;
- c) wcięnięcie „całkiem nieznanego”, którego wyszedzono;
- d) stawienie „nieobecnego bez usprawiedliwienia”;
- e) stawienie dodatkowe „nieobecnego usprawiedliwionego”;
- f) wystąpienie asenterowanego już z ustawowym obowiązkiem służbowym i obowiązanego jeszcze do poboru z wojska wspólnego, marynarki wojennej lub obrony krajobrazowej;
- g) asenterowanie w charakterze ochotnika;

- h) asenterowanie akademika wojskowego albo wychowanka wojskowego zakładu wychowawczego i naukowego wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajobrazowej;
- i) inne przedwczesne wystąpienie z zakładów tych albo śmierć w czasie pobytu w nich;
- k) zgłoszone prawa do ulg w dopełnieniu obowiązku służbowego.

2. Władze uzupełnienia pierwszej instancji mają przeprowadzić bezzwłocznie wspomniane zmiany w swym egzemplarzu listy stawczej na podstawie odnośnego wyciągu z listy stawczej lub rozpoznawczej albo udokumentowanych uwiadomień, udzielanych sobie wzajemnie w każdym wypadku z osobna, i to z powołaniem się na liczbę czynności, atramentem czerwonym lub niebieskim.

Jeżeli jednak chodzi o zmiany, które dochodzą do wiadomości politycznej władzy powiatowej dopiero na podstawie wykazów gminnych, wówczas należy wciągnąć je narazie tylko do egzemplarza listy stawczej, znajdującego się u politycznej władzy powiatowej, a dopiero przy sposobności poboru głównego do egzemplarza komendy okręgu uzupełnienia.

Wszystkie wpisy późniejsze należy wciągać do tych przedziałek list stawczych, które są przeznaczone na wpisanie wyniku poboru w roku odnośnym.

Przy klasach wieku wyższych od klasy III. uskutecznia się wpis do przedziałek III. klasy wieku.

3. Uzupełnienia listy stawczej po wystąpieniu z III. klasy wieku należy przeprowadzać z reguły tylko co do tych, którzy w ogóle nie uczynili zadość obowiązkowi stawienia się do poboru albo nie dopełnili go ostatecznie.

§ 40.

Organizacja komisji poborowej.

1. Pobór główny przeprowadzają ruchome komisje poborowe, których ilość mają oznaczyć w każdym okręgu uzupełnienia władze uzupełnienia drugiej instancji stosownie do nieodzownej potrzeby.

Władze uzupełnienia drugiej instancji mogą w wzajemnym porozumieniu wyznaczyć w każdym okręgu poborowym stosownie do ilości spisanych popisowych kilka miejsc poboru, i to w ten sposób, aby na każde miejsce poboru wypadał przynajmniej jeden powiat sądowy. Przydzielenie jednego powiatu sądowego do kilku miejsc poboru jest dopuszczalne tylko w wypadkach całkiem wyjątkowych, a zwłaszcza z nagłących względów na stosunki komunikacyjne, za zezwoleniem Ministerstwa obrony krajobrazowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

2. Przewodniczącym komisji poborowej jest naczelnik politycznej władzy powiatowej albo w razie przeszkodeń tegoż zastępca.

Członkami są:

z strony politycznej władzy powiatowej: urzędnik tej władzy i lekarz powiatowy, względnie miejski albo w razie przeszkody jego zastępca;

z strony wojska wspólnego (marynarki wojennej): jeden oficer sztabowy lub kapitan i jeden oficer wyższy;

z strony obrony krajowej: oficer sztabowy lub kapitan;

dalej co najmniej jeden lekarz wojskowy wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej.

Jako świadkowie czynności paborowej mogą być obecni przy paborze dwaj członkowie reprezentacji powiatowej, a gdzie reprezentacy takich niema, dwaj członkowie reprezentacji gminnej miejsca poboru, wybrani przez reprezentacyje te. Członkom tym wolno udzielać komisyi paborowej wyjaśnień co do prośb o ulgi według §§ 30. i 31. u. w. oraz objaśniać przewodniczącego o istotnych stosunkach prywatnych przedstawianych.

Członków powyższych należy wymienić politycznej władzy powiatowej.

3. Dla tych okręgów paborowych, z których wciela się asenterowanych nie do wspólnej siły zbrojnej (w obszarach Dalmacji, wymienionych w § 2 : 4*), jest skład komisyi paborowej odnośnie do członków wojskowych o tyle odmienny, iż oficera sztabowego (kapitana), oficera wyższego i lekarza wojskowego dostarcza tylko obrona krajowa.

4. Wojskowych członków komisyi paborowych wyznacza: dla wojska wspólnego (marynarki wojennej) komenda terytorialna wojskowa, a dla obrony krajowej komenda terytorialna obrony krajowej.

Jako przedstawicieli wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej należy delegować z reguły komendantów okręgów uzupełnienia, a jako oficerów wyższych referentów lub oficerów okręgów uzupełnienia (okręgów uzupełnienia obrony krajowej).

5. Lekarze wojskowi wojska wspólnego (obrony krajowej), którzy mają brać udział przy paborze, będą wyznaczeni na wniosek odnośnych szefów sanitarnych przez komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej), a lekarze marynarki, potrzebni do komisyi paborowych w okręgach uzupełnienia marynarki wojennej, przez Admiralat portowy w Poli w porozumieniu z odnośnymi komendami terytorialnymi wojskowymi.

Dla okolic, w których pellagra przychodzi endemicznie, należy wybierać lekarzy, posiadającychświadczenie co do choroby tej.

Z reguły powinno się używać lekarzy sztabowych lub pułkowych (równorzędnich lekarzy marynarki), a tylko wyjątkowo lekarzy starszych (równorzędnich lekarzy marynarki).

Gdzie jest do rozporządzenia kilku lekarzy, należy używać ich przy paborze na przemian lub lutować wzajemnie.

Lekarze wojskowi, przydzieleni do komend okręgów uzupełnienia i powołani do badania zgłoszających się rekrutów, nie powinni być z reguły używani ze względu na to przy komisach paborowych odnośnego okręgu uzupełnienia.

6. Przy wyznaczaniu oficerów (lekarzy wojskowych) do komisyi paborowych należy mieć szczególny względ na ich wiadomości językowe.

7. Każdej komisi paborowej mają być nadto przydani:

A. z strony władzy politycznej: protokolant;

B. z strony wojska wspólnego (marynarki wojennej): trzej podoficerowie i jeden żołnierz piechoty (strzelec, majtek) z piechoty (strzelców, korpusu majtków); szeregowców, których ina się dostarczyć z wojska wspólnego, należy komenderować na żądanie komend okręgów uzupełnienia z przynależnego pod względem uzupełnienia pułku piechoty (tyrolskich strzelców cesarskich); z obrony krajowej: jeden podoficer z piechoty (strzelców krajowych) jako pisarz, a w ekregach paborowych, wspomnianych w punkcie 3., dwaj dalsi podoficerowie i jeden żołnierz piechoty.

8. Jeżeli zachodzi konieczność ustanowienia w pewnym okręgu uzupełnienia więcej aniżeli jednej ruchomej komisyi paborowej, powinno się wyznaczyć członków komisyi według tych samych postanowień.

Zastępce wojska wspólnego (oficera sztabowego lub kapitana) i zastępce referenta lub oficera okręgu uzupełnienia (oficera niższego) wyznacza w tym wypadku komenda terytorialna wojskowa, dla okręgów uzupełnienia marynarki wojennej Admiralat portowy w Poli, a dla obrony krajowej komenda terytorialna obrony krajowej.

§ 41.

Ustalenie planu podróży i czynności ruchomych komisyi paborowych.

1. Przy ustalaniu planów podróży i czynności komisyi paborowych mają rozstrzygać postanowienia następujące:

- a) pobór główny musi być z reguły przeprowadzony w czasie od dnia 1. marca do końca kwietnia każdego roku (§ 17 : 2 u. w.);
- b) gdzie przeprowadzenie poboru głównego w ciągu czasu tego przez jedną ruchomą komisję paborową okazuje się niemożliwe, należy ustanowić dla odnośnego okręgu uzupełnienia dwie lub nawet więcej komisyi paborowych;
- c) dla jednego okręgu paborowego może urzędować tylko jedna komisja paborowa;

^{*)} Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208.).

- d) rutę podróży powinno się obrać w ten sposób, aby koszta i strata czasu były według możliwości ograniczone; należy jednak uwzględnić przytem także stosunki klimatyczne;
- e) na każdy dzień należy z reguły brać w rachubę najwyżej 200 popisowych.

W niedzielę i święta tudzież w trzech ostatnich dniach przed wielkanocą, a w okolicach, gdzie grecko-wschodnie wyznanie religijne jest silnie zastąpione, w dniach świątecznych grecko-wschodnich nie odbywa się pobór; dni tych powinno się jednak w miarę możliwości użyć na podróż; ustanowione dni podróży obowiązują tylko dla wojskowych członków komisy;

- f) w tych wypadkach, w których ilość popisowych, przypadających na jeden dzień, nie przekracza 100, powinni członkowie komisy w miarę możliwości kontynuować podróż jeszcze w tym samym dniu.

Wyjątki od postanowień, podanych pod a) i c), zarządza Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

2. Według tych postanowień zasadniczych powinny polityczne władze powiatowe ułożyć w porozumieniu z komendantami okręgów uzupełnienia plany podróży i czynności dla ruchomych komisy paborowych. Przytem ma służyć za podstawę co do stosowania postanowień punktu 1. e) i f) ilość spisanych w odnośnych okręgach paborowych z uwzględnieniem tych, którzy według doświadczenia nie stawiają się, oraz tych, którzy przychodzą do poboru w drodze delegacyi.

W tym celu mają polityczne władze powiatowe podać w czasie właściwym liczby odnośnie do wiadomości komend okręgów uzupełnienia.

Ułożone plany podróży i czynności należy przedłożyć do dnia 10. stycznia roku poboru politycznej władzy krajowej, względnie komendzie terytorialnej wojskowej celem ich ustalenia w wzajemnym porozumieniu. Do planów podróży i czynności należy dołączyć wykaz ilości popisowych, przydzielonych do każdego miejsca poboru.

3. Po ustaleniu planów podróży i czynności udziela się je niezwłocznie wraz z wykazem dni podróży wojskowych członków komisy do wiadomości władz powiatowych oraz wojskowych władz uzupełnienia pierwszej instancji.

Komendy terytorialne obrony krajowej otrzymują w tym względzie odpowiednie uwiadomienie od odnośnej komendy terytorialnej wojskowej.

Polityczna władza krajowa ma nadto ogłosić dni urzędowe komisy paborowych (nie zaś także dni podróży) w dzienniku ustaw krajowych i w urzędowej

gazecie krajowej i podać je do wiadomości Ministerstwa obrony krajowej.

Komendy terytorialne wojskowe mają przedłożyć Ministerstwu wojny plany podróży i czynności komisy paborowych bezpośrednio po ich ustaleniu.

§ 42.

Ogłoszenie dni poboru.

1. Władza powiatowa wyznacza według załatwionego planu podróży i czynności przy odpowiednim uwzględnieniu postanowień zasadniczych § 41 : 1, z której gminy mają być doprowadzeni popisowi przed komisję paborową w każdym z wyznaczonych dni poboru, i zawiadamia o tem przełożonych gmin przy przesłaniu odnośnego ogłoszenia.

2. Ogłoszenie to ma obejmować:

- a) oznaczenie miejsc i dni poboru, ustanowionych dla odnośnego okręgu paborowego, tudzież codziennego rozpoczętania się czynności urzędowej;
- b) wymienienie gmin, z których popisowi wraz z wchodzącymi w danym razie w rachubę męskimi członkami rodziny mają być przedstawieni w poszczególnych dniach poboru;
- c) wezwanie, wystosowane do popisowych, a względnie także do wchodzących w rachubę męskich członków ich rodziny, o ile nie są oni uwolnieni od osobistego stawienia się (§§ 111 : 3 d) i 112 : 2), aby w oznaczonym czasie i w czystym stanie stanęli na placu poboru i przedstawili na czasie dowody co do podniesionego ewentualnie prawa do jednej z ulg, określonych w §§ 21., 23. do 27. włącznie, tudzież 29. do 31., a wreszcie 82*) i 20. u. w. i oznaczonych w obwieszczeniu według marginaliów odnośnych paragrafów u. w. Popisowym, którzy starają się o ulgę według §§ 29. do 31., tudzież § 82*) u. w., a mają także prawo do dobrodziejstwa jednoroczej lub dwuletniej służby czynnej według § 20. u. w., należy zwrócić uwagę, iż w razie ewentualnego odrzucenia prośby o jedną z ulg, wspomnianych na wstępnie, mogą domagać się przyznania dobrodziejstwa jednoroczej, względnie dwuletniej służby czynnej według § 20. u. w. przy poborze głównym;
- d) uwagę, iż niedopełnienie obowiązku stawienia się do poboru, niezachowanie terminów, przepisanych dla wnioszenia prośb o ulgi, oraz w ogóle nieprzestrzeganie obowiązków, wyni-

*) Obowiązuje tylko podczas siedmiolatniego okresu przejściowego (§ 82, ustęp pierwszy, u. w.).

kających z ustawy o służbie wojskowej, nie może być usprawiedliwione niewiadomością o wezwaniu tem lub nieznajomością ustawy.

3. Przełożeni gmin mają przybić ogłoszenie to publicznie i ogłosić w inny sposób, używany w miejscu.

§ 43.

Zakaz zawierania małżeństw przez popisowych.

Zawarcie małżeństwa przed osiągnięciem wieku, obowiązującego do poboru, i w czasie trwania obowiązku stawienia się do poboru jest w zasadzie niedozwolone.

Zakaz ten obowiązuje aż do zupełnego dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru, a zatem w danym razie aż do dnia 31. grudnia tego roku, w którym popisowy kończy 36. rok życia.

Wśród okoliczności, zasługujących na uwzględnienie, może Minister obrony krajowej udzielić zezwolenia na zawarcie małżeństwa; Minister ten ma także prawo zarządzić drogą rozporządzenia ograniczenie zakazu zawierania małżeństw, jeżeli szczególne stosunki wymagają tego.

Jako szczególne stosunki wchodzą zwłaszcza w rachubę stosunki natury socjalnej i gospodarczo-społecznej, przyczem może chodzić zarówno o pewne obszary jak i pewne warstwy ludności. Do władz krajowych należy postawienie odnośnych umotywowanych wniosków; do wniosków tych należy dodać opinię wojskowych władz uzupełnienia drugiej instancji oraz władz uzupełnienia pierwszej instancji.

Zawarcie małżeństwa nie pociąga za sobą w żadnym wypadku ulgi w dopełnianiu powinności wojskowej (§ 40. u. w.).

§ 44.

Ograniczenie podróży popisowych poza granicami Monarchii austro-węgierskiej.

1. Legitymację podróżną, ważną na państwo obce i wychodzącą poza czas rozpoczęcia się poboru głównego, można wydać popisowemu lub temu, kto w czasie podróży wchodzi w obowiązek stawienia się do poboru, tylko po wykazaniu nagłej konieczności.

2. Marynarzom z zawodu, którzy są obowiązani stawić się do poboru, a nie podlegają zarzutowi za niedbania obowiązku poborowego przy poborze po przednim, można wydać zezwolenie na zawodowe podróże morskie w dalekiej jeździe aż do dwóch lat.

3. Ten, kto na podstawie uchwały komisji poborowej lub rozpoznawczej otrzymał klasyfikację „niezdarny do broni“ lub „wykreślić“ albo został wydzielony przez instancję ministerialną bez po-

przedniego rozpoznania z dodatkiem „niezdarny do broni“ lub „wykreślić“, nie podlega przy podrózach poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej żadnemu ograniczeniu z tytułu obowiązku służby wojskowej.

Rozdział IV.

Postępowanie poborowe, asenterunek.

§ 45.

Zadania i urzędowanie komisji poborowej.

1. Do najważniejszych zadań komisji poborowej należy:

- ocenianie umysłowej i fizycznej zdolności popisowych do służby wojskowej i wydawanie o niej uchwały, tudzież badanie mężskich członków rodzin, których zdolność do zarobkowania ma się ustalić;
- badanie i orzekanie o podniesionych prawach do dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej oraz ulgi z §§ 29. do 31. włącznie, tudzież 82*), dalej do przyznania dwuletniej służby czynnej według § 20. u. w., oraz,
- rozstrzyganie o odroczeniu rozpoczęcia służby czynnej według § 31 : 10. u. w.,
w przypadkach b) i c) jednak tylko wtedy, gdy o ulgach tych, względnie odroczeniu służby czynnej ma się orzec przy poborze;
- prenotowanie szczególnej zdolności asenterowanych do rozmaitych rodzajów broni (rodzajów wojska) i zakładów.

Z ochotnikami (§ 134.), stającymi przed komisją poborową, należy postępować według poprzedzających punktów a) i b).

2. Członkowie komisji poborowej, należący do wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej, nie są uprawnieni do samodzielnej korespondencji z innymi władzami. Mają oni zatem odbierać wskazówki w sprawach poborowych tylko za pośrednictwem wojskowych władz uzupełnienia, wyjątki, gdyby zwłoka groziła niebezpieczeństwem.

3. Oprócz osób, wymienionych w § 40, i popisowych, wywoływanych partyami, oraz tych członków rodzin popisowych, którzy stają przed komisją poborową celem ocenienia ich zdolności do zarobkowania, nie może nikt więcej być obecny w lokalu asenterunkowym.

Utrzymanie porządku w lokalu urzędowym i w obrębie miejsca poboru należy do władzy politycznej.

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

4. Na przewodniczącym i członkach komisji paborowej ciąży szczególny obowiązek ludzkiego obchodzenia się z przedstawianymi; mają oni zachować najścisłszą tajemnicę co do podanych lub spostrzeżonych wad cielesnych.

5. Co do wyniku badania lekarskiego przy poborze i zapadlej w tym względzie uchwały komisji paborowej nie wolno wydawać stronie świadectwa ani odpisu listy stawczej; czynność urzędową należy prowadzić w ten sposób, aby różnice zdań między członkami komisji nie mogły dojść do wiadomości popisowych.

Tym popisowym jednak, co do których zapadła uchwała „niezdany do broni“, ma właściwa polityczna władza powiatowa wydać na żądanie, na dowód dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru, z urzędu certyfikat zwolnienia z obowiązku służbowego według wzoru 11.

Popisowi, co do których wydano uchwałę „wykreślić“, otrzymują certyfikat uwolnienia od pospolitego ruszenia według przepisów o pospolitem ruszeniu.

6. Przewodniczący i członkowie komisji paborowej mają bezwarunkowo niedopuszcić do wywierania jakiegokolwiek wpływu przez strony. Każde karygodne wpływanie, a zwłaszcza ofiarowanie podarunków, należy podać niezwłocznie do wiadomości sądu.

Zarówno lekarzom wojskowym i cywilnym, przydzielonym do komisji paborowych w charakterze członków, jak i innym czynnym lekarzom wojskowym jest najsuwiej zakazane badać popisowych, którzy przed poborem życzą sobie poznać zapatrwanie lekarskie co do swej zdolności.

7. W razie ogólnej mobilizacji należy przerwać pobór główny.

Dalszy ciąg poboru tego zarządzi jak najspieszniej Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

Podczas przerwy poboru głównego nie odbywa się także pobór dodatkowy.

§ 46.

Zakres działania przewodniczącego i członków komisji paborowej.

1. Przewodniczący tudzież zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej mają w komisji paborowej głos rozstrzygający; inni członkowie komisji tej (§ 40.) są organami pomocniczymi i mają tylko głos doradczy.

2. Przewodniczący komisji paborowej kieruje należtem przeprowadzeniem czynności paborowej stosownie do zakresu działania, przyznanego mu przepisem niniejszym. Kieruje on postępowaniem w przedmiocie roszczeń do dobrodzieństwa jednoroczej służby czynnej i ulg według §§ 29. do 31.

włącznie, tudzież 82.*), oraz w przedmiocie przyznania dwuletniej służby czynnej według § 20. i odroczenia rozpoczęcia służby czynnej według § 31:10 u. w., w których to wszystkich wypadkach zapada orzeczenie komisjonalne.

Ma on przekonywać się częściej o tożsamości przedstawianych popisowych i członków rodzin.

3. Do drugiego urzędnika politycznego należy w szczególności przedstawianie prośb o ulgi, określone w punkcie 2., i stawianie wniosków; nadzoruje on prawidłowe doprowadzanie popisowych przed komisję paborową oraz należyte prowadzenie egzemplarza listy stawczej, przeznaczonego dla władz politycznej.

5. Zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej fungują według porozumień, zawieranych corocznie między Ministrem wojny i Ministrem obrony krajowej, na przemian jako „asenterujący zastępcy wojskowi“.

Przy strzeżeniu interesów wojskowych mają zastępcy wojskowi postępować zgodnie.

W liście stawczej należy oznaczać uchwały zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej) literą „H“, zaś uchwały zastępcy obrony krajowej literą „L“ (zobacz wzór 10.).

Prenotowanie asenterowanych ze względu na ich szczególną zdolność dla przydziału do oddziałów broni należy do zastępcy wojska wspólnego.

Przedstawiciele wojskowi nadzorują dokładność badania popisowych przez lekarza wojskowego; stosownie do zakresu działania, przyznanego im przepisem niniejszym, rozstrzygają oni o cielesnej i umysłowej zdolności doprowadzonych.

Zaprzysiężenie asenterowanych należy do przedstawiciela wojska wspólnego (marynarki wojennej).

Zaprzysiężenie tych, których asenterowano bezpośrednio do wojska wspólnego (marynarki wojennej) albo do obrony krajowej (§§ 2 : 4**), 40 : 3 i 52 : 1, ustęp czwarty, należy do zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej.

5. Referent lub oficer okręgu uzupełnienia odpowiada za prawdziwy pomiar wzrostu; nadzoruje on należyte prowadzenie egzemplarza listy stawczej, przeznaczonego dla komendy okręgu uzupełnienia, oraz wygotowanie protokołów asenterunkowych i certyfikatów przeznaczenia i bada w miarę możliwości szczególną zdolność asenterowanych dla przydziału do oddziałów broni; ma on wreszcie odczytać rolę przysięgi przy zaprzysiężeniu asenterowanych i powucić ich o odnośnym stosunku oraz o ich obowiązkach jako niewielionych rekrutów (rezerwistów zaspasowych, stale urlopowanych).

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

**) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, dz. u. p. Nr. 208).

6. Do oficera okręgu uzupełnienia obrony krajowej (§ 40 : 4), przydzielonego do komisy paborowej, należą odnośnie do agend, dotyczących obrony krajowej, te same obowiązki, co do referenta (oficera) okręgu uzupełnienia wojska wspólnego (marynarki wojennej).

7. Do lekarza wojskowego należy wydawanie orzeczeń o fizycznym i umysłowym stanie popisowych, a do lekarza powiatowego lub miejskiego badanie stopnia zdolności do zarobkowania u wchodzących w rachubę mężskich członków rodziny.

Jeżeli przewodniczący zamierza przeznaczyć popisowego do rozpoznania albo jeżeli jeden z następców wojskowych zamierza wniesć sprzeciw z powodu stwierdzenia niezdolności do zarobkowania u członka rodziny, wówczas może odbyć się badanie popisowego także przez lekarza cywilnego, a badanie członka rodziny także przez lekarza wojskowego.

O ile należy uwzględnić wyniki dochodzeń, odnoszące się do popisowych umysłowo chorych, niedołężnych i posiadających mniejszą wartość umysłową, postanawia § 49.

8. Podoficerowie, przydani komisy paborowej z wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej, mają być używani do mierzenia wzrostu popisowych, prowadzenia listy stawczej dla komendy okręgu uzupełnienia i protokołu asenterunkowego, tudzież do wystawiania certyfikatów przeznaczenia dla asenterowanych.

9. Za bezpieczne przechowanie list stawczych podczas poboru odpowiada w pierwszym rzędzie przewodniczący i zastępca wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej.

§ 47.

Doprowadzanie popisowych przed komisję paborową.

1. Doprowadzanie popisowych przed komisję paborową ma odbywać się w każdym okręgu paborowym w wyznaczonych miejscach poboru, i to przy poborze głównym według gmin, w porządku klas wieku, a w każdej z nich w porządku zapisania w listach stawczych (§ 17 : 2, ustęp trzeci, u. w.).

2. Doprowadzenie jest rzeczą przełożonych gmin, którzy odpowiadają za tożsamość doprowadzonych i mają być obecni podczas ich przedstawiania (§ 16 : 3 u. w.).

Drugi urzędnik władzy powiatowej (§ 46 : 3) nadzoruje prawidłowe doprowadzanie popisowych,

i to w obrębie każdej gminy w porządku klas wieku, a w każdej klasie wieku w porządku zapisania w liście stawczej. W tym celu powinien on zaoferować się w listę wywoływanego popisowych, ulóżoną według gmin, a w obrębie każdej gminy według klas wieku i porządku zapisania w liście stawczej.

Urzędników wojskowych (aspirantów na urzędników wojskowych) należy przedstawić komisji paborowej przy rozpoczęciu czynności urzędowej.

3. Komisji paborowej nie należy przedstawić:

- akademików wojskowych i wychowańców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, tudzież wojskowych akademików weterynaryj wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej;
- znajdujących się w areszcie śledczym, w uwięzieniu za karę lub w areszcie poprawczym, oraz tych, którzy pozostają w śledztwie (wstępnie) przed sądem karnym, chociażby na wolnej stopie;
- „oczywiście niezdolnych“ (§§ 29., A : 4 i 51 : 9).

Jeżeli osoba odnośna pozostaje w wieku popisowym albo ma jeszcze dopełnić obowiązku stawienia się do poboru, uwiadamiają władze sądowe, a względnie zakłady karne w wypadku punktu b) o ukończeniu postępowania karnego albo wypuszczeniu z uwięzienia za karę (ukończeniu kary, ułaskawieniu) polityczną władzę powiatową, w której okręgu znajdują się. Wskutek tego należy zarządzić pobór dodatkowy, a względnie uwiadomić w tym celu właściwą polityczną władzę powiatową.

§ 48.

Pomiar wzrostu.

1. Badanie popisowych rozpoczyna się pomocą wzrostu.

2. Dla wstąpienia do wojska wspólnego, marynarki wojennej lub obrony krajowej wymaga się w ogólności wzrostu, wynoszącego najmniej 152 centymetrów.

Co do marynarzy zawodowych można przy istniejącej zresztą zdolności, a co do profesyonistów, nadających się do użycia w czynnościach pisarskich i innych zawodach, zastąpionych w armii, przy zachodzącej zresztą zdolności lub zdolności do usług pomocniczych zejść także poniżej wzrostu powyższego, jednak nie niżej 150 centymetrów.

3. Uderzająco niskich popisowych, tudzież kandydatów stanu duchownego, wyścieconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie

lub w duchownym urzędzie nauczycielskim (§ 29. u. w.), należy mierzyć w ubraniu lecz bez obuwia.

4. W celu pomiaru wzrostu ma popisowy stańac przy przyrządzie pomiarowym w postawie prostej z górną częścią ciała, wzniecioną z bioder, przyciągniętym podbródkiem i wyprostowanymi kolanami w ten sposób, aby wypukłości pod dużymi palcami nóg i pięty schodziły się z sobą, a te ostatnie przylegały do drążka miary.

5. Przyrząd pomiarowy, który ma dostarczyć władza powiatowa, należy przed rozpoczęciem poboru porównać z cechowaną miarą normalną komendy okręgu uzupełnienia i w razie potrzeby sprostać.

§ 49.

Badanie lekarskie popisowych i postępowanie z uszkadzającymi się dobrowolnie.

1. Badanie popisowych powinno się odbywać z jak największym poszanowaniem uczucia wstydu tylko za zasłoną (parawanem) w obecności członków komisy.

Badanie przedsiębierze najpierw lekarz wojskowy (§ 46 : 8).

2. Co do badania lekarskiego i oceniania zdolności popisowych obowiązuje „Przepis o badaniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej”, dołączony jako załącznik II.

3. Jeżeli przy badaniu lekarskiem wyjdzie na jaw uzasadnione podejrzenie, iż wada została spowodowana umyślnie i w tym celu, aby sprawdzić całkowitą lub częściową niezdolność do dopełnienia obowiązku służbowego, należy asenterować ogólnego popisowego zaraz, jeżeli uznano go za „zdarnego” albo „zdarnego do usług pomocniczych jako . . . . .”, z zastrzeżeniem dalszego postąpienia z nim z powodu samouszkodzenia się; w przeciwnym wypadku nie powinna komisja poborowa wydawać na razie uchwały o jego zdolności.

Co do podniesionego podejrzenia samouszkodzenia się należy spisać protokół przy dokładnym podaniu orzeczenia lekarskich członków komisy poborowej; protokół ten ma być podpisany przez trzech członków komisy, uprawnionych do głosowania, a nadto przez członków lekarskich i przesłany niezwłocznie przez polityczną władzę powiatową władzysądowej, powołanej do postępowania karnego (§ . .).

Po ukoczeniu postępowania karnego należy postąpić z asenterowanym już, o ile uznano go winnym i o ile wskutek tego zachodzi co do niego w myśl § 70. u. w. wyłączenie od wyboru na nad-

liczbowego, przedłużenie obowiązku służby czynnej i ogólnego obowiązku służbowego, oraz utrata istniejącego ewentualnie prawa do ulg z §§ 21. do 28. włącznie i 82. u. w., według postanowień § . ., a nieasenterowanego jeszcze przedstawić ponownie komisji poborowej, która ma postąpić przeciw niemu według § . .

Podniesione podejrzenie samouszkodzenia się i wydane w tym względzie orzeczenie lekarskich członków komisy należy wcignąć do listy stawczej.

4. Lekkie choroby i uszkodzenia, które nie-wątpliwie ustąpią w krótkim czasie, nie mogą wywarzyć wpływu na orzeczenie „zdatny” lub „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . .”

5. Kandydaci stanu duchownego, wyściejeni księża, względnie mający posadę w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim, którzy wykazują prawo do ulgi z § 29. u. w. i oświadczają, iż nie są dotknięci wadami cielesnymi, nie powinni być badani przez lekarza.

6. W zasadzie powinna komisja poborowa postępować tylko według własnego przekonania. W wypadkach, w których popisowi przedkładają świadectwa lekarskie, ma ona wprawdzie wglądając w nie dla swej informacji i przyjąć także ustne oświadczenia przełożonych gmin oraz popisowych, którzy wrzekomo niezdarnego bliżej znają, lecz nie jest związana odnośnymi świadectwami lub zeznaniem.

7. W razie twierdzenia, iż popisowy (członek rodziny) cierpi na padaczkę, może komisja poborowa uważać cierpienie to za stwierdzone, jeżeli będzie ono wykazane zgodnymi zeznaniem dwóch świadków, zasługujących na zaufanie i przesłuchanych przez władzę powiatową pod przysięgą (według możliwości lekarzy, duchownych, nauczycieli, pracodawców). Komisja poborowa może jednak zarządzić nadto oddanie do szpitala wojskowego (§ 50 : 1).

Świadectwa lekarskie wojskowych zakładów leczniczych oraz wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, tudzież świadectwa zakładów dla chorych, wymienionych w wykazie, załącznik III., można uznać za ważne dowody na istnienie padaczki, o ile choroba ta została stwierdzona własną obserwacją lekarza zakładowego w sposób najzupelniej stanowczy.

Jeżeli chodzi o świadectwa zakładów, niewymienionych w spisie wyżej wspomnianym, należy zasięgnąć w każdym wypadku z osobna rozstrzygnięcia Ministerstwa obrony krajowej.

8. W podobny sposób jak co do dotkniętych padaczką należy postąpić także co do umysłowo

chorych, głupowatych i posiadających mniejszą wartość umysłową. Jeżeli komisji paborowej będą przedłożone świadectwa dyrekcyi zakładów leczniczych, opiekuńczych i wychowawczych, wymienionych w spisie, załącznik III., do których przyjęto osoby wspomnianego rodzaju, wówczas należy uważać je za pełnowartościowe. O ile chodzi o świadectwa zakładów, niewymienionych w spisie, załącznik III., powinno się zasięgnąć w każdym wypadku z osobna rozstrzygnięcia Ministerstwa obrony krajowej.

9. Dla uniknięcia asenterunku umysłowo chorych, względnie tych, którzy przebyli chorobę umysłową, oraz dla umożliwienia oceny zdolności głupowatych i posiadających mniejszą wartość umysłową, będą dyrekcje zakładów, wymienionych w punkcie 8., przesyłać corocznie politycznej władzy powiatowej miejsca siedziby zakładu do dnia 15. stycznia listy osób płci męskiej w wieku od 14 do 22 lat włącznie, które w roku poprzedzającym wypuszczono z opieki zakładowej, a u których stwierdzono nienormalny stan umysłu; listy te mają podawać imię, nazwisko, rok urodzenia i gminę przynależności pacjentów, oraz bliższe oznaczenie wspomnianego stanu i powodu wypuszczenia z zakładu.

Ten sam obowiązek mają sądy odnośnie do młodzieńców wyżej podanego wieku, którzy z powodu choroby umysłowej pozostają pod kuratą lub wyszli z pod kurateli w roku poprzedzającym albo których choroba umysłowa doszła w inny sposób do urzędowej wiadomości sądu.

W końcu mają także kierownictwa zakładów naukowych i wychowawczych dla niedołężnych oraz kierownictwa powszechnych szkół ludowych przesyłać politycznej władzy powiatowej miejsca siedziby zakładu, względnie szkoły corocznie do dnia 31. grudnia za pośrednictwem przełożonej władzy szkolnej okręgowej wykaz wszystkich męskich wychowawców w wieku od 6 do 14 lat, których w roku sprawozdawczym wypuszczono z zakładu, a względnie wykaz chłopców, wypuszczonych z powszechnej szkoły ludowej w roku sprawozdawczym, którzy z powodu wady umysłowejtrzymali tylko „świadectwo odejścia“ (§ 100. ordynacji szkolnej i naukowej, dz. u. p. Nr. 159 z roku 1905). W spisach tych należy uwidoczyć imię, nazwisko, rok urodzenia i gminę przynależności chłopców.

Także władza szkolna okręgowa ma przesyłać politycznej władzie powiatowej wykazy takie co do dzieci, znajdujących się w okręgu szkolnym, które na zasadzie § 23. państwej ustawy o szkołach ludowych, względnie § 24. ordynacji szkolnej i naukowej są uwolnione z powodu wady tego rodzaju od uczęszczania do szkół publicznych.

Polityczna władza powiatowa udziela daty, otrzymane stosownie do przepisów poprzedzających,

z jak największym pośpiechem właściwej politycznej władzy powiatowej, która wciąga je do spisu imiennego, ułożonego abecadłowo.

Corocznie z początkiem lutego stwierdza każda polityczna władza powiatowa na podstawie spisu imiennego do listy stawczej, czy młodzieżicy, mający stanąć do poboru, przychodzą w spisie, wspomnianym w ustępie poprzednim. W razie twierdzącym ustala ona drogą dochodzeń, a zwłaszcza przez zasięgnięcie wyjaśnień od zasługujących na zaufanie osób z gminy przynależności lub pobytu popisowego, według okoliczności także przez zażądanie świadectwa lekarza urzędowego, zawsze jednak z jak największym poszanowaniem opinii dotyczącej osoby, czy wady odnośnie istnieją także obecnie.

Wynik dodatni należy wciągnąć do przedziałki listy stawczej, przeznaczonej na uwagę, a aktu dochodzeń przesłać w wypadku takim komisji paborowej, względnie szpitalowi wojskowemu, wyznaczonemu celem stwierdzenia wady.

10. Także przełożeni gmin są obowiązani zwrócić uwagę politycznej władzy powiatowej, względnie komisji paborowej, według możliwości przed poborem albo przy nim, na popisowych, przynależnych do gminy lub przebywających tam, którzy są umysłowo nienormalni lub umysłowo niedołęni albo ciężko upośledzeni pod względem moralnym. Władza polityczna przeprowadza w tym względzie dochodzenia, przewidziane w ustępie przedostatnim punktu 9., i to po poborze, jeżeli chodzi o informacje, podane dopiero przy tej sposobności, a popisowy został asenterowany lub odstawiony.

W razie dodatniego wyniku dochodzeń należy postąpić według ustępu ostatniego punktu 9.; zanotowanie w obu egzemplarzach listy stawczej ma nastąpić ewentualnie także po poborze.

11. Komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) zawiadamia oddział broni (zakład) odnośnie do asenterowanych o wpisach, wspomnianych w punktach 9. i 10. i zamieszczonych w przedziale uwaga.

§ 50.

Oddanie popisowych do szpitala w celu obserwacji lub leczenia oraz oddanie wcielonych przed czasem właściwym do wojskowego zakładu leczniczego.

1. Jeżeli pewna wada nie da się na placu poboru ocenić należycie, wówczas wolno oddać odnośnego popisowego do szpitala wojskowego; jeżeli uznano wadę za wyleczalną najdalej w czterech miesiącach i bez zabiegu chirurgicznego, wówczas można oddać popisowego do szpitala cywilnego (§ 16. u. w.).

Oddanie popisowego do szpitala wojskowego ma mieć miejsce wtedy, gdy chodzi o wadę, która według oświadczenia lekarskiego nie da się na placu poboru ocenić należycie, ponieważ ocenienie takie jest możliwe tylko przy badaniu przez czas dłuższy lub przy użyciu narzędzi albo przy dłuższej obserwacji, dalej w celu stwierdzenia padaczki w przypadku § 49 : 7, wreszcie także wtedy, gdy popisowy jest podejrzany o gruźlicę, a nie jest dotknietą żadną inną z wad, wymienionych w wykazach C i D załącznika II.

Popisowych takich należy oddawać do c. k. szpitali obrony krajowej, jeżeli w miejscu poboru niema szpitala wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie jeżeli szpital ten leży w większym oddaleniu, aniżeli najbliższy szpital c. k. obrony krajowej.

2. Do szpitala cywilnego można oddać popisowego, jeżeli uznano wadę za wyleczalną najdalej w czterech miesiącach i bez zabiegu chirurgicznego, o ile opieka domowa nie daje dostatecznej rękojmi potrzebnej pielęgnacji. Nie wolno jednak zmuszać nikogo do operacji chirurgicznej.

3. Oddanie do szpitala wojskowego lub cywilnego postanawia na wniosek lekarski „asenterujący zastępcę wojskowy”; oddanie to ma nastąpić tylko wtedy, jeżeli popisowy, pomijając odnośną wadę, jest zdolny do służby pod bronią lub do wojskowych usług pomocniczych. Oddanie do szpitala powinno się usiłować zaraz, o ile nie przemawiają przeciw niemu szczególne stosunki.

4. Jeżeli przewodniczący komisy paborowej nie uważa oddania do szpitala wojskowego lub cywilnego w ogóle za uzasadnione, wówczas zarządza on przedstawienie popisowego komisji rozpoznawczej; co do cierpiących na padaczkę i umysłowo chorych należy w wypadku takim przedłożyć aktu Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia.

5. Po wypuszczeniu z szpitala powinna polityczna władza powiatowa zająć się w danym wypadku także podróżą powrotną osoby odnośnej w myśl § 68 : 4.

6. W razie oddania do szpitala wojskowego przesyła tenże sprawozdanie szpitalne właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, która ustala w porozumieniu z polityczną władzą powiatową, czy wada, której skonstatowanie było powodem oddania popisowego do szpitala wojskowego, albo jakakolwiek inna wada, wykluczająca zdolność do służby, została stwierdzona.

Jeżeli w szpitalu nie stwierdzono wad takich, wówczas zarządza polityczna władza powiatowa w celu wydania uchwały, na podstawie aktów stawczych, nadesłanych przez komendę okręgu uzu-

pełnienia, doprowadzenie odnośnego popisowego przed najbliższą urzędującą komisję paborową (komisję paboru dodatkowego).

W przeciwnym razie należy zaniechać doprowadzenia i przedłożyć komisji paborowej (komisji paboru dodatkowego) same akta; jeżeli komisja ta stwierdza na podstawie aktów nieważliwe istnienie wady, wykluczającej zdolność, wówczas wydaje uchwałę „odstawić“, „niezdolny do broni“ lub „wykreślić“; sprawozdanie i uchwałę wciaga się do listy stawczej albo do wyciągów z listy stawczej, jeżeli stwierdzenie do poboru odbywa się w drodze delegacyi lub jeżeli akta zostają zwrócone dopiero po ukończeniu poboru głównego.

Popisowemu oznajmia się uchwałę za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli jednak komisja paborowa (komisja paboru dodatkowego) nie uznaje wady, podanej w sprawozdaniu szpitalnem, za taką, których wyklucza zdolność, albo jeżeli uważa za wątpliwe, czy sprawozdanie szpitalne odnosi się do popisowego, wówczas zarządza ponowne doprowadzenie tegoż przed komisję paborową (komisję paboru dodatkowego).

Doprowadzenie powoduje polityczna władza powiatowa.

Jeżeli popisowego, oddanego do szpitala, stawiono do poboru w drodze delegacyi, wówczas należy przesłać sprawozdanie szpitalne komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej miejsca pobytu; wspomniane czynności urzędowe należą w tym wypadku do władzy uzupełnienia miejsca pobytu. Jeżeli jednak popisowy taki, którego ponowne doprowadzenie przed komisję paborową okazuje się potrzebne, opuścił dotychczasowe miejsce pobytu, wówczas należy przesłać aktu odnośne, przy uwiedomieniu o nowym miejscu pobytu, właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

7. Co do badania członków rodzin osób reklamowanych w szpitalu wojskowym zobacz § 112 : 4*).

8. Co do przyjęcia wcielonych przed czasem właściwym do wojskowych zakładów leczniczych według § 41 : 1, ustęp drugi, u. w. i pokrycia powstały stąd kosztów zobacz § 68 : 6.

Jeżeli pojawiają się uleczalne choroby zewnętrzne, zwłaszcza natury łatwo przenośnej, w większym zakresie i wśród okoliczności, wskazujących na to, iż dotknęci chorobą nie mogą postarać się o leczenie, albo iż je udaremniają, wówczas może Minister obrony krajowej zarządzić w porozumieniu

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, dz. u. p. Nr. 208).

z Ministrem wojny wcielenie takich popisowych, o ile asenterowano ich jako zdatnych, i oddanie tychże do wojskowego zakładu leczniczego także przed prawidłowym terminem wcielenia (1. października) (§ 41 : 1, ustęp drugi, u. w.).

Jeżeli według zapatrywania władzy uzupełnienia pierwsiowej lub drugiej instancji zachodzą w obszarze jej wymogi zastosowania postanowień powyższych, wówczas przedkłada ona w roku, po przedziającym pobór odnośny, władzy uzupełnienia bezpośrednio wyższej instancji sprawozdanie o odnośnych stosunkach sanitarnych i socjalnych. Do wniosków władz uzupełnienia drugiej instancji, które musząadejść do instancji ministerialnej najpóźniej z końcem grudnia, należy dołączyć opinie dotyczących władz uzupełnienia pierwszej instancji.

Ministerstwo obrony krajowej porozumiewa się w przedmiocie nadesłanych wniosków z Ministerstwem spraw wewnętrznych i Ministerstwem wojny.

Jeżeli zachodzą wymogi zastosowania § 41 : 1, ustęp drugi, u. w., wówczas zawiadamia się przed poborem głównym za pośrednictwem władz uzupełnienia wszystkie komisy paborowe w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa, w krajach świętej Korony węgierskiej oraz w Bośni-Hercegowinie, co do których okręgów paborowych i chorób zastosowanie wspomnianego postanowienia ma wejść w ogółe w rachubę w roku poboru.

W razie asenterowania popisowych, dotkniętych chorobami takimi i przynależnymi do oznaczonych okręgów, chociażby stawiono ich do poboru w innym okręgu, albo popisowych obcej przynależności, przebywających w wspomnianych okręgach, ma komisja paborowa oświadczyć się na podstawie orzeczenia swych członków lekarskich, czy i na jaki czas zachodzi potrzeba oddania asenterowanego do wojskowego zakładu leczniczego; orzeczenie to należy wciągnąć do przedziałki listy stawczej, przeznaczonej na uwagę. W razie różnicy zdań członków, uprawnionych do głosowania, powinno się poszczególne zdania uzasadnić.

Przy oznaczaniu wspomnianego czasu należy brać pod uwagę, aby koniec pielęgnacji szpitalnej schodził się w miarę możliwości z prawidłowym dniem wcielenia.

Co do asenterowanych, których oddanie do wojskowego zakładu leczniczego zaproponował chociażby jeden z członków, uprawnionych do głosowania, należy przedłożyć Ministerstwu obrony krajowej za pośrednictwem władzy krajowej wykazy, sporządzone na wzór listy stawczej przez właściwą polityczną władzę powiatową w porozumieniu z komendą okręgu uzupełnienia. Wykazy należy przedkładać zaraz po ukończeniu poboru

głównego, a co do poddanych poborowi dodatkowemu po ich stawieniu w każdym wypadku z osobna.

Ministerstwo obrony krajowej orzeka w porozumieniu z Ministerstwem wojny o poszczególnych wypadkach.

Jeżeli orzeczenie opiewa na oddanie do wojskowego zakładu leczniczego, wówczas otrzymują osoby odnośne do właściwej politycznej władzy powiatowej pisemne zawiadomienie, które ma być wygotowane z jak największym pospiechem.

9. Koszta podróży do szpitala i z powrotem oraz koszta ewentualnego przydania dozorca mają być pokryte według § 68 : 4.

Koszta żywienia popisowych, oddanych do szpitala wojskowego, ponosi etat Ministerstwa obrony krajowej.

Koszta żywienia popisowych, oddanych do szpitala cywilnego, należy pokryć według przepisów, istniejących co do ponoszenia i ściągania kosztów tych w szpitalach publicznych.

Przydanie dozorce będzie z reguły potrzebne tylko w razie udawania, obawy ucieczki lub oporności. Jeżeli nie przydaje się dozorce, należy wydać popisowemu świadectwo tożsamości, obejmujące dokładny opis osoby.

§ 51.

Klasyfikacja popisowych i uchwały komisy paborowej co do zdatności.

1. O umysłowej i cielesnej zdatności przedstawianych popisowych do właściwej służby wojskowej i do wojskowych usług pomocniczych ma lekarz wojskowy wydać orzeczenie, sformułowane według § 6. przepisu o badaniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej (załącznik II.).

2. „Asenterujący zastępca wojskowy” wydaje następnie po rozważeniu orzeczenia lekarskiego, nie będąc niem jednak wiązany, jedną z uchwał następujących:

- a) „asenterować”,
- b) „asenterować do usług pomocniczych jako . . . . .”,
- c) „odstawić”,
- d) „niezdolny do broni”, albo
- e) „wykreślić”.

3. Popisowych, których uznano za „zdolnych” („zdolnych do usług pomocniczych jako . . . . .”), należy asenterować (§ 17 : 3 u. w.).

4. Uchwałę: „asenterować do usług pomocniczych jako . . . . .” należy wydać tylko wtedy, gdy popisowy wskutek jednej z wad, wymienionych w spisie B załącznika II., nie jest wprawdzie zdolny w pełnej mierze do służby orężej, ale po dziesięciotygodniowem pierwszym wykształceniu wojskowemu, które ma odbyć się w sposób umiarkowany a w danym razie być przerwane pauzami, okazuje się zdolny do działalności, odpowiadającej jego

inteligencji, profesji lub innemu zawodowi, która wykonywał ewentualnie bez przeszkód także w życiu obywatelskiem dla zarobku, a w której może oddać sile zbrojnej korzystne usługi w stanie czynnym.

Pod względem usług takich wchodzą między innymi w rachubę:

Pisarze, rysownicy, piekarze, bednarze, introligatorzy, szoferzy, wytwórcy przyrządów chirurgicznych, elektrycy, dozorcy chorych, litografi, mechanicy, młynarze, rymarze, siodlarze, ślusarze, kowale, krawcy, szewcy, stolarze, dentysti-technicy i t. d., dalej osoby, nadające się na ordonansów, do robót konserwacyjnych w magazynach augmentacyjnych, warsztatach i t. p.

Asenterowanych jako „zdatnych do usług pomocniczych w charakterze . . . . .“ nie wolno po pierwszym wykształceniu wojskowem używać w zasadzie w służbie przed frontem; do innych usług pomocniczych prócz tych, do których ich sklasyfikowano, można używać ich tylko w miarę uzdatnienia, stwierzonego przez lekarza wojskowego; nie należy zatem asenterować większej ilości takich obowiązanych do służby, aniżeli odpowiada to potrzebie, ustalonej każdocześnie przez wojskowe władze uzupełnienia instancji najwyższej w wzajemnym porozumieniu.

5. Uchwała „odstawić“, która może zapasć tylko w I. i II. klasie wieku, powoduje ponowne przedstawienie popisowego w następnej klasie wieku.

6. W III. lub wyższej klasie wieku należy wydać bezwarunkowo orzeczenie ostateczne, to znaczy orzec co do popisowego, o ile nie asenterowano go jako „zdatnego“ lub „zdatnego do usług pomocniczych jako . . . . .“, klasyfikację „niezdany do broni“ albo „wykreślić“.

7. Uchwałę „niezdany do broni“ można wydać tylko wtedy, gdy obowiązany do służby wojskowej jest stale niezdany do służby z bronią i do wojskowych usług pomocniczych, jednak nadaje się jeszcze do służby w pospolitem ruszeniu bez broni.

Obowiązanych do służby wojskowej, którzy są dotknięci przepukliną, można, jeżeli wada ta nie występuje bardzo uderzająco lub w wysokim stopniu i jeżeli popisowi ci są także niezdany do usług pomocniczych, uznać za niezdanych do broni z reguły tylko w III. klasie wieku.

W I. i II. klasie wieku można orzec klasyfikację „niezdany do broni“ tylko wtedy, gdy orzeczenie lekarskie, wypowiedziane na podstawie załącznika II. (§§ 6. i 7.), opiewa „niezdany do służby z bronią i służby pomocniczej“ albo „niezdany do wszelkiej służby“.

Uchwała „niezdany do broni“ oznacza zatem, że obowiązany do służby wojskowej nadaje się w chwili wydania uchwały do służby w pospolitem ruszeniu bez broni. Użycie osób tych do

służby w pospolitem ruszeniu jest unormowane przepisami o pospolitem ruszeniu.

8. Uchwałę „wykreślić“ można wydać tylko wtedy, gdy popisowy jest dotknięty jedną z wad wysokiego stopnia, wymienionych w wykazie D załącznika II., albo gdy u popisowego istnieje wada, podana w wykazie C załącznika tego, lub choroba, rozwinięta już do tego stopnia, iż przez to także jego zdolność do zarobkowania względnie pracy jest trwale upośledzona.

W I. i II. klasie wieku można orzec klasyfikację „wykreślić“ tylko wtedy, gdy orzeczenie lekarskie, wypowiedziane na podstawie załącznika II. (§§ 6. i 7.), opiewa „niezdany do wszelkiej służby“.

Uchwała „wykreślić“ oznacza zatem, że obowiązany do służby wojskowej jest stale i na zawsze niezdany do wszelkiej służby wojskowej, a zatem także do służby w pospolitem ruszeniu bez broni.

9. Oczywiście niezdani mogą być wykreślani na podstawie aktów dochodzeń, wykluczających wszelką wątpliwość, także bez przedstawiania komisyi poborowej wskutek jej uchwały. Jeżeli komisja poborowa uważa wynik dochodzeń za niedostateczny, wówczas zarządza ich uzupełnienie albo doprowadzenie popisowego.

10. Ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich według § 28. u. w., oraz popisowych, którym ma się przyznać ulgę w myśl §§ 29. lub 82*) u. w., należy, o ile orzeczenie lekarskie opiewa „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . .“, w I. i II. klasie wieku odstawić, a w III. klasie wieku uznać za „niezdanych do broni“.

11. W tych wypadkach, w których uchwała „asenterującego zastępcy wojskowego“ nie przylączy się do klasyfikacji lekarza wojskowego, należy dołączyć do uchwały powody odstąpienia.

12. Przeciw uchwalie „asenterującego zastępcy wojskowego“, opiewającej na „asenterowanie“, nie przysługuje w ogólności sprzeciw ani przewodniczącemu ani żadnemu z członków komisyi poborowej. Jeżeli jednak „asenterujący zastępca wojskowy“ wydaje odmiennie od orzeczenia lekarza wojskowego uchwałę „asenterować“ lub „asenterować do usług pomocniczych jako . . . . .“, wówczas może przewodniczący przeznaczyć popisowego do rozpoznania.

Jeżeli „asenterujący zastępca wojskowy“ nie oświadcza się za asenterowaniem, wówczas składa oświadczenie drugi zastępca wojskowy, nie będąc wiązany orzeczeniem lekarskim. Następnie wydaje orzeczenie lekarz cywilny.

13. W razie różnicy zdań przy wydawaniu uchwały o zdatności popisowego do służby wojskowej należy zachować następujący sposób postępowania:

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

- a) jeżeli popisowy I lub II. klasy wieku został uznany przez „asenterującego zastępcę wojskowego” za zdatnego do usług pomocniczych lub niezdarnego, a przez drugiego zastępcę wojskowego za zdatnego, względnie zdatnego do usług pomocniczych, wówczas powinien przewodniczący przeznaczyć go do rozpoznania;
- b) jeżeli popisowy I. lub II. klasy wieku został uznany przez „asenterującego zastępcę wojskowego” za zdatnego do usług pomocniczych, a przez drugiego zastępcę wojskowego za niezdarnego, wówczas należy go odstawić, wyjawić, gdy przewodniczący komisy paborowej uznaje go za zdatnego i przeznacza do rozpoznania;
- c) jeżeli różnica zdań dotyczy tylko stopnia niezdarności, ma obowiązywać zawsze zapatrzywanie korzystniejsze dla siły zbrojnej; na przykład w razie różnicy zdań między „odstawić”, „niezdarny do broni” lub „wykreślić”, klasyfikacja „odstawić”, a w razie różnicy zdań między „niezdarny do broni” lub „wykreślić”, klasyfikacja „niezdarny do broni”;
- d) jeżeli obaj zastępcy wojskowi uznali popisowego za niezdarnego, wówczas może przewodniczący komisy paborowej, o ile uznaje popisowego za „zdatnego” lub „zdatnego do usług pomocniczych jako . . . . .”, przeznaczyć go do rozpoznania w wszystkich klasach wieku.

W przypadku c) nie przychodzi do rozpoznania.

14. O uchwale co do przedstawienia komisji rozpoznawczej mają popisowi otrzymać zaraz ustne zawiadomienie od władzy politycznej, a przed komisję rozpoznawczą powinni być wezwani w czasie właściwym pisemnie.

W tym celu są oni obowiązani do zgłoszania każdej zmiany miejsca pobytu.

15. Przeciw uchwale, wydanej przy poborze, a opiewającej „asenterować”, względnie „asenterować do usług pomocniczych jako . . . . .”, nie jest dopuszczalny żaden środek prawy (§ 17 : 3, ustęp drugi, u. w.).

16. Zmiany z urzędu co do uchwał komisji paborowej, opiewającej „odstawić”, „niezdarny do broni” lub „wykreślić”, które okazują się konieczne z powodu niewłaściwego zastosowania poprzedzających postanowień paragrafu tego, nie mogą rozciągać się także na oględziny.

Zmiany takie zarządza Ministerstwo obrony krajowej, o ile nie można przeprowadzić ich już przy poborze (§ 54 : 3, ustęp drugi).

§ 52.

Przeznaczenie i przydział asenterowanych.

1. Popisowych, poddanych poborowi i uznanych za „zdatnych” („zdatnych do usług pomocniczych jako . . . . .”), należy asenterować z reguły z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału. Stanowce przeznaczenie ich będzie oznaczone przy obliczaniu kontyngentu, a przydział nastąpi na podstawie rozdziału według okręgów poborowych.

Natomiast należy w razie zdarności (zdarności do usług pomocniczych) asenterować z stanowcem przeznaczeniem (t. j. jako rekrutów lub rezerwistów zapasowych) lecz z pozostawieniem przydziału w zwiasteniu :

- a) wyłączeni od wyboru na „nadliczbowych”, jako rekrutów;
- b) asenterowanych, którym według §§ 29 : 1 i 2, 30, 31 i 82*) u. w. przyznano ulgę w dopelnieniu obowiązku służbowego (§ 17 : 3, ustęp trzeci, u. w.), jako rezerwistów zapasowych.

Odmiennie od postanowień tych należy postępować z obowiązanymi do poboru marynarzami zawodowymi oraz innymi ludźmi, przywykłymi do morza wskutek zawodu swego. W razie zdarności należy asenterować ich z stanowczym przydziałem, a więc do marynarki wojennej, lecz z zastrzeżeniem przeznaczenia; przeznaczenie ich oznaczy się dopiero przy sposobności obliczenia kontyngentu.

Z stanowczem przeznaczeniem i przydzieleniem należy asenterować:

- a) ochotników jednorocznych według § 21 : 2 u. w., do obrony krajowej;
- b) wyświetconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim, do ewidencyj rezerwy zapasowej obrony krajowej.

Asenterowanych z dawnego ohwodu Kotor skiego i lądu stałego dawnego obwodu Raguzańskiego należy przydzielić z zastrzeżeniem przeznaczenia do obrony krajowej, a marynarzy zawodowych oraz innych ludzi, przywykłych do morza wskutek zawodu swego, w razie zdarności, z zastrzeżeniem przeznaczenia do marynarki wojennej.

Obszar wspomnianych wyżej dawnych obwodów obejmuje okręgi poborowe Kotor bez obszaru Spizzy, Curzola, Anteł (powiat sądowy Orebic) i Raguza z wyłączeniem wysp Calamotta, Giuppana, Meleda i Mezzo.

2. Tych dobrowolnie uszkadzających się, którzy są zdarni tylko do służby podrzędnej, a wskutek tego nie liczą się na poczet kontyngentu rekrutów (§ 37 : 1, ustęp drugi, u. w.), należy z reguły przydzielać do oddziałów sanitarnych; jeżeli jednak

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

ze względu na profesję lub otrzymane wykształcenie przygotowawcze można użyć ich korzystnie także przy innych częściach wojska i zakładach, wówczas należy rozdzielić ich odpowiednio, o ile nie mają być przydzieleni do obrony krajowej (punkt 1., ustęp przedostatni).

§ 53.

Prenotowanie asenterowanych dla przydziału do oddziałów broni.

1. Co do prenotowania asenterowanych dla przydziału do oddziałów broni obowiązuje załącznik IV.

2. Prenotowanie to powinno w ogóle ograniczyć się tylko do tych rodzajów broni (wojska), branż i zakładów, które uzupełniają się z odnośnego okręgu terytorialnego wojskowego (załącznik V.).

3. Zastępca wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej (§ 40.) postanawia na podstawie odnośnego orzeczenia lekarza wojskowego i ze względu na dalszą zdolność, stwierdzoną przez referenta (oficera) okręgu uzupełnienia, dla którego z rodzajów broni (branż i zakładów) ma prenotacyj nastąpić.

4. Z pośród asenterowanych do wojska wspólnego (marynarki wojennej) albo z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału — z wyjątkiem tych, którzy według § 52. otrzymują natychmiast przydelenie do oddziału broni — należy prenotować:

- a) ochotników jednorocznych i obowiązanych do służby wojskowej, którzy na podstawie § 21 : 1, 2 i 3 u. w. podnoszą prawo do dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej, dla obranego oddziału broni;
- b) obowiązanych do służby wojskowej, którzy wskutek swej działalności zawodowej nadają się szczególnie do służby sanitarnej według § 4., M, załącznika IV., tudzież braci świeckich zakonu Braci miłosierdzia dla oddziałów sanitarnych;
- c) obowiązanych do służby wojskowej lippowanów na Bukowinie oraz karaitów i mennonitów w Galicyi, z wyjątkiem tych, którzy przeszli do jednej z tych społeczności religijnych albo przenieśli się z zagranicy, na życzenie ich, dla oddziałów sanitarnych.

5. Z pośród asenterowanych wprost do rezerwy zapasowej należy prenotować:

- a) kandydatów stanu duchownego (§ 29 : 1 i 2 u. w.), dla piechoty (tyrolskich strzelców cesarskich);
- b) nauczycieli i kandydatów na urząd nauczycielski, wymienionych w § 82. u. w., dla piechoty i luu strzelców;

- c) obowiązanych do służby wojskowej, o których mowa w poprzedzającym punkcie 4. pod b) i c). dla oddziałów sanitarnych;
- d) tych, którzy według przepisu o wyborze i przydiale asenterowanych (załącznik IV.) nadają się do artylerii polowej i górskiej, tudzież do specjalnych rodzajów broni i branż, dla odnośnych oddziałów broni i branż.

6. Celem należytego przeprowadzenia przydziału do oddziałów broni powinno się prenotować tych asenterowanych, którzy posiadają uzdatnienie do kilku rodzajów broni, dla nich wszystkich.

7. Ewentualne życzenia asenterowanych pod względem przydziału należy w miarę możliwości uwzględnić przy prenotowaniu, jeżeli dadzą się one w ogóle pogodzić z interesami służby, a nie mają w danym razie niedopuszczalnych motywów (§ 36 : 3, ustęp drugi, u. w.).

8. Postanowiony przydział należy uwidoczyć w przedziałce 34. protokołu asenterunkowego przez wpisanie odnośnego rodzaju broni (branży, zakładu).

9. Prenotację dla przydziału do oddziałów broni w obronie krajowej należy wciągnąć w protokole asenterunkowym obrony krajowej do przedziałki 34.

§ 54.

Prowadzenie listy stawczej.

1. Wynik poboru należy wciągać w liście stawczej do przedziałek, otworzonych dla odnośnej klasy wieku, względnie dla odnośnego roku poborowego, w sposób następujący:

- a) datę czynności urzędowej co do każdego pisownego, bez względu na zapadłe co do niego orzeczenie, do przedziałki 10.;
- b) tak samo co do każdego przedstawionego pisownego wzrost, wyrażony w centymetrach, do przedziałki 11.;
- c) orzeczenie *), wydane przez lekarza wojskowego, tudzież uchwały „asenterować”, „asenterować do usług pomocniczych jako.....”, „odstawić”, „niezdany do broni” lub „wykreślić”; wreszcie uzasadnienie, jeżeli pisowny, sklasyfikowany przez lekarza wojskowego jako „zdany” lub „zdany do usług pomocniczych jako.....”, nie został asenterowany, do przedziałki 12.;
- d) uchwały co do podniesionych praw do ulgi uestawowej w dopełnieniu obowiązku służbowego i wniesiony ewentualnie sprzeciw lub zgłoszone odwołanie, do przedziałki 13., jak

*) Dla zapobieżenia fałszerstwu należy pisać klasyfikacje zawsze wielkimi literami początkowymi, n. p. „Zdatny”, „Zdatny do usług pomocniczych jako .....

- n. p. „przyznano dobrodziejstwo.....” albo „odmówiono prośbie, służbę czynną odroczeno według § 31 : 10 u. w. do 1./10. 19..”, „zgłoszono odwołanie”;
- e) okoliczność, czy asenterunek miał miejsce z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału w charakterze rekruta lub rezerwisty zapasowego, a w razie gdy asenterowanego przydziedlono zaraz do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, jego przydział (n. p. „w zawieszeniu”, „rekrut, przydział w zawieszeniu”, „rekrut, wojsko wspólne”, „marynarz zawodowy, przeznaczenie w zawieszeniu, marynarka wojenna”, „rekrut, obrona krajowa”, „rezerwista zapasowy, przydział w zawieszeniu”), do przedziałki 14.;
- f) w wszystkich wypadkach, w których przychodzi do rozpoznania, orzeczenie lekarzy i zdanie odnośnych członków komisji z krótkim uzasadnieniem zapatrywań sprzecznych, do przedziałki 12., a uchwałę „do rozpoznania”, do przedziałki 15.;
- g) zarządzenia tymczasowe, jak n. p. „oddać do szpitala cywilnego (wojskowego) w celu leczenia (obserwacji) wrzekomej wady”, „pojędrzenie samouszkodzenia się” i t. d., a również niestawienie się do poboru i znana w danym razie przyczynę niestawienia się, do przedziałki 15.
- W przedziałce tej należy dalej zanotować:
- zaszłe od założenia list stawczych ukarania popisowego z powodu czynów karygodnych, wymienionych w § 37 : 9 w streszczeniu, i zbadane ewentualnie daty co do istniejącej lub przebytej już choroby umysłowej, mniejszej wartości umysłowej, oraz innych anomalii umysłowych (głupowatości, upośledzonego rozwoju umysłowego i t. d.) (§ 49 : 9).
2. Wynik poboru należy wciągnąć w liście stawczej do przedziałek, odpowiadających rokowi kalendarzowemu, a przy wyższych klasach wieku aniżeli III. do przedziałek III. klasy wieku; co do tych, którzy dopuścili się zwłoki w stawieniu się do poboru, należy uwidoczyć okoliczność tę wyraźnie.
3. Jeżeli musi się wykreślić nazwisko popisowego n. p. z powodu, iż zmarł on w międzyczasie albo iż nazwisko takie przychodzi dwukrotnie, należy podać krótko i zwięzle przyczynę wykreślenia. Przekreślenie nazwiska musi się uskutecznić w ten sposób, aby pozostało ono mimo to czytelne.
- Poprawki nie powinny przychodzić w liście stawczej; jeżeli jednak nie dadzą się one uniknąć, należy oznaczyć je wyraźnie jako takie i zaopatrzyć podpisem przewodniczącego komisji poborowej oraz
- zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej*).
- Wycierania nie są dozwolone.
- Przed podpisaniem list stawczych należy je kolacyonować.
- Listy stawcze powinny być podpisane przez przewodniczącego komisji poborowej i przez członków komisji (§ 40 : 2), i to po ukończeniu poboru w odnośnym miejscu poboru.
4. Przy wpisach do list stawczych i podpisywaniu ich zabronione jest używanie pieczętek lub ołówka atramentowego.

§ 55.

Prowadzenie protokołu asenterunkowego; wystawianie certyfikatów przeznaczenia.

1. Co do wszystkich posiadających prawo przynależności w danym okręgu uzupełnienia i asenterowanych w czasie od dnia 1. stycznia do dnia 31. grudnia, prowadzi się w komendzie okręgu uzupełnienia i komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej protokół asenterunkowy według wzoru 12. Protokół ten należy założyć zesztymi, a z końcem roku kalendarzowego oprawić w twardie okładki przy dołączeniu spisu imiennego.

Do protokołów tych należy wpisywać wszystkich asenterowanych bez względu na to, czy wstąpili dobrowolnie czy też zostali asenterowani w drodze poboru głównego lub podatkowego.

Zeszyty protokołu asenterunkowego, prowadzone przy poborze, należy dołączać po ukończeniu poboru do zesztów już istniejących, a w przedziałce 2. kontynuować liczbę bieżącą.

2. W ogólności powinno się wypełniać przedziałki protokołu asenterunkowego na podstawie listy stawczej; w szczególności zauważa się:

- a) jeżeli asenterowany posiada znajomość muzyki lub telegrafowania, należy zamieścić to w przedziałce 21. Co do umiejętności grać powinno się podać instrument;
- b) do przedziałki 23. należy przenieść dosłownie uchwałę co do asenterowania z przedziałki 12. listy stawczej;
- c) przedziałki 24. do 28. włącznie ma się wypełnić według podania referenta (oficera) okręgu uzupełnienia;
- d) w przedziałce 29. należy podać czas, przebyty ewentualnie przez asenterowanego w służbie wojskowej już poprzednio, oraz oddział broni lub zakład, przy którym służył on w czasie ostatnim;

*) Dla zaszanowania list stawczych nie wolno używać piasku do posypywania.

e) przedziałka 30. ma podawać:

czy asenterowanego stawiono do poboru w porządku zapisania w liście stawczej, czy jako wyłączonego od wyboru na „nadleczbowego”, a w tym ostatnim wypadku z wymieniem przyczyny, dalej zaprzysiężenie lub ewentualne odmówienie złożenia przysięgi;

f) do przedziałki 31. należy wciągnąć:

prawidłowy obowiązek służbowy i ewentualne jego przedłużenie, względnie przyznanie dobrodziejstwa w dopełnieniu obowiązku służbowego, na przykład według § 31. u. w., dalej co do ochotników jednorocznych, czy odbywają służbę czynną przed frontem przy wojsku, czy też jako medycy, weterynarze, farmaceuci albo w innych szczególnych gałęziach służbowych.

Do tej samej przedziałki należy wciągnąć dodatkowo także przyznanie ulgi według § 28. u. w.;

g) co do asenterowanych z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału albo przeznaczenia lub przydziału należy wypełnić przedziałki 32. i 33. dopiero po rozdziele według okręgów poborowych i po repartycji rekrutów między oddziały broni, względnie po obliczeniu kontyngentu;

h) w przedziałce 34. należy zanotować zdatność dla przydziału do oddziałów broni, a w swoim czasie wpisać oddział broni (zakład), do którego asenterowanego przydzielono;

i) do przedziałek 35. do 38. należy wciągnąć stałe miejsce pobytu asenterowanego, które ma być utrzymywane w ewidencji u właściwej komendy okręgu uzupełnienia i komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej na podstawie kart zgłaszania pobytu.

3. Protokoły asenterunkowe powinny być codziennie zamkane, kolacyonowane, porównywane z listą stawczą i podpisywane przez wojskowych członków komisji poborowej.

4. Pod względem prowadzenia protokołów asenterunkowych co do obcych, przychodzących do asenterunku, odsyła się do § 57 : 10.

5. Każdy asenterowany w drodze poboru otrzymuje certyfikat przeznaczenia według wzoru 13., który ma być wypełniony stosownie do przeznaczenia i przydziału i podpisany przez zastępcę wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej (wyjątek § 56 : 5).

Jeżeli asenterowany zostaje zaraz wcielony, lecz pozostawiony w stosunku nieczynnym, wówczas otrzymuje on zamiast certyfikatu przeznaczenia certyfikat wojskowy (obrony krajowej) (§ . .).

Asenterowani, przyjęci wprost do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej, otrzymują tylko poświadczenie (§ 107 : 4).

§ 56.

Zaprzysiężenie asenterowanych.

1. Codziennie po ukończeniu poboru należy przedsiębrać zaprzysiężenie asenterowanych według postanowień § 46 : 5. W ciągu czasu tego ma judeu z urzędników władzy politycznej być obecny w miejscu poboru.

2. Asenterowanym należy najpierw odczytać artykuły wojenne I. i V. w ich języku ojczystym i objaśnić je.

Po upomnieniu na ważność przysięgi należy odebrać od asenterowanych wprost do wojska wspólnego (marynarki wojennej) oraz z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału albo z zastrzeżeniem przydziału przysięgi służbowej, przepisaną dla wspólnej siły zbrojnej, a od asenterowanych wprost do obrony krajowej przysięgę, przepisaną dla obrony krajowej, i to w ich języku ojczystym.

Przy zaprzysiężeniu nie zależy na użyciu symbolów religijnych.

Gdyby asenterowany odmawiał złożenia przysięgi według przepisanej roty, należy odczytać mu przysięgę i zaznaczyć okoliczność tę w przedziałce 30. protokołu asenterunkowego.

3. Przy sposobności tej należy asenterowanych pouczyć szczegółowo także o ich obowiązkach w stosunku niewcielenia (§ 124.), zaś asenterowanym z zastrzeżeniem przeznaczenia lub przydziału zwrócić w szczególności uwagę na to, iż przydzielenie ich będzie ogłoszone w miesiącu lipcu, a przeznaczenie w miesiącu listopadzie, oraz iż otrzymają wiadomość o swym przydziale do oddziałów broni za pośrednictwem karty powołujączej lub paszportu wojskowego (obrony krajowej).

Po wręczeniu certyfikatów przeznaczenia lub dokumentów legitymacjnych (§ 55 : 5) należy asenterowanych uwolnić.

4. Asenterowani z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału albo z zastrzeżeniem przydziału, których na podstawie wyniku poboru przydzielono do obrony krajowej, mają złożyć przysięgę służbową obrony krajowej przy stawieniu się do pełnienia służby czynnej (rozpoczęciu służby czynnej) lub do pierwszego wykształcenia wojskowego.

5. Dobrowolnie uszkadzającym się (§ 52 : 2), którzy są zdolni jedynie do pełnienia służby podrzędnej, należy po zaprzysiężeniu i przy równoczesnym wręczeniu kart powołujących polecić natychmiastowe stawienie się do właściwej komendy okręgu uzupełnienia. Komenda ta zarządza przydział do oddziału broni w myśl powołanego wyżej paragrafu i powoduje odesłanie do dotyczącego oddziału.

Stawienie się podejrzanych o ucieczkę należy spowodować za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej. W wszystkich wypadkach tych ma się

przesłać właściwej komendzie okręgu uzupełnienia wyciąg z protokołu asenterunkowego.

§ 57.

Pobór w drodze delegacyi.

1. Pobór w drodze delegacyi zachodzi wtedy, gdy pod warunkami, ustalonymi w § 31., zezwolono na przedstawienie popisowego w obcym okręgu paborowym.

2. Stawienie do poboru w drodze delegacyi powinno mieć miejsce z reguły przy poborze głównym obcego okręgu paborowego.

Pobór dodatkowy w drodze delegacyi może zajść tylko wyjątkowo wśród okoliczności szczególnie uzasadnionych.

W Bośni-Hercegowinie należą do komendanta okręgu uzupełnienia także funkcje zastępcy obrony krajowej, jeżeli pobór dodatkowy dotyczy popisowego, przeznaczonego do obrony krajowej.

3. Co do każdego obowiązanego do służby wojskowej, który ma być stawiony do poboru w drodze delegacyi, należy sporządzić wyciąg z listy stawczej w dwóch egzemplarzach i przesłać władzom powiatowym, delegowanym do przeprowadzenia poboru, najdalej w drugiej połowie miesiąca lutego.

Tylko wtedy, gdy podniesiono równocześnie także prawo do ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego albo gdy zezwolenie na pobór poza właściwym okresem paborowym mogło być udzielone wyjątkowo w myśl § 31 : 4 dopiero po dniu 1. maja, należy przesłać wyciągi z listy stawczej dopiero po zapadnięciu odnośnego orzeczenia, i to bezzwłocznie.

Przy wygotowaniu „wyciągów” z listy stawczej w dwóch, względnie trzech egzemplarzach wolno używać kalki oraz ołówka atramentowego.

4. Delegowana władza powiatowa ma przedstawić odnośnego popisowego, jeżeli wyciąg z listy stawczej nadszedł przed poborem głównym, przy poborze tym, a zresztą przy najbliższym poborze dodatkowym.

5. Za tożsamość osoby przedstawionej odpowiada przełożony gminy miejsca pobytu.

Jeżeli tożsamość popisowego, który ma stanąć do poboru w drodze delegacyi, nie da się stwierdzić przez przełożonego gminy lub inne osoby wiarygodne albo inną drogą w sposób niewątpliwy (§ 31 : 5) albo jeżeli przy poborze powstanie w tym względzie wątpliwość, wówczas należy odesłać popisowego bezwarunkowo przed właściwą komisję paborową.

6. Jeżeli popisowemu, przebywającemu poza obrębem Monarchii, zezwolono na stawienie się

w miejscu poboru bliżej jego miejsca pobytu, może pobór w miejscu tem odbyć się także wtedy, gdy listy stawcze nie nadeszły jeszcze; popisowy musi jednak przedstawić polecenie odnośne władzy właściwej (§ 31.) i wykazać tożsamość osoby swej w sposób, wykluczający wszelką wątpliwość. W poleceniu należy podać wyraźnie dzień, w którym popisowy ma stawić się do poboru.

Popisowego takiego należy asenterować z zastrzeżeniem przeznaczenia i przedziału.

Co do poboru takiego należy spisać protokół, który ma być podpisany przez przewodniczącego i wszystkich członków komisji paborowej i przesłany, ewentualnie wraz z listami asenterunkowymi, właściwej władzy politycznej; władza ta przeprowadza czynność urzędową w porozumieniu z komendą okręgu uzupełnienia.

7. Co do popisowych obcej przynależności, których stawiono do poboru w drodze delegacyi, ma władza polityczna, delegowana do przeprowadzenia poboru, utrzymywać zapiski imienne, zamkane corocznie.

8. Stawni do poboru w drodze delegacyi mają na wyciągu z listy stawczej, przeznaczonym dla politycznej władzy powiatowej, umieścić swój podpis i to w przedziale uwaga.

Wyciągi z list stawczych mają być podpisane przez przewodniczącego delegowanej komisji paborowej oraz zastępcę wojska wspólnego (marynarki wojennej) i zastępcę obrony krajowej.

9. Co do przyznania żądanej ewentualnie ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego albo dobrodziajstwa jednorocznnej służbyczynnej odsyła się do postanowień rozdziałów VII. do XII.

10. Co do asenterunku popisowych obcych mają komendy okręgów uzupełnienia i komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej, przeprowadzające asenterunek, sporządzić „listy asenterunkowe” według wzoru 12. i prowadzić osobne protokoły asenterunkowe według tego samego wzoru (§ 55 : 1). Asenterowani otrzymują certyfikaty przeznaczenia albo dokumenty legitymacjne w myśl § 55 : 5.

11. Po przeprowadzeniu poboru powinny odpowiednie władze uzupełnienia miejsca poboru zawiadomić niezwłocznie właściwą władzę powiatową i właściwą komendę okręgu uzupełnienia oraz komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej o wyniku czynności urzędowej, przesyłając im wyciąg z listy stawczej, a względnie także oryginalną listę asenterunkową; w danym razie należy donieść o okolicznościach, które stanęły na przeszkozie przeprowadzeniu poboru.

Wynik poboru należy przenieść do odnośnych list stawczych, a wyciąg z listy stawczej przechować w aktach.

Komenda okręgu uzupełnienia i komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej ma przenieść oryginalną listę asenterunkową do protokołu asenterunkowego, dotyczącego przynależnych (§. 55.), a następnie przechować ją również w aktach.

12. Jeżeli właściwa władza uzupełnienia pierwszej instancji uznaże, iż co do obowiązanego do służby wojskowej, stawnego do poboru poza jej okresem i nieasenterowanego, zastosowano w sposób niewłaściwy postanowienia § 51., wówczas składa w tym względzie sprawozdanie władz uzupełnienia instancji wyższej.

Polityczna władza krajowa orzeka następnie o doprowadzeniu przed komisję rozpoznawczą.

§ 58.

Pobór dodatkowy i jego przeprowadzenie.

1. Popisowych, którzy za zezwoleniem lub bez tegoż nie stawili się do poboru głównego, należy poddać jak najspieszniej poborowi dodatkowemu.

Pobór dodatkowy w obcym okręgu może odbyć się tylko wyjątkowo (§§ 31. i 57.).

2. Pobór dodatkowy ma odbywać się w miarę potrzeby. Z reguły ustanawia się dla poboru tego w siedzibie każdej komendy okręgu uzupełnienia stałą komisję poborową. Jeżeli stosunki geograficzne lub komunikacyjne danego okręgu uzupełnienia uzasadniają bezwarunkową konieczność ustanowienia drugiej stałej komisji poborowej, wówczas mogą ustanowienie jej zarządzić wyjątkowo władze uzupełnienia drugiej instancji. O ustanowieniu komisyi takiej należy złożyć sprawozdanie instancji ministerialnej.

3. Pobór dodatkowy ma odbywać się w dniu 5. i 20. każdego miesiąca, w miesiącu maju w miarę potrzeby nadto w dniu 12. i 27., w miesiącu wrześniu w dniu 5. i 30., a jeżeli dni te są dniami niedzielnymi lub świątecznymi albo jeżeli dla przeprowadzenia poboru dodatkowego potrzeba kilku dni po sobie następujących, w najbliższych dniach powszednich, a w miesiącu wrześniu w dniu 29.

Ze względu na prace przygotowawcze do obliczenia kontyngentu odbywa się w miesiącu listopadzie jeden tylko pobór dodatkowy, i to dnia 20.

W czasie poboru głównego nie mają urzęduwać stałe komisje poborowe.

Wyjątki od postanowień powyższych zarządza Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

4. Skład stałej komisji poborowej jest taki sam, jak skład komisji ruchomej (§ 40.).

Pomijając członków, których ma dostarczyć sama komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej), należy przybierać przewodniczącego i członków komisji, a względnie personal pomocniczy z władz politycznej oraz w miarę możliwości z oddziałów wojskowych w siedzibie komisji poborowej.

5. Przy stałej komisji poborowej w siedzibie komendy okręgu uzupełnienia występuje z strony wojska wspólnego (marynarki wojennej) komendant okręgu uzupełnienia, a przy stałej komisji poborowej, aktywowanej poza siedzibą komendy okręgu uzupełnienia, oficer sztabowy lub kapitan z etatu oddziałów wojskowych garnizonu miejsca poboru lub garnizonu najbliższej od miejsca tego oddalonego.

Co do członków komisji takiej, należących do wojska wspólnego (marynarki wojennej), obowiązują postanowienia § 46 : 5.

Odnośnie do zastępców obrony krajowej obowiązują w sposób analogiczny postanowienia obu ustępów poprzedzających.

W Bośni-Hercegowinie należą do komendantów okręgów uzupełnienia także funkcje zastępcy obrony krajowej, jeżeli pobór dodatkowy dotyczy popisowego, przeznaczonego do obrony krajowej.

6. Za tożsamość doprowadzonego odpowiada przełożony gminy.

W razie przeszkody przełożonego gminy należy przydać popisowym zaufaną osobę do eskorty.

7. Pobór dodatkowy odnosi się równocześnie do poborów zaniedbanych (§ 20 : 4).

8. Postępowanie przy poborze dodatkowym jest zresztą takie samo, jak postępowanie przy poborze głównym; również wszystkie postanowienia, podane co do poboru głównego, mają analogiczne zastosowanie.

§ 59.

Pociągnięcie do poboru dodatkowego tych, którzy nie stawili się do poboru głównego.

1. Jeżeli popisowy nie stawił się do poboru, wówczas należy spowodować jego dodatkowe dostawienie zapomocą środków ustawowych. Bez względu na przynależność można przedstawić takiego popisowego najbliższej komisji poborowej, a gdyby uzasadnioną była obawa ucieczki, zatrzymać go w przytrzymaniu władz aż do stawienia przed komisję (§ 17 : 3, ustęp ostatni, u. w.).

Jeżeli właściwa polityczna władza powiatowa nie wzywa już i tak władzy miejsca pobytu o zarządzenie przytrzymania urzędowego, powinna z reguły ta ostatnia władza porozumieć się przed przytrzymaniem z właściwą władzą powiatową, i to jak najspieszniej, a w danym razie telegraficznie.

Z upoważnienia co do doprowadzenia przed najbliższą miejscowością lub ze względu na stosunki komunikacyjne komisję poborową należy z reguły zrobić użytkę w razie podejrzenia o ucieczkę albo wtedy, gdy doprowadzenie ma łączyć się bezpośrednio z aresztem; w przeciwnym razie należy odesłać popisowego przed właściwą komisję poborową.

Przy doprowadzaniu przed „najbliższą“ komisję poborową nie wchodzi w rachubę obywatelstwo austriackie lub węgierskie, względnie bośniacko-hercegowijskie popisowego.

2. Władze powiatowe mają szczególny obowiązek starania się o to, aby popisowych, którzy nie stanęli do poboru głównego, poddano jak najspieszniej poborowi dodatkowemu; także komendy okręgów uzupełnienia mają zwracać na to uwagę.

3. Potrzebne poszukiwania za pobytom nieobecnego i za „całkiem nieznanimi“ ma prowadzić w pierwszym rzędzie przełożony gminy przynależności, a względnie co do „całkiem nieznanych“ przełożony gminy, do której wykazu popisowego wcagięto.

Powyższa działalność przełożonych gmin ma być nadzorowana przez władze powiatowe.

4. Władze powiatowe powinny według okoliczności same podejmować dochodzenia i kontynuować je z wszelką oględnoścą i energią. W razie wyjaśnienia popisowego, który nie stawił się, należy spowodować zaraz jego pobór dodatkowy (§ 58.).

5. Jeżeli przytrzymano gdziekolwiek osobę, co do której przeprowadzone dochodzenia wykazały lub chociażby tylko uzasadniły przypuszczenie, iż nie uczyniła ona zaduś obowiązkowi stawienia się do poboru, wówczas ma władza powiatowa miejsca pobytu zasięgnąć potrzebnych wyjaśnień od politycznej władzy powiatowej gminy przynależności i postąpić według nich.

6. Władza powiatowa ma przesłać każdemu przełożonemu gminy bezpośrednio po ukończeniu poboru głównego w odnośnym okręgu wykaz tych, którzy z gminy tej nie stawili się do poboru, i wykaz „całkiem nieznanych“.

7. Jeżeli popisowy, który z powodu choroby nie był obecny przy poborze, wyzdrowiał albo jeżeli popisowy, który nie stanął do poboru, zjawił się w gminie albo jeżeli stwierdzono jego pobyt poza obrębem gminy lub śmierć albo jeżeli pozostający w areszcie śledczym, w uwięzieniu za karę lub w areszcie poprawczym został wypuszczony z aresztu, względnie jeżeli postępowanie przed sądem karnym przeciw popisowemu, pozostającemu na wolnej stopie, zostało zaniechane, należy niezwłocznie donieść o tem władzie powiatowej. Władza ta ma wskutek doniesienia przełożonego gminy lub uwiadomienia, otrzymanego od władz

sądowej (zakładu karnego), spowodować natychmiast pobór dodatkowy odnośnego popisowego lub wykreślenie zmarłego.

8. Wykazy (punkt 6.) powinny być przechowywane, a w razie zmiany przełożonego gminy oddawane następcy.

§ 60.

Wygotowanie wyciągów z list stawczych dla poboru dodatkowego.

W celu przeprowadzenia poboru dodatkowego powinna włada powiatowa wygotować co do obowiązanych do służby wojskowej, którzy mają być przedstawieni stalej komisji poborowej po poborze głównym, kompletne wyciągi z listy stawczej według okręgów poborowych w dwóch egzemplarzach (§ 38.).

Właściwa polityczna włada powiatowa ma co do wszystkich popisowych, przychodzących do poboru dodatkowego, wciągnąć w przedziałce uwagę odnośnej klasy wieku, czy popisowi ci są wyłączeni od wyboru na „nadliczbowych“, czy też mają być aseterowani z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału albo wskutek służącej im ulgi jako rezerwiści zapasowi z zastrzeżeniem przydziału.

Co do wygotowania wyciągów z list stawczych dla tych, którzy mają być poddani poborowi dodatkowemu w drodze delegacji, obowiązują nadto postanowienia § 57 : 3, ustęp trzeci.

§ 61.

Postępowanie po przeprowadzeniu poboru dodatkowego.

1. Wynik poboru dodatkowego należy przenieść dosłownie z wyciągów z listy stawczej do wszystkich egzemplarzy odnośnych list stawczych atramentem czerwonym (§ 37.).

W przedziałce uwaga należy powołać się na wyciąg z listy stawczej i liczbę czynności.

Wyciąg z listy stawczej ma się przechować w aktach.

2. Przeniesienia takie do list stawczych i inne podobne mają być podpisane przez naczelnika politycznej włady powiatowej, względnie komendanta okręgu uzupełnienia.

§ 62.

Postanowienia ogólne co do dopełniania obowiązku poborowego przez przebywających poza obrębem Monarchii.

1. Od obowiązku stawienia się przed komisją poborową można na prośbę uwolnić:

a) popisowych, których należy uważać za osiadłych stale poza obrębem Monarchii, a mianowicie w Europie lub w pozaeuropejskich krajach nadbrzeżnych morza Śródziemnego i Czarnego (punkt 3.), a w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, także

tych, które przebywają poza obrębem Monarchii przez czas dłuższy, na przykład w celu studyów,

jeżeli wykażą na podstawie świadectw, które muszą być wystawione przez lekarza c. i k.) k. władz reprezentacyjnej zagranicą albo przez innego lekarza, wyznaczonego w tym celu przez władzę taką, i przez nią potwierdzone, iż są dotknięci wadami cielesnymi, uzasadniającymi orzeczenie „odstawić“, „niezdany do broni“ lub „wykreślić“ (§ 63.);

b) popisowych, którzy w krajach pozaeuropejskich, z wyjątkiem krajów nadbrzeżnych morza Śródziemnego i Czarnego, są zatrudnieni przy c. i k. władz reprezentacyjnej albo czynni w inny sposób w interesie handlu krajuowego albo w ogóle mają być uważani za stale tam osiadłych (punkt 3.) albo przebywają tam czas dłuższy, na przykład w celu studyów (§ 64.);

c) obowiązanych do poboru kandydatów stanu duchownego, którzy przebywają poza obrębem Monarchii (§ 65.).

2. Wymienieni wyżej popisowi mają wnosić prośby odnośnie do c. i k. władz reprezentacyjnych do dnia 1. marca tego roku, w którym są powołani do poboru.

Orzeczenie wydaje dotycząca polityczna władza krajowa; przeciw orzeczeniu jej służy odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej, które ma być wniesione w ciągu czterech tygodni.

3. Za stale osiadłego poza obrębem Monarchii należy uważać popisowego, który wykazuje:

- a) iż jest tam właścicielem lub dzierżawcą posiadłości, pozostającej w własnym jego zarządzie, albo przedsiębiorstwa, samodzielnie przezeń prowadzonego,
- b) iż znajduje tam od dłuższego czasu inny zarobek, względnie przyczynia się działalnością swoją do zarobku członków rodziny albo
- c) iż żyje tam od dłuższego czasu w gospodarstwie członków swej rodziny.

4. Prośby, wniesione przez kandydatów stanu duchownego, mają c. i k. władze reprezentacyjne poddać rozpatrzeniu wśród wszelkich warunków, a prośby innych wspomnianych popisowych tylko wtedy, gdy popisowi ci nie mogliby z powodu choroby lub niestosunkowo wysokich kosztów odbyć podróży do najbliższej komisyi poborowej.

W zasadzie nie powinno się przedsiębrać czynności urzędowej przed początkiem roku kalendarzowego, na poczet którego odbywa się pobór obowiązanego do służby wojskowej.

Uwolnienie od stawienia się do poboru nie może wchodzić w rachubę, jeżeli jedno z miejsc poboru

leży bliżej miejsca pobytu popisowego aniżeli siedziba c. i k. władz reprezentacyjnej.

5. Co do popisowych oczywiście niezdatnych (§ 29., A 4) odpadają warunki, przywiedzione w punktach 2. do 4., a podania odnośnie należy bez wyjątku poddać rozpatrzeniu.

6. Wdrożenie postępowania co do prośb powyższych należy do c. i k. misyi, a tylko tam, gdzie misyi takich niema, do rzeczywistych c. i k. urzędów konsularnych.

Poruczenie czynności tych honorowym urzędom konsularnym wymaga poprzedniego porozumienia się Ministerstwa spraw zewnętrznych z Ministerstwem obrony krajowej.

7. Oprócz postanowień szczegółowych, zamieszczonych w następujących §§ 63., 64. i 65., mają służyć za ogólną wskazówkę nadto następne punkty wytyczne.

Na stwierdzenie tożsamości popisowego należy zwracać szczególną uwagę i postępować w tym względzie szczególnie surowo w wypadkach, gdy chodzi o opieszałych popisowych III. lub wyższej klasy wieku, co do których niema jeszcze dat z poprzedniego poboru, albo o obowiązanych do służby wojskowej, których z powodu istniejącej wady ma się sklasyfikować ostatecznie.

Oprócz dowodów, określonych w §§ 63. i 64., można uważać fotografię odnośnego popisowego za pełny dowód tożsamości, jeżeli pozwala rozpoznać go niewątpliwie i nosi na stronie odwrotnej, a w razie potrzeby na przymocowanym w sposób bezpieczny dodatku, potwierdzenie gminy przynależności, iż przedstawia imięnnie wymienionego popisowego, i jeżeli potwierdzenie to jest nadto uwierzytelnione przez właściwą polityczną władzę powiatową. Miejsce wspomnianego potwierdzenia lub uwierzytelnienia może zastąpić także potwierdzenie lub uwierzytelnienie, pochodzące od władzy politycznej większego miasta.

Jeżeli popisowy nie posiada własnego dokumentu podróży lecz jest tylko dopisany w paszporcie podróżnym rodziców albo ojca lub matki, musi się nalegać na osobne stwierdzenie jego tożsamości w sposób wyż wspomniany, zwłaszcza wtedy, gdy wpis ten nie wykazuje opisu osoby, odpowiadającej czasowi.

W braku opisu osoby nie mogą certyfikaty prawnależności służyć za dowody takie.

Dokładne ustalenie chwili, w której popisowy opuścił ojczyznę, a względnie przeniósł się na obszar poza obrębem Monarchii, jest szczególnie ważne w wszystkich wypadkach, w których chodzi o popisowych opieszałych.

Jeżeli popisowy opuścił ojczyznę na krótki czas przed poborem głównym, przy którym byłby obowiązany stawić się w jednej z klas wieku,

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

wówczas należy odrzucić prośbę o uwolnienie od stawienia się przed komisją poborową bez względu na wynik badania lekarskiego, podjętego u władzy reprezentacyjnej, i zarządzić stawienie się obowiązanego przed krajową komisją poborową (komisją poboru dodatkowego) w oznaczonym terminie, o ile popisowy nie może wykazać, iż wydalenie się z ojczyzny było spowodowane nagłymi względami gospodarczymi. Dowód taki ma być starannie badany przez władzę polityczną.

Jako czas poboru dodatkowego ma się uważać z reguły najdalej dzień 30. września odnośnego roku poborowego; jeżeli jednak chodzi o obowiązanego do służby wojskowej, który w sposób prawidłowy uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do poboru, można odroczyć wyjątkowo termin powyższy wśród stosunków, zasługujących na szczególne uwzględnienie, na przykład w razie przeszkodek w zarobku, spowodowanej chorobą, i wynikającego stąd braku środków na podróż, i to na podstawie żądania strony, potwierdzonego przez właściwą władzę reprezentacyjną, według okoliczności aż do najbliższego roku kalendarzowego, jednak tylko w obrębie lat, odpowiadających trzem klasom wieku.

W wszystkich wypadkach § 63 : 8 i innych wypadkach odesłania popisowego przed komisję poborową należy zwrócić uwagę jego na skutki ustawowe niestawienia się przed komisją tą.

Przy wydawaniu odnośnego orzeczenia należy polecić władzy powiatowej, aby zawiadomiła właściwą komendę okręgu uzupełnienia o zapadlem postanowieniu.

8. Komendy okrętów wojennych, znajdujących się poza obrębem wód ojczystych, oraz komenda oddziału marynarki w Pekinie mają upoważnienie asenterowania popisowych, należących do kategorii, wymienionych pod 1 a) b), na czas prawidłowego obowiązku służbowego, jeżeli stosunki etatowe i służbowe komend tych zezwalają na to, a popisowi odnośni posiadają zdolność do marynarki wojennej i zobowiązują się rozpocząć służbę czynną jako majtkowie z dniem asenterunku.

Popisowi ci pozostają wśród wszelkich warunków w etacie marynarki wojennej i podlegają zresztą pod względem obowiązku służbowego pod przepis niniejszy.

Uwiadomienia o asenterunkach takich usłecznia się według postanowień § 57 : 11.

9. Skoro stanie się publicznie wiadome, iż zarządzono ogólną mobilizację, mają popisowi, wymieni w punkcie 1 a) i b), a uznani przez władzę reprezentacyjną za „zdatnych” lub „zdatnych do usług pomocniczych jako . . . . .”, zjawić się bezwarunkowo zaraz w ojczyźnie celem dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru.

10. Uwolnienie od obowiązku stawienia się przed komisją poborową gaśnie, jeżeli popisowy,

uwolniony od obowiązku tego, powróci do Monarchii przed końcem okresu poboru głównego.

Jeżeli powrót nastąpi wkrótce po okresie poboru głównego, może władza, która zezwoliła na uwolnienie, unieważnić je na podstawie szczególnych dochodzeń, przy których należy stosować w sposób analogiczny postanowienia punktu 7., ustęp czwarty od końca.

W obu wypadkach należy odnośnego popisowego poddać zaraz poborowi.

§ 63.

Postępowanie z popisowymi, stale osiadłymi lub przebywającymi w celu studyów itd. poza obrębem Monarchii, a mianowicie w Europie lub w pozacurejskich krajach nadbrzeżnych morza Śródziemnego i Czarnego, z wyłączeniem kandydatów stanu duchownego.

1. Co do prośb o uwolnienie od stawienia się przed komisją poborową, wniesionych przez popisowych, stale osiadłych zagranicą lub przebywających tam w celu studyów itd., ma c. i k. władza reprezentacyjna spisać protokół według wzoru 14.

Protokół powinien być podpisany przez proszającego i przez c. i k. władzę reprezentacyjną.

2. Proszący ma złożyć tylko takse, przypadającą lekarzowi jako honoraryum, której wymiar według zwykłych w miejscu honoraryów lekarskich pozostawiony jest c. i k. władzom reprezentacyjnym, zresztą zaś nie ma składać żadnego dalszego wynagrodzenia.

Taksa odpada, jeżeli badanie przedsiębierze lekarz marynarki wojennej, obecny służbowo w odnośnym miejscu portowem.

3. Po złożeniu taksy ma c. i k. władza reprezentacyjna zarządzić zbadanie lekarskie przez swego lekarza albo lekarza, którego w tym celu umyślnie wyznaczy.

4. Przed badaniem ma c. i k. władza reprezentacyjna odebrać od lekarza w obecności popisowego przyrzeczenie w miejscu przysięgi przez podanie ręki, iż wyda orzeczenie według najlepszej wiedzy i sumienia.

5. Badanie lekarskie ma odbyć się w obecności członka c. i k. władzy reprezentacyjnej (gdzie znajduje się attaché wojskowy, w jego obecności) przy ścisłym przestrzeganiu postanowień przepisu o badaniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej (załącznik II.).

6. Jeżeli lekarz znajduje u badanego wady cielesne, które czynią go na razie niezdatnym do służby wojskowej, względnie niezdatnym do służby pod bronią i służby pomocniczej albo niezdatnym do wszelkiej służby i które uzasadniałyby orzeczenie

, „odstawić“, „niezdany do broni“ lub „wykreślić“, wówczas ma zwrócić uwagę obecnego członka c. i k. władzy reprezentacyjnej na zachodzące wady, wygotować następnie własnoręcznie orzeczenie, opisać w niem znalezione wady szczegółowo i powołać się na odnośne punkty wykań C lub D załącznika do przepisu o badaniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej.

7. Jeżeli badany jest dotknięty wadą, powodującą niezdarność do służby wojskowej, powinna c. i k. władza reprezentacyjna przesyłać zupełne aktu wprost odnośnej politycznej władzy krajowej (§ 62 : 2).

8. Jeżeli badanego uznano za „zdatnego“ lub „zdatnego do usług pomocniczych jako . . . . .“, ma c. i k. władza reprezentacyjna polecić mu, aby oznaczył komisję poborową, przed którą chce podać się poborowi; jako komisję taką można wymienić tylko komisję właściwą albo komisję, położoną na szlaku podróży najbliższej granicy Monarchii. Władza reprezentacyjna oznacza zarazem termin, do którego popisowy musi stanąć przed obraną komisją poborową pod rygorem skutków karnych i wydaje mu dla legitymacji przed komisją (§ 57 : 6) odnośne poświadczenie urzędowe, które ma obejmować rodowód, dokładny opis osoby i podpis posiadacza.

Odpowiednio do tego należy uzupełnić protokół.

Co do dalszego postępowania z odnośnym aktem obowiązuje postanowienie punktu 7.

§ 64.

Ulg i postępowanie co do popisowych, przebywających w krajach pozaeuropejskich z wyjątkiem krajów nadbrzeżnych morza Śródziemnego i Czarnego.

1. Popisowym, którzy w krajach pozaeuropejskich — z wyjątkiem krajów nadbrzeżnych morza Śródziemnego i Czarnego — są zatrudnieni przy c. i k. władzy reprezentacyjnej albo czynni w inny sposób w interesie handlu krajowego albo w ogóle mają być uważani za stałe tam osiadłych (§ 62 : 3), albo którzy przebywają tam czas dłuższy, na przykład w celu studyów, przyznaje się w razie dostatecznego wykazania stosunków tych oprócz ulg, wymienionych w §§ 62. i 63., nadto następujące ulgi w dopełnieniu obowiązku stawienia się do poboru.

2. Polityczne władze krajowe mogą uwolnić popisowych wskutek prośby ich i na wniosek c. i k. władzy reprezentacyjnej w I. i II. klasie wieku od obowiązku stawienia się przed władzą re-

prezentacyjną w celu badania lekarskiego, wymaganego w § 63 : 2 do 6.

Wniosek władz reprezentacyjnej ma obejmować następujące daty co do popisowego:

- a) nazwisko i imię oraz zawód;
- b) nazwisko i imię ojca;
- c) nazwisko rodzinne i imię matki;
- d) rok urodzenia;
- e) miejsce urodzenia, kraj urodzenia oraz gminę, gdzie tenże jest przynależny, przy wymienieniu powiatu politycznego;
- f) podanie, czy popisowy jest osobiste znany c. i k. władz reprezentacyjnej albo w jaki sposób wylegitymował się przez swój dokument podróży lub wiarygodnych świadków; dowodu tożsamości można dostarczyć także przez fotografię według § 62 : 7;
- g) potwierdzenie, iż popisowy pracuje w interesie handlu ojczystego albo przebywa stale w miejscu swego pobytu ze względów zatrudnieniowych (§ 62.);
- h) umotywowaną opinię co do prośby oraz ewentualne uwagi szczegółowe, odnoszące się do danego wypadku.

Instrukowany akt należy przesyłać wprost odnośnej politycznej władzy krajowej (§ 62 : 2).

W III. klasie wieku musi odbyć się bezwzględnie badanie lekarskie popisowych u władz reprezentacyjnej, przy czym należy zwracać szczególną uwagę na niewątpliwe stwierdzenie tożsamości.

3. Jeżeli popisowego uznano za niezdarnego, należy postąpić według § 63 : 6.

4. Wszystkich popisowych, których przy badaniu lekarskim przed władzą reprezentacyjną uznano za „zdatnych“ lub „zdatnych do usług pomocniczych jako . . . . .“, ma władza ta asenterować i zaprzysiążdzić; przez to zostają oni uwolnieni od stawienia się przed komisją poborową.

5. Asenterowanym w sposób powyższy może c. i k. władza reprezentacyjna zezwolić wyjątkowo wskutek uzasadnionej prośby na odroczenie służby czynnej (dziesięciotygodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego) ewentualnie aż do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia.

6. W każdym wypadku należy spisać protokół według wzoru 15. i przesyłać go wprost właściwej politycznej władzy krajowej.

7. O asenterowaniu obowiązanego do służby wojskowej przez c. i k. władzę reprezentacyjną zawiadamia polityczna władza krajowa przy dołączeniu

protokołu właściwą polityczną władzę powiatową; władza ta ma obowiązek przesyłać po uzupełnieniu listy stawczej po jednym wyciągu z niej właściwej komendzie okręgu uzupełnienia i komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej przy równoczesnym uwiadomieniu o dozwolonem ewentualnie odroczeniu służby czynnej (dziesięciogodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego). Wspomniane komendy mają wygotować protokół asenterunkowy, o ile to da się uskutecznić, i zanotować w sposób odpowiedni ewentualne odroczenie służby czynnej (dziesięciogodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego). Komendy okręgów uzupełnienia powinny nadto uzupełnić listę stawczą.

8. Obowiązani do służby wojskowej, którym dozwolono odroczenia służby czynnej (dziesięciogodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego), powinni w latach, w których kończą 22., a ewentualnie także 23. rok życia, o ile nie asentowano ich dopiero w roku tym, przedłożyć właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej do końca kwietnia dowód, potwierdzony przez c. i k. władzę reprezentacyjną, iż tak jak poprzednio są czynni i nadal w jednym z wymienionych wyżej charakterów, względnie przebywają stale w wspomnianych obszarach ze względów zarobkowych.

Gdyby dowodu tego nie dostarczono wcale albo gdyby nie dostarczono go na czasie, należy złożyć sprawozdanie Ministerstwu wojny, względnie c. k. Ministerstwu obrony krajowej, które zarządzają powołanie odnośnych osób do służby czynnej, rozpoczynającej się z dniem 1. października roku bieżącego, względnie do najbliższego pierwszego wykształcenia wojskowego.

§ 65.

Postępowanie z kandydatami stanu duchownego, przebywającymi poza obrębem Monarchii a obowiązanymi do poboru.

1. Co do prośby kandydata stanu duchownego o uwolnienie od stawienia się przed komisją poborową należy również spisać protokół według § 63 : 1; protokół ten musi obejmować dowód, iż popisowy odnośny studiuje istotnie teologię poza obrębem Monarchii.

2. Kandydaci stanu duchownego, którzy oświadczają, iż nie są dotknięci wadami cielesnymi, nie powinni być badani przez lekarza.

Jeżeli popisowy kandydat stanu duchownego musi być poddany badaniu lekarskiemu, ponieważ sądzi, iż jest dotknięty wadą cielesną, wówczas mają, w razie stwierdzenia niezdatności, postanowienia § 63 : 2 do 7 analogiczne zastosowanie.

3. Jeżeli badanego kandydata stanu duchownego uznano za „zdatnego”, wówczas obowiązuje co do przesłania aktów również postanowienie § 63 : 7.

Polityczna władza krajowa przesyła akt właściwej politycznej władzy powiatowej, która udziela go przy dołączeniu dwóch wyciągów z listy stawczej właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej; komenda ta ma sporządzić listę asenterunkową w dwóch egzemplarzach, o ile to da się uskutecznić, i zwrócić uzupełniony w ten sposób akt politycznej władzy powiatowej.

Ta ostatnia władza przedkłada kompletne akta władzy (§ 62 : 2), powołanej do rozstrzygnięcia prośby o uwolnienie, która zasięga następnie orzeczenia instancji ministerialnej co do prośby o ulgę według § 29. u. w. (§ 105 : 8).

W razie przyznania ulgi tej wydaje władza, wymieniona w § 62 : 2, orzeczenie co do uwolnienia i zawiadamia o niem odnośną władzę reprezentacyjną także w celu ewentualnego zaprzysiężenia popisowych i uzupełnienia (podpisania) list asenterunkowych. Tam gdzie znajduje się attaché wojskowy, ma on uskutecznić powyższą czynność urzędową.

§ 66.

Księga zapisków co do nieobecnych.

1. Co do wszystkich popisowych, którzy aż do chwili obliczenia kontyngentu odnośnego roku nie dopełnili wcale obowiązku stawienia się do poboru albo nie dopełnili go ostatecznie, mają władze powiatowe i komendy okręgów uzupełnienia prowadzić księgi zapisków.

Księgi te należy założyć dla każdego okręgu paborowego według wzoru 16. i wpisywać do niej nieobecnych, podzielonych według lat urodzenia.

2. Do księgi zapisków należy wciągnąć na podstawie obliczenia kontyngentu i bezpośrednio po jego ukoficeniu:

- tych, którzy nie stawili się do poboru, bez względu na to, czy nieobecność ich jest usprawiedliwiona lub nie;
- tych, którzy wprawdzie stanęli do poboru, co do których jednak nie mogły z jakiegokolwiek powodu zapisać uchwała ostateczna według postanowień przepisu niniejszego, na przykład przeznaczonych do szpitala w celu leczenia, a nie sklasyfikowanych jeszcze po wypuszczeniu, dalej przeznaczonych do rozpoznania, a jeszcze nieprzedstawionych;
- akademików wojskowych i wychowawców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, tudzież wojskowych akademików weterynaryjnych wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej.

3. W księdze zapisków co do nieobecnych wolno wykreślić jedynie:

- a) asenterowanych;
- b) tych, co do których komisja paborowa lub rozwiznawcza wydała uchwałę „odstawić”, „niezdany do broni” lub „wykreślić”;
- c) zmarłych i uznanych sądownie za zmarłych;
- d) „całkiem nieznanego”, których do listy stawczej mylnie wciągnięto;
- e) tych, którzy za zezwoleniem rzeczywiście emigrowali;
- f) tych, których wciągnięto do listy stawczej na podstawie mylnie przyjętego prawa przynależności albo według § 22 : 3, jeżeli przychodzą w liście stawczej okręgu paborowego miejsca przynależności; wreszcie
- g) tych, którzy uzyskali w innym okręgu paborowym przynależność pod względem paboru.

4. Przy każdym wykreśnięciu należy powołać się na akt, będący jego podstawą.

Wykreślenie z innych powodów prócz wymienionych w punkcie 3. można przeprowadzić tylko wskutek zgodnego wniosku władz uzupełnienia pierwszej instancji za zezwoleniem politycznej władzy krajowej.

5. W przypadkach, podanych w punkcie 3., g), musi się przenieść odnośną osobę do księgi zapisków co do nieobecnych nowej właściwej politycznej i wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji, do których należy dalsze postępowanie co do obowiązku paborowego.

§ 67.

Kontrola nad dopełnieniem obowiązku stawienia się do paboru.

Co do mężczyzn, którzy przekroczyli 21. rok życia i

- a) zmieniają przynależność;
- b) ubiegają się o koncesję przemysłową lub kartę przemysłową,
- c) o dokument legitymacyjny, książkę robotniczą lub służbową i t. p.,
- d) o posadę w służbie publicznej,

ma władza, do której należy prawo orzekania lub wystawienia, przekonać się, czy i w jaki sposób proszący dopełnił obowiązku stawienia się do paboru.

Jeżeli proszący nie uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do paboru, należy wdrożyć niezwłocznie dalsze postępowanie, a ewentualnie uczynić doniesienie do właściwej politycznej władzy powiatowej.

§ 68.

Koszta poboru.

1. Koszta poboru dzielą się na następujące kategorie:

- a) dyety (dodatki) i koszta podróży politycznych i wojskowych członków komisyj paborowej, tudzież personelu pomocniczego;
- b) koszta dostarczenia przyrządów dla komisyj tej;
- c) koszta dostarczenia ubikacyi dla czynności urzędowych komisyj wraz z opałem, oświetleniem i czyszczaniem;
- d) koszta utrzymania i podróży mężskich krewnych osób, utrzymujących rodzinę, których musi się badać pod względem zdolności do zarobkowania, tudzież koszta utrzymania popisowych i ich podróży w celu poboru, a ewentualnie te same koszta w razie oddania do szpitala wojskowego lub cywilnego;
- e) te same koszta dla eskorty wspomnianych właśnie osób.

2. Koszta, wymienione w punkcie 1 a), pokrywa odnośnie do członków wojska wspólnego (marynarki wojennej) etat wojska (marynarki wojennej), a co do członków obrony krajowej etat Ministerstwa obrony krajowej.

3. Inne koszta, podane w punkcie 1 a), tudzież koszta, wymienione w punktach 1 b) i 1 c), ponosi etat Ministerstwa obrony krajowej.

Wyjątki zachodzą tylko co do kosztów dla miast, które stanowią własny okrąg paborowy, i co do miejsc paboru poza siedzibą urzędową władz powiatowej (§ 40.). W pierwszym wypadku mają być ewentualne dyety i koszta podróży funkcjonariuszy gminnych przy poborze pokrywane zawsze z funduszów gminy, a przyrządy i ubikacye do tych czynności urzędowych dostarczane przez gminę; w drugim wypadku należy dostarczenie przyrządów i ubikacyi w celu poboru do gmin, przydzielonych do odnośnego miejsca poboru.

Przyrząd pomiarowy ma być jednak zawsze dostarczany przez polityczną władzę powiatową (§ 48 : 5).

Dla uniknięcia kosztów należy tam, gdzie w budynkach urzędowych znajdują się odpowiednie ubikacye, używać ubikacyi tych w celu poboru.

4. Koszta, wspomniane w punkcie 1 d), a również ewentualne koszta podróży do szpitala i z powrotem (§ 50.) ma ponosić odnośny popisowy, względnie odnośny męski członek rodziny z własnych funduszów. Za ubogich ma gmina przynależności pokryć potrzebne koszta; władza powiatowa powinna czuwać nad tem.

Przy doprowadzaniu ubogich popisowych obcych można żądać od gminy przynależności zwrotu niezbędnych wydatków, wyłożonych na ich utrzymanie i podróż.

Koszta, wymienione w punkcie 1 e), obciążają gminę przynależności.

5. Zwrotu kosztów za eskortowanie obcych popisowych i członków rodziny można jednak żądać tylko wtedy, gdy doprowadza się wyłącznie obcych, a nie równocześnie własnych także popisowych i członków rodziny.

Jeżeli eskorta przy oddawaniu popisowego do szpitala wojskowego lub cywilnego okazuje się potrzebna z winy jego (symulacyi, obawy ucieczki, oporności), musi popisowy ponieść koszta eskorty z własnych funduszy.

6. Natomiast koszta podróży, utrzymania i leczenia asenterowanych, oddanych do szpitala wojskowego według § 41 : 1, ustęp drugi, u. w., mają być ponoszone za przydzielonych do wojska wspólnego (marynarki wojennej) przez etat wojska (marynarki wojennej), a za przydzielonych do obrony krajowej przez etat Ministerstwa obrony krajowej.

Rozdział V.

Rozpoznanie.

§ 69.

Postanowienia ogólne.

1. Rozpoznanie polega na ponownym badaniu i ponownej ocenie obowiązanych do służby wojskowej pod względem ich zdolności do służby wojskowej oraz na badaniu i ocenie mężczyzn członków rodziny osób reklamowanych według § 31. lub 32. u. w. pod względem ich zdolności do zarobkowania przez komisję mieszaną (rozpoznawczą).

2. Komisje rozpoznawcze będą ustanowione przez polityczne władze krajowe w porozumieniu z komendami terytorialnymi wojskowymi w każdym okręgu terytorialnym wojskowym w potrzebnej ilości.

W okręgach terytorialnych wojskowych, składających się z kilku obszarów administracyjnych, ma w każdym z obszarów tych urzędować jedna komisja rozpoznawcza.

Rozpoznanie ma odbywać się w miarę potrzeby, w dniach i godzinach oznaczonych i na czasie ogłoszonych, które według możliwości powinny być ustanowione raz na zawsze.

3. Polityczne władze krajowe mają do dnia 15. grudnia*) i 15. czerwca przedłożyć Ministerstwu obrony krajowej na najbliższe półrocze tabelaryczny wykaz miejsc, dni i godzin urzędowania komisji rozpoznawczych.

4. Polityczna władza powiatowa, względnie oddział broni i t. d. ma spowodować punktualne stawienie się osób, przeznaczonych do rozpoznania, w dniu czynności urzędowej w odnośnej stacy rozpoznania; o stawieniu się ich należy zawiadomić w czasie właściwym przewodniczącego komisji, aby komisja rozpoznawcza zbierała się tylko w razie potrzeby.

5. Co do badania lekarskiego i klasyfikacji obowiązanych do służby wojskowej, których przeznaczono do rozpoznania, obowiązuje przepis o badaniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej (załącznik II.); komisja nie powinna zatem ograniczać się nigdy do badania tych tylko wad, które wymieniono lub które stanowiły powód przedstawienia.

6. W razie ogólnej mobilizacji mają wszystkie komisje rozpoznawcze zastanowić swoją działalność.

Ponowne podjęcie czynności ma nastąpić jak najspieszniej, a w takim razie mogą komisje te urzędować w miarę potrzeby także w kilku dniach po sobie następujących.

Ponowne podjęcie czynności zarządza Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

§ 70.

Organizacja komisji rozpoznawczej.

1. Rozpoznanie przedsiębierze komisya mieszaną.

Przewodniczącym komisji rozpoznawczej jest wyższy urzędnik, którego wyznaczy polityczna władza krajowa.

Członkami są:

A. z strony politycznej:

z ramienia politycznej władzy krajowej: jej referent sanitarny lub tegoż zastępca, a wyjątkowo lekarz powiatowy;

B. z strony wojskowej:

z ramienia wojska wspólnego i obrony krajowej.

a) generał lub wyższy oficer sztabowy jako zastępca komendy terytorialnej wojskowej, względnie obrony krajowej,

b) oficer sztabowy lub wyższy oficer, obznajomiony z sprawami uzupełnienia (z reguły

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

- referenci spraw uzupełnienia w komendach terytorialnych lub ich zastępcy) oraz
- c) wyższy lekarz wojskowy (z reguły szefowie sanitarni komend terytorialnych lub starszy lekarz sztabowy albo lekarz sztabowy).

Przy rozpoznaniu nie powinien współdziałać żaden z członków, którzy urzęduowali przy odnośnej komisji poborowej.

Jeden członek wydziału krajowego (jego zastępca), a wyjątkowo przewodniczący jednej z reprezentacji powiatowych, delegowany na podstawie uchwały wydziału krajowego, może być obecny przy rozpoznaniu w celu informowania przewodniczącego o rzeczywistych stosunkach osób przedstawionych.

2. Przewodniczący kieruje należytem przeprowadzeniem czynności rozpoznawczych stosownie do zakresu działania, przyznanego mu przepisem niniejszym.

3. Przewodniczący, zastępca komendy terytorialnej wojskowej i zastępca obrony krajowej mają głos rozstrzygający, a inni członkowie jedynie doradczy.

4. Jako protokolanci występują:

a) z strony politycznej:

urzędnik, wyznaczony przez polityczną władzę krajową;

b) z strony wojskowej:

referent okręgu uzupełnienia lub oficer okręgu uzupełnienia.

§ 71.

Zakres działania komisyj rozpoznawczych.

1. Rozpoznaniu należy poddać:

- a) popisowych, co do których niezdolności pojawiły się różnice zdafi przy poborze;
- b) aż do dnia 31. grudnia tego roku, w którym odnośni obowiązani do służby wojskowej kończą 36. rok życia tych, których przy poborze uznano za niedatnych, a co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż uzyskali orzeczenie to przez popełnienie jednego z występów, wymienionych w u. w.;
- c) żołnierzy z wyjątkiem wymienionych w punkcie 3., których w ciągu trzech miesięcy od rozpoczęcia służby czynnej uznano za niezdolnych, o ile wada istniała przed tą chwilą;
- d) tych mężskich członków rodziny obowiązanego do służby wojskowej, którzy przy domaganiu

się ulg według §§ 31. i 32. u. w. wchodzą w rachubę i których polecono przedstawić komisji rozpoznawczej (§ 35 : 1 u. w.).

W ciągu terminu trzechmiesięcznego, wspomnianego w punkcie c), musi wniosek lekarski być postawiony w oddziale wojskowym (zakładzie).

Cierpiących na padaczkę i umysłowo chorych nie należy przedstawać komisji rozpoznawczej, nawet gdy są już asenterowanymi.

2. Jeżeli uznano rekruta za niezdolnego tylko do oddziału wojskowego, do którego został przydzielony, wówczas należy poddać go w razie zachodzącej zresztą zdolności nie rozpoznaniu lecz superabitrowaniu*).

3. Rezerwistów zapasowych, tudzież dobrowolnie uszkadzających się, którzy są zdolni jedynie do służby podległej, oraz ochotników jednorocznego według § 21 : 2 u. w. i ochotników, asenterowanych tylko na czas prawidłowego obowiązku do służby czynnej albo na czas wojny (§ 19 : 6 i 7 u. w.), którzy stali się niezdolnymi do służby, należy poddać nie rozpoznaniu lecz superabitrowaniu.

4. Rekrutów, którzy na własne życzenie (§ 15 : 3) rozpoczęli służbę czynną przed terminem ogólnego wcielenia, nie można w razie zaszłej niezdolności do służby poddać rozpoznaniu przed chwilą ogólnego wcielenia; aż do chwili tej należy przenieść ich w stosunek nieczynny.

§ 72.

Listy rozpoznawcze i poświadczanie.

1. Co do wszystkich popisowych, których przy poborze przeznaczono do rozpoznania i którzy mają być przedstawieni w jednym i tem samem miejscu, ma polityczna władza powiatowa sporządzić wyciągi z listy stawczej według okręgów poborowych w dwóch wygotowaniach.

2. Listy rozpoznawcze dla wcielonych już do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazowej mają sporządzić właściwe komendy okręgów uzupełnienia, względnie komendy okręgów uzupełnienia obrony krajobrazowej, oddzielnie dla każdego z nich, w dwóch wygotowaniach według wzoru 17.

Gdyby rozpoznanie miało doznać zwłoki wskutek poprzedniego rekwirowania list rozpoznawczych, powinny odnośnie oddziały wojskowe (zakłady) sporządzić same listy takie; do wypełnienia ich mają służyć odnośnie daty wyciągu z protokołu

*) Superabitrowanie przeprowadzają komisje czysto wojskowe według osobnych przepisów.

asenterunkowego albo karty księgi głównej. Przedzialek, których daty można powziąć tylko z listy stawczej, nie należy w tym wypadku wypełniać.

W ten sam sposób ma oddział broni (zakład) sporządzić listy rozpoznawcze co do asenterowanych dobrowolnie.

3. W wypadkach punktów 1. i 2. dozwolone jest użycie kalki oraz ołówka atramentowego.

4. Do list rozpoznawczych dla już asenterowanych należy dołączyć: wyciąg z protokołu prezентowania, świadectwo lekarza wojskowego oraz ewentualne dokumenty i dochodzenia, odnoszące się do wad doprowadzonego i jego niezdatności do służby.

5. Mężkim członkom rodziny, którzy wzbudzą w rachubę przy uldze dla utrzymujących rodzinę i muszą być przedstawieni komisji rozpoznawczej, powinny władze powiatowe wydać poświadczania, iż mają stanąć przed komisją rozpoznawczą w celu stwierdzenia stopnia zdolności do zarobkowania i umieścić na poświadczaniach tych dokładny opis osoby (§ 113.).

§ 73.

Przedstawienie komisyi rozpoznawczej.

1. Polityczne władze powiatowe albo oddziały broni (zakłady) mają przydać osobom, przedstawianym komisji rozpoznawczej (§ 71.), zaufanych ludzi do eskorty, którzy mogą stwierdzić tożsamość doprowadzonych.

W celu zmniejszenia kosztów powinno się doprowadzać tych, których przy poborze przeznaczono do rozpoznania, razem według okręgów paborowych albo co najmniej w większych partyach, jednak zawsze z wszelkim możliwym pośpiechem.

2. Jeżeli popisowy bez usprawiedliwienia nie stawił się na termin rozpoznania, na który był wezwany, należy spowodować dodatkowe doprowadzenie go przed komisję rozpoznawczą przy zastosowaniu dopuszczalnych według ustawy środków przymusowych i postąpić z nim, o ile nie zdąży usprawiedliwić swej nieobecności, według §§ 64., 65. lub 66. u. w. (§§ ..... i .....). Jest on również obowiązany do zwrotu kosztów podróży, spowodowanych dodatkowem rozpoznaniem, i to także dla eskorty.

Popisowy III. lub wyższej klasy wieku, który był przeznaczony do rozpoznania a nie stawił się do tegoż, ma być poddany rozpoznaniu dodatkowemu pod rygorem wymienionych dalszych następstw do dnia 31. grudnia tego roku, w którym kończy

36. rok życia (§ 16 : 1, ustęp pierwszy i ostatni u. w.).

Jeżeli natomiast popisowy I. lub II. klasy wieku nie stanął do rozpoznania aż do rozpoczęcia się poboru głównego w roku najbliższym, wówczas nie należy przeprowadzać względem niego rozpoznania dodatkowego lecz przedstawić go bezpośrednio komisji paborowej, a jeżeli nie zdoła usprawiedliwić niestawienia się do rozpoznania, postąpić z nim według §§ 64., 65. lub 66. u. w.

3. Eskortie należą oddać listy rozpoznawcze co do tych, którzy mają być doprowadzeni, a względnie spisy mężskich członków rodziny, wchodzących w rachubę przy uldze dla utrzymujących rodzinę.

Akta, odnoszące się do tych ostatnich, otrzymuje komisja rozpoznawcza od politycznej władzy krajowej.

4. Rozpoznanie wcielonych już do wojska wspólnego (marynarki wojennej lub obrony krajowej) ma odbywać się zawsze przed komisją rozpoznawczą, położoną najbliżej stacyi (miejsca pobytu) osoby, przeznaczonej do rozpoznania.

Jeżeli zachodzi wątpliwość co do tożsamości osoby, która stanęła do rozpoznania, należy odłożyć czynność urzędową aż do stwierdzenia tożsamości.

5. Podróż osób, które polityczne władze powiatowe odsyłają do rozpoznania, oraz eskorty ich odbywa się podwodami, o ile nie można użyć kolej lub połączenia okrętowego, a podróż asenterowanych według przepisów o transportach wojskowych.

Przy użyciu kolej lub okrętów wolno liczyć tylko najniższą klasę.

Postanowienia te odnoszą się także do podróży powrotnej.

§ 74.

Uchwały komisyi rozpoznawczych.

1. O zdolności doprowadzonych do służby wojskowej wypowiada zdanie swe po wysłuchaniu lekarskich członków komisji najpierw zastępcą wojska wspólnego, a względnie, jeżeli doprowadzony należy do obrony krajowej lub dla niej przypada, zastępcą obrony krajowej.

2. Uchwały komisyi rozpoznawczej, przy których należy podać także ewentualne wady, mają opiewać co do popisowych:

- a) „asenterować”,
- b) „asenterować do usług pomocniczych jako... ....”,
- c) „odstawić”,
- d) „niezdatny do broni”, albo
- e) „wykreślić”.

3. Co do asenterowanych mają uchwały opiewać:

- a) „ma służyć dalej“,
- b) „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . . , ma służyć dalej“,
- c) „wyłączyć z wojska wspólnego (marynarki wojennej, względnie obrony krajowej)“ z dodatkiem „popisowy“, gdyby komisja poborowa miała wydać co do popisowego I. lub II. klasy wieku orzeczenie „odstawić“, albo „niezdany do broni“ lub „wykreślić“, gdyby komisja poborowa miała wydać co do popisowego pierwszą, względnie drugą z tych uchwał.

Co do doprowadzonych w miesiącach styczniu i lutym, którzy należą już do III. klasy wieku i zostają uznani za niezdolnych, należy wydać uchwałę ostateczną.

4. W razie wydania uchwały w myśl punktu 3..c) należy co do asenterowanych stwierdzić także, w celu ewentualnego zastępstwa za ubytek, czy wada, z powodu której ma nastąpić wyłączenie, istniała już przed rozpoczęciem służby czynnej (punkt 7.).

5. Przy wydawaniu uchwał o zdolności doprowadzonych do służby wojskowej należy przestrzegać następującego postępowania:

A. Co do popisowych:

- a) jeżeli orzeczenie lekarskie opiewa „zdatny“ lub „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . .“, wówczas rozstrzyga o stopniu zdolności większość głosów. Jeżeli większości takiej niema, to znaczy, jeżeli każdy z członków, uprawnionych do głosowania, jest innego zdania, ma obowiązywać zapatrywanie korzystniejsze dla siły zbrojnej;
- b) jeżeli orzeczenie lekarskie opiewa „niezdany“, a natomiast zapatrywanie zastępcy wojskowego „zdatny“ lub „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . .“, wówczas rozstrzyga również większość głosów. Jeżeli większości takiej niema, to znaczy, jeżeli każdy z członków, uprawnionych do głosowania, jest innego zdania, ma przewodniczący przesłać akt rozpoznania za pośrednictwem politycznej władzy krajowej Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia;
- c) jeżeli różnica zdania zachodzi jedynie co do stopnia niezdolności, wówczas rozstrzyga większość głosów. W braku większości należy postąpić według punktu a).

Orzeczenie „wykreślić“ może zapaść tylko jednogłośnie.

B. Co do asenterowanych:

- a) przeciw uchwale zastępcy komendy terytorialnej wojskowej, względnie co do przynależnych do obrony krajowej przeciw uchwale zastępcy obrony krajowej, opiewającej „ma służyć dalej“ albo „zdatny do usług pomocniczych jako . . . . . , ma służyć dalej“, nie służy prawo sprzeciwu;
- b) jeżeli zastępca komendy terytorialnej wojskowej, a względnie zastępca obrony krajowej nie oświadcza się za dalszą służbą odmiennie od zapatrywania innych członków, uprawnionych do głosowania, wówczas rozstrzyga większość głosów. Jeżeli niema większości, powinno rozstrzygać zapatrywanie korzystniejsze dla siły zbrojnej.

6. Jeżeli komisja rozpoznawcza nie orzeka co do asenterowanego, iż stwierdzona niezdolność istniała już przed rozpoczęciem służby czynnej, albo jeżeli komisja ta spostrzeże, iż nie zachodzą w ogóle wymogi § 71. co do przedstawienia komisji rozpoznawczej, wówczas mają członkowie wojska wspólnego, a względnie obrony krajowej poddać asenterowanego zaraz superarbitrowaniu.

7. W wypadkach, w których komisja rozpoznawcza uznaże potrzebę ewentualnych dochodzeń lub obserwacji (leczenia) doprowadzonego w szpitalu wojskowym (cywilnym), należy wydać w tym względzie uchwałę. Jeżeli wada, której stwierdzenie lub wyleczenie było powodem oddania popisowego zresztą zdarnego do szpitala, została uznana za nieistniejącą lub wyleczoną, powinno się przeprowadzić asenterunek bez ponownego rozpoznania.

8. Co do wszystkich uchwał obowiązują zresztą analogicznie także postanowienia §§ 49., 50. i 51.

Jeżeli zachodzą wymogi § 50 : 1, ustęp drugi, należy oddawać wcielonych do wojska wspólnego w zasadzie do szpitali wojskowych, a wcielonych do obrony krajowej w zasadzie do zakładów sanitarnych obrony krajowej, przez które należy rozumieć tu także c. k. zakłady obrony krajowej dla lezej chorych, obejmujące 30 lub więcej łóżek.

Postanowienie § 50 : 1, ustęp trzeci, ma analogiczne zastosowanie także do wcielonych do wojska wspólnego lub obrony krajowej, i to co do przynależnych do obrony krajowej w tem znaczeniu, iż oddanie do szpitala wojskowego ma mieć miejsce wtedy, gdy w miejscu rozpoznania niema zakładu sanitarnego obrony krajowej (szpitala obrony krajowej lub c. k. zakładu obrony krajowej dla lezej

chorych, obejmującego 30 łóżek lub więcej) i jeżeli zakład taki leży w większym oddaleniu aniżeli najbliższy szpital wojskowy.

9. Wydanie orzeczenia o stopniu zdolności do zarobkowania u mężskich członków rodziny, wchodzących w rachubę pod względem ulgi dla utrzymujących rodzinę, należy do delegowanego lekarza cywilnego; wolno jednak innym członkom lekarskim oraz członkom wojskowym, uprawnionym do głosowania, podać na orzeczeniu swe ewentualne zapotrzebowanie odmienne.

Rozstrzygnienie na podstawie orzeczenia tego wydaje przewodniczący.

Co do klasyfikacji niezdolności do zarobkowania ma zastosowanie § 112 : 7.

10. Przeciw uchwale komisji rozpoznawczej niema środka prawnego (§ 35 : 3 u. w.).

§ 75.

Prowadzenie list rozpoznawczych.

1. Sprawozdania lekarskie i wszystkie uchwały komisji rozpoznawczej należy wciągać zaraz do odnośnych przedziałek list rozpoznawczych.

2. Jeżeli ma przyjść do superarbitrowania prowadzonego (§ 74 : 6), należy wpisać sprawozdanie i wniosek w myśl przepisu o superarbitrowaniu osób, należących do wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajobrazu, tylko do egzemplarza list rozpoznawczych, prowadzonego przez protokolanta wojskowego.

3. Orzeczenia, odnoszące się do mężskich członków rodziny, którzy wchodzą w rachubę przy ulgach dla utrzymujących rodzinę, ma wygotować protokolant władzy politycznej.

4. Listy rozpoznawcze i wspomniane orzeczenia mają być podpisane przez wszystkich członków komisji rozpoznawczej i przez odnośnego protokolanta, a listy rozpoznawcze, wygotowane jako listy superarbitryjne, tylko przez członków wojska wspólnego, względnie obrony krajobrazu.

5. Dla wystawienia list asenterunkowych i certyfikatów przeznaczenia oraz w celu zaprzysiężenia należy oddać odnośnych popisowych komendzie okręgu uzupełnienia (komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajobrazu), znajdującej się w siedzibie komisji rozpoznawczej.

W przedziale 30. protokołu asenterunkowego należy zaznaczyć wyraźnie, iż asenterowanie przyszło do skutku na podstawie uchwały komisji rozpoznawczej.

Jeżeli jednak w siedzibie komisji rozpoznawczej niema komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazu), wówczas

przechodzą wspomniane czynności urzędowe na członków komisji rozpoznawczej, należących do wojska wspólnego, względnie obrony krajobrazu. W tym wypadku należy wciągnąć także oryginalną listę asenterunkową do protokołu asenterunkowego, prowadzonego przy rozpoznaniu.

§ 76.

Przesyłanie list rozpoznawczych i przeprowadzanie uchwał.

1. Z wygotowanych w zupełności list rozpoznawczych co do popisowych należy wydać:

- a) jeden egzemplarz władzy powiatowej, która spowodowała przedstawienie; co do popisowych obcej przynależności przesyła władz ta listę rozpoznawczą właściwej władz powiatowej;
- b) drugi egzemplarz właściwej komendzie okręgu uzupełnienia.

Jeżeli co do popisowego powięto uchwałę „asenterować”, należy oddać w danym razie (§ 75 : 5, ustęp ostatni) egzemplarz drugi w celu przeprowadzenia aktu asenterowania najpierw komendzie okręgu uzupełnienia wojska wspólnego (marynarki wojennej), znajdującej się w siedzibie urzędowej komisji rozpoznawczej, która co do popisowych obcej przynależności przesyła następnie listę rozpoznawczą przy dołączeniu oryginalnej listy asenterunkowej właściwej komendzie okręgu uzupełnienia; komenda ta udziela odpis listy powyższej właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajobrazu.

2. Właściwa polityczna władza powiatowa i właściwa komenda okręgu uzupełnienia przenosią uchwałę komisji rozpoznawczej dosłownie do właściwej listy stawczej.

9. Z list rozpoznawczych co do wcielonych, których przedstawiono do rozpoznania wskutek wniosku komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazu), oddziałów wojskowych i zakładów, należy wydać:

- a) jeden egzemplarz wraz z wszystkimi dokumentami, odnoszącymi się do rozpoznania (świadectwem lekarskiem, wyciągiem z protokołu prezentowania itd.), zastępcy władzy politycznej celem zarządzania odesłania jej do właściwej władzy powiatowej;
- b) drugi egzemplarz zastępcy wojska wspólnego w celu odesłania do właściwej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazu.

Na podstawie listy rozpoznawczej powinna władza uzupełnienia pierwszej instancji wciągnąć uchwałę komisji rozpoznawczej do listy stawczej i zanotować zarządzony ewentualnie pobór zastępczy. W tym ostatnim wypadku ma polityczna władza powiatowa przedłożyć następnie cały akt rozpoznania politycznej władzy krajowej w celu kontroli.

Do przeprowadzenia uchwały komisji rozpoznawczej (przeprowadzenia w etacie) służy wykaz według wzoru 18., który ma być sporządzony według oddziałów broni przez przedstawiającą komendę okręgu uzupełnienia (komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej, oddział wojskowy lub zakład); po ukończeniu czynności urzędowej należy skulacyjco nować wykaz ten z listami rozpoznawczymi, zaopatrzyć go podpisem zastępcy wojska wspólnego, względnie obrony krajowej i wydać przedstawiającemu oficerowi.

§ 77.

Rozpoznanie ponowne.

1. Bez zezwolenia ministerialnego nie wolno rozpoznania ponawiać.

Rozpoznanie ponowne może być dozwolone raz tylko, a mianowicie:

- a) co do asenterowanego w drodze rozpoznawczej na poczet kontyngentu rekrutów wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej;
- b) co do wcielonego już i przeznaczonego w drodze rozpoznawczej do dalszej służby, jednak tylko z powodu innej wady, a nie tej, która była podstawą pierwszego rozpoznania; oddział broni (zakład) może postawić wniosek taki, jeżeli ma przekonanie, iż niezdolność służbową osoby odnośnej istniała przed rozpoczęciem służby czynnej, a tem samem iż zachodzi warunek zastępstwa za ubytek, podany w § 38 : 1 u. w.

2. Do wniosków takich należy dołączyć przepisaną w § 72. ilość nowych wygotowań listy rozpoznawczej, potwierdzony wyciąg z protokołu prezentowania, świadectwo lekarza wojskowego i ewentualne dokumenty, odnoszące się do wady przeznaczonego do przedstawienia i jego niezdolności do służby, jak n. p. akt poprzedniego rozpoznania lub innych dochodzeń, uzasadnić je i przedłożyć w każdym wypadku z osobna Ministerstwu wojny, które rozstrzyga o wnioskach tych w porozumieniu z Ministerstwem obrony krajowej.

Jeżeli wniosek dotyczy asenterowanego do obrony krajowej, należy przedłożyć go Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia.

3. Jeżeli zezwolono na rozpoznanie, wówczas przeprowadza je komisja rozpoznawcza, złożona

w myśl § 70. i wyznaczona przez instancję ministerialną.

Na członków komisji nie należy wyznaczać tych, którzy współdziali przy poprzednim rozpoznaniu osoby odnośnej.

4. Jeżeli ze względu na naturę wady odnośnej okazuje się dopuszczalne, postarać się o spostrzeżenia co do zdolności służbowej obowiązanego na podstawie odbywania przezeń służby czynnej, wówczas należy postawić wniosek na ponowne rozpoznanie dopiero wtedy, jednak tylko w ciągu trzech miesięcy od rozpoczęcia służby czynnej, gdy także w sposób powyższy uzyskano podstawę do wniosku takiego.

5. Obowiązanych do służby wojskowej, których ponowne rozpoznanie zostało zawnioskowane, należy aż do rozstrzygnięcia o wniosku tym przenieść w stosunek nieczynny, a względnie pozostawić w nim.

6. Postanowienia rozdziału V. mają zresztą zastosowanie także do rozpoznania ponownego.

§ 78.

Koszta rozpoznania.

1. Koszta rozpoznania dzieli się na następujące kategorie:

- a) koszta utrzymania i koszta podróży do komisji rozpoznawczej, ponoszone przez popisowych, przeznaczonych do rozpoznania, i mężskich krewnych osób utrzymujących rodzinę, którzy mają być badani pod względem zdolności do zarobkowania, tudzież koszta eskorty;
- b) te same koszta co do asenterowanych, przeznaczonych do rozpoznania, i ich eskorty;
- c) dyety i koszta podróży dla przewodniczącego tudzież politycznych i wojskowych członków komisji rozpoznawczej.

2. Koszta, wymienione w punkcie 1., pod a) i c), ponosi odnośnie do przewodniczącego i członków komisji, należących do władzy politycznej, etat Ministerstwa obrony krajowej bez względu na to, czy poddanego rozpoznanu asenterowano lub nie, względnie czy męskiego krewnego osoby utrzymującej rodzinę, badanego pod względem zdolności do zarobkowania, uznano za zdolnego do zarobkowania lub nie. (Wyjątek § 73 : 2, ustęp pierwszy.)

Jeżeli zarządzenie co do przedstawienia komisji rozpoznawczej popisowego lub członka rodziny osoby, obowiązanej do służby wojskowej, zostało spowodowane tem tylko, iż dopuszczone się na korzyść odnośnego obowiązanego do służby wojskowej podstępnych zabiegów, wówczas powinien ponieść koszta doprowadzenia ten, kto prawomocnie został uznany winnym powyższego czynu karygodnego. Władza polityczna pierwszej instancji wydaje orzeczenie co do zwrotu na podstawie prawomocnego orzeczenia karnego.

Koszta jazdy dla mężkich krewnych osób, utrzymujących rodzinę, którzy mają być badani przed komisją rozpoznawczą, i dla popisowych, tudzież w obu wypadkach dla ich eskorty, jak również sposób obliczania kosztów tych oznaczą polityczne władze krajowe.

3. Koszta, wymienione w punkcie 1. pod *b*) i *c*), pokrywa dla członków wojska wspólnego (marynarki wojennej) etat wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie skarb krajowy bośniacko-hercegowiński, a dla członków obrony krajowej etat Ministerstwa obrony krajowej.

dzielników budowlanych i artystycznych, szkoły majsterskie, dwuklasowe szkoły handlowe, szkoły rolnicze lub pokrewne szkoły specjalne w dziedzinie kultury krajowej, względnie niższe zakłady naukowe leśnicze, szkoły górnicze lub hutnicze albo szkoły dalszego kształcenia się w c. k. Akademii muzyki i sztuki w Wiedniu, oraz szkoły sztuki w Budapeszcie i Zagrzebie, w których warunkiem wstąpienia na pierwszy rok (półrocze, kurs i t. d.) jest zupełne ukończenie szkoły ludowej albo zupełne dopełnienie obowiązku szkolnego w szkole ludowej i które przy pełnej nauce dziennej i całorocznym okresie studyów mają conajmniej dwuletni, a w zawodowych szkołach przemysłowych co najmniej trzechletni czas trwania nauki.

Warunek, aby czas trwania nauki wynosił co najmniej dwa lata, uważa się za dopełniony także wtedy, gdy dwuletni okres studyów zostaje ukończony w czterech po sobie następujących latach w kursach półrocznych przy pełnej nauce dziennej.

Szkoły, które stosownie do tego wchodzą w rachubę, są uwidocznione w załączniku VI.

2. Przyznania tej dwuletniej służby czynnej należy żądać najpóźniej przy dobrowolnym wstąpieniu, względnie przy każdorazowym poborze; kto zaniedba zgłoszenia tego i nie zdoła zaniedbania usprawiedliwić, traci prawo powyższe (§ 20.. ustęp drugi u. w.).

Podania o przyznanie dobrodziejstwa tego należy wnosić do właściwej politycznej władzy powiatowej albo właściwej komisji poborowej.

Do podań należy dodać świadectwo ukończenia z postępem odnośnej klasy (roku, kursu i t. d.) w jednej z szkół, wymienionych w załączniku VI.. i to w oryginale lub odpisie, uwierzytelnonym sądowie lub notaryalnie, a za granicą przez władzę reprezentacyjną.

Wstępujący dobrowolnie mają dodać do podania nadto dokumenty, przepisane w myśl § 133. dla wstąpienia dobrowolnego.

Zgłoszone prawo powinna właściwa polityczna władza powiatowa wciągnąć co do popisowych do listy stawcezej.

W razie wniesienia prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem poborowym (§ 31.) należy w miarę możliwości zgłosić równocześnie, a w danym razie wykazać także istniejące ewentualnie prawo do przyznania dwuletniej służby czynnej.

3. Świadectwa studyów z zakładów naukowych poza obrębem Monarchii nadają prawo do dobrodziejstwa dwuletniej służby czynnej tylko wtedy, gdy zostały uznane przez Ministrów, wymienionych w punkcie 1., za równorzędne z odnośnymi świadectwami zakładów naukowych Monarchii.

Rozdział VI.

Dwuletnia służba czynna w wojsku wspólnem i obronie krajowej jako dobrodziejstwo.

§ 79.

Prawo do dobrodziejstwa i jego dochodzenie.

1. Ci rekruci wojska wspólnego lub obrony krajowej, asenterowani czyto dobrowolnie, czy droga poboru, którzy w dniu dobrowolnego wstąpienia, względnie najpóźniej w dniu 1. października tego roku, w którym kończą 21. rok życia, ukończyli z postępem

- a) sześć klas państwowej lub wyposażonej w prawo publiczności niepaństwowej szkoły średniej w znaczeniu ściślejszym (gimnazjum, szkoły realnej) albo
- b) państwową lub wyposażoną w prawo publiczności niepaństwową szkołę,

dającą pewną całość wykształcenia w zawodzie rękozielniczym, artystycznym, technicznym, kuleckim, rolniczym lub lasowym, górnictwem lub hutniczym, nie mogą być zobowiązani do trzeciego roku służby czynnej (§ 8. u. w.).

Szkoły, o których mowa pod *a*) i *b*), oznaczy Minister obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświąt i oraz interesowanymi ewentualnie Ministrami odnośnych wydziałów i w porozumieniu z Ministrem wojny (§ 20., ustęp pierwszy i trzeci u. w.).

Jako szkoły w myśl ustępu *b*) wchodzą w rachubę tylko takie państwowie lub wyposażone w prawo publiczności niepaństwowe zawodowe szkoły przemysłowe, szkoły dla werkmistrzów, szkoły dla rękozielników budowlanych, względnie ręko-

Kompetenci tacy mają dołączyć do podań swych obowiązujące statuty odnośnego zakładu naukowego i świadectwa z egzaminów co do wszystkich ukończonych klas (lat, kursów itd.) i szkół. Świadectwa te muszą być potwierdzone przez odnośną c. i k. władzę reprezentacyjną.

Podania o uznanie równorzędności świadectw nauki mają być wnoszone do politycznej władzy powiatowej i przedkładane przez władzę krajową Ministerstwu obrony krajowej.

§ 80.

Przyznanie dwuletniej służby czynnej.

1. O przyznaniu dwuletniej służby czynnej rozstrzyga co do popisowych w pierwszej instancji komisya poborowa. Rozstrzygnienie zapada komisjonalnie, przyczem przewodniczący i obaj zastępcy wojskowi są w równej mierze uprawnieni do głosowania. Wniosek ma być postawiony przez przewodniczącego. W braku jednomyślności rozstrzyga większość głosów; niezgadzającemu się przysługuje jednak prawo sprzeciwu (§ 81.). Jeżeli nie zgłoszono sprzeciwu, wówczas urasta w moc uchwały także rozstrzygnienie, wydane większością głosów; uchwałę taką powinien przewodniczący ogłosić stronicz, zaraz ustnie; w przeciwnym razie należy zapowiedzieć ustnie późniejsze wydanie orzeczenia.

Orzeczenie ma zapaść bez względu na to, czy kompetent został asenterowany czy nie. Jeżeli nie został asenterowany, wówczas pozostaje mu zastrzeżone także na przyszłość prawo, uzyskane przez przyznanie, o ile zgłosi w czasie właściwym roszczenie do dobrodziejstwa tego.

2. O przyznaniu dobrodziejstwa dla wstępujących dobrowolnie tudzież niewcielonych rekrutów i wcielonych żołnierzy, którzy wykazują prawo odnośne przy wstąpieniu dobrowolnym, a względnie zgłosili je przy poborze albo mogą usprawiedliwić dodatkowe zgłoszenie prawa tego, rozstrzygają dotyczące właściwe władze uzupełnienia pierwszej instancji. W tym celu ma polityczna władza powiatowa przesłać akt, zaopatrzony swym wnioskiem pisemnym, dopóki przedział odnośnej osoby nie jest znany, komendzie okręgu uzupełnienia i komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, a jeżeli przedział jest już znany (a zatem także w razie zamierzzonego wstąpienia dobrowolnego), tylko dotyczącej wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji celem natychmiastowego wydania opinii i dalszego przedłożenia, względnie zwrotu. Jeżeli uzyskano zgodę, powinna polityczna władza powiatowa zawiadomić pisemnie o orzeczeniu zarówno kompetenta jak i obie wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji; w przeciwnym razie należy postąpić według § 81.

3. Orzeczenie pierwszej instancji wraz z krótkiem uzasadnieniem należy w każdym wypadku weignać do listy stawczej, a co do ochotników do certyfikatu wstąpienia; odnośnie do asenterowanych należy wpisać przyznanie prawa tego także do protokołu asenterunkowego i przydzielić obowiązanego do służby wojskowej bezwarunkowo do oddziału wojskowego (zakładu) z dwuletnim obowiązkiem służby czynnej.

O przyznaniu dobrodziejstwa dla żołnierzy już wcielonych należy zawiadomić także oddział etatowy.

§ 81.

Sprzeciw i odwołania.

1. Przeciw przyznaniu jak również przeciw odmówieniu dobrodziejstwa przy poborze przysługuje sprzeciw zarówno przewodniczącemu jak i zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej.

Sprzeciw należy zgłosić zaraz ustnie; pisemny wybór zastępcy wojskowego ma być udzielony właściwej politycznej władzy powiatowej w ciągu dni 14. W tym samym terminie można sprzeciw cofnąć.

2. W razie utrzymania sprzeciwu ma polityczna władza powiatowa przedłożyć cały akt z dołączeniem potwierdzonego wyciągu z listy stawczej natychmiast politycznej władzy krajowej do rozstrzygnięcia.

Orzeczenie powinno zapaść z jak największym pośpiechem.

Przeciw orzeczeniu politycznej władzy krajowej przysługuje stronie odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej w ciągu czterech tygodni.

O zapadniętym orzeczeniu powinna polityczna władza powiatowa zawiadomić w każdym wypadku wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji.

3. W razie cofnięcia sprzeciwu uzyskuje orzeczenie, wydane większością głosów, moc uchwały, o czem ma władza polityczna zawiadomić na piśmie zarówno stronę jak i wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji.

4. Jeżeli przy orzeczeniach poza komisyą poborową nie przyjdzie do zgody, należy przedłożyć akt do rozstrzygnięcia według punktu 2.

5. Jeżeli kompetenta oddalono z prośbą jego w pierwszej instancji, wolno mu wnieść odwołanie u politycznej władzy powiatowej w ciągu dni 14, licząc od dnia doręczenia uchwały na piśmie. Dnia doręczenia uchwały nie należy wliczać do terminu 14-dniowego.

Polityczna władza powiatowa ma przedłożyć odwołanie z dołączeniem potwierdzonego wyciągu z listy stawczej i wszystkich aktów, odnoszących się do danego wypadku, władz krajowej do rozstrzygnięcia.

Przeciw odmownej uchwale władz tej służy kompetentowi w ciągu czterech tygodni odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej.

Co do zawiadomienia władz uzupełnienia pierwszej instancji o zapadłym rozstrzygnięciu obowiązują postanowienia punktu 2.

Orzeczenie należy wciągnąć do listy stawczej, a co do ochotników do certyfikatu wstąpienia, zaś przyznanie dobrodziejstwa już asenterowanym nadto do protokołu asenterunkowego i zawiadomić o tem w razie potrzeby oddział etatowy.

Rozdział VII.

Dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej w wspólnej sile zbrojnej i obronie krajowej oraz dobrodziejstwo dobrowolnej dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej.

§ 82.

Postanowienia ogólne.

1. Pod warunkiem uzdatnienia wolno ochotnikowi jednorocznemu odbyć służbę czynną albo w służbie przed frontem przy wojsku, albo w charakterze medyka, weterynarza lub farmaceuty albo w miarę potrzeby przy innych szczególnych gałęziach służbowych.

Ochotników jednorocznych w służbie przed frontem, którzy starają się o zamianowanie oficerami fortyfikacyjnymi (§ 93 : 18), wojskowymi urzędnikami prowiantowymi lub wojskowymi urzędnikami budowniczo-rachunkowymi albo urzędnikami technicznymi artyleryji technicznej w rezerwie (§ 97.), dopuści się po pierwszym wykształceniu wojskowem na prośbę ich i w miarę potrzeby do wykształcenia dla jednej z tych gałęzi służbowych.

2. Jednoroczną służbę prezencyjną należy odbyć w wojsku wspólnem, w marynarce wojennej lub obronie krajowej.

Czy asenterowani w drodze poboru, z wyjątkiem marynarzy zawodowych, uzdatnionych fizycznie do służby w marynarce wojennej, mają odbyć służbę w wojsku wspólnem lub w obronie krajowej, zależy od wyniku rozdziału rekrutów.

Kompetentów, którzy posiadają prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim okręgu obrony krajowej (§ 2 : 5), należy przydzielić do obrony krajowej; w razie dobrowolnego wstąpienia mogą oni odbyć służbę także w wojsku wspólnem (marynarce wojennej).

3. W wojsku wspólnem i obronie krajowej należy odbywać jednoroczną służbę czynną z reguły, a w marynarce wojennej jednoroczną i dwuletnią dobrowolną służbę czynną zawsze na koszt państwa (§§ 21 : 7, 27 : 2 i 28 : 2 u. w., tudzież § 87. p. w. I.).

4. Z powodu nieznajomości języka niemieckiego nie można wykluczyć nikogo od jednoroczej służby ochotniczej i od dwuletniej dobrowolnej służby czynnej w marynarce wojennej.

5. Ochotnikom jednorocznym wolno nosić w służbie i poza służbą mundury z materyalu półprzedniego lub przedniego i rękawiczki; te części ubioru muszą być jednak nabywane z własnych funduszy i odpowiadać co do barwy i formy ściśle przepisowi o umundurowaniu; odznaki ochotników jednorocznych ustanawia przepis powyższy.

6. Co do jednoroczej i dobrowolnej dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej rozstrzygają §§ 98. i 99.

7. Wyrażenie „rok na który ich asenterowano” oznacza co do kompetentów, którzy zaniedbali jeden lub kilka poborów, ten rok, w którym powinni byli stanąć do poboru po raz pierwszy.

§ 83.

Ogólne warunki prawa do dobrodziejstwa.

1. Dobrodziejstwo służby w charakterze jednorocznego ochotnika z obowiązkiem do jednoroczej tylko służby czynnej i jedenastoletniej służby w rezerwie w wojsku wspólnem lub w obronie krajowej przyznaje się bez względu na to, czy asenterunek był dobrowolny, czy też odbył się w drodze poboru, tym, którzy najpóźniej w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano, ukończyli z postępem wyższe gimnazjum państwowego albo niepaństwowe z prawem publiczności, takąż wyższą szkołę realną albo zrównany z nimi państwowy lub posiadający prawo publiczności niepaństwowy średni zakład naukowy kierunku artystycznego, technicznego, przemysłowego, kupieckiego, marynarskiego, rolniczego lub lasowego*) w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa, w krajach świętej Korony węgierskiej albo w Bośni-Hercegowinie jako uczniowie publiczni lub prywatyci, albo też złożyli egzamin dojrzałości w jednym z tych zakładów.

Minister obrony krajowej oznacza w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty oraz interesowanymi ewentualnie Ministrami oświaty i w porozumieniu z Ministrem wojny te zakłady naukowe, których absolwentom przysługuje w myśl

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

ustępu pierwszego dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej, względnie te dowody nauk, które należy uważać za zrównane z dowodami, dostarczonymi przez ukończenie zakładów powyższych.

To samo dobrodziejstwo przyznaje się tym, którzy najpóźniej do dnia 1. października tego roku, na który ich asenterowano, ukończyli z postępem:

sześć klas państwowej lub wyposażonej w prawo publiczności niepaństwowej szkoły średniej w znaczeniu ściślejszym (gimnazjum, szkoły realnej) albo dwa pierwsze lata jednego z równorzędnych średnich zakładów naukowych, wymienionych w ustępie pierwszym i drugim, albo seminaryum nauczycielskiego, czy to publicznego czy wyposażonego w prawo publiczności, jako uczniowie publiczni albo dostarczyli na podstawie prawidłowego uczęszczania do szkoły dowódów nauk, które przy analogicznem zastosowaniu ustępu drugiego należy uważać za równorzędne z dowodami, dostarczonymi przez ukończenie sześciu klas, względnie dwóch lat wymienionych wyżej szkół i w wszystkich tych wypadkach złożyli nadto z postępem egzamin przed wyznaczoną w tym celu komisją.

Skład tej komisji, zakres stawianych wymogów i sposób postępowania przy egzaminie określają §§ 85. i 86.

2. Dobrodziejstwo, przyznane w ustępie pierwszym punktu 1., przysługuje także tym obowiązanym do służby wojskowej, którzy najpóźniej w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano:

- a) są nauczycielami w powszechnych szkołach ludowych, szkołach wydziałowych i seminarystycznych nauczycielskich, zarówno publicznych jak i wyposażonych w prawo publiczności,
- b) są nauczycielami w publicznych lub wyposażonych w prawo publiczności zakładach wychowawczych dla dzieci nierozwiniętych lub zaniedbanych, albo
- c) ukończyli z postępem jedno z seminarystów nauczycielskich, wymienionych pod lit. a).

Nauczyciele w rozumieniu powyższem muszą posiadać świadectwo dojrzałości dla szkół ludowych

3. Obowiązanym do służby wojskowej, którzy na polu nauki, literatury, techniki, sztuki lub przemystu artystycznego dokonali dzieł szczególnie wyjątkowych, mogą Ministrowie, wymienieni w ustępie drugim punktu 1., przyznać wyjątkowo uprawnienie do jednorocznej służby czynnej także w braku wymaganych zresztą formalnych dowodów uzdolnienia naukowego do jednorocznej służby ochotniczej (§ 21 : 1, 2 i 3 u. w.)

4. Dla przyznania dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej wymaga się:

- a) kwalifikacji pod względem moralnym (punkt 5.);
- b) uzdolnienia naukowego;
- c) zgłoszenia prawa odnośnego najpóźniej przy każdorazowym poborze;
- d) zdolności do obranego oddziału bronii, który ma prawo przyjmowania, wreszcie
- e) co do wstępujących dobrowolnie małoletnich zezwolenia ojca lub opiekuna.

5. Od dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej wykluczony jest ten, którego skazano prawnocie z powodu zbrodni albo z powodu występów lub przekroczeń, popełnionych z chęci zysku, albo z powodu występu, obrażającego obyczajność publiczną (§ 21 : 12 u. w.).

§ 84.

Dowód uzdolnienia naukowego.

1. Uzdolnienie naukowe do jednorocznej służby czynnej wykazuje się:

- a) świadectwem nauk z ukończonym z postępem w charakterze ucznia publicznego lub prywatnego ostatniego roku w jednym z gimnazjów wyższych, wymienionych w § 83 : 1, albo w takiej samej wyższej szkole realnej albo świadectwem z egzaminu dojrzałości, złożonego w zakładzie takim;
- b) równorzędnym dowodem nauk, uzyskanym w jednym z zakładów naukowych wymienionych w załączniku VII.;
- c) świadectwem ukończenia z postępem szkoły kadeciej lub wyższej wojskowej szkoły realnej albo złożenia z postępem egzaminu na kadetą zawodowego;
- d) świadectwami i dowodami nauk, uznanymi za równorzędne a uzyskanymi w zakładach naukowych poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej (punkt 2.).

2. Kompetenci, posiadający świadectwa lub dowody nauk z zakładów naukowych poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej, mają dołączyć do podań swych obowiązujące statuty odnośnego zakładu i świadectwa egzaminu z wszystkich ukończonych klas (lat, kursów) i szkół.

Podań o uznanie równorzędności świadectw lub dowodów nauk z zakładów naukowych poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej mają komendy okręgów uzupełnienia przekladać w każdym poszczególnym wypadku Ministerstwu wojny, a komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej i władze polityczne Ministerstwu obrony krajowej.

Rozstrzygnienie wydaje Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwami, wymienionymi w § 83 : 1, ustęp drugi.

3. Świadectwa lub dowody nauk z zakładów naukowych poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej muszą być potwierdzone przez odnośną c. i k. władzę reprezentacyjną.

4. Kompetenci, którzy starają się o dobrodziejstwo jednorocznej służby ochotniczej w myśl § 21 : 3 u. w., mają zamiast formalnych dowodów uzdolnienia naukowego przedstawić odpowiednie dowody swej działalności szczególnie wybitnej (opinie znawców, prace oryginalne itd.).

5. Świadectwa lub dowody nauk można przedłożyć także w odpisie, uwierzytelnionym sądownie lub notarialnie, a poza obrębem Monarchii austriacko-węgierskiej przez c. i k. władzę reprezentacyjną.

§ 85.

Wykazanie uzdolnienia naukowego do służby w charakterze ochotnika jednorocznego przed frontem drogą egzaminu uzupełniającego.

1. Wykazanie uzdolnienia naukowego do służby w charakterze ochotnika jednorocznego przed frontem drogą egzaminu uzupełniającego (§ 21 : 1, ustęp trzeci i czwarty u. w.) ma odbyć się w jednej z szkół kadeckich piechoty wojska wspólnego.

2. Kto chce wykazać drogą egzaminu uzupełniającego uzdolnienie naukowe, określone w punkcie 1., ma wnieść podanie odnośnie do tej komendy terytorialnej wojskowej, w której obrębie leży miejsce jego stałego pobytu.

Do podania, które wraz z załącznikami jest wolne od stempli, mają dołączyć:

- a) ci, którzy chcą złożyć egzamin przed slawiem się do poboru, metrykę chrztu lub urodzin i świadectwo tożsamości według wzoru 19., wystawione przez polityczną władzę powiatową lub władzę policyjną miejsca pobytu,
- b) asenterowaną drogą poboru, certyfikat przeznaczenia, a
- c) tak jedni jak i drudzy kompetenci, wymagane ustawowo świadectwo nauk (§ 83 : 1, ustęp przedostatni, załącznik VII. i ustęp ostatni punktu tego).

W podaniach należy podać, w której szkole kadeckiej piechoty i w jakim języku chce kompetent składać egzamin, oraz który język obrał jako język drugi (§ 86 : 4, A).

Komenda terytorialna wojskowa zawiadamia:

- a) kompetenta, w której z szkół kadeckich piechoty wojska wspólnego ma poddać się egzaminowi. Przy wyznaczaniu szkoły tej rozstrzyga język, w którym kompetent ma składać egzamin, a życzenie jego powinno być w miarę możliwości uwzględnione;
- b) komendę szkoły kadeckiej, do której odesłano zgłoszających się do egzaminu, przy przesłaniu spisu i dołączeniu podań oraz przygoto-

wanego protokołu egzaminacyjnego (wzór 20.) wraz z wyciągami;

c) jeżeli szkoła kadecka nie leży w własnym okręgu terytorialnym, ponadto odnośną komendę terytorialną wojskową.

Prócz języka niemieckiego uczy się w szkołach kadeckich piechoty wojska wspólnego z pośród języków krajowych języków następujących, a mianowicie w szkole kadeckiej piechoty w:

Budapeszcie . . . . . po węgiersku,

Insbruku . . . . . „ włosku,

Kamenitz przy Piotrowa-

radynie . . . . . „ kroacku.

Karlstadzie . . . . . „ kroacku,

Koszycach . . . . . „ węgiersku,

Königsfeldzie na Mo-

rawach . . . . . „ czesku.

Krakowie . . . . . „ polsku i rusku,

Lwowie . . . . . „ polsku i rusku,

Liebenau przy Gracu . . . „ kroacku,

Marburgu . . . . . „ słoweński,

Nagyszebeu . . . . . „ węgiersku,

Pozsony . . . . . „ węgiersku,

Pradze . . . . . „ czesku,

Temeszwarze . . . . . „ węgiersku,

Wiedniu . . . . . „ węgiersku i czesku.

Aspirantów, którzy chcą składać egzamin w jednej z szkół kadeckich piechoty wojska wspólnego, należy odesłać, jeżeli wybierają jako język egzaminu język słowacki, ruski*), rumuński lub serbski, do szkół kadeckich piechoty w Koszycach lub Pozsony, Koszycach, Nagyszeben lub Temeszwarze, Kamenitz przy Piotrowaradynie lub Karlstadzie.

Przed wykazaniem przepisanego wykształcenia przygotowawczego nie można zezwolić na dopuszczenie do egzaminu.

Jeżeli wykształcenie przygotowawcze, które ma być wykazane, przedstawia się jako wątpliwe, jak przy świadectwach nauki, uzyskanych poza obrębem Monarchii, w którym to względzie obowiązuje postanowienie § 84 : 2, albo gdyby komenda terytorialna wojskowa nie mogła w innych wypadkach zezwolić na dopuszczenie do egzaminu, wówczas powinna ona zasięgnąć wprost decyzyi Ministerstwa obrony krajowej przy przedłożeniu instruowanego podania i doniesieniu o innych znanych szczegółach, odnoszących się do danego wypadku.

3. Egzamin musi być złożony najpóźniej do dnia 1. października tego roku, na poczet którego odbywa się asenterunek.

4. Zarządzenia, potrzebne w celu złożenia komisji egzaminacyjnej, wydaje odnośna komenda terytorialna wojskowa na podstawie wniosków, zasięgniętych od komend szkół kadeckich.

*) Obowiązuje tylko dla aspirantów, którzy stale przebywają na Węgrzech.

Według ilości kompetentów, przychodzących do egzaminu, i stosunków językowych można ustawić także kilka komisji egzaminacyjnych.

5. Każda komisja egzaminacyjna składa się

z komendanta szkoły lub jego zastępcy jako przewodniczącego i potrzebnych oficerów (najmniej czterech) z grona nauczycielskiego.

W razie potrzeby powinna komenda terytorialna wojskowa przydzielić do pomocy oficerów egzaminujących z etatu podwładnych oddziałów wojskowych.

Zbyt częste zmiany osób, wyznaczonych na członków komisji, powinno się w miarę możliwości unikać.

Przy wyborze ich należy zwracać uwagę na to, aby każdy przedmiot mógł być egzaminowany przez nauczyciela zawodowego. Przynajmniej dwóch członków komisji egzaminacyjnej musi wiedzieć językiem głównym. Między członkami komisji musi być nadto zastąpiona znajomość drugiego języka, obranego przez kompetentów.

6. Wszyscy członkowie komisji egzaminacyjnej są uprawnieni do głosowania.

7. Egzamina rozpoczynają się w drugi poniedziałek (a jeżeli jest on dniem świątecznym, w najbliższym dniu powszednim) miesięcy marca, maja i grudnia, oraz w dniu 21. września (o ile dzień ten jest świętem, w najbliższym dniu powszednim).

8. Zakres egzaminu jest widoczny z § 86.

Egzamin odbywa się częścią pisemnie, częścią ustnie.

Egzamin pisemny obejmuje języki i matematykę. Zadania odnośnie mają wybrać nauczyciele zawodowi w porozumieniu z innymi członkami komisji egzaminacyjnej.

Egzamin pisemny odbywa się pod klauzurą przy nadzorze nauczyciela zawodowego i drugiego oficera.

Na wygotowanie zadania w języku głównym należy pozostawić kandydatowi cztery, a na pracę pisemną w drugim języku i pracę z matematyką po trzy godziny.

Przy wypracowaniu w języku głównym nie wolno używać środków pomocniczych. Do wypracowania w drugim języku dozwolone jest użycie słownika języka tego, a do pracy matematycznej użycie tablic logarytmowych.

Użycie innych środków pomocniczych oraz usiłowanie wprowadzenia w błąd powoduje powtórzenie egzaminu. Wielokrotne usiłowania wprowadzenia w błąd mogą pociągnąć za sobą wykluczenie od wszelkiego egzaminu uzupełniającego; w przypadkach takich należy przedłożyć akt wraz z wnioskiem komisji egzaminacyjnej Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia.

Egzamin ustny, który ma rozpocząć się w dniu następnym po egzaminie pisemnym, obejmuje wszystkie przedmioty. Przy egzaminie tym należy

wywoływać aspirantów do każdego przedmiotu pojedynczo lub w grupach po trzech i pytać w obecności całej komisji.

Do stawiania pytań przy egzaminie są powołani oficerowie, wykładający w szkole przedmiot odnośny. Innym członkom służy również prawo stawiania kandydatowi pytań dla własnej jego oceny.

Prace pisemne mają być przeglądzane przez wszystkich członków komisji i ocenione, podobnie jak ustne odpowiedzi aspirantów, najpierw samodzielnie przez każdego członka komisji, przyczem należy używać klasyfikacji następujących:

„bardzo dobrze“, jeżeli postęp wzna się ponad przeciętną miarę wymogów;

„dobrze“, jeżeli postęp przedstawia się jako zupełnie odpowiadający przeciętnie stawianym wymogom;

„dostatecznie“, jeżeli postęp można uważać za odpowiadający jeszcze wymogom przeciętnym;

„niedostatecznie“, jeżeli postęp leży poniżej tego minimum.

Oceny indywidualne należy zestawiać codziennie po zakończeniu egzaminu i oddaleniu się kandydatów co do każdego przedmiotu większością głosów w jedną cenzurę zbiorową i wyrażać jedną z klasyfikacji wyżej podanych.

Jeżeli jeden z członków komisji nie może wydać sądu co do pewnego przedmiotu egzaminu, wówczas rozstrzyga o klasyfikacji większość pozostałych członków komisji. Przy równym stosunku głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, a jeżeli przewodniczący wstrzymuje się od głosowania, zdanie egzaminatora zawodowego.

9. Co do wyniku egzaminu należy prowadzić protokół egzaminacyjny, wygotowany według wzoru 20.

Wynik ostateczny egzaminu należy wyrażać cenzurą ogólną „uzdolniony“ lub „nieuzdolniony“.

Cenzurę ogólną „uzdolniony“ przyznaje się, jeżeli egzaminowany uzyskał w wszystkich przedmiotach najniższą klasyfikację „dostateczny“.

Jeżeli egzaminowany otrzymał chociażby tylko z jednego przedmiotu klasyfikację „niedostateczny“, czy to jednomyslnie czy też większością głosów, wówczas klasyfikuje się go ostatecznie cenzurą ogólną „nieuzdolniony“.

Bezpośrednio po ukończeniu egzaminu należy wydać egzaminowanemu wyciąg z protokołu egzaminacyjnego.

Odwołanie przeciw uchwale komisji egzaminacyjnej jest niedopuszczalne.

10. Egzaminowani, którzy otrzymali klasyfikację „niedostateczny“ z jednego tylko przedmiotu, mogą powtórzyć egzamin w najbliższym terminie

egzaminacyjnym. W tym samym terminie można odbyć dalszy egzamin także z tymi, którzy z powodu choroby musieli przerwać egzamin, a odpowiedzieli z przedmiotów już egzaminowanych.

Ci, którzy otrzymali klasyfikację „niedostatecznie“ z dwóch lub więcej przedmiotów, mogą powtórzyć egzamin dopiero po upływie pełnego roku. Powtórzenie obejmuje w takim razie wszystkie przedmioty. Ten sam przepis obowiązuje także dla tych, którzy w ciągu egzaminu odstąpili od niego albo musieli przerwać go z powodu choroby, prócz wypadku ustępu pierwszego, albo którzy przy powtórzeniu egzaminu nie odpowiedzieli z jednego przedmiotu.

Egzaminowani, którzy z wszystkich przedmiotów otrzymali klasyfikację „niedostatecznie“, nie mogą egzaminu powtarzać.

Powtórzenie egzaminu, względnie dalsze jego odbywanie jest niedopuszczalne, gdyby kompetent mógł przystąpić do niego na podstawie postanowień powyższych dopiero po dniu 1. października tego roku, w którym został asenterowany.

W przypadkach choroby, wspomnianych w ustępie drugim, może Ministerstwo obrony krajowej skrócić termin powtórzenia egzaminu wśród okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Powtórzenie egzaminu ma odbyć się bezwzględnie w tej samej szkole kadeckiej, gdzie skierano egzamin pierwszy.

11. Po zakończeniu egzaminów przesyła przewodniczący komisji egzaminacyjnej zamknięty akt egzaminacyjny właściwej komendzie terytorialnej wojskowej.

12. Komendy terytorialne wojskowe mają bezpośrednio po zakończeniu każdego egzaminu wymienić innym komendom terytorialnym, w których obrębie odbywają się egzaminy takie, tych kandydatów, którzy nie złożyli egzaminu uzupełniającego albo odstąpili przed jego ukończeniem. Kompetencję tych należy wciągnąć do książki zapisków obok własnych kompetentów tej samej kategorii.

§ 86.

Zakres egzaminu uzupełniającego.

1. Celem egzaminu jest stwierdzenie, czy kandydat stoi na tym stopniu uzdolnienia naukowego, który odpowiada w przybliżeniu ukończonym studiom w gimnazjum wyższem lub wyższej szkole realnej albo w innym zakładzie naukowym, wymienionym w § 21 : 1, ustęp pierwszy, u. w.

2. Przedmiotami egzaminu są:

A. języki,

B. geografia,

C. historia,

D. nauki przyrodnicze,

E. fizyka,

F. chemia,

G. matematyka.

3. Egzamin składa się według swobodnego wyboru kandydata w jednym z języków, które w publicznych szkołach średnich, położonych w Monarchii austriacko-węgierskiej, są wprowadzone ustawowo jako języki wykładowe (język główny).

4. Wymogi w poszczególnych przedmiotach:

A. Języki.

Egzamin z języków obejmuje dwa języki: język główny i drugi język. Za drugi język należy uważać według swobodnego oznaczenia aspiranta albo jeden z języków, podanych w § 85 : 2, albo jeden z języków obcych: francuski, angielski, łaciński.

Egzamin w każdym języku dzieli się na pisemny i ustny.

Język główny: gramatyczna i stylistyczna poprawność, pewność i wprawa w ustrem i pisemnym używaniu języka co do przedmiotów z zakresu wyobrażeń, których opanowanie ma kandydat wykazać przy egzaminie.

Uzyskana drogą lektury charakterystyka najznakomitszych literackich form prozy i poezji. Pewna znajomość literatury nowszej na podstawie lektury poszczególnych dzieł głównych.

Przy egzaminie pisemnym zadaje się kandydatowi do wolnego opracowania temat, zastosowany do jego zakresu pojęć i wymaganego stopnia wykształcenia.

Pod względem gramatycznym dotyczy egzaminu ustny przedewszystkiem takich punktów, do których rozpatrzenia nastręcza wypracowanie, oddane przez kandydata, w pierwszym rzędzie sposobność, a zwłaszcza nauki o zdaniu i znakach piśmienniczych.

Drugi język:

a) Język krajowy (§ 85 : 2): Gramatyczna i stylistyczna poprawność, pewność i wprawa w ustrem i pisemnym używaniu języka co do przedmiotów z zakresu myśli, jak przy nauce języka w szkołach średnich. Zresztą jak przy języku głównym.

b) Język francuski lub angielski: Rozumienie dzieł francuskich lub angielskich na podstawie dostatecznej znajomości gramatyki i słownictwa; uzyskana drogą lektury znajomość kilku najważniejszych dzieł literatury odnośnej;

wypracowanie łatwiejszego wolnego opracowania w języku francuskim lub angielskim. Poprawność w (pisemnym) przekładzie niezbyt trudnego zadania na język francuski lub angielski.

- c) Język łaciński: Pewność i wprawa w tłumaczeniu pisarzy rzymskich, a zwłaszcza prozaików (Cezara, Liwiusza, Cicerona, Tacyta), na podstawie dokładniejszej gramatycznej znajomości języka łacińskiego, obznajomienie z najwybitniejszymi przejawami literatury rzymskiej, poprawność w pisemnym używaniu języka łacińskiego przy przekładzie danego ustępu prozy na język ten.

B. Geografia:

Znajomość zasad geografii matematycznej, znajomość topograficznej i politycznej geografii Europy; dokładniejsza znajomość stosunków geograficznych Monarchii austriacko-węgierskiej, a zwłaszcza tego państwa Monarchii, do którego kandydat przynależy; znajomość ważniejszych stosunków geograficznych innych części świata.

Szkicowanie graficzne z pamięci: kształtu państw europejskich, bieg większych rzek, główny kierunek pasm górskich, położenie najważniejszych miejscowości.

C. Historya:

Znajomość głównych wydarzeń historyi narodów w ich związku pragmatycznym, zwłaszcza z czasów nowszych i najnowszych.

Poglądowa znajomość historyi kultury. Dokładniejsza znajomość historyi Austro-Węgier, a zwłaszcza tego państwa Monarchii, do którego kandydat przynależy.

D. Nauki przyrodnicze:

Przeglądowa (systematyczna) znajomość grup zwierzęcych i roślinnych na podstawie wiadomości o najważniejszych szczegółach ich anatomii, fizjologii i morfologii. Znajomość form i właściwości ważniejszych minerałów, tudzież najdonioślejszych zasad z dziedziny geologii.

E. Fizyka:

Zrozumienie najważniejszych zjawisk przyrody, a zwłaszcza jasne pojmowanie części empirycznej; uzasadnienie matematyczne tylko o tyle, o ile wystarczają do tego środki elementarne.

F. Chemia:

Zrozumienie praw chemicznych, znajomość najważniejszych pierwiastków i połączeń, ich pojawiania się oraz znaczenia w przyrodzie i przemyśle.

G. Matematyka:

Dokładna znajomość całej matematyki elementarnej, wprawa w używaniu jej, a mianowicie:

- Arytmetyka i algebra łącznie z zrównaniami drugiego stopnia z jedną niewiadomą, postępami arytmetycznymi pierwszego rzędu i postępami geometrycznymi;
- Geometria, planimetria, stereometria, trygonometria płaska, główne właściwości linii przecięć stożkowych.

Egzamin z matematyki odbywa się pisemnie i ustnie; egzamin pisemny obejmuje tylko część praktyczną.

§ 87.

Odbywane jednorocznej służby czynnej na koszt państwa i koszt własny.

1. Jednoroczną służbęczną należy odbywać z reguły na koszt państwa, a jedynie wskutek szczególnej prośby można odbyć ją na koszt własny; przy konnicy, artylerii konnej i trenie mają ochotnicy jednoroczni w służbie przed frontem odbywać służbę tę zasadniczo na własny koszt, przez co prócz umundurowania, wyekwipowania i żywienia się z własnych funduszy rozumie się przy konnicy i artylerii konnej także zaopatrzenie się w konia wierzchowego i jego utrzymanie (§ 21 : 7, ustęp pierwszy u. w.).

2. Ochotników jednorocznych, którzy ponoszą wydatki na własne mieszkanie, nie można umieszczać w koszarach, o ile szczególnie względem wojskowe służby, wykształcenia lub karności nie wymagają wyjątków (§ 21 : 9 u. w.).

Ochotniczy jednoroczni na koszt własny mają jednak prawo do umieszczenia skarbowego, a ochotnicy oddziałów konnych także prawo do umieszczenia skarbowego swego konia.

3. Rynsztunek żołnierza i konia oraz broń oddaje się ochotnikom jednorocznym na koszt własny z zapasów skarbowych do używania za wynagrodzeniem (punkt 6.).

Nadto mogą oni za złożeniem odnośnych kwot ryczałtowych, podanych w punkcie 6., przejść całkowicie na utrzymanie skarbowe i wypożyczyć od skarbu wojskowego przedmioty, potrzebne do ubioru.

4. Ochotnicy jednoroczni, przydzieleni do konnicy i artylerii konnej, oraz według § 88 : 4, ustęp piąty, do pułków armat polowych i haubic polowych, mają przy rozpoczęciu służby czynnej przyprowadzić własnego konia wierzchowego, zdalnego zupełnie do służby, oraz utrzymywać go w stanie tym i żywić podczas służby, albo też mogą otrzymać do użytku

slużbowego od oddziału broni, przy którym odbywają służbę, skarbowego konia wierzchowego za złożeniem odnośnych kwot ryczałtowych, podanych w punkcie 6.; żywienie, kucie, ewentualne koszta leczenia, pielegnowanie i pomieszczenie konia takiego opłaca skarb wojskowy.

Ochotnicy jednoroczni, przydzieleni według § 88 : 4, ustęp piąty, do pułków armat polowych obrony krajowej i dywizji haubic polowych obrony krajowej, mają przy rozpoczęciu służby czynnej przeprowadzić własnego konia wierzchowego, zdatnego zupełnie do służby, oraz utrzymywać go w stanie tym i żywić podczas służby.

5. Kwotę, niezbędną niezbędnie na utrzymanie w ciągu jednoroczej służby czynnej, odbywanej na własny koszt, jak również na dostarczenie i utrzymanie konia, oznaczy się każdorazowo rozporządzeniem (§ 21 : 7, ustęp drugi u. w.).

6. Roczne kwoty ryczałtowe ustanawia się przy wojsku wspólnem i obronie krajowej aż do dalszego zarządzenia w następującej wysokości:

- a) za broń i utrzymanie jej w dobrym stanie siedem koron;
- b) za rynsztunek żołnierza szesnaście koron;
- c) za żywienie skarbowe (wraz z żodem) trzysta trzydzieści koron;
- d) za ubiór sto dwadzieścia jeden koron;
- e) za wypożyczonego konia wierzchowego łącznie z utrzymaniem, kuciem, dodatkiem służbowym za pielegnowanie konia i ewentualnymi kosztami leczenia sześćset sześćdziesiąt jeden koron;
- f) za pełny rynsztunek konia:

przy konnicy trzydzieści dwie koron,

przy artylerii konnej, tudzież przy pułkach armat i haubic polowych, a to dla ochotników jednorocznych, wymienionych w § 88 : 4, ustęp piąty, dwadzieścia dziewięć koron.

Zywność dla własnego konia wierzchowego otrzymuje ochotnik jednoroczny oddziału konnego w czasie służby prezencyjnej na życzenie od swego oddziału broni za złożeniem każdorazowych cen przeciennych bez kosztów administracyjnych.

7. Jeżeli własny koń wierzchowy ochotnika jednorocznego zginie wskutek użycia w służbie, wówczas dostarczy mu się bezpłatnie konia do użytku służbowego; nie ma on jednak prawa do odszkodowania za konia, który padł, został zabity lub stał się niezdarnym do służby.

8. Wspomniane wyżej kwoty ryczałtowe należy składać kwartałnie z góry w oddziale broni, w którym odbywa się służbę czynną.

Jeżeli ochotnik jednoroczny zaprzestanie w ciągu kwartału korzystać z tego lub innego rodzaju należności, wówczas należy zwrócić część złożonej kwoty ryczałtowej, obliczoną według rat miesięcznych.

9. Ochotnicy jednoroczni na koszt państwa mają prawo do żodu i innych należności według przepisów wojskowych.

§ 88.

Wybór oddziału broni, zezwolenie na przyjęcie i przydzielenie.

1. Jednorocznym ochotnikom na własny koszt pozostawiony jest wybór oddziału broni.

Minister wojny, względnie Minister obrony krajowej postanawia jednak ze względu na możliwość użycia jednoroczych ochotników w granicach organizacji oraz możliwość odpowiedniego ich wykształcenia, do jakiej liczby można przyjmować jednoroczych ochotników przy poszczególnych oddziałach broni (zakładach), względnie częściach wojska (gałęziach służby). Jeżeli przy pewnym oddziale broni (zakładzie), względnie pewnej części wojska (gałęzi służby) osiągnięto liczbę tą, wówczas powinien ochotnik jednoroczny na koszt własny prosić o przyjęcie do innego oddziału broni (zakładu), względnie innej części wojska (gałęzi służby); jeżeli natomiast liczby tej nie osiągnięto, wówczas nie można odmówić żądanego przyjęcia nawet jednorocznemu ochotnikowi, służącemu na koszt państwa (§ 21 : 8 u. w.).

2. Ochotnicy jednoroczni muszą być uzdatnieni fizycznie do obranego rodzaju broni, względnie rodzaju wojska, a nadto dopełnić przepisanych dla niego warunków. Wybór garnizonu nie może być przyznany ochotnikom jednorocznym.

Jeżeli jednak oddział broni ochotników jednorocznych, wymienionych w § 87 : 2, ustęp pierwszy, zmienia garnizon, może komenda terytorialna wojskowa zezwolić im w czasie pokoju i wśród okoliczności, dopuszczalnych służbowo i zasługujących osobiście na uwzględnienie, na dalsze odbywanie służby czynnej w dotychczasowym garnizonie, o ile znajduje się tam oddział z tego samego rodzaju broni (§ 21 : 9 u. w.).

3. Rodzaje wojsk, do których można przydzielać ochotników jednorocznych, są następujące:

- a) w wojsku wspólnym:

pułki piechoty,
pułki tyrolskich strzelców cesarskich.

bataliony strzelców polowych,
pułki konnicy,
pułki armat polowych i haubic polowych,
dywizye artyleryi konnej,
dywizye ciężkich haubic,
pułki artyleryi górskiej,
pułki i samoistne bataliony artyleryi fortecznej,
bataliony saperów,
bataliony pionierów,
pułk telegraficzny,
pułk kolejowy,
dywizye trenu i
oddziały sanitarnie;

b) w obronie krajowej:

pułki piechoty obrony krajowej.
pułki strzelców krajowych,
pułki ułanów obrony krajowej.
dywizya konnych tyrolskich strzelców krajowych,
dywizya konnych dalmatyńskich strzelców krajowych,
pułki armat obrony krajowej i
dywizye haubic polowych obrony krajowej.

4. Ilość ochotników jednorocznych, których można przyjmować do wspomnianych części wojska wspólnego, ustanawia się na razie w sposób następujący:

przy piechocie i strzelcach na kompanię	4,
„ konnicy na szwadron	4,
„ pułkach armat i haubic polowych oraz dywizjach artyleryi konnej na baterię	3,
„ dywizjach ciężkich haubic i pułkach artyleryi górskiej na baterię	2,
„ artyleryi fortecznej na kompanię	5,
„ oddziałach saperów i pionierów na kompanię	4,
„ pułku telegraficznym	60,
„ pułku kolejowym	48,
„ dywizjach trenu Nr. 2. i 8. po	90,
„ dywizji trenu Nr. 3.	40,
„ dywizji trenu Nr. 4.	60,
„ wszystkich innych dywizjach trenu po 30, „ oddziałach sanitarnych	60.

Powyższe ilości maksymalne ochotników jednorocznych przy pułku telegraficznym, pułku kolejowym i oddziałach sanitarnych należy rozdzielić między królestwa i kraje reprezentowane w Radzie państwa z jednej strony, a kraje świętej Korony węgierskiej z drugiej strony według stosunku obustronnych kontyngentów rekrutów. (Na razie przy pułku telegraficznym i oddziałach sanitarnych z królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa po 34, z krajów

świętej Korony węgierskiej po 26; przy pułku kolejowym z królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa 28, z krajów świętej Korony węgierskiej 20.).

Jeżeli do dnia 15. sierpnia każdego roku niema odpowiedniej liczby podań od kompetentów zupełnie ukwalifikowanych z jednego lub drugiego obszaru państwowego, należy bez względu na obywatelstwo zezwolić na przyjęcie aż do osiągnięcia liczby maksymalnej, aby umożliwić przeprowadzenie na czasie asenterunku ochotników jednorocznych, wступujących dobrowolnie do wojska wspólnego. Powstałe w ten sposób różnice należy zanotować i wyrównać w miarę możliwości, jednak tylko w roku następnym.

Z ochotników jednorocznych, przynależnych do krajów Bośnia-Hercegowina, można przydzielić do pułku telegraficznego, pułku kolejowego lub oddziałów sanitarnych tylko po 3 ponad podane wyżej liczby.

Przy pułkach armat polowych i haubic polowych dopuszczalne jest przyjęcie na każdą baterię czwartego ochotnika jednorocznego, i to służącego na własny koszt, który zobowiąże się pokryć z własnych funduszy koszta zaopatrzenia się w konia i utrzymania go.

Postanowienia powyższe odnoszą się także do odpowiednich formacji obrony krajowej. Do podanych cyfr maksymalnych nie należy jednak wliczać ochotników jednorocznych według § 21 : 2 u. w. Ilość ochotników jednorocznych, których można przyjąć do pułków armat polowych obrony krajowej i dywizji haubic polowych obrony krajowej, oznacza się na 3 na każdą baterię; co do przyjęcia czwartego ochotnika jednorocznego obowiązuje ten sam przepis, jak dla pułków armat polowych i haubic polowych.

5. Do batalionów saperów i pionierów oraz do pułku kolejowego można przyjmować jako ochotników jednorocznych tylko tych, którzy uczęszczają w charakterze uczniów zwyczajnych na jedną z akademii technicznych w Monarchii.

Starający się o przyjęcie do pułku telegraficznego mają wykazać świadectwem dojrzałości ukończenie jednej z państwowych lub wyposażonych w prawo publiczności niepaństwowych wyższych szkół realnych albo takiegoż gimnazjum wyższego w obrębie Monarchii. Od warunku tego odstępuję się tylko co do ochotników jednorocznych, którzy mogą wykazać się dekretem na uzyskaną już posadę urzędnika telegrafów państwowych albo przynajmniej legalnymi świadectwami z egzaminu, złożonego w celu uzyskania posady takiej z postępem bardzo dobrym, i rozpoczęciem praktyki próbnej w państwej służbie telegraficznej.

Ochotnikom jednorocznym, którzy ukończyli jedną z wyższych państwowych szkół przemysłowych, wymienionych w załączniku VII., albo dolno-austriacką krajową szkołę przemysłową w Wiener-Neustadt, można dozwolić na prośbę odbycia służby czynnej przy pułku telegraficznym.

Ochotników jednorocznych, dotkniętych nierożnianiem barw, nie można przyjmować do oddziałów pionierskich ani pułku telegraficznego i kolejowego.

6. Pod względem przyjmowania i przydziału ochotników jednorocznych w służbie przed frontem obowiązują zasady następujące:

A. Każdego ochotnika jednorocznego należy pod warunkiem, iż odpowiada odnośnym wymogom szczególnym, przydzielić warunkowo do obranego oddziału broni, a to ochotników, asenterowanych drogą wstąpienia dobrowolnego, zaraz po asenterunku, zaś asenterowanych drogą poboru po rozdziele ochotników jednorocznych na wojsko wspólne i obronę krajową.

Prośby aspirantów na ochotników jednorocznych, którzy chcą wstąpić dobrowolnie do obrony krajowej, mają być przedkładane przed asenterunkiem Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia;

B. oddziały broni mają prowadzić co do ochotników jednorocznych wykazy według wzoru 21., podzielone według lat zgłoszonego rozpoczęcia służby czynnej.

Do wykazu należy wciągać ochotników jednorocznych w następującym porządku kolejnym:

- a) ochotników jednorocznych na koszt własny i koszt państwa, przydzielonych już według postanowień dawniejszej ustawy o służbie wojskowej;
- b) ochotników jednorocznych na koszt własny, asenterowanych drogą wstąpienia dobrowolnego;
- c) ochotników jednorocznych na koszt własny, asenterowanych drogą poboru; wreszcie
- d) ochotników jednorocznych na koszt państwa; i to w obrębie każdej kategorii i najpierw tych, którzy posiadają prawo przynależności w okręgu uzupełnienia odnośnego oddziału broni, zresztą zaś w porządku kolejnym asenterowania;

C. wykazy te powinny być utrzymywane w oddziałach broni w stałej ewidencji, to znaczy, iż porządek kolejowy ma być prostowany po każdym przyroście lub ubytku. Jeżeli z powodu przekroczenia dozwolonej liczby nie można pozostawić ochotnika jednorocznego w obranym oddziale broni, a względnie przydzielić tam, należy zawiadomić go o tem za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej).

Do prośb o przeniesienie ochotników takich do innego oddziału broni należy przychylić się, o ile miejsca wolne są do rozporządzenia;

D. potrzebne wyrównanie etatów ochotników jednorocznych między odnośnymi oddziałami broni, względnie częściami wojska przeprowadzają następnie komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej), a ostatecznie Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej).

W tym celu mają oddziały broni przedłożyć komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajowej) w dniu 1. września wykaz według wzoru 21., ważny na rok odnośny, w dwóch egzemplarzach; komenda ta ma przeprowadzić wyrównanie ochotników jednorocznych, którzy nie mogli uzyskać przydziału do obranego w pierwszym rzędzie oddziału broni, o ile oddział, obrany w drugim lub trzecim rzędzie, podlega odnośnej komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajowej), z uwzględnieniem życzeń i w porządku kolejnym, obowiązującym w ogóle pod względem przydziału, wciągnąć orzeczenie swo do wykazów i zawiadomić o tem podwładne oddziały broni przy zwrocie jednego egzemplarza podania. Egzemplarz drugi należy przedłożyć do dnia 10. września Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej), które wydaje orzeczenie ostateczne co do tych ochotników jednorocznych, którzy nie mogli uzyskać przydziału, i zawiadamia o niem odnośnie oddziały broni.

Przeniesienia, które wskutek tego okażą się potrzebne, należy przeprowadzić z dniem 1. października;

E. co do ochotników jednorocznych, asenterowanych w czasie od dnia 1. września do dnia 1. października, którzy chcą rozpocząć służbę czynną jeszcze w tym samym roku, ma oddział etatowy przedłożyć w każdym poszczególnym wypadku dodatkowe wykazy według wzoru 22. wprost Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej). Aż do rozstrzygnięcia należy pozostawić ochotników tych w obranym oddziale broni.

§ 89.

Wnoszenie podań i ich dokumentowanie.

1. Prawo do dobrodzieństwa jednoroczej służby czynnej należy zgłosić najpóźniej przy każdorazowem stawieniu odnośnego kompetenta. Prawo, nabycie przez raz dokonane przyznanie, pozostaje zastrzeżone także dla następnych klas wieku. Kto zaniedba zgłoszenia i nie zdoła zaniedbania usprawiedliwić, traci co do odnośnego poboru prawo do powyższej ulgi (§ 21 : 4 u. w.).

2. Starający się o dobrodzieństwo jednoroczej służby czynnej, który przed dopełnieniem obowiązku poborowego chce wstąpić добровolnie do wspólnej siły zbrojnej, powinni wnieść podania

o przyjęcie najdalej do końca lutego tego roku, w którym kończą 21. rok życia, do właściwej komendy okręgu uzupełnienia, a ci, którzy posiadają prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim okręgu obrony krajowej, do właściwej komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej. Kandydaci, którzy chcą wstąpić dobrowolnie do obrony krajowej (§ 21 : 5 u. w.), z wyjątkiem posiadających prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim okręgu obrony krajowej, do których ma zastosowanie przepis wyżej podany, powinni wniesć podania o przyjęcie najdalej do połowy stycznia tego roku, w którym kończą 21. rok życia, do właściwej komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej, która ma zasięgnąć decyzyjny co do przyjęcia od Ministerstwa obrony krajowej.

Dobrowolne wstąpienie aspirantów, którzy podlegają już obowiązkowi stawienia się do poboru, jest w czasie poboru głównego niedopuszczalne; po poborze i aż do najbliższego poboru głównego jest ono dopuszczałe tylko wtedy, jeżeli aspiranci ci uczynili zadość obowiązkowi poborowemu za rok odnośny.

3. Obowiązani do służby wojskowej, którzy chcą uzyskać przyznanie dobrodziedztwa jednoroczej służby czynnej przy poborze, mają wniesć należycie udokumentowane podania do końca lutego tego roku, w którym są obowiązani do poboru, do właściwej politycznej władzy powiatowej albo przedłożyć je komisji poborowej przy samym poborze, i to jeszcze przed badaniem lekarskim.

Ci, którzy starają się o ulgę w dopełnieniu obowiązku służbowego według §§ 29. do 32. lub 82.*), u. w., mogą zgłosić równocześnie albo najpóźniej aż do poboru ewentualne prawo do dobrodziedztwa jednoroczej służby czynnej przy przedłożeniu odnośnych dowodów, lecz nie są do tego obowiązani.

Podania o dobrodziedztwo jednoroczej służby czynnej, wniesione przez popisowych dopiero po ich stawieniu do poboru, należy odrzucić, jeżeli prawa odnośnego nie zgłoszono najdalej przy poborze. Wyjątek od postanowienia tego może zajść tylko wtedy, gdy popisowy wykaże, iż zaniedbanie zgłoszenia w czasie właściwym zostało spowodowane okolicznościami niezależnymi od jego woli.

4. W podaniach wступujących dobrowolnie należy wymienić obrane oddziały broni wojska wspólnego (obrony krajowej), i to ze względu na postanowienia § 88. według możliwości kilka oddziałów w tym porządku kolejnym, w jakim żąda się przydzielenia.

W podaniach popisowych należy podać obok oddziałów broni wojska wspólnego także oddziały

broni obrony krajowej, wybrane na wypadek przydzielenia do niej.

W wszystkich podaniach należy dalej wymieścić: rok, do którego żąda się dopuszczalnego odroczenia rozpoczęcia służby czynnej (§ 21 : 6 u. w.), i wybór między odbywaniem służby czynnej na koszt państwa lub koszt własny. Kompetenci, którzy starają się o przydzielenie tylko do wojska wspólnego albo tylko do obrony krajowej, mają uzasadniono szczegółowo prośbę odnośną.

5. Do podań należy dodać:

- certyfikat wstąpienia, wystawiony przez właściwą polityczną władzę powiatową według wzoru 23., wykazujący moralne uzdolnienie do służby w charakterze ochotnika jednorocznego, który w razie wątpliwej przynależności ma być wystawiony przez władzę powiatową, właściwą pod względem poboru, i zachowuje ważność przez trzy miesiące, licząc od dnia wystawienia, a po wniesieniu prośby przez czas rozpatrywania jej także poza termin powyższy.

Certyfikatu nie wolno wystawić, jeżeli kandydat został skazany prawomocnie za zbrodnię albo za występki lub przekroczenia, popełnione z chęci zysku, albo za występek, naruszający obyczajność publiczną, albo za jeden z czynów karygodnych, wymienionych w §§ 65., 66., 67., ustęp pierwszy, 68. i 69. u. w.;

- dowód uzdolnienia naukowego według §§ 83. lub 84.;
  - co do tych, którzy chcą wstąpić dobrowolnie, a są małoletni, pisemne zezwolenie ojca lub opiekuna, uwierzytelnione albo potwierdzone przez polityczną władzę powiatową miejsca pobytu;
  - co do tych, którzy chcą służyć na koszt własny, oświadczenie ojca lub opiekuna albo osoby trzeciej, uwierzytelnione i potwierdzone przez polityczną władzę powiatową, co do dostarczenia kompetentowi funduszów potrzebnych w czasie odbywania służby czynnej. Co do tych, którzy chcą odbyć służbę czynną przy konnicy lub artylerią konnej, tutajż co do ochotników jednorocznych w myśl § 88 : 4, ustęp piąty, ma oświadczenie to rozciągać się także na dostarczenie konia i jego utrzymanie.
- Oświadczenie, wspomniane pod c) i d), można złączyć w jednym dokumencie.

- Kandydaci, którym przyznało dobrodziedztwo jednoroczej służby czynnej przy zamierzonem dobrowolnym wstąpieniu do wspólnej siły zbrojnej lub obrony krajowej albo przy poprzednim poborze,

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

mają przy ponownem zgłaszaniu prawa tego przedłożyć jedynie poświadczenie politycznej władzy powiatowej, iż stosunki odnośnie pozostały bez zmiany.

7. Obowiązani do służby wojskowej, którym z powodu nieukończonych jeszcze studiów można dopiero po poborze głównym przyznać stanowczo dobrodziejstwo jednorocznnej służby czynnej, mają wnieść podania swe według punktu 3. Do podań, w których powinno się wymienić także obrane oddziały broni wojska wspólnego i obrony krajowej i postawić ewentualną prośbę o przydzielenie do wojska wspólnego i obrony krajowej (zobacz punkt 4.), należy dodać tylko certyfikat wstąpienia (punkt 5. a) i potwierdzenie dyrektora, iż starający się jest uczniem publicznym lub prywatystą ostatniego roku.

§ 90.

Przyznanie dobrodziejstwa.

A. Przy wstąpieniu dobrowolnym.

1. O przyznaniu dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej aspirantom, wступującym dobrowolnie, rozstrzyga właściwa komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej w porozumieniu z właściwą polityczną władzą powiatową, i to przed badaniem lekarskim.

W tym celu ma komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej udzielić akt, zaopatrzony w swój wniosek pisemny, właściwej politycznej władzy powiatowej celem natychmiastowego wydania opinii i odesłania z powrotem. W razie zgodnego uznania odnośnego prawa należy zawiadomić kompetenta na piśmie o zapadłej uchwale i wezwać go do badania lekarskiego i ewentualnego asenterunku za pośrednictwem komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

Przy dobrowolnym wstąpieniu do obrony krajowej powinno się przed wezwaniem tem zasięgnąć nadto zezwolenia na przyjęcie z strony Ministerstwa obrony krajowej (§ 89 : 2).

Jeżeli nie uzyskano zgody, należy postąpić według § 81.

2. Asenterunek ma przeprowadzić właściwa komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej według postanowień, obowiązujących co do asenterowania ochotników (§ 134.); zdolność fizyczna do służby wojskowej ma być oceniona według przepisu o ba-

daniu lekarskiem obowiązanych do służby wojskowej (załącznik II.).

Asenteruje się przy zaznaczeniu charakteru ochotnika jednorocznego na czas obowiązku służbowego, określonego w § 8 : 1.

Wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji mają zawiadomić się wzajemnie o asenterowaniu ochotnika jednorocznego przez przesłanie wyciągu z protokołu asenterunkowego.

3. Przydział do jednego z obranych oddziałów broni odbywa się według postanowień § 88.

4. Na wezwanie właściwej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej może odbyć się asenterunek także w komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, znajdującej się najbliżej miejsca pobytu odnośnego ochotnika.

Co do asenterowania, zawiadomienia i zanotowania asenterunku należy postępować zresztą tak samo, jak przy wstąpieniu dobrowolnym w ogóle (§ 134.).

Asenterowanym należy zwrócić przedłożone świadectwa nauk po zanotowaniu ukończonych studiów na akcie przyjęcia; wszystkie inne dokumenty, dotyczące przyjęcia, należy przesłać oddziałowi broni, obranemu dla wstąpienia.

5. W razie odrzucenia prośby ma polityczna władza powiatowa wydać kompetentowi odnośną uchwałę na piśmie przy zwrocie załączników podania i przytoczeniu powodu odmowy.

Kompetentowi służy w razie odrzucenia odwołanie według § 81.

6. Jeżeli z powodu wad cielesnych uznano kompetenta za niezdarnego do służby wojskowej w ogóle albo w obranym oddziale, wówczas ma komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej wydać mu także w tym względzie uchwałę pisemną (bez wymienienia wady).

7. Kompetentowi, o którym mowa w poprzedzającym punkcie 6., wolno domagać się po badaniu lekarskiem orzeczenia komisji superarbitryjnej.

W tym wypadku ma właściwa lub delegowana do przeprowadzenia asenterunku komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej zarządzić doprowadzenie kompetenta przed najbliższą komisję superarbitryjną i przechować akt przyjęcia aż do rozstrzygnięcia komisji tej.

Jeżeli przy superarbitrowaniu uznano kompetenta za zdatnego do obranego rodzaju wojska.

należy asenterować go, a w przeciwnym wypadku doręczyć mu natychmiast uchwałę na piśmie przy zwrocie dokumentów, lecz bez wymienienia wady.

Jeżeli komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej albo komisja superarbitryjna uznała kompetenta za zdolnego do innego rodzaju wojska, a nie do obranego, wówczas może on starać się o asenterowanie do odnośnego rodzaju wojska, o ile dopełni innych wymaganych warunków.

B. Dla popisowych.

8. Podania, wniesione do politycznej władzy powiatowej aż do rozpoczęcia się poboru głównego w odnośnym okręgu, ma włada ta przedłożyć komisji paborowej po wciagnięciu do listy stawczej zgłoszonego prawa do dobrodziejstwa jednorocznnej służby czynnej.

Prawo do dobrodziejstwa tego, zgłoszone osobiście przy poborze, należy wciągnąć również do listy stawczej (wyciągu z listy stawczej).

Jeżeli popisowego stawiono do poboru przy poborze głównym w właściwym okręgu paborowym, wówczas rozstrzyga o przyznaniu dobrodziejstwa komisja paborowa przed badaniem lekarskiem popisowego według postanowień § 80 : 1.

Podania popisowych, których skazano prawomocnie za jeden z czynów karygodnych, wymienionych w §§ 21 : 12, 65., 66., 67., ustęp pierwszy, 68. i 69. u. w., należy odrzucić już z tego powodu.

O zgłoszonem prawie do dobrodziejstwa należy orzec przy poborze głównym także wtedy, gdy kandydat nie stawił się do poboru, lecz przedłożył wymagane dowody.

Orzeczenie co do żądanego dobrodziejstwa należy wpisać w przedziałce 13. listy stawczej, a starającego się o dobrodziejstwo poddać następnie pborowi (pborowi dodatkowemu).

Jeżeli popisowy ma w drodze delegacyi stańć do poboru przed obcą komisją paborową, należy wydać orzeczenie co do żądanego dobrodziejstwa, w razie potrzeby w drodze pisemnego porozumienia się właściwych władz uzupełnienia pierwszej instancji, i to o ile można tak wcześnie, aby wyciągi z listy stawczej, wypełnione zapiskiem co do orzeczenia tego, nadeszły jeszcze przed ogólnym rozpoczęciem się poboru głównego do tego miejsca poboru, w którym odbyć się ma pobór stawionego w drodze delegacyi.

Jeżeli stawiony do poboru w drodze delegacyi wykaże lub zgłosi przed delegowaną komisją pborową prawo do dobrodziejstwa, należy wciągnąć zgłoszenie to do przedziałki 9. wyciągów z listy stawczej, a wniesioną ewentualnie proszę o przyznanie dobrodziejstwa przesłać właściwej politycznej władzy powiatowej w celu spowodowania (rozstrzygnięcia). Ten sam sposób postępowania należy zachować także wtedy, gdy prawo odnośne zgłoszono przy poborze dodatkowym.

9. Co do aspirantów popisowych, którzy nie mogą dostarczyć przy poborze dowodu uzdolnienia naukowego, należy wciągnąć istnienie zgłoszonego prawa do przedziałki 13. listy stawczej w sposób następujący:

„Dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej przyznano warunkowo.“ O tem należy kompetenta zawiadomić.

Stanowcze przyznanie dobrodziejstwa następuje jednak dopiero po dostarczeniu dowodu ukończenia nauk (punkt 13.).

10. Jeżeli prawo do dobrodziejstwa nie może być ocenione przy poborze z jakiegokolwiek powodu, jak z powodu niezapadłego jeszcze orzeczenia co do uzdolnienia naukowego (§ 83 : 1 i 3) albo z powodu, iż nie przedłożono dokumentów, odnoszących się do prawa tego, wówczas należy poddać kompetenta pborowi, a podanie jego wziąć dodatkowo pod uwagę.

W tym względzie rozstrzygają odnośne właściwe władze uzupełnienia pierwszej instancji. W tym celu ma polityczna włada powiatowa przesłać akt, zaopatrzony swym wnioskiem pisemnym, dopóki przedział odnośnej osoby nie jest znany, komendzie okręgu uzupełnienia i komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, a jeżeli przedział jest już znany, tylko dotyczącej wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji celem natychmiastowego wydania opinii i dalszego przedłożenia, względnie zwrotu.

Jeżeli uzyskano zgodę, powinna polityczna włada powiatowa zawiadomić pisemnie o orzeczeniu zarówno kompetenta jak i obie wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji; w przeciwnym razie należy postąpić według § 81.

11. Jeżeli popisowego nie asenterowano albo jeżeli przyznano mu inną ulgę w dopełnieniu obowiązku służbowego, wówczas przyznane już ewentualnie dobrodziejstwo jednorocznnej służby czynnej nie wchodzi więcej w rachubę odnośnie do poboru tego; uzdolnienie do jednorocznnej służby czynnej należy jednak zanotować w liście stawczej.

Jeżeli popisowemu nie przyznano ulgi w do pełnieniu obowiązku służbowego, żądanej na podstawie §§ 29. do 32. lub 82.* u. w., a popisowy ten ma prawo do dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej, wówczas może on żądać przyznania dobrodziejstwa tego w ciągu 14 dni od dnia doręczenia odnośnej uchwały odmownej. Podań później wniesionych nie należy uwzględniać.

12. W razie nieprzyznania dobrodziejstwa ma polityczna władza powiatowa zawiadomić kompetenta na piśmie o odrzuceniu prośby przy zwrocie dokumentów.

Przeciw uchwalie tej służy obowiązanemu do służby wojskowej odwołanie według § 81. w ciągu dni 14.

C. Do dątkowo dla uczniów ostatniego roku zakładów naukowych, uprawniających do jednoroczej służby ochotniczej, po ich ukończeniu.

13. Stanowcze przyznanie dobrodziejstwa popisowym tym ma miejsce dodatkowo w razie ich asenterowania, jeżeli ukończyli zakład odnośny lub złożyli egzamin dojrzałości najdalej do dnia 1. października tego roku, na który ich asenterowano, i to według postanowień punktu 10., ustęp drugi, na podstawie prawa, wcagniętego do listy stawczej, i dodatkowo dostarczonego dowodu.

Dowód ten ma być dostarczony w własnym interesie uprawnionych z reguły do końca lipca i składać się z świadectwa nauk, uzyskanego na podstawie ukończenia odnośnego zakładu naukowego, a w razie, jeżeli dopiero obecnie wniesiono prośbę o odbycie służby czynnej na koszt własny, z oświadczenia, wymienionego w § 89 : 5 d).

Jeżeli dowód ten przedłożono z jakiegokolwiek powodu po dniu 1. października roku poboru, może Ministerstwo obrony krajowej przyznać asenterowanemu dobrodziejstwo jednoroczej służby czynnej, jeżeli zwłoka będzie usprawiedliwiona.

14. Dopóki nie dostarczono dowodu według punktu 13., należy traktować kompetentów odnośnych nie jako ochotników jednorocznych lecz na równi z innymi obowiązanymi do służby wojskowej, których asenterowano przy poborze. Pozostawienie ich w stosunku nieczynnym aż do dostarczenia dowodu jest niedopuszczalne.

15. Co do sprzećów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

D. Dla rezerwistów zapasowych.

16. Rezerwistom zapasowym, którym odmówiono jędnej z ulg w do pełnieniu obowiązku służbowego, określonych w §§ 29. do 32. lub 82.* u. w., i których przeniesiono wskutek tego z rezerwy zapasowej do kategorii obowiązanych do służby czynnej, należy przyznać na prośbę dobrodziejstwo jednoroczej służby czynnej, jeżeli prawo odnośne istniało w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano, i istnieje nadal pod względem uzdolnienia moralnego.

Wyświęconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie albo w duchownym urzędzie nauczycielskim, utrzymywanych w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej, którzy porzucili dobrowolnie zawód duchowny albo zostali przez właściwą władzę duchowną stale z urzędu usunięci, należy traktować w ten sam sposób.

Rezerwistów zapasowych, którzy posiadaли dobrodziejstwo według § 82.* u. w., należy prześnieć w tym wypadku do obrony krajowej w celu odbycia jednoroczej służby czynnej.

17. Ocenienie prawa i przyznanie dobrodziejstwa następuje według postanowień punktu 10., ustęp drugi.

18. Czas służby czynnej, odbytej już w danym razie przez odnośnych obowiązanych do służby wojskowej, należy wliczyć do jednoroczej służby czynnej.

19. Co do sprzećów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

E. Dla asenterowanych w czasie wojny (uzupełnienia do stopy wojennej).

20. Ten, kto w czasie wojny (uzupełnienia do stopy wojennej) wstąpił dobrowolnie na czas prawnego obowiązku służbowego, a także ten, kto w czasie wojny (uzupełnienia do stopy wojennej) został asenterowany w drodze poboru, ma prawo do przyznania dobrodziejstwa jednoroczej służby ochotniczej, ewentualnie także dodatkowo, jeżeli prawo to istniało już w czasie jego asenterunku i nadal istnieje.

Podanie odnośne, zaopatrzone w wymagane dowody, należy wnieść do oddziału etatowego najdalej w trzy miesiące po powrocie do stosunków normalnych.

21. Prośby te o przyznanie dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej mają być rozstrzygane według punktu 1.

Co do sprzećów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

22. Czas służby czynnej, odbytej już przed przyznaniem dobrodziejstwa, należy wliczyć do jednoroczej służby czynnej.

*) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

§ 91.

Odroczenie służby czynnej ochotników jednorocznych w służbie przed frontem.

1. Z reguły należy rozpocząć jednoroczną służbę czynną w dniu 1. października, następującym bezpośrednio po asenterowaniu. Asenterowani w dniu 1. października rozpoczynają służbę czynną zaraz.

2. Jednorocznym ochotnikom, którzy wykażą, iż kontynuują studia w wyższych zakładach naukowych albo pracują praktycznie w celu dalszego wykształcenia się w zawodzie, wolno, z zaszczebiem powołania w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej), obrać sobie rok rozpoczęcia służby czynnej; odroczenie tej służby poza dzień 1. października tego roku, w którym dotyczący ochotnik kończy 24. rok życia, jest jednak dopuszczalne tylko wśród okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie (§ 21 : 6 u. w.).

O tych ostatnich prośbach rozstrzyga Ministerstwo obrony krajowej.

3. Odroczenia służby czynnej należy domagać się przy sposobności wniesienia prośby o dobrovolne wstąpienie, względnie przy przyznaniu dobrodzieństwa w czasie poboru, a najpóźniej do dnia 1. września, następującego bezpośrednio po asenterowaniu.

Studia w wyższych zakładach naukowych należy wykazać świadectwami frekwencji, odnoszącymi się do roku asenterunku, albo innymi odnośnymi dokumentami, uznanymi przez państwo, a co do tych, którzy w roku asenterunku ukończyli dopiero dotyczącą szkołę średnią, świadectwem dojrzałości; praktyczne zatrudnienie zawodowe ma się wykazać poświadczaniem politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu.

Na odroczenie rozpoczęcia służby czynnej zezwala: przy poborze asenterujący zastępca wojskowy, a w innych wypadkach komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

4. Ochotnicy jednoroczni, którym zezwolono na odroczenie służby czynnej, mają wykazywać corocznie do dnia 1. września dalsze istnienie wymogów odnośnych w sposób wyżej podany; co do studiów ma dowód ten odnosić się do ubiegłego roku szkolnego.

Jeżeli ochotnicy ci nie mogą dostarczyć dowodów takich, powinni rozpoczęć służbę czynną z dniem 1. października i mają być w tym celu powołani.

Wszystkie dowody wyżej wspomniane mają być wnoszone do oddziału etatowego, który rozstrzyga o dalszym odroczeniu służby czynnej.

W razie odmowy służy odwołanie do komendy terytorialnej wojskowej (komendy terytorialnej obrony krajowej).

5. Jeżeli ochotnik jednoroczny nie odłożył rozpoczęcia służby czynnej do dnia 1. października tego roku, w którym kończy 24. rok życia, wówczas może oddział etatowy przedłużyć mu odroczenie służby czynnej aż do powyższej granicy, o ile wykaże on corocznie do dnia 1. września dopełnienie warunków ustawowych.

6. Przeciw odmówieniu żądanego odroczenia służby czynnej służy w tych wypadkach, w których chodzi o odroczenie do dnia 1. października tego roku, w którym ochotnik jednoroczny kończy 24. rok życia, prawo odwołania do komendy terytorialnej wojskowej (komendy terytorialnej obrony krajowej) w ciągu 14 dni, licząc od dnia następującego po doręczeniu uchwały odmownej. Przeciw orzeczeniu komendy terytorialnej wojskowej (komendy terytorialnej obrony krajowej) służy odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej w ciągu czterech tygodni.

7. O odroczeniu służby czynnej, żądałem z innego powodu (§ 33. u. w.) prócz powodów, wymienionych z § 21 : 6 u. w., rozstrzyga komenda terytorialna wojskowa (komenda terytorialna obrony krajowej) (§ 16).

8. Ochotników jednorocznych, którym zezwolono na odroczenie rozpoczęcia służby czynnej, należy aż do czasu tego stale urlopować. Wolno im jednak odbyć służbę tę także w wcześniejszym okresie służby czynnej.

9. Oddziały broni mają prowadzić zapisek co do ochotników jednorocznych, którym przyznano odroczenie służby czynnej, i wciagać tam także coroczne wykazywanie dalszego istnienia odnośnych wymogów.

§ 92.

Prawo ochotników jednorocznych do innej ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

1. Postanowienia §§ 30., 31. i 32. u. w. mają zastosowanie także do ochotników jednorocznych, którzy wykazują prawo do jednej z ulg odnośnych. Z ulg tych mogą korzystać wstępujący dobrovolnie tylko wtedy, gdy prawo takie powstało po asenterowaniu.

2. Ulgę w charakterze kandydata stanu duchownego należy przypisać na prośbę tym ochotnikom jednorocznym, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej poświęcali się studiom teologicznym albo zostali nowicjuszami zakonu duchownego i chcą poświęcić się stanowi duchownemu.

3. Dotyczące udokumentowane podania mają być wnoszone i traktowane według odnośnych postanowień rozdziału VIII., IX. i X.

§ 93.

Służba czynna ochotników jednorocznych w służbie przed frontem.

1. Służba czynna ochotników jednorocznych w służbie przed frontem rozpoczyna się z dniem 1. października.

Bez względu na sposób asenterowania należy powołać ochotników jednorocznych na dzień 1. października tego roku, w którym mają rozpocząć służbęczną, według postanowień § . . . .

2. Ochotnicy jednoroczni na koszt własny mają w zasadzie stawić się wprost do oddziału broni (części oddziału broni), wymienionego w karcie powołującej. Ochotnikom jednorocznym na koszt państwa wolno zgłosić się albo wprost do oddziału broni albo do komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej) miejsca pobytu.

3. Prezentowanie ochotników jednorocznych, zgłoszających się wprost, odbywa się w oddziale broni, a prezentowanie innych ochotników w komendzie okręgu uzupełnienia (komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej), która zarządza następnie odesłanie prezentowanych na miejsce przeznaczenia.

Ochotników jednorocznych prezentuje się jako żołnierzy bez szarży według postanowień § . . . .

4. Czas służby czynnej jest przeznaczony wyłącznie na wykształcenie wojskowe (§ 21 : 10 u. w.).

5. Przeniesienia po rozpoczęciu służby czynnej i uregulowaniu etatów poszczególnych oddziałów broni (części wojska) mogą mieć miejsce tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych, jeżeli proszono o przeniesienie w obrębie własnego rodzaju wojska i jeżeli dopuszczalny stan ochotników jednorocznych nie zostaje wskutek tego przekroczyony; w wypadku tym rozstrzygają przełożone komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej), a w wszystkich innych wypadkach Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej).

Co do przydzielenia do innego oddziału broni w razie zmiany garnizonu zobacz § 88 : 2, ustęp drugi.

Ochotników jednorocznych konnicy, artylerii konnej i trenu, którzy po powołaniu nie mogą wskutek zmiany stosunków prywatnych służyć już na koszt własny, należy przenieść jako ochotników jednorocznych na koszt państwa do takiego rodzaju broni (wojska), w którym można odbywać służbęczną na koszt państwa.

Zarządzenia odnośnie wydają komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej).

6. Ochotnicy jednoroczni, którzy w ciągu roku służby czynnej byli chorzy lub urlopowani z powodu choroby nieprzerwanie przez więcej jak trzy miesiące, mają odsłużyć dodatkowo zaniedbaną służbęczną.

7. Ochotników jednorocznych na koszt własny można w razie choroby przyjąć na prośbę do szpitala wojskowego za złożeniem należności ryczałtowej, wyznaczonej w przepisie o należnościach za pielegnację szpitalną i żywienie.

8. Co do dodatkowego dopełnienia obowiązku służby czynnej z powodu skazania karno-sądowego odsyła się do § 10.

9. Wszystkich ochotników jednorocznych należy w zasadzie złączyć w osobne oddziały w celu pierwszego wykształcenia wojskowego.

Dalsze teoretyczno-praktyczne kształcenie na oficera rezerwowego odbywa się po pierwszym wykształceniu wojskowem w „szkołach oficerów rezerwowych”.

Z końcem grudnia każdego roku mają komendanci oddziałów broni wybrać z ogólnej liczby ochotników jednorocznego tych, którzy ze względu na całą swoją indywidualność, uzyskany stopień wykształcenia i dotyczące zachowanie się rokują uzdatnienie do osiągnięcia stopnia kadeta lub chorążego w rezerwie albo oficera rezerwowego.

Ochotnicy ci pozostają w szkołach oficerów rezerwowych itrzymają wykształcenie na oficera rezerwowego.

Wszyscy inni ochotnicy jednorocznego odchodzą z dniem 1. stycznia do swych pododdziałów i odwyają tam resztę roku służby czynnej.

Komendantom oddziałów broni zaszczycone jest zresztą także prawo wykluczenia ochotników jednorocznych od dalszego kształcenia na oficera rezerwowego w ciągu całego roku wykształcenia z powodu braku piłności, złego prowadzenia się lub postępów, które podają w wątpliwość ich uzdolnienie moralne na oficera rezerwowego. Także ci ochotnicy odbywają resztę roku służby czynnej przy swych pododdziałach.

10. Postanowienia co do tworzenia szkół oficerów rezerwowych, jak również wszelkie inne zarządzenia, odnoszące się do wykształcenia tudzież oceny dowodów teoretycznych i praktycznych (punkt 13.), są zamieszczone w osobnych przepisach wojskowych.

Tworzenie szkół oficerów rezerwowych dla piechoty, strzelców i strzelców krajowych normują komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej) przy uwzględnieniu ilości ochotników jednorocznych, którzy stawili się do służby, tudzież stosunków garnizonowych i innych warunków kształcenia, zaś tworzenie szkół takich dla innych rodzajów broni Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej).

W tym celu mają wszystkie oddziały bronie uprawnione do przyjmowania ochotników jednorocznych, przedkładając corocznie do dnia 10. września sprawozdania według wzoru 24. co do ilości ochotników jednorocznych, powołanych do służby czynnej, komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajobrazowej), względnie Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajobrazowej).

Do batalionów piechoty, stacjonowanych jako oddziały samodzielne w obrębie korpusu 15. i 16., należy przydzielać w zasadzie przypadającą na bataliony te ilość ochotników jednorocznych odnośnych oddziałów bronie bezpośrednio po prezentowaniu i odsyłać do nich.

O ile niema dostatecznej ilości zgłaszających się dobrowolnie, należy przeznaczać do tego w pierwszym rzędzie ochotników jednorocznych na koszt państwa.

11. Po rozwiązaniu szkół oficerów rezerwowych mają ochotnicy jednoroczni odeszyć w celu odbycia służby praktycznej z reguły do oddziału bronie, do którego przynależą (względnie części tegoż).

Ze względów etatowych albo z przyczyn osobistych, zasługujących na uwzględnienie, można jednak przydzielić ochotników jednorocznych także do tych obcych oddziałów odnośnego rodzaju bronie, w których odebrali wykształcenie teoretyczne, o ile dopuszczalna tam liczba ochotników jednorocznych nie zostaje przez to przekroczena.

12. O ile dla uregulowania stosunków etatowych w szkołach oficerów rezerwowych albo w celu wykształcenia praktycznego zachodzi potrzeba wyrownania, można przydzielić potrzebną ilość ochotników jednorocznych także do oddziałów bronie w obcych stacjach.

Do tego należy przeznaczyć przedewszystkiem ochotników jednorocznych na koszt państwa, a w razie potrzeby także ochotników na koszt własny.

Odesłanie do obcych garnizonów odbywa się na koszt skarbu, podobnie jak podróz powrotna.

13. Ochotnicy jednoroczni, poddani kształceniu na oficerów rezerwowych, mają złożyć dowód uzdolnienia do uzyskania stopnia oficerskiego w rezerwie zarówno teoretycznie jak i praktycznie przed wyznaczoną w tym celu komisją.

Dowód teoretyczny ma być złożony po ukończeniu wykształcenia teoretycznego w drugiej połowie miesiąca kwietnia, a dowód praktyczny z końcem okresu wykształcenia praktycznego. Do złożenia dowodów tych należy dopuścić z reguły wszystkich ochotników jednorocznych, którzy uczęszczali do szkoły oficerów rezerwowych, z wyjątkiem chorych i tych, których według punktu 9. wykluczono od dalszego kształcenia na oficerów rezerwowych.

Ochotnicy jednoroczni, którzy zrzekają się dostarczenia dowodu, mają zgłosić to przed właściwą komisją.

14. Ochotnicy jednoroczni, którzy wskutek zaślania doznali przeszkoły w wykazaniu wiadomości teoretycznych albo którzy wskutek choroby, trwającej dłużej aniżeli 1 miesiąc, opóźnili się w nauce w ciągu roku wykształcenia, mogą dostarczyć dowodu teoretycznego wyjątkowo z końcem roku służby czynnej w miesiącu wrześniu.

15. Ochotnicy jednoroczni, którym oddział bronie zezwolił w wypadkach, zasługujących na szczególnie uwzględnienie, na zwłokę w wykazaniu uzdolnienia na oficera rezerwowego, mogą dostarczyć dowodu tego w ciągu dwóch pierwszych lat stosunku rezerwowego w miesiącu kwietniu.

16. Ochotnicy jednoroczni, którzy przy wykazywaniu uzdolnienia nie odpowiedzieli w zupełności wymogom pod względem teoretycznym lub praktycznym, mogą ponownie dowód raz jeden, i to w kierunku teoretycznym w najbliższym terminie kwietniowym, a w kierunku praktycznym przy odbywaniu ćwiczeń wojskowych przez cztery tygodnie.

Ochotnikom jednorocznym, którzy nie odpowiedzieli przy dowodzie teoretycznym, lecz okazują się praktycznie uzdolnieni i szczególnie przydatni, może oddział bronie zezwolić wyjątkowo na powtórzenie dowodu teoretycznego z końcem roku służby czynnej w miesiącu wrześniu.

17. Ochotników jednorocznych w służbie przed frontem przenosi się po ukończeniu służby czynnej do rezerwy.

Ci, którzy w ciągu roku służby czynnej dostarczyli w kierunku teoretycznym i praktycznym dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia oficerskiego w rezerwie, wykazują odpowiednią konduite i czynią zadość innym przepisany warunkom, będą mianowani na poczet zapotrzebowania, odpowiadającego organizacyi, kadetami lub chorążymi w rezerwie, względnie awansowani na oficerów rezerwowych, inni pozostają na razie aspirantami na kadetów rezerwowych; ci, którzy dostarczyli wprawdzie wspomnianego dowodu uzdolnienia, lecz nie odpowiadają innym przepisany warunkom, pozostają aż do dopełnienia tych warunków aspirantami na kadetów rezerwowych.

Ochotnicy jednoroczni w służbie przed frontem, którzy w ciągu roku służby czynnej nie dostarczyli dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia oficerskiego w rezerwie, przechodzą do rezerwy w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdolności (§ 22. u. w.).

18. Co do kształcenia ochotników jednorocznych w służbie przed frontem na oficerów fortifikacyjnych w rezerwie obowiązują postanowienia następujące:

Ochotników takich dopuści się na prośbę do służby tej w ilości, odpowiadającej zapotrzebowaniu, i to po pierwszym wykształceniu wojskowem.

Dopuszczać można tych, którzy są absolwentami szkół dla inżynierów budowniczych na jednej z akademii technicznych albo którzy jako słuchacze szkół takich złożyli z postępem pierwszy egzamin państwoowy, a w krajach świętej Korony węgierskiej pierwszy egzamin ścisły.

Kompetenci mają wnieść podania swe wraz z dowodami powyższych studiów po rozpoczęciu służby czynnej do dnia 10. października w oddziale broni, w którym odbywają służbę. Oddział broni ma przedłożyć podania na podstawie spisu według wzoru 25. do dnia 31. października w drodze służbowej Ministerstwu wojny.

Kompetentów, dopuszczonych do kształcenia na oficerów fortyfikacyjnych w rezerwie, łączy się w szkołach, które w miarę potrzeby będą utworzone przy dyrekcjach inżynierii w Krakowie i Trydencie. Podczas służby czynnej pozostają oni w etacie swych oddziałów broni.

Ci, którzy przy egzaminie z końcem roku służby czynnej odpowiedzą wymogom, ustanowionym w osobnych przepisach wojskowych i innym warunkom, przypisanym do uzyskania stopnia oficerskiego, oraz dostarczą dowodu ukończenia szkoły dla inżynierów budowniczych na jednej z akademii technicznych, będą mianowani chorążymi fortyfikacyjnymi w rezerwie, a względnie awansowani w miarę potrzeby na podporuczników fortyfikacyjnych w rezerwie.

Ochotnicy jednoroczni, którzy dostarczyli wprawdzie dowodu uzdolnienia lecz nie mogą wykazać odpowiedniego stanowiska życiowego, będą przeniesieni jako aspiranci na kadetów rezerwowych do rezerwy odnośnego oddziału broni i przydzieleni przez Ministerstwo wojny na wypadek mobilizacji do jednej z dyrekcyi inżynierii (dyrekcyi budowli fortyfikacyjnych); przy dyrekcyi tej mają oni odbywać także peryodyczne ćwiczenia wojskowe.

Ochotnicy jednoroczni dla służby fortyfikacyjnej, którzy w ciągu roku służby czynnej nie dostarczyli dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia oficerskiego w rezerwie, przechodzą do rezerwy swego oddziału etatowego w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdatności.

Dopuszczenie do dodatkowego złożenia egzaminu na oficera fortyfikacyjnego w rezerwie przysługuje komendom twierdzy w Krakowie, względnie Trydencie.

19. Ochotnicy jednoroczni według § 21 : 2 u. w. odbywają jednoroczną służbęczną według osobnych przepisów w obronie krajobrazu.

§ 94.

Dobrodziejstwo służby w charakterze jednorocznego ochotnika-medyka i lekarza.

1. Jednorocznym ochotnikom, którzy oddają się studiom lekarskim, przyznaje się dobrodziejstwo służenia czynnie przez trzy miesiące w służbie przed frontem przy piechocie lub strzelcach, przy piechocie obrony krajobrazu, a w miarę potrzeby przy marynarce wojennej w charakterze „jednorocznego ochotnika-medyka“, a po uzyskaniu stopnia doktora wszech nauk lekarskich (złożeniu egzaminów ścisłych, wymaganych dla uzyskania stopnia doktorskiego) przez dziewięć miesięcy w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza“, z tego przez sześć miesięcy przy wojskowych zakładach sanitarnych (§ 23, ustęp pierwszy u. w.).

2. Służbę przed frontem przy piechocie lub strzelcach i przy piechocie obrony krajobrazu, a względnie przy marynarce wojennej należy rozpocząć w dniu 1. lipca i odbyć z reguły w pierwszym roku studiów lekarskich, a najpóźniej w tym roku, w którym dotyczący ochotnik kończy 24. rok życia (§ 23., ustęp drugi u. w.).

3. Dowód uzdolnienia naukowego stanowią:

a) co do służby czynnej w charakterze „jednorocznego ochotnika-medyka“ świadectwo frekwencyjne dziekanatu wydziału lekarskiego jednego z uniwersytetów w obrębie Monarchii, w którym musi być także podane, na które połrocze kompetent jest zapisany jako uczeń zwyczajny.

Studia lekarskie na uniwersytecie, nieleżącym w obrębie Monarchii, można uznać wyjątkowo za równorzędne. Rozstrzygnięcie należy do Ministerstwa obrony krajobrazu w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty, a co do przynależnych do wspólnej siły zbrojnej nadto w porozumieniu z Ministerstwem wojny;

b) co do służby czynnej w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza“ świadectwa złożenia egzaminów ścisłych, wymaganych do uzyskania stopnia doktorskiego, albo dyplom doktora wszech nauk lekarskich jednego z uniwersytetów w obrębie Monarchii albo dyplom nostryfikowany.

4. Co do odbywania służby czynnej na koszt własny lub koszt państwa obowiązują postanowienia § 87. z następującymi zmianami:

Jednoroczni ochotnicy-medycy, którzy służą na koszt własny, będą w ciągu trzech pierwszych miesięcy służby czynnej ubierani przez skarb, jeżeli proszą o to, i otrzymają bez wynagrodzenia broń i rynsztunek na równi z ochotnikami jednorocznymi w służbie przed frontem na koszt państwa; przed

rozpoczęciem służby czynnej w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza” mają przedłożyć ponownie równocześnie z dowodem uzdolnienia naukowego albo oświadczenie, przedstawione pośrednio i potwierdzone ze względu na stan obecny, albo oświadczenie nowo wygotowane (§ 89 : 5 d).

Służba czynna w charakterze „jednorocznego ochotnika-medyka” i „lekarza” przy marynarce wojennej jest dopuszczalna tylko na koszt państwa.

Należytości „jednorocznych ochotników-medyków” i „lekarzy” są ustanowione w przepisie o należytościach dla wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej.

5. Jednorocznym ochotnikom-medykom służby w ogóle wybór oddziału broni, przyczem należy uwzględnić w pierwszym rzędzie ochotników, służących na koszt własny; na razie jednak nie wolno przyjmować na batalion piechoty i strzelców więcej aniżeli czterech ochotników na jeden okres służby prezencyjnej; przy pułkach piechoty obrony krajobrazu (strzelców krajobrazowych) nie może ilość jednorocznych ochotników-medyków przekraczać liczby kompanii.

Komenda terytorialna wojskowa (komenda terytorialna obrony krajobrazowej) ma wyznaczyć w interesie jednolitego i racjonalnego wykształcenia, przy których oddziałach broni należy utworzyć oddziały ochotników jednorocznych.

W jednym oddziale można złączyć tylko takich jednorocznych ochotników-medyków, którzy rozpoczęli służbęczną w tym samym terminie (16. czerwca, względnie 1. lipca).

Co do przyjęcia i przydziału obowiązują analogicznie postanowienia § 88 : 6, A do E.

6. Po odbyciu służby przed frontem zostają jednoroczni ochotnicy-medycy stale urlopowani (§ 23., ustęp 3. u. w.).

7. Służbę w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza” należy rozpocząć w dniu 1. kwietnia lub 1. października, i to najpóźniej w dniu 1. października tego roku, w którym dotyczący ochotnik kończy 28. rok życia. Gdyby czas, przepisany obecnie dla uzyskania stopnia doktorskiego, miał uledz przedłużeniu wskutek zmiany regulaminu studiów lekarskich, przesunie się termin wyżej oznaczony w tym samym stosunku (§ 23., ustęp 4. u. w.).

8. Odbywającym służbę na koszt własny wolno w ogóle obrać sobie zakład sanitarny wojskowy dla odbycia służby czynnej w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza”. Prośby odnośnie uwzględnienia się jednak tylko o tyle, o ile maksymalna liczba jednorocznych ochotników-lekarzy, przepisana dla poszczególnych zakładów sanitarnych wojskowych, nie jest jeszcze osiągnięta (§ 21 : 8 u. w.).

Jeżeli wyznaczona liczba maksymalna jednorocznych ochotników-lekarzy nie jest przy pewnym zakładzie sanitarnym wojskowym w zupełności po-

kryta, nie można odrzucić także podań ochotników, służących na koszt państwa.

9. Wnoszenie i dokumentowanie podań stosuje się w ogólności do postanowień § 89.

Kandydaci, którzy chcą odbyć służbę przy marynarce wojennej, powinni postawić prośbę odnośną w podaniu o przyjęcie.

Przed przyznaniem dobrodziejstwa jednorocznnej służby ochotniczej należy w wypadku tym wy stosować zapytanie do admiralatu portowego, czy ze względu na zapotrzebowanie rezerwowych lekarzy marynarki może nastąpić przydzielenie do marynarki wojennej.

Jeżeli kompetent chce uzyskać odroczenie trzechmiesięcznej służby przed frontem, powinien przedstawić i uzasadnić prośbę tę w podaniu o przyjęcie.

10. Przyznanie dobrodziejstwa i asenterunek odbywa się analogicznie według § 90.

W razie oddalenia kompetenta przysługuje mu odwołanie według § 81.

11. Jednorocznych ochotników-medyków należy powołać na dzień 1. lipca tego roku, w którym mają rozpocząć służbęczną, wskutek wczwania oddziału etatowego na równi z resztą szeregowców.

Jednoroczni ochotnicy-medycy otrzymują pierwsze wykształcenie wojskowe w osobnych oddziałach (szkołach) według instrukcji dla szkół wojskowych, a następnie mają być przydzieleni do pododdziałów i używani praktycznie przeważnie w służbie przed frontem.

W ciągu trzechmiesięcznego pierwszego wykształcenia wojskowego udziela się im w poszczególnych wypadkach także praktycznych wskazówek w pomocniczej służbie sanitarnej.

12. Służbę w charakterze „jednorocznego ochotnika-lekarza” należy rozpocząć w dniu 1. kwietnia, względnie 1. października, następującym bezpośrednio po promociji (złożeniu egzaminów ścisłych, wymaganych do uzyskania stopnia doktorskiego), wyżawszy, gdyby nie odbyto jeszcze trzechmiesięcznej służby przed frontem; w tym wypadku należy odbyć poprzednio służbę powyższą w terminie prawidłowym.

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może Ministerstwo obrony krajobrazowej przyznać jednorocznym ochotnikom-medykom także po uzyskaniu dyplому odroczenie rozpoczęcia służby najdalej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 28. rok życia.

„Jednorocznych ochotników-lekarzy” prowadzi się w etacie jednego z szpitali garnizonowych, a „jednorocznych ochotników-lekarzy” obrony krajobrazowej przydziela do jednego z zakładów sanitarnych obrony krajobrazowej; ochotnicy ci pozostają jednak na etacie swego oddziału bronii.

Po zgłoszeniu się do służby łączy się ich w do dottychczasowym stopniu wojskowym w osobne od-

działy (szkoły) w celu dwumiesięcznego wykształcenia w wojskowej służbie sanitarnej.

Po odpowiedniem ukończeniu szkoły tej otrzymają oni stopień tytuły sierżanta i zostają rozdzieleni w celu praktycznego użycia między szpitale garnizonowe i większe szpitale wojskowe (zakłady sanitarne obrony krajowej).

13. Ci jednoroczni ochotnicy-lekarze, którzy w ciągu służby czynnej dostarczą dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia lekarza wojskowego w rezerwie, wykazują odpowiednią konduite i czynią zadość innym przepisany warunkom, będą awansowani jeszcze w czasie odbywania służby czynnej, i to po sześciomiesięcznym użyciu w charakterze jednorocznych ochotników-lekarzy, na zastępów lekarza-asystenta, a po odbyciu służby czynnej mianowani w miarę potrzeby lekarzami-asystentami w rezerwie (§ 23., ustęp piąty u. w.).

14. Jednoroczni ochotnicy-lekarze, którzy w czasie swej służby czynnej nie dostarczyli dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia lekarza wojskowego w rezerwie albo którzy nie odpowiadają innym przepisany warunkom, przechodzą po odbyciu służby czynnej w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdatności, z przeznaczeniem do służby lekarskiej do rezerwy oddziałów sanitarnych, a przy obronie krajobrazowej do rezerwy swego oddziału etatowego (§ 23., ustęp szósty u. w.).

15. Dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia lekarza wojskowego w rezerwie można dostarczyć w wypadkach, zasługujących na szczególnie uwzględnienie, po przeniesieniu do rezerwy w ciągu całego czasu służby (§ 23., ustęp siódmy u. w.).

Podania odnośnie należy przedłożyć Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajobrazowej), które zarządza powołanie odnośnego kompetenta do odbycia ćwiczenia służbowego.

16. Ci jednoroczni ochotnicy-medycy, którzy porzucają studia lekarskie albo nie uzyskają stopnia doktorskiego aż do terminu, ustanowionego w ustępie czwartym § 23. u. w. (nie złożą egzaminów ścisłych, wymaganych dla uzyskania stopnia doktorskiego), mają odbyć jednoroczną służbęczną jako służbę przed frontem przy wojsku, względnie w pomocniczej służbie sanitarnej przy policzeniu odbytej już ewentualnie służby czynnej (§ 23., ustęp ośmy u. w.).

17. Jednoroczni ochotnicy-medycy powinni, dopóki oddają się swym studiom zawodowym, wykazać corocznie odnośnemu oddziałowi etatowemu ich kontynuowanie. Dowód powyższy ma być przedkładany przez tych, którzy nie odbyli jeszcze trzechmiesięcznej służby przed frontem, do dnia 15. lipca, a przez innych do dnia 1. września.

Ci, którzy nie dostarczą dowodu tego w czasie właściwym, powinni być wezwani przez odnośny od-

dział etatowy za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazowej), aby w ciągu 14 dni od dnia doręczenia wezwania, nie wliczając dnia tego, wykazały dalsze odbywanie studiów lub uzyskanie stopnia doktorskiego (złożenie egzaminów ścisłych, wymaganych dla uzyskania stopnia doktorskiego).

Jeżeli aż do upływu terminu tego nie wykażą dalszego odbywania studiów, względnie uzyskania stopnia doktorskiego (złożenia egzaminów ścisłych, wymaganych do uzyskania stopnia doktorskiego), wówczas mają dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji odmówić im analogicznie do postanowień § 90 : 10 dobrodziejstwa służby w charakterze „jednorocznego ochotnika-medycy“ („lekarza“); ochotników takich, którzy nie odbyli jeszcze trzechmiesięcznej służby przed frontem, należy po ciągnąć do odbycia jednoroczej służby czynnej przed frontem z najbliższym dniem 1. października, a innych powołać do kontynuowania jednoroczej służby czynnej w pomocniczej służbie sanitarnej na najbliższy dzień 1. stycznia.

Przeciw uchwalie, orzekającej odmówienie dobrodziejstwa z powodu niewykazania dalszego odbywania studiów, względnie uzyskania stopnia doktorskiego (złożenia egzaminów ścisłych, wymaganych do uzyskania stopnia doktorskiego), służy jednorocznym ochotnikom-medycy odwołanie w myśl § 81. Odwołanie ma jednak skutek odwloczny tylko o tyle, o ile ostatni termin rozpoczęcia, względnie dalszego odbywania służby czynnej (§ 23., ustęp drugi, względnie czwarty u. w.) nie ulega przez to przekroczeniu.

18. Jednorocznym ochotnikom-medycy, którzy porzucili wprawdzie studia zawodowe, lecz dostarczą dowodu, iż rozpoczęli inną naukę zawodową w szkole wyższej, należy zezwolić na dalsze odroczenie służby czynnej w myśl § 91.

19. Bezpośrednio po promociji (ewentualnie po złożeniu egzaminów ścisłych, wymaganych do uzyskania stopnia doktorskiego) mają jednoroczni ochotnicy-medycy przedłożyć oddziałowi etatowemu odpis dyplomu albo urzędowe poświadczenie dziekana co do odbytej promocyj, ewentualnie świadectwa z egzaminów ścisłych, tudzież paszport wojskowy (obrony krajobrazowej), a w danym razie poświadczenie według § 89 : 5 d, za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazowej) i podać swój adres.

20. Oddział etatowy ma przedłożyć dokumenty te przy dołączeniu odpisu karty księgi głównej i sprawozdania co do odbycia służby przed frontem natychmiast i bezpośrednio Ministerstwu wojny, względnie Ministerstwu obrony krajobrazowej, które zarządza przydział do zakładów sanitarnych

(szkół). Służących na koszt własny należy uwzględnić przytem w pierwszym rzędzie. Dotychczasowy oddział etatowy ma zawiadomić ochotnika jednorocznego o przydiale.

21. Jednoroczni ochotnicy-medycy, którzy uzyskują promocję w drugiej połowie miesiąca marca lub września (kończą egzamina ścisłe, wymagane do uzyskania stopnia doktorskiego), a nie otrzymali odroczenia rozpoczęcia służby czynnej (punkt 12.), powinni po przedłożeniu dowodów, wymienionych w punkcie 19., stawić się z dniem 1. kwietnia, względnie 1. października do szpitala garnizonowego (szpitala wojskowego) swego miasta uniwersyteckiego (przy obronie krajowej ewentualnie do zakładu sanitarnego, położonego najbliżej miasta uniwersyteckiego) i oczekwać tam swego przydiale.

22. Ochotnicy jednoroczni w służbie przed frontem, którzy dopiero po asenterunku starają się o odbycie jednoroczej służby czynnej w charakterze medyków, mogą uzyskać dobrodziejstwo to tylko wtedy, jeżeli proszą o nie jeszcze przed rozpoczęciem służby czynnej i jeżeli rozpoczęli studia medyczne najpóźniej w tym roku, w którym kończą 22. rok życia. Podanie z dołączeniem wojskowego dokumentu legitymacjnego i dowodu uzdolnienia naukowego powinni wnieść do właściwej politycznej władzy powiatowej celem spowodowania orzeczenia według § 90 : 10.

W razie odmówienia przyznania służby dotyczącej ochotnikowi odwołanie według § 81.

23. Co do dodatkowego przyznania dobrodziejstwa w charakterze jednorocznego ochotnika-medyka asenterowanym w czasie wojny (uzupełnienia do stopy wojennej) obowiązują analogicznie postanowienia § 90 : E.

§ 95.

Dobrodziejstwo w charakterze jednorocznego ochotnika-weterynarza.

1. Jednorocznym ochotnikom, którzy poświęcają się studiom weterynaryjnym, przyznaje się dobrodziejstwo jednoroczej służby czynnej w charakterze weterynarzy. Jednak dopiero po uzyskaniu dyplому lekarza weterynaryjnego mają oni rozpocząć służbę tą przy konnicy, artylerią polowej lub górskiej albo trenie, w obronie krajowej przy konnicy lub artylerią, i będą po odpowiednim pierwszem wykształceniu wojskowem używani jako weterynarze (§ 24., ustęp pierwszy u. w.).

2. Dowód uzdolnienia naukowego do jednoroczej służby czynnej w charakterze weterynarza stanowi urzędowe poświadczenie rektora Akademii weterynaryjnej w Wiedniu lub Lwowie, względnie król. węg. Akademii weterynaryjnej

w Budapeszcie, iż aspirant jest wpisany jako uczeń zwyczajny z wymienieniem roku, albo dyplom lekarza weterynaryjnego.

Studia weterynaryjne w akademii weterynaryjnej, nie leżącej w obrębie Monarchii, można wyjątkowo uznać za równorzędne; rozstrzygnienie należy do Ministerstwa obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty oraz Ministerstwem wojny.

3. Należytości jednorocznych ochotników-weterynarzy, służących na koszt państwa, są ustanowione w przepisie o należytościach dla wojska wspólnego, względnie obrony krajowej.

4. Liczbę maksymalną jednorocznych ochotników-weterynarzy, których można przyjąć do oddziałów bronii, wchodzących w rachubę według punktu 1., oznacza się na razie na dwóch.

Do dywizji ciężkich haubic nie można na razie przyjmować ochotników takich.

Co do przyjęcia i przydialeu obowiązują analogicznie postanowienia § 88 : 6, A do E.

5. Wnoszenie i dokumentowanie podań stosuje się zresztą w ogólności do postanowień § 89.

6. Przyznanie dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej i asenterunek odbywa się analogicznie według § 90.

W razie oddalenia kompetenta przysługuje mu odwołanie według § 81.

7. Jednoroczni ochotnicy-weterynarze mają rozpocząć jednoroczną służbę czynną dopiero w dniu 1. kwietnia lub 1. października, następującym bezpośrednio po uzyskaniu dyplому lekarza weterynaryjnego, i powinni być w tym celu powołani według postanowień § 93 : 1 i 2 na żądanie jednorocznego oddziału bronii.

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może Ministerstwo obrony krajowej przyznać jednorocznym ochotnikom - weterynarzom także po uzyskaniu dyplому odroczenie rozpoczęcia służby najdalej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia.

8. Dopóki jednoroczni ochotnicy-weterynarze oddają się swym studiom zawodowym, powinni wykazywać corocznie odnośniemu oddziałowi etatowemu do dnia 15. lipca ich kontynuowanie.

Ci, którzy nie dostarczą dowodu tego do dnia 15. lipca, powinni być wezwani przez jednorocznego oddziału etatowego za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej), aby w ciągu 14 dni od dnia doręczenia wezwania, nie wliczając dnia tego, wykazali dalsze odbywanie studiów.

Jeżeli nie uczynią zadość wezwaniu temu, wówczas mają dotyczące władz uzupełnienia

pierwszej instancji odmówić im analogicznie do postanowień § 90 : 10 dobrodziejstwa służby w charakterze jednorocznego ochotnika weterynarza; ochotników takich należy pociągnąć do odbycia służby czynnej w charakterze ochotników jednorocznych w służbie przed frontem i powołać na najbliższy dzień 1. października.

Jeżeli ochotnicy tacy odbywają służbę czynną na koszt państwa, wówczas powinna komenda terytorialna wojskowa (komenda terytorialna obrony krajowej), przełożona nad dotychczasowym oddziałem etatowym, zarządzić potrzebne ewentualnie przeniesienie do oddziału broni, który ma na etacie ochotników jednorocznych na koszt państwa.

Co do odwołań przeciw odmówieniu dobrodziejstwa w charakterze jednorocznego ochotnika-weterynarza obowiązują postanowienia ogólne § 81.

Odwołanie ma jednak skutek odwroczny tylko o tyle, o ile ostatni termin rozpoczęcia jednorocznjej służby czynnej w charakterze jednorocznego ochotnika-weterynarza (§ 24., ustęp drugi u. w.) nie ulega przez to przekroczeniu.

9. Bezpośrednio po uzyskaniu dyplomu lekarza weterynaryjnego mają jednoroczni ochotnicy-weterynarze przedłożyć uwierzytelny jego odpis właściwej komendzie okręgu uzupełnienia (komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej), która udziela dokument ten oddziałowi etatowemu.

Odpisy dyplomów powinny być przechowywane w oddziale etatowym po przeglądnięciu przez naczelnego lekarza weterynaryi.

10. Jednoroczni ochotnicy-weterynarze, którzy porzucają studia weterynaryjne albo nie uzyskają dyplomu najpóźniej w dniu 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia, mają odbyć jednoroczną służbę czynną jako służbę przed frontem przy wojsku, względnic w pomocniczej służbie weterynaryjnej po odpowiedniem pierwszym wykształceniu wojskowem (§ 24., ustęp drugi u. w.).

Jednorocznym ochotnikom-weterynarzom, którzy porzucili wprawdzie studia zawodowe, lecz dostarczą dowodu, iż rozpoczęli inną naukę zawodową w szkole wyższej, należy zezwolić na ewentualne odroczenie służby czynnej według § 91.

11. Ochotnicy jednoroczni w służbie przed frontem, którzy dopiero po asenterunku starają się o odbycie jednoroczncej służby czynnej w charakterze weterynarzy, mogą uzyskać dobrodziejstwo to tylko wtedy, jeżeli proszą o nie jeszcze przed rozpoczęciem służby czynnej i jeżeli rozpoczęli studia weterynaryjne najpóźniej w tym roku, w którym kończą 21. rok życia. Podania z dopŁczeniem wojskowego dokumentu legitymacyjnego i dowodu odbywania studiów weterynaryjnych powinni oni wnieść do właściwej politycznej władzy powiatowej celem spowodowania orzeczenia według § 90 : 10.

W podaniu należy wymienić nowo obrany oddział broni.

O zarządzonym przydiale ma komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) zawiadomić proszającego.

12. Co do dodatkowego przyznania dobrodziejstwa w charakterze jednorocznego ochotnika-weterynarza asenterowanym w czasie wojny (uzupełnienia do stopy wojennej) obowiązują analogicznie postanowienia § 90 : E.

13. Po ukończeniu służby czynnej przenosi się jednorocznych ochotników-weterynarzy do rezerwy (§ 24., ustęp trzeci u. w.).

14. Ci, którzy w ciągu roku służby czynnej dostarczą dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia wojskowego lekarza weterynaryjnego w rezerwie, wykazując odpowiednią konduitet i czynią zadość innym przepisany warunkom, będą mianowani wojskowymi praktykantami weterynaryjnymi w rezerwie, względnie na poczet wymaganego zapotrzebowania młodszymi lekarzami weterynaryjnymi w rezerwie; ci, którzy nie dostarczą dowodu powyższego uzdolnienia albo nie odpowiadają innym przepisany warunkom, przechodzą do rezerwy w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdatności, z przeznaczeniem do służby weterynaryjnej (§ 24., ustęp czwarty u. w.).

15. Dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia wojskowego lekarza weterynaryjnego w rezerwie można dostarczyć w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, po przeniesieniu do rezerwy w ciągu całego czasu służby (§ 24., ustęp piąty u. w.).

Podania odnośnie należy przedłożyć Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej), które zarządza powołanie odnośnego kompetenta do odbycia ćwiczenia służbowego przez cztery tygodnie.

§ 96.

Dobrodziejstwo w charakterze jednorocznego ochotnika-farmaceuty.

1. Farmaceutom, którzy najpóźniej do dnia 1. października tego roku, na który ich asenterowano, ukończyli sześć klas gimnazjalnych lub realnych i złożyli z postępem egzamin na aspiranta (tirocinialny), oraz jednorocznym ochotnikom, którzy poświęcają się studiom farmaceutycznym, przyznaje się dobrodziejstwo jednorocznnej służby czynnej w charakterze „jednorocznego ochotnika-farmaceuty” (§ 25., ustęp pierwszy u. w.).

Jednorocznym ochotnikom-farmaceutom wojska wspólnego służy wybór oddziału sanitarnego, a jednorocznym ochotnikom-farmaceutom obrony krajowej wybór jednego z oddziałów broni piechoty (strzelców krajowych).

2. Mają oni jednak rozpocząć służbę tę dopiero jako dyplomowani magistrowie farmacy i będą przydzieleni po odpowiedniem pierwszym wykształceniu wojskowemu do służby w wojskowym zakładzie sanitarnym (§ 25., ustęp drugi u. w.).

Jednoroczni ochotnicy-farmaceuci c. k. obrony krajowej pozostają w etacie swego oddziału broni, lecz odbywają służbę czynną w zakładach sanitarnych wojska wspólnego lub marynarki wojennej; obrona krajowa nie zwraca wydatków za ochotników jednorocznych, służących na koszt państwa.

3. Dowód uzdolnienia naukowego do jednoroczej służby czynnej w charakterze farmaceuty stanowi:

- a) świadectwo złożonego z postępem egzaminu na aspiranta (egzaminu tirocinalnego) albo
- b) świadectwo ukończenia gimnazjum wyższego albo świadectwo dojrzałości z gimnazjum lub szkoły realnej, a w tym ostatnim wypadku nadto świadectwo z egzaminu uzupełniającego z łaciny, wraz z urzędowem wykazaniem, iż kompetent jest aspirantem (tiro) aptekarskim, albo
- c) urzędowe poświadczenie dziekana, iż kompetent oddaje się studiom farmaceutycznym na jednym z uniwersytetów w obrębie Monarchii, albo
- d) dyplom magistra farmacy.

4. Należytości jednorocznych ochotników-farmaceutów, służących na koszt państwa, są ustalone w przepisie o należytościach dla wojska wspólnego, względnie obrony krajowej.

5. Odbywającym służbę na koszt własny wolno w ogóle obrać sobie zakład sanitarny wojskowy dla odbycia służby czynnej w charakterze jednorocznego ochotnika-farmaceuty; prośby odnośnie uwzględni się jednak tylko o tyle, o ile maksymalna liczba jednorocznych ochotników-farmaceutów, przepisana dla poszczególnych zakładów sanitarnych wojskowych, nie jest jeszcze osiągnięta. Jeżeli wyznaczona liczba maksymalna jednorocznych ochotników-farmaceutów nie jest przy pewnym zakładzie sanitarnym wojskowym w zupełności pokryta, nie można odrzucić także podań ochotników, służących na koszt państwa (§ 21 : 8 u. w.).

6. Wnoszenie i dokumentowanie podań stosuje się w ogólności do postanowień § 89.

7. Przyznanie dobrodziejstwa i asenterunek odbywa się analogicznie według § 90.

W razie oddalenia kompetenta przysługuje mu odwołanie według § 81.

8. Jednoroczni ochotnicy-farmaceuci mają, o ile nie uzyskali odroczenia rozpoczęcia służby czynnej (ustęp czwarty), rozpocząć służbę tą w dniu 1. października, następującym bezpośrednio po uzyskaniu dyplому magistra farmacy, i powinni

być w tym celu powołani na żądanie komendy oddziałów sanitarnych (ochotnicy obrony krajowej na żądanie oddziału etatowego) do tego szpitala garnizonowego, do którego zostali przydzieleni przez Ministerstwo wojny, względnie Ministerstwo obrony krajowej.

Jednorocznych ochotników-farmaceutów wojska wspólnego prowadzi się następnie w etacie jednorocznego szpitala garnizonowego.

Przydział jednorocznych ochotników-farmaceutów obrony krajowej zarządza Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może Ministerstwo obrony krajowej przyznać jednorocznym ochotnikom-farmaceutom także po uzyskaniu dyplому odroczenie rozpoczęcia służby najdalej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia.

9. Po ukończeniu służby czynnej przenosi się jednorocznych ochotników-farmaceutów do rezerwy (§ 25., ustęp czwarty u. w.).

10. Ci jednoroczni ochotnicy-farmaceuci, którzy w ciągu roku służby czynnej dostarczyli dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia wojskowego urzędnika aptekarskiego w rezerwie, wykazują odpowiednią konduite i czynią zadość innym przepisany warunkom, będą mianowani wojskowymi praktykantami aptekarskimi, względnie na poczet wymaganego zapotrzebowania wojskowymi akcesarami aptekarskimi w rezerwie; ci, którzy nie dostarczyli powyższego dowodu uzdolnienia albo nie odpowiadają innym przepisany warunkom, przechodzą do rezerwy w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdolności, z przeznaczeniem do służby pomocniczej sanitarnej (§ 25., ustęp piąty u. w.).

Osoby takie należy prowadzić w etacie rezerwowym oddziałów sanitarnych, a przy obronie krajowej w etacie rezerwowym przynależnego oddziału broni.

11. Dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia wojskowego urzędnika aptekarskiego w rezerwie można dostarczyć w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, po przeniesieniu do rezerwy w ciągu całego czasu służby (§ 25., ustęp szósty, u. w.).

Podania odnośnie należy przedłożyć Ministerstwu wojny (Ministerstwu obrony krajowej), które zarządza powołanie odnośnego kompetenta do odbycia ćwiczenia służbowego przez cztery tygodnie.

12. Jednoroczni ochotnicy-farmaceuci powinni, dopóki oddają się swym studiom zawodowym, wykazać corocznie do dnia 1. września ich kontynuowanie właściwemu ze względu na przynależność etatową oddziałowi sanitarnemu (względnie oddziałowi etatowemu obrony krajowej).

Ci, którzy nie dostarczą dowodu tego aż do wspomnianego terminu, powinni być wskutek odnośnego doniesienia właściwego ze względu na przynależność etatową oddziału sanitarnego wezwani przez komendę oddziałów sanitarnych za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia, a ochotnicy, należący do obrony krajowej, przez oddział etatowy za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej, aby w ciągu 14 dni od dnia doręczenia wezwania, nie wliczając dnia tego, wykazali dalsze odbywanie studyów.

Jeżeli nie uczynią zadość wezwaniu temu, należy po upływie terminu powyższego postąpić według punktu 15.

13. Bezpośrednio po uzyskaniu dyplomu mają jednoroczní ochronicy-farmaceuci przedłożyć uwierzytelniony jego odpis właściwej komendzie okręgu uzupełnienia (komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej), która udziela dokument ten za pośrednictwem właściwego etatowo oddziału sanitarnego komendzie oddziałów sanitarnych, a co do farmaceutów obrony krajowej ich oddziałowi etatowemu.

Jeżeli jednak prawo do przyznanego dobrodziejstwa nie istnieje już ze względu na punkt 15., ma komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) donieść o tem komendzie oddziałów sanitarnych, względnie oddziałowi etatowemu obrony krajowej celem wdrożenia postępowania według punktu wspomnianego.

14. Oddział etatowy ma przedłożyć odpisy dyplomów jednorocznych ochroników-farmaceutów przy dołączeniu odpisu karty księgi głównej natychmiast Ministerstwu wojny, względnie Ministerstwu obrony krajowej, które wyznacza oddział sanitarny dla odbycia służby czynnej.

15. Dla jednorocznych ochroników-farmaceutów gaśnie dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej w tym charakterze, jeżeli porzucają studia swe, a względnie nie wykażą ich kontynuowania według punktu 12. Dotyczące władze uzupełnienia 1. instancji powinny postąpić w wypadkach takich co do odmówienia dobrodziejstwa analogicznie do postanowień § 90 : 10.

Jednoroczni ochronicy-farmaceuci, którzy w czasie asenterowania nie mieli prawa do dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej w służbie przed frontem i którzy porzucają studia farmaceutyczne albo nie uzyskają dyplomu najpóźniej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia, mają odbyć jednoroczną służbę czynną po odpowiedniem pierwszem wykształceniu wojskowem w pomocniczej służbie sanitarnej; ci, którzy w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano, mieli prawo do dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej przed frontem i którzy porzucają studia farmaceutyczne albo nie uzyskają dyplomu do dnia 1. października tego roku, w którym kończą

26. rok życia, odbywają jednoroczną służbę czynną przed frontem (§ 25., ustęp trzeci u. w.).

W tym celu mają być powołani na najbliższy dzień 1. października.

16. Przeciw uchwalie, orzekającej odmówienie dobrodziejstwa z powodu niewykazania kontynuowania studyów (punkt 15.), służy jednorocznym ochronikom-farmaceutom odwołanie według § 81. Odwołanie ma jednak skutek odwłoczny tylko o tyle, o ile ostatni termin rozpoczęcia służby czynnej w charakterze farmaceuty (§ 25., ustęp trzeci u. w.) nie ulega przez to przekroczeniu.

17. Jednorocznym ochronikom-farmaceutom, którzy porzucili wprawdzie swe studium zawodowe lecz dostarczą dowodu, iż rozpoczęli inną naukę zawodową, należy zezwolić na dalsze odroczenie służby czynnej według § 91., jeżeli mają prawo do dobrodziejstwa w charakterze jednorocznych ochroników w służbie przed frontem.

18. Cō do dodatkowego przyznania dobrodziejstwa w charakterze jednorocznego ochronika-farmaceuty asenterowanym w czasie wojny lub uzupełnienia do stopy wojennej obowiązują analogicznie postanowienia § 90 : E.

§ 97.

Wykształcenie w charakterze jednorocznego ochronika w wojskowej służbie prowiantowej i budowniczo-rachunkowej oraz na urzędnika technicznego artyleryi technicznej.

1. Ministerstwo wojny może dopuścić jednorocznych ochroników w służbie przed frontem z końcem ósmego tygodnia pierwszego wykształcenia wojskowego, na prośbę ich, w ilości, odpowiadającej zapotrzebowaniu, do wykształcenia w jednej z powyższych gałęzi służbowych.

Przy wyborze mają pierwszeństwo ochronicy jednoroczni, którzy wskutek studyów swych lub swego zawodu życiowego posiadają wykształcenie przygotowawcze dla odnośnych gałęzi służbowych.

2. Dla służby rachunkowej w budownictwie wojskowem wchodzą przedwyszystkiem w rachubę absolwenci gimnazjów wyższych i wyższych szkół realnych, tudzież średnich zakładów naukowych kierunku budowniczo - technicznego w obrębie Monarchii austriacko-węgierskiej.

Dla służby techniczno-administracyjnej w zakładach artyleryi technicznej wchodzą w rachubę:

a) w służbie administracyjnej:

ukończeni uczniowie wyższych szkół (akademii) handlowych, zakładów naukowych technicznych, wyższych gimnazjów i wyższych szkół realnych;

b) w służbie twórczej:

uczniowie zwyczajni jednej z akademii technicznych w obrębie Monarchii i ukończeni uczniowie jednej z wyższych państwowych szkół przemysłowych.

3. Kompetenci mają wniesć podania swe wraz z świadectwami ukończonych studiów po rozpoczęciu służby czynnej do dnia 15. października w oddziale broni, przy którym służą czynnie.

Oddział broni ma przedłożyć podania na podstawie wykazu według wzoru 26. do dnia 20. października komendzie korpusu, która przesyła je do dnia 1. listopada zbiorowo Ministerstwu wojny.

4. Kompetentów, dopuszczonych do wykształcenia w służbie prowiantowej, przydzieli się do szkoły rezerwowych urzędników prowiantowych.

Ochotnicy jednoroczni, którzy mają być wyćwiczeni w służbie budowniczo-rachunkowej, będą kształcenie teoretyczne przez siedem miesięcy w szkole, której aktywowanie w każdym poszczególnym wypadku ogłosi Ministerstwo wojny, a następnie przydzieleni na pozostały okres służby czynnej do oddziału budownictwa wojskowego dla wykształcenia praktycznego.

Ochotników jednorocznych, wchodzących w rachubę dla służby przy zakładach artyleryi technicznej, przydzieli się z uwzględnieniem ich wykształcenia przygotowawczego do służby administracyjnej lub ruchowej i będzie tam kształcić praktycznie.

5. Ochotnicy jednoroczni, dopuszczeni do wspomnianego wykształcenia praktycznego, pozostają podczas służby czynnej w etacie odnośnych oddziałów broni.

6. Ci, którzy przy egzaminie, odbywającym się z końcem roku służby czynnej, odpowiedzą wymogom, ustanowionym w osobnych przepisach, będą mianowani, pod warunkiem dalszej zdolności, na poczet zapotrzebowania, odpowiadającego organizacji, wojskowymi akcesistami prowiantowymi (akcesistami artyleryi technicznej, akcesistami budowniczo-rachunkowymi), zresztą zaś wojskowymi praktykantami budowniczo-rachunkowymi, względnie aspirantami prowiantowymi lub aspirantami na urzędników artyleryi technicznej w rezerwie.

Tych, którzy nie odpowiedzieli przy egzaminie albo nie poddali się temuż, przeniesie się w swoim czasie w osiągniętym stopniu wojskowym do rezerwy odnośnego oddziału broni.

§ 98.

Jednoroczna służba czynna w marynarce wojennej.

1. Dobrodziejstwo służby w charakterze jednorocznego ochotnika w marynarce wojennej z obowiązkiem do jednorocznej tylko służby czynnej

i jedenastoletniej służby w rezerwie przyzna się bez względu na to, czy asenterunek był dobrowolny, czy też odbył się w drodze poboru, tym, którzy najpóźniej w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano, są zawodowymi marynarzami, uzyskali świadectwo z egzaminu końcowego w państwowej lub wyposażonej w prawo publiczności niepaństwowej szkole marynarskiej w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa albo w równorzędnym z nimi pod względem stopnia wykształcenia państwowym lub wyposażonym w prawo publiczności niepaństwowym zakładzie naukowym w krajach świętej Korony węgierskiej jako uczniowie publiczni lub prywatyci i odbywali podróże okrętowe jako kadeci co najmniej przez rok poza obrębem małej żeglugi nadbrzeżnej; tym, którzy w dniu 1. października roku asenterunku nie uczynili jeszcze zadość temu ostatniemu warunkowi, można celem dopełnienia tegoż zezwolić na odroczenie rozpoczęcia służby czynnej najpóźniej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia (§ 27 : 1 u. w.).

Minister obrony krajowej oznacza w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty oraz interesowanymi ewentualnie Ministrami odnośnych wydziałów i w porozumieniu z Ministrem wojny zakłady, względnie dowody nauk, które ma się uważać za równorzędne z krajowymi szkołami marynarskimi, względnie dowodami, dostarczonymi przez złożenie egzaminu końcowego w jednej z takich szkół (§ 27 : 1 u. w.).

Przy przedkładaniu dowodów nauk, uzyskanych poza obrębem Monarchii austriacko - węgierskiej, należy postępować według § 84 : 2.

2. Szkoły marynarskie Monarchii są wymienione w załączniku VII.

3. Orzeczenie co do żądanego przyznania dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej w marynarce wojennej należy wydać według postanowień § 90 : 8.

4. Co do kompetentów, obowiązanych do poboru, którzy nie mogli dostarczyć przy poborze dowodu jednorocznego odbywania żeglugi, należy wciągnąć istnienie zgłoszonego prawa do przedziały 13. listy stawczej w sposób następujący: „Dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej w marynarce wojennej przyznanano warunkowo.“

Stanowcze przyznanie dobrodziejstwa, względnie przydziału do marynarki wojennej następuje w razie asenterowania dopiero po dostarczeniu dowodu co do ukończenia jednorocznej żeglugi, a to na podstawie prawa, wciągniętego do listy stawczej, według postanowień § 90 : 10, ustęp drugi, i tylko wtedy, jeżeli dostarczono dowód powyższego najpóźniej do dnia 1. października tego roku, w którym ochotnicy ci kończą 24. rok życia (punkt 8.).

5. Co do przeciów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

6. Zawodowych marynarzy, asenterowanych czyto dobrowolnie czy w drodze poboru z dobrodziejstwem jednoroczej służby czynnej, należy w razie zdatności fizycznej przydzielać wyłącznie do marynarki wojennej (§ 27 : 3 u. w.).

Marynarze zawodowi, których przy kompetowaniu o dobrowolne wstąpienie do marynarki wojennej uznano za niezdarnych fizycznie do służby w niej, nie mogą być asenterowani dobrowolnie także do wojska wspólnego lub obrony krajowej.

Tych, którzy przy poborze nie posiadali uzdatnienia fizycznego do służby w marynarce wojennej lecz zostali uznani za zdarnych do służby w wojsku wspólnemu (obronie krajowej), należy zzewzać do wyboru oddziału broni wojska wspólnego i obrony krajowej.

7. Do jednorocznego czasu żeglugi, który ma być wykazany przez kadetów, należy wliczyć żeglugę aż do trzech miesięcy, odbywaną w czasie od dnia przyjęcia do szkoły marynarskiej aż do jej ukończenia.

8. Marynarzom zawodowym, którzy w dniu 1. października roku asenterunku nie mogą dostarczyć wymaganego ustawowo dowodu jednoroczej żeglugi, należy w celu uzyskania dowodu tego odracać rozpoczęcie służby czynnej w obrębie granic ustawowych (punkt 1.) z roku na rok. Zezwolenia udziela Ministerstwo obrony krajowej.

Jeżeli ochotnik jednoroczny nie dostarczył dowodu jednoroczej żeglugi do dnia 1. października tego roku, w którym kończy 24. rok życia, wówczas powinny władze, wymienione w § 90 : 10, przyznać mu dobrodziejstwo jednoroczej służby czynnej przed frontem; ochotnika takiego należy przenieść następnie do wojska wspólnego i zobowiązać do natychmiastowego odbycia jednoroczej służby czynnej; ochotników jednorocznych, posiadających prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim obszarze obrony krajowej, należy przenieść w wypadkach takich na prośbę albo do wojska wspólnego albo do obrony krajowej.

9. Jednorocznych ochotników marynarki wojennej powołuje się do odbycia służby czynnej na żądanie korpusu majków według postanowień, obowiązujących dla reszty szeregowców, i to na dzień 1. października tego roku, w którym powinni rozpocząć służbę tę.

Ochotnikom jednorocznym wolno zgłosić się do rozpoczęcia służby według postanowień § 93. w komendzie okręgu uzupełnienia miejsca pobytu, która zarządza ich prezentowanie i odesłanie do korpusu majków.

10. Jednoroczną służbę czynną przy marynarce wojennej ma się odbywać na koszt państwa (§ 27 : 2 u. w.).

11. Po ukończeniu służby czynnej przenosi się ochotników jednoroczych do rezerwy.

Ci jednoroczni ochotnicy, którzy w ciągu roku służby czynnej dostarczą dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia kadeta marynarki w rezerwie i wykazują odpowiednią konduitetę, będą mianowani, jeżeli czynią zadość innym przepisanyem warunkom, kadetami marynarki w rezerwie; ci, którzy nie dostarczyli powyższego dowodu uzdolnienia albo nie odpowiadają innym przepisanyem warunkom, przechodzą do rezerwy w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdatności.

Dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia kadeta marynarki w rezerwie można dostarczyć w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, po przeniesieniu do rezerwy w ciągu całego czasu służby (§ 27 : 4 u. w.).

Dowód ten ma być dostarczony przy sposobności ćwiczenia wojskowego (służbowego), odbywanego w myśl § 48 : 2 c u. w. (§ . . .).

12. Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia §§ 82., 83., 89., 90., 91. i 101.

§ 99.

Dobrowolna dwuletnia służba czynna w marynarce wojennej.

1. Obowiązani do służby wojskowej, którym przyznano dobrodziejstwo jednoroczej służby czynnej w służbie przed frontem wojska wspólnego lub obrony krajowej i którzy:

a) są ukończonymi uczniami jednej z akademii technicznych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa albo w krajach świętej Korony węgierskiej i dostarczą dowodu, iż złożyli z postępem oba egzamina państwowego w szkole budowy maszyn, względnie egzamina ścisłe z działu budowy maszyn (elektrotechnicznego),

b) są ukończonymi uczniami oddziału mechanico-technicznego lub elektrotechnicznego jednej z wyższych szkół przemysłowych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa albo w krajach świętej Korony węgierskiej albo jednej z wyższych szkół zawodowych dla techniki maszynowej lub elektrotechniki w Technologicznem Muzeum przemysłowem w Wiedniu albo zakładu naukowym, służącego temu samemu celowi i zapewniającego równorzędne wykształcenie zawodowe, i posiadają świadectwo dojrzałości,

c) są ukonczonymi uczniami kursu budowy okrętów, istniejącego przy Państwowej Szkole przemysłowej w Tryeście, albo zakładu naukowego, służącego temu samemu celowi i zapewniającego równorzędne wykształcenie zawodowe, i posiadają świadectwo uzdolnienia do budowy okrętów morskich, mogą w razie fizycznej zdolności odbyć obowiązek służbowy w marynarce wojennej, są jednak wówczas obowiązani do dwuletniej służby czynnej i dziesięcioletniej służby w rezerwie.

2. W czasie tej dwuletniej służby czynnej, którą ma się odbywać na koszt państwa, są im zastrzeżone wszystkie dobrodziajstwa, przyznane zresztą ochotnikom jednorocznym (§ 28 : 2 u. w.).

3. Prośbę o odbycie dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej można wnieść w każdym czasie przed rozpoczęciem służby przed frontem w wojsku wspólnem lub obronie krajowej (§ 28 : 3, ustęp pierwszy u. w.).

4. Podania ochotników jednorocznych w służbie przed frontem o dopuszczenie do odbycia dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej ma komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) przedłożyć, i to co do wcielonych za pośrednictwem oddziału etatowego, Ministerstwu obrony krajowej, które wydaje orzeczenie w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

Do podań należy dodać świadectwo lekarza wojskowego (lekarza marynarki) co do siły wzroku i zdolności odróżniania barw.

5. Wymienionym w § 28 : 1 a u. w. uczniom akademii technicznych, którzy prosili o przydzielenie do marynarki wojennej, a do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia, nie złożyli jeszcze drugiego egzaminu państwowego, może Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny zezwolić celem złożenia tegoż na odroczenie służby czynnej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia (§ 28 : 3, ustęp drugi u. w.).

6. Słuchacze akademii technicznych, którym zezwolono na przydzielenie do marynarki wojennej i odroczenie służby czynnej w celu złożenia drugiego egzaminu państwowego, mają, o ile nie złożyli go do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 26. rok życia, służyć czynnie jako ochotnicy jednoroczni w służbie przed frontem wojska wspólnego (obrony krajowej).

W wypadkach, zasługujących na szczegółowe uwzględnienie, może Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny przyznać im*) wyjątkowo na prośbę odbycie dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej także po terminie powyższym bez złożenia drugiego egzaminu państwowego.

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

7. Powołanie do odbycia służby czynnej następuje według § 98 : 9.

8. Ochotników dwuletnich marynarki wojennej, których uznano w drodze rozpoznawczej za niezdolnych do służby w niej, należy przenieść jako ochotników jednorocznych do wojska wspólnego, o ile posiadają zdolność do służby w wojsku wspólnem (§ 9 : 3).

Analogiczne uchwały komisyj superarbitryjnej, potwierdzone ostatecznie przez admiralat portowy, pociągają za sobą to samo zarządzenie.

Po odbyciu dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej przeniesie się tych, którzy dostarczyli dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia elewa budowy maszyn (elektro-elewa), wykazując odpowiednią konduite i czynią zadość innym przepisany warunkom, do rezerwy jako elewów budowy maszyn (elektro-elewów); ci, którzy nie dostarczyli tego dowodu albo nie odpowiadają innym przepisany warunkom, przechodzą do rezerwy jako podoficerowie maszynowi (elektro-podoficerowie) albo w stopniu, odpowiadającym ich wojskowej wiedzy i zdolności (§ 28 : 4, ustęp pierwszy u. w.).

10. Dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia elewa budowy maszyn (elektro-elewa), względnie podoficera maszynowego (elektro-podoficera) można dostarczyć w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, po przeniesieniu do rezerwy w ciągu całego czasu służby (§ 28 : 4, ustęp drugi u. w.).

Dodatkowe dostarczenie dowodu tego wymaga jednak odbycia dobrowolnego ćwiczenia służbowego o czasie trwania, odpowiadającym nieodzownej potrzebie.

11. Postanowienia §§ 83, 89, 90, 91 i 101 obowiązują analogicznie także dla tych ochotników.

§ 100.

Utrata dobrodziajstwa jednorocznej służby czynnej w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej, względnie dwuletniej ochotniczej służby czynnej w marynarce wojennej wskutek skazania sądowego.

1. Dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej w wspólnej sile zbrojnej lub obronie krajowej, względnie dwuletniej służby czynnej w marynarce wojennej traci ten, kto przed lub po rozpoczęciu służby czynnej został skazany prawomocnie przez sąd cywilny lub wojskowy za zbrodnię albo za występki lub przekroczenia, popełnione z chęci zysku, albo za występek, obrażający obyczajność publiczną (§ 21 : 13 u. w.).

2. Utrata dobrodziajstwa zachodzi jednak tylko wtedy, gdy orzeczenie sądu karnego uzyskało prawomocność przed chwilą przeniesienia do rezerwy.

Oddział etatowy ma przedłożyć w wypadkach tych odpis orzeczenia sądu karnego i karty księgi głównej co do przynależnych do wojska wspólnego lub marynarki wojennej Ministerstwu wojny, a co do przynależnych do obrony krajowej Ministerstwu obrony krajowej.

3. Zgaśnięcie dobrodziejstwa orzeka na podstawie wyroku karno-sądownego Minister obrony krajowej, i to co do przynależnych do wspólnej siły zbrojnej w porozumieniu z Ministrem wojny (§ 21 : 14 u. w.).

4. Ci, którym odniówiono dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej, względnie dwuletniej ochroniczej służby czynnej w marynarce wojennej, są obowiązani do odbycia dwuletniej służby czynnej.

Wskutek tego należy

- a) tych, którzy należeli do oddziału broni z obowiązkiem dwuletniej służby czynnej, przenieść tam napowrót;
- b) tych, którzy należeli do oddziału broni z obowiązkiem trzechletniej służby czynnej, przenieść do oddziału broni z obowiązkiem dwuletniej służby czynnej;
- c) tych, których przydzielono wprost do marynarki wojennej, przenieść do oddziału broni (zakładu) wojska wspólnego z obowiązkiem dwuletniej służby czynnej;
- d) posiadających prawo przynależności w południowo-dalmatyńskim obszarze obrony krajowej należy w wypadku punktu c) przenieść do właściwego pułku piechoty obrony krajowej.

W wszystkich wypadkach należy wliczyć odbyty już czas służby czynnej (§ 21 : 13 u. w.).

§ 101.

Postępowanie z ochotnikami jednorocznymi i ochotnikami dwuletnimi marynarki wojennej w razie mobilizacji lub uzupełnienia do stopy wojennej.

1. W razie mobilizacji lub uzupełnienia do stopy wojennej należy powołać ochotników jednorocznych, stale urlopowanych i znajdujących się na etacie odnośnych oddziałów wojskowych (zakładów), nawet wtedy, gdy zezwolono im na odroczenie służby czynnej, równocześnie z resztą szeregowców, przeznaczonych do uzupełnienia dotyczących oddziałów (zakładów), w celu pełnienia służby czynnej.

2. Ochotnicy jednoroczni, pozostający w służbie czynnej i przydzieleni do obcego oddziału broni (zakładu), mają zgłosić się do swego oddziału etatowego.

Co do użycia ochotników jednorocznych, którzy według § 93., względnie 97. otrzymują wykształcenie w pomocniczej służbie fortyfikacyjnej, w służbie prowiantowej lub wojskowej służbie budowniczo-rachunkowej albo na urzędnika technicznego artylerii technicznej, wyda Ministerstwo wojny potrzebne zarządzenia.

3. Ochotnicy jednoroczni na koszt własny, którzy odbywają służbę czynną, wstępnią z pierwszym dniem mobilizacji, względnie w razie zarządzenia uzupełnienia do stopy wojennej z dniem, umyślnie w tym celu wyznaczonym, a ochotnicy jednoroczni, zgłaszający się do szeregów z stosunku nieczynnego, z dniem prezentowania w pobór należytości skarbowych.

4. W razie mobilizacji lub uzupełnienia do stopy wojennej powoła się jednorocznych ochotników-medyków do odbywania służby przed frontem w ich przydiale. Ci, których wskutek uzyskanego w międzyczasie uzdatnienia, można zatrudnić w pomocniczej służbie sanitarnej, powinni być w miarę potrzeby użyci w tym celu.

Jednoroczni ochotnicy-lekarze wspólnej siły zbrojnej będą użyci według wskazówek, wydanych przez Ministerstwo wojny, a jednoroczni ochotnicy-lekarze obrony krajowej według wskazówek Ministerstwa obrony krajowej.

Jednorocznych ochotników-weterynarzy i farmaceutów, którzy nie uzyskali jeszcze dyplomu, powoła się do służby przed frontem w ich przydiale.

Ci, których wskutek uzyskanego w międzyczasie uzdatnienia można zatrudnić w służbie weterynaryjnej, względnie farmaceutycznej, powinni być w miarę potrzeby użyci w tym celu.

5. Przeniesienie ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej, którzy dopełnili obowiązku służby czynnej, w stosunku nieczynny nastąpi dopiero przy demobilizacji, względnie przyjęciu stanu pokojowego. Dla ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej, którzy w czasie tym nie dopełnili jeszcze obowiązku służby czynnej, odzyskują ulgi, przyznane podczas pokoju, napowrót swoją ważność.

Czas służby czynnej, odbytej z powodu mobilizacji lub uzupełnienia do stopy wojennej, wlicza się do jednoroczej służby czynnej.

6. Jeżeli ochotnicy jednoroczni lub ochotnicy dwuletni marynarki wojennej doznają wskutek wojny albo uzupełnienia odnośnego oddziału (zakładu) do stopy wojennej przeszkołd w dostarczeniu dowodu uzdolnienia do uzyskania stopnia oficera w rezerwie (stopnia lekarza wojskowego w rezerwie, odpowiedniego stopnia urzędnika wojskowego w rezerwie, stopnia kadeta marynarki w rezerwie), względnie

do uzyskania stopnia elewów budowy maszyn (elektro-elewów) lub podoficera maszynowego (elektro-podoficera), wówczas mogą dostarczyć dowodu tego po przywróceniu stosunków normalnych.

§ 102.

Osobne postanowienia co do studiów akademickich ochronników jednorocznych tudzież ochronników dwuletnich marynarki wojennej.

1. C. k. Minister wyznał i oświaty przyznał uczniom szkół wyższych, którzy odbywają służbęczną jako ochronicy jednoroczni lub ochronicy dwuletni marynarki wojennej, ulgi, widoczne z załączników . . . *), i wydał pod względem dowodów, które uczniowie szkół wyższych mają ze względu na § 21. u. w. przedstawiąć co do swego stosunku wojskowego, rozporządzenie, umieszczone jako załącznik . . **).

Również c. k. Minister robót publicznych przyznał uczniom c. k. akademii górniczych w Leoben i Przybramie, odbywającym służbęczną w charakterze ochronników jednorocznych, ulgi, widoczne z załącznika . . **).

2. Polityczne władze powiatowe, tudzież oddziały wojskowe i zakłady mają współdziałać przy wykonaniu wspomnianych przepisów w sposób następujący:

a) Uczniom, starającym się o immatrykułowanie w szkole wyższej lub już immatrykułowanym, którzy nie należą do związku wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, ma właściwa polityczna władza powiatowa wydać na prośbę poświadczenie odnośnie i podać w niem także, czy dopełnili obowiązku stawienia się do poboru za rok bieżący.

Poświadczenie to zatrzymuje ważność dla późniejszych przedłożeń, jeżeli niezmienione dalsze istnienie stosunku odnośnego będzie na niem ponownie potwierdzone.

b) Ochronikom jednorocznym lub ochronikom dwuletnim marynarki wojennej, którzy nie są jeszcze wcieleni, a starają się o immatrykułowanie w szkole wyższej lub są już immatrykułowani, powinna właściwa komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) poświadczenie na żądanie, kiedy mają rozpocząć służbęczną, ewentualnie do jakiego terminu zezwolono im na odroczenie służby tej.

Poświadczenie to ma wydać takim już wcielonym ochronikom jednorocznym tudzież

ochotnikom dwuletnim marynarki wojennej, którzy nie rozpoczęli jeszcze службы czynnej, oddział etatowy, jeżeli ochronicy ci z jakiegokolwiek powodu nie mają w rękach paszportu wojskowego (paszportu obrony krajowej). Każda zmianę co do chwili rozpoczęcia службы czynnej należy uwidoczyć w paszporcie wojskowym (paszporcie obrony krajowej) między dodatkami do zapisków osobistych.

- c) Ochronikom jednorocznym, względnie ochronikom dwuletnim marynarki wojennej, którzy odbywają służbęczną, a są immatrykułowani w jednej z szkół wyższych lub w Akademii sztuk pięknych w Wiedniu, oraz uczniom, pobierającym stypendya, którzy odbywają służbęczną dopiero po ukończeniu studyów, ma komenda oddziału broni (części wojska, zakładu) poświadczenie na prośbę chwilę rozpoczęcia службы czynnej i wystąpienia z niej.
- d) Uczniom, immatrykułowanym w szkole wyższej, którzy odbyli już służbęczną, ma oddział etatowy wydać na żądanie poświadczenie odnośnie, z którego ma być widoczną także chwilę rozpoczęcia службы czynnej i wystąpienia z niej.
- e) Tym uczniom szkół wyższych, którzy nie są objęci poprzedzającymi ustępami a) do d), a pozostały faktycznie w stosunku służby wojskowej, ma komenda oddziału broni (części wojska, zakładu) wydać na prośbę poświadczenie, iż w ciągu czasu, na który żądano poświadczenia dla wykazania się przed władzą szkolną, nie pozostawali w służbie wojskowej albo, jeżeli wypadek taki miał miejsce, poświadczenie co do rodzaju odnośnej służby i czasu jej trwania.
- f) Pokwitowania na zapadłe raty stypendyjne ochroników jednorocznych, odbywających jednoroczną służbęczną, względnie ochroników dwuletnich, odbywających służbęczną przy marynarce wojennej i pobierających stypendium (§ . . załącznika . . *) i § . . załącznika *), mają być widymowane przez komendy oddziałów broni (części wojska, zakładów) przy wyciśnięciu pieczęci służbowej.

Zarówno w rektoratach szkół wyższych i władzach politycznych krajowych (załącznik . . *), jak i w oddziałach broni (częściach wojska, zakładach) należy prowadzić zapisek co do stypendystów takich.

*) Będą wydane później.

**) Będzie wydany później.

*) Będzie wydany później.

Jeżeli stypendysta ujawnia bez przerwy naganne zachowanie się, należy zawiadomić o tem władzę akademicką bez stawiania jakiegokolwiek wniosku.

- g) Jeżeli stypendysta utraci dobrodziejstwo jednorocznego, względnie dwuletniej ochotniczej służby czynnej, powinien oddział bronii (część wojska, zakład) zawiadomić o tem dotyczącą władzę akademicką i powołać się na zawiadomienie to w klauzuli widymowania na przedłożonym ewentualnie kwicie stypendijnym bez jakiegokolwiek dalszej uwagi.
- h) Ochotnikom jednorocznym, tudzież ochotnikom dwuletnim marynarki wojennej, którzy w ciągu służby czynnej zamierzają złożyć egzamin państwoowy (egzamin ścisły), należy udzielić urlopu, potrzebnego niezbędnie w tym celu (nie później ośmiu dni).

§ 103.

Sprawozdania co do ochotników jednorocznych tudzież ochotników dwuletnich marynarki wojennej.

A. Sprawozdania oddziałów bronii wojska wspólnego i obrony krajowej.

1. Wszystkie oddziały bronii wojska wspólnego i obrony krajowej, tudzież komenda oddziałów sanitarnych mają przedkładać przelóżonej komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajowej) co do ochotników jednorocznych, znajdujących się na ich etacie, następujące sprawozdania:

- a) wykaz według wzoru 27. co do ochotników jednorocznych, którym przyznano dobrodziejstwo to w czasie od dnia 1. października roku poprzedniego do dnia 30. września roku bieżącego, a to do dnia 31. października; wykaz ten ma być przedkładany komendzie terytorialnej wojskowej (komendzie terytorialnej obrony krajowej), przelóżonej w sprawach uzupełnienia;
- b) wykaz według wzoru 28. co do ochotników jednorocznych w służbie przed frontem, którzy z dniem 1. października wstąpili do służby czynnej, a to do dnia 15. października;
- c) wykaz według wzoru 29. co do wyniku ubiegłego okresu służby czynnej ochotników jednorocznych w służbie przed frontem do dnia 5. października.

Ponadto mają pułki piechoty, pułki tyrolskich strzelców cesarskich (pułki strzelców krajowych) i bataliony strzelców polowych przesyłać do dnia 15. lipca wykaz według wzoru 28. co do jednorocznych ochotników-medyków, którzy z dniem 1. lipca (16. czerwca) wstąpili do trzechmiesięcznej służby przed frontem.

Sprawozdania te mają obejmować także ochotników jednorocznych oddziałów samodzielnie de-taszowanych.

2. Komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajowej) sporządzają wykazy zbiorowe według wzorów 27., 30. i 31. i przedkładają je Ministerstwu wojny, względnie Ministerstwu obrony krajowej, a to sprawozdanie według wzoru 27. do dnia 30. listopada, sprawozdanie według wzoru 30. do dnia 31. października, sprawozdanie co do jednorocznych ochotników-medyków i lekarzy do dnia 31. lipca, a sprawozdanie według wzoru 31. do dnia 20. października odnośnego roku.

Do wykazów zbiorowych według wzoru 30. i 31. należy dodać jeden egzemplarz dotyczących sprawozdań szczególnych.

B. Sprawozdania komendy korpusu majtków i szpitala marynarki w Poli.

3. Komenda korpusu majtków przedkłada wykaz według wzoru 32. co do ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich, pozostających na jej etacie, którym przyznano dobrodziejstwo to w czasie od dnia 1. października roku poprzedniego do dnia 30. września roku bieżącego, corocznie do dnia 31. października za pośrednictwem admirałatu portowego Ministerstwu wojny.

4. Komenda korpusu majtków i szpital marynarki w Poli sporządzają dalej:

- a) wykaz według wzoru 33. co do ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich, którzy wstąpili do służby czynnej w dniu 1. października (co do jednorocznych ochotników-medyków i lekarzy kwietnia, lipca), oraz
  - b) wykaz według wzoru 34. co do wyniku ubiegłego okresu służby czynnej ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich
- i przedkładają wykaz według a) do dnia 31. października, względnie 30. kwietnia i 31. lipca, a wykaz według b) do dnia 30. listopada drogą, przepisaną w punkcie 3.

Rozdział VIII.

Ulga dla kandydatów stanu duchownego i dla duchownych.

A. Kandydaci stanu duchownego.

§ 104.

Prawo do ulgi.

1. Kandydatów stanu duchownego każdego prawnie uznanego kościoła i każdej prawnie uznanej społeczności religijnej, którzy w czasie poboru po-

zostają w tym stosunku i będą asenterowani, należy na ich prośbę przeznaczyć do rezerwy zapasowej. Celem kontynuowania studiów teologicznych są oni uwolnieni w czasie pokoju i wojny od wszelkiej służby czynnej, od pierwszego wykształcenia wojskowego, od peryodycznych ćwiczeń wojskowych (ślubowych) i od zebrań kontrolnych (§ 29 : 1 u. w.).

2. To samo dobrodziejstwo przyznaje się ponadto:

- a) tym, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej poświęcają się studiom teologicznym albo zostali nowicjuszami zakonu duchownego, oraz
- b) tym, którzy po ukończeniu służby czynnej wступają na studia teologiczne albo kontynuują je i chcą poświęcić się stanowi duchownemu (§ 29 : 2 u. w.).

3. Za kandydatów stanu duchownego kościoła katolickiego obrządku rzymskiego, ormiańskiego i greckiego oraz kościoła grecko-wschodniego należy pod względem prawa do dobrodziejstwa tego uważyć:

- a) tych, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej zostali przyjęci do seminarium duchownego albo weszli do zakonu, aprobowanego przez kościół, i to w obu wypadkach, jeżeli studują teologię i przedłożą w tym względzie pisemne potwierdzenie przełożonego seminarium, względnie klasztoru;
- b) tych, którzy zostali teologami przed rozpoczęciem służby czynnej, jeżeli wykażą, iż poświęcają się studiom teologicznym w publicznym zakładzie naukowym z postępem jako uezdnie zwyczajni i przedłożą pisemne przyrzeczenie przełożonego dyczezy, iż przyjmie ich po ukończeniu studiów w skład duchowieństwa dyczelanego;
- c) tych, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej zostali nowicjuszami zakonu duchownego i przedłożą pisemne poświadczenie przełożonego klasztoru, iż są przyjęci do zakonu i będą poświęcać się studiom teologicznym po ukończeniu nowicjatu;
- d) kandydatów stanu duchownego obrządku grecko-katolickiego i kościoła grecko-wschodniego, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej ukończyli już studia teologiczne, ale nie otrzymali jeszcze święceń, jeżeli przedłożą świadectwo przełożonego dyczezy, iż są jeszcze klerykami dyczelanymi.

4. Za kandydatów stanu duchownego kościoła ewangelickiego wyznania augsburskiego lub hel-

weckiego, tudzież wyznania religijnego unitarskiego należy pod względem prawa do dobrodziejstwa tego uważyć:

a) tych, którzy przed rozpoczęciem służby czynnej wykażą się świadectwem publicznego zakładu naukowego, potwierdzonem przez właściwego superintendenta, iż poświęcają się z postępem studiom teologicznym;

b) tych, którzy przedłożą świadectwo właściwego superintendenta, iż ukończyli z postępem studia teologiczne, należą jeszcze do kandydatów stanu duchownego i dopełniają wszystkich przepisanych warunków, aby móc uzyskać posadę w duszpasterstwie.

5. Za kandydatów rabinackich należy uważyć:

a) uczniów zwyczajnych Zakładu naukowego izraelsko-teologicznego w Wiedniu, którzy chcą poświęcić się stanowi rabinackiemu i uczęszczają w tym celu na przedmioty obowiązkowe, przepisane dla kandydatów rabinatu według statutu organizacyjnego powyższego zakładu naukowego, względnie dotyczącego regulaminu nauk, jeżeli wykażą na podstawie świadectwa, wystawionego przez grono nauczycielskie, a kontrasygnowanego przez kuratory, iż poświęcają się z postępem studiom rabinackim, a — po ukończeniu trzeciego roku nauki — jeżeli dostarczą dowodu, iż złożyli z dobrym postępem egzamin (tentamen), przepisany dla dopuszczenia do egzaminu rabinackiego;

b) tych, którzy po ukończeniu studiów rabinackich przedłożąświadczenie rabina co do uzdolnienia do uzyskania posady rabinackiej, tudzieżświadczenie politycznej władzy powiatowej miejsca pobytu, iż należą jeszcze do kandydatów rabinatu.

6. W wypadkach, w których studium teologii (rabinatu) wykazane zostaje świadectwami zakładów naukowych, położonych poza obrębem Monarchii, ma polityczna władza powiatowa przedłożyć prośbę odnośną Ministerstwu obrony krajowej, które rozstrzyga w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty.

Świadectwa takie muszą być potwierdzone przez odnośną c. i k. władzę reprezentacyjną.

7. Obowiązani do służby wojskowej, którzy po odbyciu służby czynnej rozpoczynają lub kontynuują studia teologiczne i chcą poświęcić się stanowi duchownemu (punkt 2 b.), mają dostarczyć dowodów według przepisów poprzedzających.

§ 105.

Dochodzenie i przyznanie ulgi.

1. Prawo do ulgi powinien popisowy zgłosić w miesiącach styczniu lub lutym u właściwej politycznej władzy powiatowej albo przy poborze głównym przed właściwą komisją paborową i w danym razie wykazać je.

W razie wniesienia prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem (§ 31.) można równocześnie zgłosić i ewentualnie wykazać także prawo do ulgi w charakterze kandydata stanu duchownego.

Polityczna władza powiatowa ma wciągnąć zgłoszone prawo do listy stawczej.

2. O przyznaniu dobrodziejstwa rozstrzyga w pierwszej instancji z reguły komisja paborowa. Rozstrzygnienie zapada komisjonalnie, przyczem przewodniczący i obaj zastępcy wojskowi są w równej mierze uprawnieni do głosowania. Wniosek ma być postawiony przez przewodniczącego. W braku jednomyślności rozstrzyga większość głosów; niezagadzającemu się przysługuje jednak prawo sprzeciwu (punkt 10.).

Jeżeli nie zgłoszono sprzeciwu, wówczas urasta w moc uchwały także rozstrzygnienie, wydane większością głosów; uchwałę taką powinien przewodniczący ogłosić stronie zaraz ustnie, a w przeciwnym razie zapowiedzieć ustnie późniejsze wydanie orzeczenia.

Orzeczenie zapada jednak tylko wtedy, jeżeli popisowy został asenterowany. W przeciwnym wypadku należy uważać podanie za bezprzedmiotowe i zwrócić stronę.

Natomiast ma komisja paborowa wydać jeszcze przed asenterowaniem orzeczenie co do tych popisowych, których postanowiono przy poborze głównym oddać do szpitala albo przeznaczyć do rozpoznania.

Orzeczenie odnośnie jest jednak bezskuteczne, jeżeli dotyczący kompetent nie będzie asenterowany.

3. Wyjątek od postanowienia, zamieszczonego w ustępie pierwszym, punkt 2., ma miejsce:

- a) jeżeli popisowy przychodzi do poboru w drodze delegacji przed obcą komisją paborową;
- b) jeżeli prawo do ulgi zgłoszono dopiero po poborze głównym.

W wypadku a) należy wydać orzeczenie tak wcześnie, aby wyciągi z list stawczych, wypełnione zapiskiem co do orzeczenia, mogły nadjeść jeszcze przed ogólnym rozpoczęciem się poboru głównego do tego miejsca poboru, w którym popisowy ma stanąć do poboru w drodze delegacji.

W obu wypadkach rozstrzygają dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji. W tym celu ma polityczną władzę powiatową przesyłać akt, zaopatrzony swym wnioskiem pisemnym, dopóki przydział odnośnej osoby nie jest znany, komendzie okręgu uzupełnienia i komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, a jeżeli przydział jest już znany, tylko dotyczącej wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji celem natychmiastowego wydania opinii i dalszego przedłożenia, względnie zwrotu.

Jeżeli uzyskano zgodę, powinna polityczna władza powiatowa zawiadomić pisemnie o orzeczeniu zarówno kompetenta jak i obie wojskowe władze uzupełnienia pierwszej instancji; w przeciwnym razie należy postąpić według punktu 10.

4. W razie przyznania dobrodziejstwa należy wydać stronie nadto poświadczenie według wzoru 35.

Aż do rozstrzygnięcia w razie ewentualnego sprzeciwu lub różnicy zdań nie należy powoływać kompetenta do służby czynnej.

W każdym wypadku należy wciągnąć orzeczenie wraz z krótkim uzasadnieniem do listy stawczej, a przyznanie prawa także do protokołu asenterunkowego.

5. Niewielonym rekrutom i rezerwistom zapasowym, tudzież wcielonym żołnierzom, wliczając tu także ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej, należy przyznać ulgę powyższą, jeżeli prawo do niej istniało najpóźniej przed rozpoczęciem służby czynnej i nadal jeszcze istnieje.

Udokumentowane podania mają być wnoszone do właściwej politycznej władzy powiatowej i traktowane według punktu 3.

Jeżeli w pierwszej instancji uznano proszę jednomyślnie za uzasadnioną, powinna odnośna wojskowa władza uzupełnienia zarządzić w danym razie natychmiast przeniesienie obowiązanego do rezerwy zapasowej.

6. W razie różnicy zdań należy przenieść kompetenta na zarządzonie politycznej władzy powiatowej tymczasowo w stosunku nieczynny lub pozostać w nim. W razie nieprzyznania dobrodziejstwa ma on jednak odsłużyć dodatkowo czas, przebyty wskutek tego w stosunku nieczynnym, ewentualnie ponad prawidłowy okres służby czynnej, o tyle, o ile czas służby czynnej został przez to zaniebany.

7. W ten sam sposób, jak w poprzedzających punktach 5. i 6. należy postąpić, jeżeli żołnierze proszą o dobrodziejstwo to po ukociczeniu służby czynnej (§ 104 : 8).

8. Co do kandydatów stanu duchownego, przebywających poza obrębem Monarchii, odsyła się do § 65.

9. Oficerów, urzędników wojskowych, aspirantów na oficerów i urzędników wojskowych, którzy podnoszą prawo do ulgi tej, można przenieść do rezerwy zapasowej tylko wtedy, gdy złożą swój stopień wojskowy.

10. Co do sprzeciwów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

W wypadkach poprzedzających punktów 2., ustęp przedostatni, i 3. należy w razie sprzeciwu i różnicy zdań przedłożyć aktu do rozstrzygnięcia dopiero po rzeczywistem asenterowaniu osoby odnośnej.

W razie odwołania pozostaje uchwała odmowna w mocy aż do rozstrzygnięcia.

§ 106.

Wykazywanie dalszego istnienia ulgi, jej zgaśnięcie i odmówienie.

1. Dalsze istnienie stosunku, uzasadniającego ulgę w charakterze kandydata stanu duchownego, należy wykazać właściwej politycznej władzy powiatowej przez czas trwania ogólnego obowiązku służbowego w każdym roku, następującym po przyznaniu prawa, w miesiącu czerwcu, w sposób, przepisany dla udokumentowania odnośnego prawa.

Dowód ten ma jednak znaczenie materyalne tylko o tyle, o ile wykazane stosunki istnieją rzeczywiście dalej. Jeżeli władze uzupełnienia dowiedzą się jeszcze przed najbliższym terminem składania dowodów o ustaniu warunków ulgi, wówczas powinny wydać niezwłocznie dalsze zarządzenia w celu jej odmówienia.

2. Ulga gaśnie:

a) jeżeli porzucono zawód duchowny przed otrzymaniem święceń wyższych, względnie przed uzyskaniem uzdolnienia na posadę w urzędzie duchownym;

b) jeżeli kandydaci stanu duchownego nie uzyskają urzędu duchownego w ciągu czterech lat po ukończeniu studiów teologicznych (§ 29 : 5 u. w.) albo nie mogą wykazać aż do czasu tego świadectwem organu, właściwego według organizacji odnośnej społeczności religijnej, iż należą jeszcze do związku jej jako kandydaci stanu duchownego, względnie korporacy duchownej.

Świadectwa te wystawia:

w kościele katolickim i grecko-wschodnim biskup dyecezyi, a względnie przełożony klasztoru;

w kościele protestanckim wyznania augsburyskiego i helweckiego superintendent;

w izraelskiej społeczności religijnej polityczna władza powiatowa;

c) jeżeli bez dostatecznego usprawiedliwienia nie przedłożono do końca czerwca rocznego dowodu na dalsze istnienie prawa do ulgi, mimo otrzymanego z końcem miesiąca maja wezwania władz powiatowej (§ 29 : 5 u. w.).

3. Przy uznawaniu dalszego istnienia jak również odmawianiu ulgi mają odnośne władze uzupełnienia pierwszej instancji postępować analogicznie do postanowień § 105 : 3.

Co do odwołań obowiązują postanowienia § 105 : 10. Aż do rozstrzygnięcia pozostaje jednak ulga w mocy.

Jeżeli dalsze istnienie prawa zostaje wykazane świadectwami zakładów naukowych, położonych poza obrębem Monarchii, ma polityczna władza powiatowa przedłożyć akt Ministerstwu obrony krajowej, które wydaje orzeczenie w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty.

W wypadkach, w których uchwała odmawiająca ulgi nie mogła być doręczona stronie z powodu nieznanego miejsca pobytu, należy przybić orzeczenie na tablicy urzędowej zarówno gminy przynależności jak i właściwej politycznej władzy powiatowej na przeciąg czterech tygodni; po upływie terminu tego należy uważać uchwałę odmawiającą za prawomocną i wdrożyć dalsze postępowanie w myśl punktu 5. i 6.

4. W razie mylnego przyznania ulgi orzeka o odmówieniu jej polityczna władza krajowa, a jeżeli ulga przyznana została przez władzę tę, Ministerstwo obrony krajowej.

Przeciw orzeczeniu politycznej władzy krajowej służy odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej.

5. Gdy odmówienie ulgi stanie się prawomocne, należy:

a) tych, którzy nie mają być pozostaeni w rezerwie zapasowej z tytułu innej ulgi, wydzielić z niej i zobowiązać do natychmiastowego odbycia ustawowej służby czynnej w wojsku wspólnym lub obronie krajowej;

b) tych, którzy mają być pozostaeni w rezerwie zapasowej z tytułu innej ulgi, poddać pierwszemu wykształceniu wojskowemu w wojsku wspólnym lub obronie krajowej.

Czas służby czynnej lub pierwsze wykształcenie wojskowe, odbyte w danym razie już poprzednio, ma być wliczone do przypadającego jeszcze do

odbycia obowiązku służby czynnej lub pierwszego wykształcenia wojskowego.

Po wystąpieniu z służby czynnej należy traktować odnośne osoby pod względem dalszego dopełniania obowiązku służbowego według ich roku asenserunkowego (§ 29 : 5 u. w.).

6. Jeżeli po prawomocnym odmówieniu ulgi w charakterze kandydata stanu duchownego zgłoszono prawo do dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej i wykazano równocześnie, że prawo to istniało już w dniu 1. października tego roku, na który kompetent został asenterowany, wówczas powinny dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji przypisać ulgę powyższą według postanowień § 90 : 10. (§ 29 : 5 u. w.).

Co do ewentualnych odwołań obowiązują postanowienia § 81 : 5.

B. Duchowni.

§ 107.

Prawo do ulgi: jej przyznanie i dowód dalszego istnienia.

1. Po uzyskaniu święceń kapłańskich, względnie po otrzymaniu posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim przenosi się kandydatów stanu duchownego wymienionych w § 104 : 1 i 2, z etatu rezerwy zapasowej do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej (§ 29 : 3 u. w.).

2. Wszystkich wyświęconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim prawnie uznanego kościoła lub społeczności religijnej należy w czasie ich obowiązku służbowego utrzymywać w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej; w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) oraz w czasie wojny można użyć ich w obrębie odnośnego obowiązku służbowego do służby duszpasterskiej dla całej siły zbrojnej (§ 29 : 4 u. w. i § 17. p. w. I.).

3. Za wyświęconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim należy uważać:

- a) kandydatów stanu duchownego kościoła katolickiego i grecko-wschodniego po otrzymaniu święceń kapłańskich, jeżeli przedłożą w tym względzie potwierdzenie przełożonego dyecezyi lub klasztoru;
- b) kandydatów stanu duchownego kościoła ewangelickiego wyznania augsburskiego lub helweckiego, tudzież wyznania religijnego unitarskiego, jeżeli przedłożą potwierdzenie superintendenta, iż mają posadę w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim;
- c) kandydatów rabinatu, jeżeli przedłożą dekret otrzymania posady rabina, potwierdzony przez polityczną władzę powiatową.

4. Popisowi, którzy wykazują przy poborze jeden z wymienionych stosunków i są zdolni, będą asenterowani i przyjęci wprost do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej, przyczem zastępca obrony krajowej ma wydać im poświadczenie według wzoru 36.

Przyznanie ulgi następuje według postanowień § 105. bez względu na sposób asenterowania i chwilę, w której zaistniały stosunki, uzasadniające prawo odnośne.

Co do sprzeciwów i odwołań obowiązują postanowienia § 105 : 10.

5. Kandydaci stanu duchownego, należący do etatu rezerwy zapasowej, którzy wchodzą w jeden z stosunków, wymienionych w punkcie 1., mają przesłać dowody odnośne za pośrednictwem właściwej politycznej władzy powiatowej właściwej wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji.

Równocześnie z przedłożeniem dowodów tych powinni oni donieść także, czy chcą uzyskać nominację na duszpasterza wojskowego w rezerwie wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej.

Tych, którzy nie kompetują o zamianowanie duszpasterzami wojskowymi w rezerwie, a względnie nie zostali nimi mianowani, należy przenieść zaraz do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej; komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej ma wydać im poświadczenie według wzoru 36.

Mianowanych duszpasterzami wojskowymi należy po ustaniu charakteru tego w ciągu ich obowiązku służbowego przenieść również do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej.

6. Wszyscy obowiązani do służby wojskowej, którzy pozostają w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej, mają aż do ukończenia swego dwunastoletniego łącznego obowiązku służbowego wykazywać corocznie do dnia 15. września przed właściwą polityczną władzą powiatową, celem wydania przez nią w porozumieniu z komendą okręgu uzupełnienia obrony krajowej orzeczenia w myśl postanowień § 106 : 3, iż pozostają jeszcze w jednym z stosunków, określonych w punkcie 1.

Przy uznawaniu dalszego istnienia tudzież przy odmawianiu ulgi ma polityczną władzę powiatową i komendą okręgu uzupełnienia obrony krajowej postępować według postanowień § 106 : 3.

Na czas ważności przedłożonych dowodów obowiązują postanowienia ustępu drugiego § 106 : 1.

7. Ci, którzy po otrzymaniu święceń wyższych, względnie posady w urzędzie duchownym poruszającą zawód duchowny, mają być traktowani według § 106 : 5 i 6 (§ 29 : 5 u. w.).

Rozdział IX.

Ulga dla właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych.

§ 108.

Prawo do ulgi, jej dochodzenie i przyznanie; sprzeciw i odwołania.

1. Właściciele odziedziczonych gospodarstw rolnych, którzy zawodowo zajmują się sami na miejscu prowadzeniem gospodarstwa, mają być w razie, jeżeli dochód gruntowy z gospodarstwa wystarcza według stosunków miejscowościowych do samoistnego utrzymania rodziny, złożonej z pięciu osób, a nie przekracza poczwórnej wysokości takiego dochodu, albo jeżeli gospodarstwo to ma być uważane za gospodarstwo średniej wielkości w myśl ustawy z dnia 1. kwietnia 1889. Dz. u. p. Nr. 52, i odnośnych ustaw krajowych, przeznaczeni w razie asenterowania do rezerwy zapasowej; jeżeli uzyskają warunki te po wejściu, wówczas należy przenieść ich do rezerwy zapasowej.

Charakter posiadłości gruntowej jako odziedziczonej odnosi się tylko do ostatniego właściciela, starającego się o ulgę.

Nie wymaga się zatem, aby posiadłość gruntowa przeszła drogą spadku już na właściciela poprzedniego.

Za odziedziczone w myśl ustępu pierwszego uważa się także gospodarstwo rolne, nabyte przez odstąpienie, jeżeli właściciel poprzedni zmarnił w międzyczasie, a gospodarstwo byłoby i tak według ustawowego porządku dziedziczenia przypadło obecnemu właścicielowi.

Jeżeli popisowy odziedziczył po zmarłym ojcu lub zmarłej matce jedynie połowę gospodarstwa rolnego, a drugą połowę tegoż otrzymał od drugiego z rodziców, pozostałego przy życiu, wówczas należy postawić taki sposób nabycia na równi z nabyciem z tytułu prawa spadkowego.

Jako wspomniani tu rodzice wchodzą w rachubę także dziadkowie.

Jeżeli w drodze dobrowolnego układu między dziedzicami, powołanymi ustawowo do spadku, przyznano gospodarstwo rolne jednemu z nich pod warunkiem spłacenia reszty interesowanych, wówczas należy uważać wynik takiego układu za równorzędny z dziedziczeniem ustawowem.

Jeżeli spadkodawca jeszcze za życia podzielił swoje gospodarstwo rolne na dwa lub więcej gospodarstw gruntowych, albo jeżeli podział ten przeprowadzili dopiero spadkobiercy, czyto wskutek rozporządzenia woli ostatniej spadkodawcy, czy też w drodze dobrowolnego układu spadkobierców, wówczas może każdy z nich żądać ulgi powyższej jedynie wtedy, jeżeli z zastrzeżeniem dopełnienia wszystkich innych warunków zajmuje się sam na miejscu za-

wodowo gospodarstwem na odziedziczonej przez siebie posiadłości rolnej (§ 30 : 1 u. w.).

2. Obowiązani do służby wojskowej, którzy zgłoszają prawo do ulgi tej, mają przedłożyć:

a) jako dowód sposobu nabycia gospodarstwa rolnego, wymienionego w punkcie 1.: wyciągi z ksiąg gruntowych, z katastru podatkowego albo dekret dziedzictwa, a w braku dokumentów tych książkę podatkową i poświadczenie władzy spadkowej lub właściwej władzy sądowej;

b) jako dowód, iż zajmują się sami na miejscu prowadzeniem gospodarstwa, oraz iż dochód gruntowy z gospodarstwa wystarcza według stosunków miejscowościowych do samoistnego utrzymania rodziny, złożonej z pięciu osób, a nie przekracza poczwórnej wysokości takiego dochodu: świadectwo przełożonego gminy i dwóch członków gminy (do których zalicza się także własnowolne wdowy), których synowie są powołani do poboru albo obowiązani do służby (bez względu na to, czy służą czynnie lub nie) i którzy nie zgłoszają prawa do ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

Świadectwo to ma obejmować:

oznaczenie gospodarstwa rolnego z wymienieniem miejscowości i gminy, domu, gruntów, ich rodzaju i powierzchni, zarówno szczegółowo jak i w całości;

wymienienie ciążących na gospodarstwie podatków państwowych wszelkiego rodzaju bez dodatków krajowych, powiatowych i gminnych, zarówno pojedynczo jak i w sumie ogólnej;

oświadczenie, czy dochód gruntowy z gospodarstwa wystarcza do samoistnego utrzymania rodziny, złożonej z pięciu osób, a nie przekracza poczwórnej wysokości takiego dochodu;

dalej okoliczność, czy sam popisowy zajmuje się zawodowo prowadzeniem gospodarstwa, czego warunkiem jest, aby wykonywał na miejscu co najmniej nadzór nad gospodarstwem jako przeważający zarobek życiowy; nie może on zatem przebywać na przykład w wykonywaniu innego zawodu przez większą część roku zdala od gospodarstwa; wreszcie

poświadczenie przełożonego gminy co do zupełnej prawdziwości osnowy świadectwa i autentyczności podpisów obu członków gminy.

Jeżeli niema w gminie dwóch członków tego rodzaju albo jeżeli członkowie ci nie umieją czytać i pisać oraz w razie bezpodstawniej odmowy członków, znaczających się w gminie i umiejących czytać i pisać, albo wreszcie, gdy polityczna wiedza powiatowa znajduje w ogóle podstawę do powąpiewania o prawdziwości przedłożonego świadectwa, powinna ona zarządzić odpowiednie dochodzenia; aktu dochodzeń należy dodać do podań.

Jeżeli posiadłość gruntowa leży w innej gminie, a nie w gminie miejsca siedziby obowiązanego do służby wojskowej, należy przedłożyć świadectwo gminy odnośnej.

Okoliczność, że gospodarstwo gruntowe należy do kategorii dóbr tabularnych, nie wyklucza prawa do ulgi.

3. Jeżeli okaże się przy badaniu stosunków, iż dochód z gospodarstwa rolnego wystarcza na utrzymanie rodziny z pięciu osób nie sam przez sie lecz tylko w połączeniu z innym dochodem, na przykład dochodem z domu, rzemiosła, zarobku dziennego, furmanki itd., wówczas nie należy uważać warunku, podanego w punkcie 1., za dopełniony.

4. Podanie o przeniesienie do rezerwy zapasowej w charakterze właściciela odziedziczonego gospodarstwa rolnego powinien popisać wniesć z reguły w miesiącach stycznia lub lutym u politycznej władzypowiatowej albo przy poborze głównym przed komisją poborową przy zupełnym wykazaniu odnośnego prawa.

W razie wniesienia prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem można zgłosić i wykazać równocześnie także ewentualne prawo do ulgi w charakterze właściciela odziedziczonego gospodarstwa rolnego.

Polityczna władza powiatowa ma wciągnąć zgłoszone prawo do listy stawczej.

5. Orzeczenie o prawie do ulgi, zapadające przy poborze, tudzież o prawie, zgłoszonem przez niewcielonych rekrutów, rezerwistów zapasowych i wcielonych żołnierzy, wliczając tu także ochotników jednorocznych i ochotników dwuletnich marynarki wojennej oraz tych, którzy ukończyli już służbę czynną, następuje w ogólności według postanowień § 105 : 2 do 7.

6. W ogóle powinno się przyznawać ulgę bez względu na czas, w którym zaszły stosunki, uzasadniające prawo odnośne.

7. Jeżeli tytuł do uzyskania ulgi istniał już przed rozpoczęciem służby czynnej, jednak nie został podniesiony aż do chwili rozpoczęcia służby tej bez dostatecznego usprawiedliwienia, wówczas należy wprawdzie przyznać ulgę, lecz przeniesienie do rezerwy zapasowej ma nastąpić dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców, a najpóźniej dnia 30. września (§ 30 : 2 u. w.).

W orzeczeniu należy wyrazić chwilę przeniesienia do rezerwy zapasowej.

Przed faktycznym przeniesieniem do rezerwy zapasowej powinno się wykazać z początkiem września, iż zasadnicze warunki prawa do ulgi istnieją jeszcze, poczem właściwa komenda okręgu

uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej zarządza przeniesienie do rezerwy zapasowej. Natomiast ma odpasć inny dowód dalszego istnienia prawa do ulgi podczas odbywania służby prezencyjnej.

Co do postępowania przy wydawaniu orzeczenia i w przypadku różnicy zdań mają postanowienia § 105 : 3, 5 i 6 znaleźć analogiczne zastosowanie z tą zmianą, iż tymczasowe przeniesienie w stosunek nieczynny jest w razie różnicy zdań niedopuszczalne.

8. Co do sprzeciwów i odwołań obowiązują postanowienia § 105 : 10.

9. Jeżeli przy rozpatrywaniu prośby okaże się, iż pełne prawo do przyznania ulgi w charakterze właściciela odziedziczonego gospodarstwa rolnego wprawdzie nie istnieje, że jednak stosunki, zasługujące na szczególne uwzględnienie, przemawiają za przyznaniem ulgi według § 32. u. w., wówczas należy z urzędu postąpić z prośbą w myśl § 117. przepisu niniejszego.

10. Co do przyznania ulgi powyższej oficerom, duchownym wojskowym, urzędnikom wojskowym, aspirantom na oficerów i urzędników wojskowych obowiązują postanowienia § 105 : 9.

Zawodowi oficerzy, duchowni wojskowi, urzędnicy wojskowi, tudzież aspiranci na oficerów i urzędników wojskowych, którzy wykazują prawo do ulgi i chcą zatrzymać stopień wojskowy, będą przeniesieni na prośbę do rezerwy przed czasem właściwym.

11. Obywatele austriacy, którzy odziedziczyli gospodarstwo rolne w Bośni-Hercegowinie, mogą w razie istnienia dalszych wymogów, przepisanych w punkcie 1., i bez względu na to, czy uzyskali tamtejszą przynależność krajową, otrzymać również ulgę powyższą.

Rozstrzygnięcie odnośnie jest jednak zastrzeżone Ministerstwu obrony krajowej.

§ 109.

Dowód dalszego istnienia prawa do ulgi, jej zgaśnięcie i odmówienie.

1. Dalsze istnienie stosunku, uzasadniającego ulgę w charakterze właściciela odziedziczonego gospodarstwa rolnego, ma być wykazywane przez korzystających z ulgi właściwej politycznej władzy powiatowej tylko w ciągu prawidłowego obowiązku służby czynnej, do którego byliby w danym razie jeszcze obowiązani przy oddziale broni z obowiązkiem dwuletniej służby czynnej, gdyby nie przyznano im ulgi powyższej, w każdym roku, następującym po przyznaniu ulgi, w miesiącu czerwcu,

w sposób, przepisany dla udokumentowania odnośnego prawa.

Dowód ten ma jednak znaczenie materalne tylko o tyle, o ile wykazane stosunki istnieją rzeczywiście dalej. Jeżeli władze uzupełnienia dowiedzą się jeszcze przed najbliższym terminem składania dowodów o ustaniu warunków ulgi, wówczas powinny wydać niezwłocznie dalsze zarządzenia w celu odmówienia jej.

2. Ulga gaśnie:

- a) jeżeli tytuł prawny nie istnieje już albo
- b) jeżeli bez dostatecznego usprawiedliwienia nie przedłożono do końca czerwca rocznego dowodu na dalsze istnienie prawa do ulgi, mimo otrzymanego z końcem miesiąca mają wezwania władz powiatowej (§ 30 : 3 u. w.).

3. Przy uznawaniu dalszego istnienia jak również odmawianiu ulgi mają odnośne władze uzupełnienia pierwszej instancji postępować analogicznie do postanowień § 105 : 3.

Co do odwołań obowiązują postanowienia § 105 : 10.

Aż do rozstrzygnięcia pozostaje jednak ulga w mocy.

W wypadkach, w których uchwała odmawiająca ulgi nie mogła być doręczona stronie z powodu nieznanego miejsca pobytu, należy przybić orzeczenie na tablicy urzędowej zarówno gminy przynależności jak i właściwej politycznej władzy powiatowej na przeciag czterech tygodni; po upływie terminu tego należy uważać uchwałę odmawiającą za prawomocną i wdrożyć dalsze postępowanie w myśl punktu 5. i 6.

4. W razie mylnego przyznania ulgi orzeka o odmówieniu jej polityczna władza krajowa, a jeżeli ulga przyznana została przez władzę tę, Ministerstwo obrony krajowej, wyjątki, jeżeli w międzyczasie uzyskano prawo do ulgi.

Przeciw orzeczeniu politycznej władzy krajowej służy odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej.

5. Gdy odmówienie ulgi stanie się prawomocne, należy tych, którzy nie mają być pozostawieni w rezerwie zapasowej z tytułu innej ulgi, wydzielić z niej i zobowiązać do natychmiastowego odbycia ciążącej na nich ewentualnie służby czynnej (punkt 1.).

Czas służby czynnej lub pierwsze wykształcenie wojskowe, odbyte w danym razie już pośrodku, należy wliczyć do przypadającego jeszcze do odbycia obowiązku służby czynnej.

Pod względem dalszego dopełniania obowiązku służbowego mają być oni traktowani według swego roku asenterunkowego (§ 30 : 3 u. w.).

6. Jeżeli po prawomocnym odmówieniu ulgi w charakterze właściciela dziedziczonego gospodarstwa rolnego zgłoszono prawo do dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej i wykazano równocześnie, że prawo to istniało już w dniu 1. października tego roku, na który kompetent został asenterowany, wówczas powinny dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji przyznać ulgę powyższą według postanowień § 90 : 10.

Co do ewentualnych odwołań obowiązują postanowienia § 81 : 5.

7. Ci, którzy w czasie przyznania ulgi byli ochotnikami jednorocznymi lecz nie odbyli jeszcze jednorocznej służby czynnej, mają być niezależnie od odroczenia, dopuszczalnego według ustawy, powołani do dopełnienia jej na dzień 1. października, następujący po odmówieniu.

Co do jednorocznych ochotników-medyków obowiązują w tym względzie terminy, ustanowione w § 94.

Rozdział X.

Ulga w charakterze utrzymującego rodzinę.

§ 110.

Prawo do ulgi.

1. W uwzględnieniu stosunków rodzinnych należy następujące kategorie obowiązanych do służby wojskowej przeznaczyć do rezerwy zapasowej, a względnie przenieść do niej:

- a) jedynego syna ojca niezdolnego do zarobkowania albo owdowiałej matki albo w braku syna jedynego zięcia, jeżeli stosunki, uzasadniające prawo tego ostatniego, nie istniały już w czasie zawierania związku małżeństwa;
- b) po śmierci ojca jedynego wnuka dziadka niezdolnego do zarobkowania lub owdowiałej babki, jeżeli dziadek lub babka nie mają syna zdolnego do zarobkowania;
- c) jedynego brata rodzonego lub przyrodnego*) rodzeństwa zupełnie osieroconego oraz jedynego brata przyrodnego rodzeństwa bez ojca.

2. Można jednak reklamować tylko tego jedynego śrubnego i rodzonego syna, wnuka, brata lub brata przyrodnego, względnie tego jedynego zięcia, od którego ulgi zależy utrzymanie jego rodziców, dziadków lub rodzeństwa, a względnie teściów i który dopełnia obowiązku tego rzeczywiście.

*) Bracia przyrodni są to bracia, którzy z resztą rodzeństwa mają tylko wspólnego ojca lub wspólną matkę.

Przy reklamowaniu jedynych synów lub jedynych wnuków nie wchodzi w rachubę istnienie dzieciów, wyższy zdolnego do zarobkowania ojca dotyczącego wnuka.

3. Ulgę tą należy przyznać jedynemu wnukowi, który utrzymuje dziadka lub babkę po stronie macierzystej, także wtedy, gdy ojciec jego żyje lecz małżeństwo tegoż jest rozwiązane.

4. Synowi nieślubnemu przysługuje ta sama ulga, jeżeli zależy od niej utrzymanie jego matki rodzonej, jego dziadka macierzystego niezdolnego do zarobkowania, jego owdowiałej babki macierzystej albo jego rodzeństwa zupełnie osieroconego i jeżeli on rzeczywiście dopełnia obowiązku tego. Jako rodzeństwo wchodzą w rachubę tylko dzieci, pochodzące z tej samej matki, urodzenia ślubnego lnb*) niesłubnego.

5. Pod warunkami, podanymi w punkcie 2., będzie się traktować na równi z jedynym synem, wnukiem lub bratem, względnie zięciem także tego, którego jedyny brat, inni bracia rodzeni lub przyrodni, względnie szwagrowie

- a) pozostają w prawidłowej lub przedłużonej za karę czynnej służbie wojskowej albo których w myśl § 43 : 2 i § 44 : 2 u. w., pociągnięto do wyjątkowej służby czynnej;
- b) odbywają dobrowolnie dalszą służbę czynną jako podoficerowie (także w żandarmeryi);
- c) są w wieku ponizej lat 19, albo
- d) z powodu nieuleczalnych wad umysłowych lub fizycznych są niezdolni do jakiegokolwiek zarobkowania (§ 31 : 1 do 4 i 6 u. w.).

6. Niezdolność do zarobkowania dotyczących członków rodziny musi wykluczać ich uzdolnienie do zarobku zawodowego lub w ogóle zarobku, przez który mogliby zapewnić sobie i pozostałyim członkom rodziny utrzymanie życiowe, odpowiadające danym stosunkom (§ 112 : 7).

Wady moralne podobnie jak i stan inwalidów wojskowych nie uzasadniają niezdolności do zarobkowania w znaczeniu powyższem.

7. Z niezdolności zarobkowej odnośnych członków rodziny nie można jednak wywodzić prawa do ulgi, jeżeli posiadłość lub zarobek rodziny jest tej miary i jakości, iż także bez reklamowanego wystarcza na utrzymanie rodziny; wypadki takie zachodzą na przykład, gdy posiadłość gruntowa lub przemysł mogą być wydzierżawione lub prowadzone przy pomocy najemnych sił roboczych, a zmiana taka nie narusza możliwości utrzymania rodziny bez współudziału reklamowanego, albo gdy część domu,

zbyteczna dla rodziny, może być spożytkowana w drodze najmu, a osiągnięty czysty dochód zapewnia utrzymanie rodziny także bez współudziału reklamowanego. Przy ocenianiu stosunków dochodowych rodziny należy uwzględnić w odpowiedni sposób podatki, dodatki gminne itp. oraz ciężary, wpisane hipotecznie, a ciążące na posiadłości od dłuższego czasu.

8. Jeżeli osoba, na której korzyść wniesiono reklamację (reklamant), jest wprawdzie zdolna jeszcze do kierownictwa lub nadzoru nad prowadzeniem przemysłu, gospodarstwa rolnego itd., lecz nie nadaje się już do tego, aby mogła przykładać się do pracy osobiście albo utrzymać siebie i członków swej rodziny z zarobku ubocznego, wówczas można przyjąć istnienie odnośnego prawa do ulgi, gdyby zmiana w prowadzeniu przemysłu lub gospodarstwa rolnego itd. przez wydzielenie, wynajęcie, użycie najemnych sił roboczych albo w inny sposób wykluczała możliwość dostarczenia utrzymania życiowego, odpowiadającego danym stosunkom.

9. Wiek owdowiałej matki, babki lub teściowej i osieroconego rodzeństwa żeńskiego oraz stan ich zdrowia nie wchodzi w rachubę; natomiast ważne jest pytanie, czy reklamanci tacy mogą pod względem utrzymania obejść się bez pomocy reklamowanego, nie doznając zagrożenia w swej egzystencji, a zatem czy ich utrzymanie życiowe jest w danym razie zabezpieczone przez posiadłość lub w ogóle bez współudziału reklamowanego.

10. Zupełne ubóstwo rodziny nie jest wymagane do uzyskania ulgi.

Okoliczność, iż reklamant korzysta z poborów zaopatrzenia (emerytury, wymowy, renty itd.), wyklucza prawo do ulgi tylko wtedy, gdy utrzymanie rodziny jest przez to zapewnione według stosunków miejscowych także bez reklamowanego.

11. Współność miejsca zamieszkania reklamowanego i wspieranych przez niego członków rodziny nie jest wymagana, natomiast jednak potrzeba, aby reklamowany dostarczał pomocy istotnie i w stosunkowo dostatecznej mierze.

12. Obce obywatelstwo reklamanta nie stanowi samo przez sieć przeszkody dla przyznania ulgi; rozstrzygnienie odnośnie jest jednak zastrzeżone politycznej władzy krajowej.

13. Jeżeli w celu utrzymania ojca reklamowanego jego syna ślubnego, wówczas nie wchodzi w rachubę istniejący ewentualnie nieślubny syn matki (pasierb ojca tego).

14. Prawo do ulgi na korzyść matki syna nie, ślubnego, która w międzyczasie wyszła za mąż-

*). Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

albo matki syna ślubnego lub nieślubnego, która weszła w ponowny związek małżeński, istnieje, jeżeli przy dopełnieniu wszystkich innych warunków małżonek, obowiązany do wspierania matki, jest niezdolny do zarobkowania i nie posiada z poprzedniego małżeństwa syna, który mógłby wchodzić w rachubę pod względem utrzymywania go.

15. W razie sądowego rozwodu lub rozdziału małżeństwa nie ma matka, dopóki jej rozwiedziony (separowany) małżonek żyje, prawa do ulgi dla syna, pochodzącego z małżeństwa tego.

16. Przy ocenie co do przyznania ulgi reklamowanemu, którego brat, inni bracia rodzeni lub przyrodni, względnie szwagrowie pozostają w prawidłowej lub przedłużonej za karę czynnej służbie wojskowej albo są powołani do wyjątkowej służby czynnej, jest obojętne, czy dopełniają oni obowiązku tego jako oficerowie lub w innym charakterze.

17. Na równi z jedynym synem, wnukiem lub bratem, względnie zięciem nie można jednak traktować tego, którego jedyny brat, inni braci rodzeni lub przyrodni, względnie szwagrowie wstąpili dobrowolnie do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazu po dopełnieniu obowiązku stawienia się do poboru albo obowiązku służbowego, których obowiązek służbowy rozciąga się zatem tylko na trzechletni, a przy marynarce wojennej czteroletni obowiązek służby czynnej, ewentualnie na czas wojny (§ 19 : 6 u. w.).

18. Nie mają prawa do ulgi: pasierbi co do tego z rodziców, z którym są jedynie spowinowaceni, tudzież synowie przybrani (adoptowani) i wzięci na wychowanie, a wreszcie bracia stryjeczni i cioteczni*).

19. Na korzyść tego samego reklamanta można przyznać ulgę na ten sam okres czasu tylko jednemu obowiązanemu do służby wojskowej.

20. Jeżeli z dwóch obowiązanych do służby wojskowej, którzy przychodzą jednocześnie do poboru, a są obowiązani do utrzymywania reklamanta, reklamowano jednego, przyciemniły prawo wyboru, wówczas można orzec przy poborze o prawie do ulgi tylko wtedy, gdy drugi popisowy zostanie asenterowany albo gdy jego niezdolność do zarobkowania jest stwierdzona.

21. Jeżeli prawo do ulgi dla obowiązanego do służby wojskowej, jako jedynej podpory rodziców lub krewnych, potrzebujących pomocy, podniesiono z powodu, iż inna osoba, obowiązana do wspierania ich, uchyła się od obowiązku tego albo od sposobności

do wypełnienia go przez przesiedlenie się do innych miejsc, wychodźstwo, założenie własnego gospodarstwa domowego albo w jakikolwiek inny sposób, wówczas nie należy uważać prawa tego za uzasadnione.

22. Jeżeli reklamacja dotyczy obowiązanego do służby wojskowej, który miałby także prawo domagańia się ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego z innego tytułu, wówczas nie można odrzucić reklamacji z powyższego powodu.

23. Jeżeli dwóch lub więcej członków rodziny reklamanta, którzy byliby powołani do wspomagania go, należą do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazu, wówczas może reklamant w razie istnienia odnośnego warunku domagać się według wyboru swego ulgi dla jednego z nich.

§ 111.

Dochodzenie ulgi i dokumentowanie podań.

1. Podania o przeniesienie do rezerwy zapasowej z tytułu utrzymywania rodziny powinny członkowie rodziny, potrzebujący pomocy, wnosić z reguły w miesiącach styczniku lub lutym do politycznej władzy powiatowej albo przy poborze głównym przed komisją poborową przy zupełniem wykazaniu odnośnego prawa.

W razie wniesienia prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem poborowym mogą członkowie rodziny popisowego wniesieć i wykazać równocześnie także prawo do ulgi w charakterze utrzymującego rodzinę.

Polityczna władza powiatowa ma wciągnąć zgłoszone prawo do listy stawczej.

2. Członkowie rodziny niewielionych rekrutów irezerwistów zapasowych tudzież wcielonych żołnierzy mają wniesieć udokumentowane podania do właściwej politycznej władzy powiatowej, jeżeli reklamowani wchodzą w stosunki, uzasadniające ulgę powyższą, albo jeżeli znajdowali się w stosunkach tych już w czasie asenterunku.

3. Do udokumentowania prawa wymaga się:

- a) arkusza wyjaśnień co do rodziny według wzoru 37. Tam, gdzie daty odnośne bywają wpisywane do metryk według kalendarza juliańskiego, należy umieścić w wyciągach obok dat tych w nawiasie zawsze takie daty, wypadające według kalendarza gregoryńskiego.

* Bracia stryjeczni i cioteczni są to bracia, którzy nie mają wspólnych rodziców.

Jeżeli prowadzący metryki, który wygotowuje wyjaśnienia co do stanu rodzinnego, nie może podać dnia urodzenia lub śmierci jednego z członków rodziny, ponieważ członek ten urodził się, a względnie zmarł w innej parafii, wówczas musi się wykazać okoliczności te, o ile mają one znaczenie stanowcze według postanowień przepisu niniejszego, za pośrednictwem osobnych metryk urodzin lub śmierci.

Prowadzący metryki nie powinni umieszczać uwag, które miałyby na celu wywarcie pośredniego wpływu na orzeczenie komisji poborowej;

b) świadectwa niezbędnego, wystawionego przez przełożonego gminy stałego miejsca pobytu członków rodziny, potrzebujących pomocy, i przez dwóch członków gminy (do których zalicza się także własnowolne wdowy), których synowie są powołani do poboru albo obowiązani do służby (bez względu na to, czy służą czynnie lub nie) i którzy nie zgłaszają prawa do ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

Świadectwo to ma obejmować:

wymienienie reklamowanego i tych członków rodziny, na których korzyć żąda się uwolnienia; poświadczenie co do posiadłości nieruchomości rodziny, a ewentualnie każdego z jej członków, z podaniem miejscowości i gminy, domu lub domów, tudzież gruntów przy oznaczeniu powierzchni, według ich rodzaju sumarycznie;

wymienienie źródła utrzymania, przedsiębiorstwa lub zatrudnienia, z którego rodzina, a względnie każdy jej członek, zwłaszcza także reklamowany, czerpie środki utrzymania, z podaniem ich zakresu, tudzież czy stosunki reklamowanego są tego rodzaju, iż może zapewnić rodzinie wystarczającą pomoc;

wykaż podatków państwowych wszelkiego rodzaju, dodatków krajowych, powiatowych i gminnych, które ciążą na posiadłości nieruchomości, przedsiębiorstwie itd., w ich sumie ogólnej i w szczególności; następnie oświadczenie, które ma być wydane po dokladnym zbadaniu i sumiennem ocenieniu stosunków i wyłącznie według własnego przekonania, czy utrzymanie odnośnych członków rodziny zależy rzeczywiście od reklamowanego i czy dopełnia on dotychczas istotnie obowiązku tego i w jakiej mierze.

Nadto należy przedłożyć w razie potrzeby:

- c) uchwałę sądową, odnoszącą się do ewentualnego rozwiązania małżeństwa;
- d) dowód oczywistej niezdolności do zarokowania u wchodzącego w rachubę członka rodziny; jeżeli dowód ten będzie uznany przez komisję poborową, względnie organa, powołane do przyznania ulgi, za niedostateczny, wówczas należy zarządzić jego uzupełnienie albo, z wyjątkiem wypadków § 112 : 5*), doprowadzenie członka rodziny przed komisję poborową celem stwierdzenia zdolności do zarokowania.

Co do tych wchodzących w rachubę członków rodziny, którzy zostali już sklasyfikowani przez komisję poborową lub rozpoznawczą jako na zawsze niezdolni do zarokowania, powinna władz powiatowa dołączyć odnośne sprawozdanie.

4. Jeżeli niema w gminie dwóch członków wspomnianego rodzaju albo jeżeli członkowie ci nie umieją czytać i pisać, dalej w razie bezpodstawniej odmowy członków, znaczących się w gminie i umiejących czytać i pisać, albo wreszcie, gdy polityczna władza powiatowa znajduje w ogóle podstawę do powątpiewania o prawdziwości przedłożonego świadectwa, powinna ona zarządzić odpowiednie dochodzenia. Akta odnośnych dochodzeń mają być dołączone do podań i służą za podstawę orzeczenia.

5. Przełożony gminy potwierdza podpisem swoim na świadectwach tych zupełną prawdziwość ich osnowy i autentyczność podpisów obu członków gminy; ponadto należy do niego wyraźne poświadczenie, iż wspomniani członkowie gminy mają synów obowiązanych do najbliższego poboru, z wymienieniem ich klasy wieku, względnie iż synowie ci są obowiązani do służby i nie korzystają z ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

Przełożony gminy ma przeprowadzić dochodzenia co do okoliczności, czy posiadłość rodziny albo jednego z jej członków nie znajduje się ewentualnie w innej gminie, i zażądać od reklamanta w razie twierdzącym świadectwa z gminy odnośnej.

6. Okoliczność, iż inna osoba, powołana do utrzymywania reklamowanego, pozostaje w prawidłowej lub przedłożonej za karę służbę czynnej albo została powołana do pełnienia wyjątkowej służby czynnej (§ 43. u. w. i § 44. u. w.) albo odbywa dobrowolnie dalszą służbę czynną w charakterze podoficera, ma być stwierdzona, o ile nie została wykazana już przez stronę, przez polityczną władzę powiatową z aktów urzędowych i zapisków albo przez wydobycie karty księgi głównej za pośrednictwem

*) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

właściwej wojskowej władzy uzupełnienia pierwszej instancji.

7. Wyciągi z metryk i świadectwa mogą być użyte ponownie, jeżeli właściwi wystawcy potwierdzą na nich niezmienione dalsze istnienie stosunków odnośnych albo wymienią dokładnie zaszłe zmiany.

§ 112.

Przyznanie ulgi.

1. Orzeczenie o prawie do ulgi, zapadające przy poborze, tudzież o prawie, zgłoszonem przez niewcielonych rekrutów, rezerwistów zapasowych i wcielonych żołnierzy, wliczając tu także ochotników jednorocznego i ochotników dwuletnich marynarki wojennej, oraz tych, którzy ukończyli już służbę czynną, następuje w ogólności, po eventualnym stwierdzeniu niezdolności do zarobkowania u wchodzących w rachubę mężskich członków rodziny obowiązanego do służby wojskowej, według postanowień § 105 : 2 do 7, z tą jednak zmianą, iż o orzeczeniach należy zawiadomić nie obowiązanego do służby wojskowej lecz w każdym wypadku reklamanta.

2. Niezdolność do zarobkowania u wchodzących w rachubę mężskich członków rodziny reklamowanego może być stwierdzona także przed komisją poborową, urzędującą najbliżej miejsca pobytu osoby, która ma być badana.

Ojców, dziadków, względnie teściów, którzy przekroczyli już 65. rok życia, należy uważać ze względu na wiek za niezdolnych do zarobkowania.

3. Mężczyźni członkowie rodziny, wchodzący w rachubę przy orzekaniu o reklamacjach, co do których ocenienie zdolności do zarobkowania zależy od zbadania lekarskiego, są obowiązani do osobistego stawienia się przed komisją poborową, z wyjątkiem wymienionych w ustępie poprzedzającym i w § 111 : 3, d), przyczem należy zwracać szczególną uwagę na stwierdzenie ich tożsamości.

Członkowie rodziny, których uznano wprawdzie za stale niezdolnych do zarobkowania lecz nadających się do kierownictwa lub nadzoru, są również obowiązani do stawienia się przed komisją poborową, o ile z powodu późniejszego pogorszenia się stanu zdrowia będzie podniesiona ich niezdolność do kierownictwa.

W razie niestawienia się osób takich należy odrzucić reklamację, a względnie wstrzymać orzeczenie, jeżeli niestawienie się jest usprawiedliwione.

4. Jeżeli wada pewna nie da się według orzeczenia lekarskiego ocenić należycie w lokalu pobo-

rowym, ponieważ ocena taką może mieć miejsce tylko przy badaniu przez czas dłuższy albo za pomocą przyrządów albo po dłuższej obserwacji, wówczas może przewodniczący zarządzić oddanie osoby, która ma być badana, do najbliższego szpitala wojskowego w celu stwierdzenia odnośnej wady. Sprawozdanie szpitalne stanowi wprawdzie podstawę materialną dla stwierdzenia zdolności do zarobkowania, które ma być przeprowadzone przy najbliższej sposobności przez komisję poborową, lecz posiada tylko znaczenie informacyjne, a komisja poborowa nie jest niem wiązana.

Jeżeli prawo do ulgi oparto na zaszlej w międzyczasie niezdolności zarobkowej członka rodziny, pozostającego w stosunku nieczynnym wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, wówczas ma właściwa komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej) na żądanie odnośnej politycznej władzy powiatowej, wydane w formie opinii i stwierdzające zaszłą w międzyczasie niezdolność do zarobkowania, spowodować zaraz superarbitrowanie odnośnego męskiego członka rodziny.

W razie wyłączenia z wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej należy przedstawić go komisji poborowej celem stwierdzenia zdolności do zarobkowania.

5. Jeżeli jednak odnośny mężczyzna członek rodziny, co do którego podniesiono, iż jest niezdolnym do zarobkowania:

a) nie może z powodu ciężkiej choroby stawić się przed komisją poborową albo jeżeli

b) jego stawienie się przed komisją poborową jest niewykonalne z powodu aresztu śledczego lub uwięzienia za karę

i jeżeli zachodzą wszystkie dalsze warunki przyznania ulgi, wówczas należy zastrzecz orzeczenie o reklamacji do czasu późniejszego.

Jeżeli jednak orzeczenie takie według dochodzeń, przeprowadzonych przez władzę powiatową, nie może zapaść nawet do dnia 1. września roku poboru albo jeżeli chodzi o reklamację żołnierza, służącego już czynnie, wówczas należy zasięgnąć decyzji Ministerstwa obrony krajowej.

6. Dzień poboru głównego, do którego reklamowany jest powołany, jest dniem normalnym, według którego należy oceniać prawo do ulgi i wiek odnośnych męskich członków rodziny.

Przy podaniach, wniesionych po poborze głównym, uważa się za dzień normalny dzień rozstrzygnięcia w pierwszej instancji.

7. Klasyfikacja niezdolności do zarobkowania ma opiewać „niezdolny do zarobkowania“ lub

niezdolny do zarobkowania na zawsze"; wady odnośnie należy w sprawozdaniu komisyjnym wymienić dokładnie.

Klasyfikację „niezdolny do zarobkowania” należy zastosować w tych wypadkach, w których ze względu na naturę wady odnośnej istnieje wprawdzie możliwość, że dotknięty nią odzyska po dłuższym czasie zdolność do zarobkowania, w których jednak chwila odzyskania zdolności tej nie da się oznaczyć nawet w przybliżeniu.

Wchodzącego w rachubę członka rodziny, który liczy lat dziewiętnaście lub więcej, można sklasyfikować jako „niezdolnego do zarobkowania” także wtedy, gdy jest jeszcze nierozwinięty.

Klasyfikację „niezdolny do zarobkowania na zawsze” należy stosować, jeżeli niezdolność do zarobkowania jest spowodowana wadami, wykluczającymi w zupełności możliwość odzyskania zdolności zarobkowej, i jeżeli przeciw klasifikacji tej nie podniósł sprzeciwu ani lekarz ani żaden z uprawnionych do głosowania członków komisji poborowej (§ 46 : 1).

Jeżeli badanego uznano wprawdzie za „niezdolnego do zarobkowania” albo za „niezdolnego do zarobkowania na zawsze”, jednak za zdatnego do kierownictwa albo nadzoru nad przemysłem lub gospodarstwem rolnym (§ 110 : 8), należy wyrazić to w sprawozdaniu komisyjnym.

W wypadkach, w których czas trwania niezdolności do zarobkowania da się oznaczyć albo w których niezdolność ta zasządła chwilowo wskutek choroby, należy w sprawozdaniu podać jedynie wadę (chorobę) i orzec, jak długo przemijająca niezdolność do zarobkowania może przypuszczalnie potrwać.

Świadectwa, przedłożone w danym razie przez strony na dowód niezdolności do zarobkowania, mogą służyć jedynie dla informacji (wyjątek § 111 : 3 d), ustęp pierwszy).

Jeżeli chodzi o przyznanie ulgi dla już asenterowanego, należy podać w sprawozdaniu komisji poborowej, czy niezdolność do zarobkowania powstała przed lub po rozpoczęciu służby czynnej.

8. Reklamacje, które nie są uzasadnione według ustawy albo z których według zachodzących okoliczności nie można powiązać pełnego przekonania o uprawnieniu do ulgi, należy odrzucić.

Przyobiecanie dowodu, który ma być przeprowadzony po poborze, nie może być brane pod uwagę.

9. W ogólności należy przyznać ulgę bez względu na sposób asenterowania obowiązanego do służby wojskowej lub ewentualne przedłużenie obowiązku służbowego za karę, oraz bez względu na chwilę, w której zaistniały stosunki, uzasadniające prawo odnośnie.

10. Jeżeli tytuł do uzyskania ulgi istniał już przed rozpoczęciem służby czynnej, jednak nie został podniesiony aż do chwili rozpoczęcia służby tej bez dostatecznego usprawiedliwienia, wówczas należy wprawdzie przyznać ulgę, lecz przeniesienie do rezerwy zapasowej ma nastąpić dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców (a najpóźniej w dniu 30. września) (§ 31 : 8 u. w.).

W orzeczeniu należy wyrazić chwilę przeniesienia do rezerwy zapasowej. Przed faktycznym przeniesieniem do rezerwy zapasowej powinno się wykazać z początkiem września, iż zasadnicze warunki prawa do ulgi istnieją jeszcze, poczem właściwa komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej zarządza przeniesienie do rezerwy zapasowej. Natomiast ma odpaść inny dowód dalszego istnienia prawa do ulgi podczas odbywania służby prezenckiej. Co do postępowania przy wydawaniu orzeczenia i w przypadku różnicy zdań mają postanowienia § 105 : 3, 5 i 6 znalezienie analogiczne zastosowanie z tą zmianą, iż tymczasowe przeniesienia w stosunku nieczynnym jest w razie różnicy zdań niedopuszczalne.

11. Dobrowolnie wступający uzyskują ulgę w charakterze utrzymujących rodzinę tylko wtedy, jeżeli stosunki, stanowiące podstawę prawa do niej, powstały dopiero po asenterowaniu (§ 31 : 7 u. w.).

12. Jeżeli przy rozpatrywaniu prośby można oznaczyć z góry, iż stosunki, będące podstawą żądanej ulgi, przestaną istnieć w ciągu czasu od wcielenia aż do dnia 1. października tego roku, w którym obowiązany do służby kończy 23. rok życia, wówczas nie należy przyznawać ulgi z tytułu utrzymywania rodziny; władze powołane do przyznania ulgi przeniesienia do rezerwy zapasowej, powinny w tym wypadku odroczyć rozpoczęcie służby czynnej reklamowanej do dnia 1. października tego roku, w którym zajdzie zmiana odnośnych stosunków (§ 31 : 10 u. w.).

O orzeczeniu tem należy zawiadomić reklamanta również na piśmie.

Postanowienie to ma znalezienie zastosowanie zwłaszcza w wypadkach, w których równoczesne odbywanie służby przez dwóch członków rodziny, wchodzących w rachubę w charakterze utrzymujących rodzinę (synów, wnuków, braci, braci przyrodniów lub dzieciów), da się uniknąć (przykład 1. i 2.) albo w których chodziłoby o służbę reklamowanego w ciągu okresu czasu, w którym inny członek rodziny z powodu młodocianego wieku musi być uważany jeszcze za niezdolnego do zarobkowania (przykład 3.).

Na przykład:

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „A” został asenterowany w roku 1911. jako zdany i służy czynnie przy piechocie*);

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „B” przychodzi w roku 1912. do poboru w pierwszej klasie wieku i zostaje reklamowany jako utrzymujący rodzinę. Prośbę reklamacyjną należy odrzucić, a reklamowanemu odroczyć rozpoczęcie służby czynnej do dnia 1. października 1913., w którym to czasie syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „A” będzie już stale urlopowany;

albo:

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „A” został w roku 1910.**) asenterowany do artylerii polowej*) i będzie z powodu przedłużonego za karę obowiązku służby czynnej urlopowany stale dopiero w jesieni 1914.;

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „B” przychodzi w roku 1913. do poboru w drugiej klasie wieku i zostaje reklamowany jako utrzymujący rodzinę. Prośbę reklamacyjną należy odrzucić, a reklamowanemu odroczyć rozpoczęcie służby czynnej do dnia 1. października 1914., w którym to czasie syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „A” będzie już stale urlopowany;

albo:

syn (wnuk, brat, brat przyrodni) „A” został asenterowany w roku 1912. jako zdany w pierwszej klasie wieku i reklamowany jako utrzymujący rodzinę, ponieważ inni synowie (wnukowie, bracia, bracia przyrodni) są w wieku poniżej lat 19;

syn (wnuk, brat, brat przyrodni) „B” ukończy w roku 1913. 19. rok życia. Prośbę o reklamację należy odrzucić, a reklamowanemu odroczyć rozpoczęcie służby czynnej do dnia 1. października 1913., w którym to czasie syn (wnuk, brat, brat przyrodni) „B” wchodzi już w rachubę jako utrzymujący rodzinę.

13. Jeżeli natomiast stosunki, stanowiące podstawę żądanej ulgi, przestają istnieć dopiero po dniu 1. października tego roku, w którym reklamowany kończy 23. rok życia, wówczas nie należy zarządzać odroczenia jego służby czynnej, lecz w razie zaistnienia dalszych wymogów przyznać ulgę natychmiast.

Na przykład:

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „A” został asenterowany w roku 1911. i służy czynnie przy konnicy;

*) W okresie przejściowym należy uwzględnić postanowienia § 80., ustęp drugi, u. w., dotyczące czasu służby czynnej.

**) Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208.).

syn (zięć, wnuk, brat, brat przyrodni) „B” przychodzi w roku 1912. do poboru w drugiej klasie wieku i zostaje reklamowany jako utrzymujący rodzinę. Prośby reklamacyjnej nie można odrzucić, ponieważ syn „A” będzie stale urlopowany dopiero w roku 1914., a reklamowany kończy 23. rok życia już w roku 1913.;

albo:

syn (wnuk, brat, brat przyrodni) „A” został asenterowany w roku 1912. w drugiej klasie wieku i reklamowany jako utrzymujący rodzinę;

syn (wnuk, brat, brat przyrodni) „B” liczy lat 17. Prośby reklamacyjnej nie można odrzucić, ponieważ syn „A” kończy 23. rok życia wcześniej, aniżeli syn „B” osiąga rok 19. i może wchodzić w rachubę jako utrzymujący rodzinę.

14. Jeżeli okaże się przy rozpatrywaniu prośby, iż pełne prawo do przyznania ulgi w charakterze utrzymującego rodzinę wprawdzie nie istnieje, że jednak stosunki, zasługujące na szczególne uwzględnienie, przemawiają za przyznaniem ulgi na podstawie § 32. u. w., wówczas należy z urzędu posąpić z prośbą w myśl § 117.

15. Co do przyznania ulgi powyższej oficerom, duchownym wojskowym, urzędnikom wojskowym, aspirantom na oficerów i urzędników wojskowych obowiązują postanowienia § 108 : 10.

§ 113.

Sprzeciw i odwołania.

1. Co do sprzeciwów i co do odwołań, które mogą być wnoszone przez reklamantów, obowiązują postanowienia § 105 : 10.

2. W razie sprzeciwów i różnicy zdań, które dotyczą wyłącznie zdolności do zarobkowania lub kierownictwa u wchodzącego w rachubę męskiego członka rodziny reklamowanego, ma polityczna władza powiatowa zarządzić doprowadzenie dotyczącej osoby przed komisję rozpoznawczą przy równoczesnym przedłożeniu aktów odnośnych.

Na podstawie stanu rzeczy, stwierdzonego przez komisję rozpoznawczą, orzeka władz krajowa o odnośnym wypadku reklamacji.

3. W razie odwołań przeciw orzeczeniu odmownemu, które zapadło jedynie z powodu, iż komisja poborowa uznała męskiego członka rodziny osoby reklamowanej za zdolnego do zarobkowania, rozstrzyga władz krajowa, czy opinia komisji rozpoznawczej ma być zasiągnięta.

§ 114.

Dowód dalszego istnienia prawa do ulgi, jej zgaśnięcie i odmówienie.

1. Dalsze istnienie stosunku, uzasadniającego ulgę w charakterze utrzymującego rodzinę, mają reklamanci wykazywać właściwej politycznej władzy powiatowej tylko w ciągu prawidłowego obowiązku służby czynnej, do którego reklamowani byliby ewentualnie obowiązani jeszcze przy oddziale broni z obowiązkiem dwuletniej służby czynnej, gdyby nie przyznano im ulgi, w każdym roku, następującym po przyznaniu ulgi, w miesiącu styczniu, w sposób, przepisany dla udokumentowania jednego prawa.

Dowód ten może opierać się także na stosunkach nowo powstałych.

Materiałne znaczenie ma on jednak tylko o tyle, o ile wykazane stosunki istnieją rzeczywiście dalej. Jeżeli władze uzupełnienia dowiedzą się o ustaniu warunków ulgi jeszcze przed najbliższym terminem składania dowodów, wówczas powinny wydać niezwłocznie dalsze zarządzenia w celu odmówienia jej.

2. Dzień 1. marca stanowi dzień normalny dla oceny prawa.

Jeżeli w danym wypadku zajdzie konieczność stwierdzenia niezdolności do zarobkowania u jednego z mężczyzn członków rodziny, należy przeprowadzić stwierdzenie to przy sposobności najbliższego poboru i orzec następnie dopiero o dalszym istnieniu prawa. Ponowne konstatowanie przeprowadza się co do tych, których nie uznano za „niezdolnych do zarobkowania na zawsze“ (§ 112 : 7).

3. Ulga gaśnie:

- a) jeżeli żołnierz, pozostający w rezerwie zapasowej na zasadzie postanowień § 31. u. w., utraci tytuł do ulgi, albo
- b) jeżeli reklamanci nie przedłożą do końca stycznia bez dostatecznego usprawiedliwienia rocznego dowodu na dalsze istnienie prawa do ulgi mimo wezwania, otrzymanego z końcem miesiąca grudnia od władzy powiatowej (§ 31 : 9 u. w.).

4. Zresztą mają mieć analogiczne zastosowanie postanowienia § 109 : 3 do 7.

§ 115.

Prośby o ulgę z tytułu utrzymywania rodziny, wnioszone przez osiadłych stale poza obrębem Monarchii.

1. Jeżeli członkowie rodziny popisowego, osiadły stale poza obrębem Monarchii, proszą dla niego

o ulgę jako dla utrzymującego rodzinę (§ 31. u. w.), wówczas ma c. i k. władza reprezentacyjna podać przedewszystkiem popisowego, jeżeli przebywa również poza obrębem Monarchii, w myśl § 63. badaniu lekarskiemu i spowodować wygotowanie orzeczenia. Protokół, spisany w myśl § 63 : 1, musi obejmować także dowód tożsamości dotyczących mężczyzn członków rodziny.

2. W razie uznania popisowego za „zdatnego“ lub „zdatnego do usług pomocniczych jako . . .“ należy do władzy tej także stwierdzenie zdolności do zarobkowania u dotyczących mężczyzn członków rodziny za pośrednictwem badania lekarskiego. Pod tym względem, jak również co do wygotowania orzeczenia lekarskiego mają dotyczące postanowienia § 63. analogiczne zastosowanie.

3. Gdyby badanie lekarskie popisowego i dotyczących mężczyzn członków rodziny nie mogło odbyć się ze względu na ich oddalenie miejscowe za pośrednictwem tej samej władzy, wówczas spisują c. i k. władze reprezentacyjne na podstawie odnośnej prośby przepisany protokół ze stroną. W protokole, spisanym z popisowym, należy wymienić władzę, do której członkowie rodziny wnieśli prośbę o przyznanie ulgi z § 31. u. w., a w protokole, spisanym z członkami rodziny, podać miejsce pobytu popisowego tutajże władzę reprezentacyjną, u której założano badanie lekarskiego.

4. Dostarczenie świadectwa niezbędności, przepisanego w myśl § 111 : 3 b, nie jest wymagane, natomiast jednak musi się wykazać stosunki faktyczne, na których oparto prawo do ulgi w charakterze utrzymującego rodzinę, w zakresie, przepisany w § 111. i potrzebnym dla oceny zgłoszonego prawa.

Stosunki te muszą być potwierdzone przez c. i k. władzę reprezentacyjną, jeżeli są jej wprost znane, a w innym wypadku wykazane w sposób wiarygodny.

5. Jeżeli popisowy został uznany za niezdarnego albo przebywa w Monarchii albo został odesłany przed komisję poborową, wówczas należy postąpić według § 63 : 7.

W razie uznania popisowego za „zdatnego“ lub „zdatnego do usług pomocniczych jako . . .“ wchodzą w zastosowanie postanowienia §§ 63 : 8, względnie 64 : 4 i 6, a to pierwsze z nich z ta zmianą, iż przeznaczony do stawienia się przed komisją poborową ma stanąć przy pierwszym poborze dodatkowym w miesiącu październiku (§ 58.).

6. Co do postępowania w razie wniesienia prośb, które dotyczą przeniesienia już asenterowanego do rezerwy zapasowej jako utrzymującego rodzinę, oraz co do dostarczania dowodów na dalsze istnienie ulgi mają analogiczne zastosowanie postanowienia punktów poprzedzających.

7. O prośbach takich orzeka, po zaopiniowaniu odnośnego wypadku przez właściwe władze uzupełnienia pierwszej instancji, polityczna władza krajobrazu; przeciw orzeczeniu jej służy odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej w ciągu czterech tygodni.

8. O orzeczeniu należy zawiadomić:

- a) celem uzupełnienia listy stawczej i ewentualnego wypełnienia protokołu asenterunkowego oraz wykonania orzeczenia i wydania obowiązanemu do służby wojskowej poświadczania według wzoru 35. dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji;
- b) reklamanta za pośrednictwem władzy reprezentacyjnej miejsca pobytu.

Rozdział XI.

Ulga dla utrzymujących rodzinę i gospodarzy rolnych w braku pełnego uprawnienia ustawowego.

§ 116.

Prawo do ulgi.

1. Obowiązanym do służby wojskowej, którzy nie mają pełnego uprawnienia do ulgi w myśl §§ 30. lub 31. u. w., można wśród warunków, zasługujących na szczególne uwzględnienie, przyznać ulgę przeniesienia do rezerwy zapasowej.

2. W miarę zachodzących uzasadnionych wypadków należy wskutek tego przenosić corocznie do rezerwy zapasowej taką liczbę żołnierzy, która odpowiada czterem procentom asenterowanych na odnośny rok na poczet kontyngentów rekrutów.

Rozdział uskutecznia się na okręgi terytorialne w ogóle według postanowień trzech ostatnich ustępów § 13. u. w.

3. Za stosunki, które zasługują na szczególne uwzględnienie i uzasadniają przeniesienie do rezerwy zapasowej, należy uważać między innymi:

- a) posiadanie gospodarstwa rolnego, określonego bliżej w § 30. u. w., które zostało oddane posiadaczowi na własność przez niezdolnego do zarobkowania kremnego męskiego lub owdowiałego kremnego żeńskiego w linii wstępnej

w sposób prawomocny jeszcze za życia, a które byłoby mu i tak przypadło w drodze ustawowego porządku dziedziczenia;

- b) jeżeli dochód grunty z gospodarstwa rolnego nie wystarcza wprawdzie według stosunków miejscowości w zupełności na samodzielnego utrzymanie rodziny z pięciu osób albo jeżeli przekracza nieznacznie poczwórną wysokość dochodu takiego; w wszystkich wypadkach tych z reguły wtedy, gdy niema innego mężkiego członka rodziny, nadającego się do prowadzenia gospodarstwa;
- c) utrzymanie członków rodziny, jeżeli mimo istnienia innych synów (wnuków) prowadzenie gospodarstwa lub przemysłu rodziców (dziadków) zależy dowodnie od reklamowanego;
- d) jeżeli miejsce pobytu wchodzącego w rachubę członka rodziny jest od szeregu lat nieznane albo jeżeli śmierć jego nie da się wykazać;
- e) utrzymanie matki, sądownie rozwiedzionej lub rozwodzonej z mężem, jeżeli były małżonek nie jest obowiązany do jej utrzymywania albo nie dopełnia obowiązku tego;
- f) utrzymanie matki, opuszczoną przez męża od dłuższego czasu, albo dzieci, opuszczonych przez ojca, jeżeli nie można uzyskać od niego wystarczającej pomocy;
- g) jeżeli wchodzący w rachubę członek rodziny pozostaje w uwięzieniu za karę na czas dłuższy albo posiada niższą wartość moralną w stopniu wyższym, wykluczającym możliwość wspomagania;
- h) utrzymanie ojca niezdolnego do zarobkowania lub owdowiałej matki, jeżeli inni synowie zdolni do zarobkowania posiadają własną rodzinę, a ich zarobek lub dochód wystarcza zaledwie na opłeganie utrzymania życiowego rodziny tej;
- i) utrzymanie ojca niezdolnego do zarobkowania lub owdowiałej matki, jeżeli istnieje wprawdzie inny jeszcze syn, który jednak nie może dostarczyć odpowiedniego wsparcia wskutek swego zawodu życiowego lub kształcenia się do tegoż albo który wyszedł z rodziny wskutek przysposobienia (wzięcia na wychowanie), zaszłego jeszcze w wieku dziecięcym;
- k) utrzymanie przez syna, adoptowanego jeszcze w wieku dziecięcym;
- l) jeżeli jeden z członków rodziny został już przeniesiony do rezerwy zapasowej jako utrzymujący niezdolnego do zarobkowania teścia lub owdowiałą teściową;

m) jeżeli pięciu lub więcej synów służyło już czynnie, a względnie służy jeszcze w sile zbrojnej.

4. Co do dalszych warunków prawa do ulgi te mają postanowienia §§ 108 : 1 i 2, względnie 110 analogiczne zastosowanie.

§ 117.

Dochodzenie ulgi, dokumentowanie podań i przyznanie ulgi.

1. Podania o przeniesienie do rezerwy zapasowej w charakterze gospodarza rolnego, względnie utrzymującego rodzinę w braku pełnego uprawnienia ustawowego powinny być wnoszone do właściwej politycznej władzy powiatowej w pierwszym wypadku przez obowiązanego do służby wojskowej, a w drugim przez członków rodziny, potrzebujących pomocy, w własnym interesie w miesiącach styczniu do końca lipca roku poboru, a najpóźniej aż do rozpoczęcia służby czynnej, jeżeli zaś stosunki, uzasadniające prawo do ulgi, zajdą dopiero później, po ich zaistnieniu.

2. Dla uzasadnienia prawa do ulgi należy dołączyć prócz dokumentów, które mają być przedkładane w ogóle przy staraniu się o ulgę w charakterze gospodarza rolnego według § 108., względnie utrzymującego rodzinę według § 111., nadto dowody, które służą do wykazania stosunków, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

3. Jeżeli popisowy został rzeczywiście asenterowany, ma polityczna władza powiatowa przedłożyć prośbę z jak największym pośpiechem, po zbadaniu stosunków, a ewentualnie po stwierdzeniu niezdolności do zarobkowania u dotyczących członków rodziny, przy dołączeniu wyciągu z listy stawczej i własnej opinii za pośrednictwem politycznej władzy krajowej Ministerstwu obrony krajowej do rozstrzygnięcia.

Co do podań takich, przedkładanych Ministerstwu obrony krajowej, ma polityczna władza powiatowa prowadzić wykaz według wzoru 38. i uzupełniać go po oznajmieniu przydziału asenterowanych w sposób odpowiedni, a odpis wykazu przedkładać Ministerstwu obrony krajowej najpóźniej do końca lipca. O przydziałach, które będą oznajmione później, należy donosić natychmiast.

Z podaniami później wniesionymi oraz podaniami już wcielonych należy postępować według ustępu pierwszego punktu niniejszego i przedkładać je niezwłocznie w każdym poszczególnym wypadku przy wymienieniu przydziału.

W razie przyznania ulgi lub odroczenia służby czynnej obowiązanego do służby wojskowej (punkt 4.) zawiadamia się o tem za pośrednictwem

politycznej władzy powiatowej komendę okręgu uzupełnienia i komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej w celu uzupełnienia listy stawczej i protokołu asenterunkowego, względnie w celu wykonania orzeczenia.

Reklamanta, względnie reklamowanego ma władza polityczna pierwszej instancji zawiadomić o wydaniu orzeczenia w myśl § 105 : 4.

4. Aż do osiągnięcia wyznaczonej stopy procentowej można przyznawać ulgę bez względu na sposób asenterowania, a w ogólności także bez względu na chwilę, w której zaszły okoliczności, uzasadniające prawo odnośnie.

Jeżeli jednak okoliczności, uzasadniające ulgę, istniały już przed rozpoczęciem służby czynnej, lecz nie zostały podniesione aż do chwili rozpoczęcia służby tej bez dostatecznego usprawiedliwienia, wówczas można sprawdzić przyznać ulgę w obrębie ilości procentowej, wyznaczonej w § 116 : 2, lecz przeniesienie do rezerwy zapasowej może w wypadkach takich mieć miejsce dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców (§ 32 : 3 u. w.).

Przed faktycznym przeniesieniem do rezerwy zapasowej należy z początkiem września wykazać Ministerstwu obrony krajowej, iż stosunki, na podstawie których przyznano ulgę, istnieją nadal. Inny dowód dalszego istnienia ulgi ma natomiast odpaść w ciągu służby czynnej obowiązanego do służby wojskowej.

5. Ulgi według § 32. u. w. nie należy przyznawać, jeżeli można z góry przewidzieć, iż stosunki, będące podstawą żądanej ulgi, przestaną istnieć w ciągu czasu od wcielenia aż do dnia 1. października tego roku, w którym obowiązany do służby ukończył 23. rok życia. W tym wypadku należy odroczyć mu rozpoczęcie służby czynnej do dnia 1. października tego roku, w którym zajdzie zmiana odnośnych stosunków (§ 32 : 5 u. w.).

Także powyższe postanowienie ma cel, wspomniany w § 112 : 12, ustęp trzeci.

6. Jeżeli okaże się przy badaniu stosunków, że istnieje pełne prawo ustawowe do przyznania ulgi w charakterze gospodarza rolnego lub utrzymującego rodzinę, wówczas należy postąpić z prośbą z urzędu według przepisów odnośnych.

7. Co do dochodzenia, udokumentowania i przyznania ulgi w charakterze utrzymujących rodzinę dla popisowych, których członkowie rodziny są stale osiadli poza obrębem Monarchii, obowiązuje postanowienia § 115.

8. Dla informowania administracji wojskowej o ulgach według paragrafu niniejszego, przyznanych

każdocześnie należącym do wspólnej siły zbrojnej, przesyła Ministerstwo obrony krajowej co miesiąc Ministerstwu wojny wykazy, w których ma być podana liczba przyznanych ulg według okręgów terytorialnych wojskowych. W uwadze należy uwidoczyć ilość wypadków odroczenia służby czynnej, udzielonego w myśl § 32 : 5 u. w. zamiast przyznania ulgi.

§ 118.

Dowód dalszego istnienia ulgi, jej zgaśnięcie i odmówienie.

1. Co do dowodu dalszego istnienia prawa do ulgi i co do zgaśnięcia stosunku, uzasadniającego ulgę według § 32 : 1 u. w. w charakterze gospodarza rolnego, względnie utrzymującego rodzinę, obowiązują postanowienia §§ 109 : 1 i 2, względnie 114 : 1, 2 i 3.

2. Uznanie dalszego istnienia oraz odmówienie ulgi postanawia Ministerstwo obrony krajowej, któremu polityczna władza powiatowa ma przedłożyć aktą z dopiskiem własnej opinii w myśl § 117 : 3, po zbadaniu stosunków i ewentualnym stwierdzeniu niezdolności do zarobkowania u wchodzących w rachubę członków rodziny.

Zarówno o uznaniu dalszego istnienia jak i o odmówieniu ulgi należy zawiadomić właściwą komendę okręgu uzupełnienia i komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

Co do wywieszenia uchwał odmawiających i co do ich przeprowadzenia w razie odmówienia ulgi obowiązują postanowienia §§ 109 : 3, ustęp trzeci, i 5 do 7, względnie 114 : 4.

3. Co do dowodu na dalsze istnienie ulgi z tytułu utrzymywania rodziny (§ 32 : 1 u. w.) dla obowiązujących do służby wojskowej, których członkowie rodziny są stale osiadli poza obrębem Monarchii, obowiązują postanowienia § 115.

o służbie wojskowej w moc obowiązującą, przeznaczać się będzie obowiązanych do służby wojskowej, wymienionych w § 21., punkt 2. pod a) i b) u. w. w razie ich asenterowania i na ich prośbę do rezerwy zapasowej, jeżeli pracują w szkołach lub zakładach takich obszarów, w których zachodzi brak nauczycieli. Obszary te oznaczy Minister obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty (§ 82., ustęp pierwszy u. w.).

Szkoły, względnie obszary, wchodzące pod tym względem w rachubę, będą ogłoszone każdocześnie drogą rozporządzenia.

Do dziesięciotygodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego należy powołać korzystających z ulgi w czasie, który powoduje najmniejszą przerwę w nauce.

Obowiązanym do służby wojskowej, którzy najpóźniej w dniu 1. października tego roku, na który ich asenterowano, ukończyli seminarium nauczycielskie publiczne lub wyposażone w prawo publiczności, można w razie ich asenterowania i na ich prośbę przyznać w ciągu czasu przejściowego, ustanowionego w ustępie pierwszym, z zastrzeżeniem powołania w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej), odroczenie służby czynnej celem uzyskania posady w służbie szkolnej aż do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia. Jeżeli w ciągu czasu tego uzyskają posadę przy jednej z szkół lub jednym z zakładów, wymienionych w ustępie pierwszym, należy przenieść ich do rezerwy zapasowej.

Prawo do ulgi, przyznanej nauczycielom, istnieje w granicach postanowień powyższych zasadniczo tylko na korzyść szkół i zakładów, położonych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa; z ważnych względów publicznych może jednak Minister obrony krajowej przyznać ulgę tę w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty i Ministrem wojny wyjątkowo także nauczycielom, pracującym w innych szkołach i zakładach, o ile ci obowiązani do służby wojskowej posiadają obywatelstwo austriackie (§ 82. u. w.).

Jako szkoły takie wchodzą w rachubę:

szkoła austriacko-węgierska w Konstantynopolu,
szkoły arcybiskupie w Bukareszcie,

węgierska szkoła ludowa rzymsko-katolicka dla chłopców w Bukareszcie,

szkoła ludowa rzymsko-katolicka w Belgradzie,
szkoła niemiecka w Salonikach i t. d.

2. Prawo do ulgi powyższej ma być ogłoszone i wykazane przez uprawnionych do niej w miesiącu styczniu lub lutym n właściwej politycznej władzy powiatowej albo w czasie poboru

Rozdział XII.

Ulga dla nauczycieli i kandydatów na urząd nauczycielski w ciągu siedmioletniego okresu przejściowego.

§ 119.

Prawo do ulgi i jej dochodzenie oraz dokumentowanie podań.

1. W ciągu siedmioletniego czasu przejściowego, zaczynającego się od dnia wejścia ustawy

głównego przed komisją poborową, a najpóźniej do dnia 1. października roku asenterunkowego.

3. Do podań należy dołączyć dowody następujące:

- a) nauczyciele publicznych powszechnych szkół ludowych, szkół wydziałowych, seminaryów nauczycielskich i zakładów wychowawczych dla dzieci niezupełnie normalnych lub opuszczonych mają przedłożyć: świadectwo dojrzałości lub świadectwo uzdolnienia do nauczania i dekret władzy szkolnej co do nadania im posady tymczasowej lub stałej przy jednej z szkół, wchodzących w rachubę według punktu 1.;
- b) nauczyciele posiadających prawo publiczności powszechnych szkół ludowych, szkół wydziałowych, seminaryów nauczycielskich i zakładów wychowawczych dla dzieci niezupełnie normalnych lub opuszczonych mają przedłożyć: świadectwo dojrzałości lub świadectwo uzdolnienia do nauczania i poświadczenie władzy szkolnej, iż obowiązany do służby wojskowej zajmuje konieczną (systemizowaną) posadę nauczycielską przy jednej z szkół, wchodzących w rachubę według punktu 1.

Zamiast oryginalnych świadectw szkolnych i dekretów nadania posady można dołączyć do podań jako dowody także odpisy, uwierzytelne są downie lub notaryalnie.

4. Do podań o przyznanie ulgi, pochodzących od kompetentów, którzy pracują w szkołach i zakładach poza obrębem królestwa i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, należy dołączyć prócz świadectw ukończenia seminaryum nauczycielskiego nadto dekret nadania posady, potwierdzony przez władzę szkolną (zakładową), a poza obrębem Monarchii także przez władzę reprezentacyjną.

5. W razie wniesienia prośby o zezwolenie na stawienie się do poboru poza właściwym okresem poborowym może obowiązany do służby wojskowej zgłosić i wykazać także prawo do przeznaczenia do rezerwy zapasowej w charakterze nauczyciela lub kandydata na urząd nauczycielski (§ 30 : 2).

6. Właściwa polityczna władza powiatowa ma wciągnąć zgłoszone prawo do listy stawczej.

7. Podania o odroczenie rozpoczęcia służby czynnej w celu uzyskania posady w służbie szkolnej (punkt 1., ustęp czwarty) mają być wnoszone i traktowane według postanowień § 120.

§ 120.

Przyznanie ulgi. Sprzeciw i odwołania.

1. Orzeczenie o prawie do ulgi, zapadające przy poborze, tudzież o prawie do ulgi, zgłoszonem

przez niewielionych rekrutów i rezerwistów zapasowych, wliczając tu także ochotników jednoroczych, następuje w ogólności według postanowień § 105 : 2 do 6.

2. Podania o odroczenie rozpoczęcia służby czynnej w celu uzyskania posady w służbie szkolnej mają być wnoszone i traktowane również według punktu 1.

W razie zezwolenia na odroczenie służby czynnej należy przyznać warunkowo także dobrodziejstwo z § 82. i przeznaczyć dotyczącego kompetenta do rezerwy zapasowej albo przenieść go tam. Do przedzialki 13. listy stawczej należy wpisać: „ulga z § 82. u. w. przyznano warunkowo”.

Stanowcze przyznanie ulgi następuje dopiero po dostarczeniu dowodu uzyskania posady w służbie szkolnej na podstawie prawa, wpisanego do listy stawczej, według postanowień § 105 : 3, jednak tylko wtedy, jeżeli dostarczono dowodu powyższego najdalej do dnia 1. października tego roku, w którym dotyczący kompetent kończy 24. rok życia (§ 119 : 1, ustęp czwarty).

3. Podania osób, wymienionych w § 119 : 4, mają być przedkładane za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej Ministerstwu obrony krajowej, które wydaje orzeczenie w porozumieniu z właściwymi Ministerstwami i zawiadamia o niem komendę okręgu uzupełnienia i komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

4. Co do sprzeciwów i odwołań obowiązują postanowienia § 81.

Jeżeli popisowy ma być oddany do szpitala albo został przeznaczony do rozpoznania albo przychodzi do poboru w drodze delegacji przed obcą komisją poborową albo jeżeli dowody dla przyznania ulgi zostają dostarczone dopiero po poborze głównym, wówczas należy w razie sprzeciwów i różnicy zdań przedłożyć aktu do rozstrzygnięcia dopiero po faktycznym asenterowaniu popisowego. W razie odwołania pozostaje uchwała odmowna w mocy aż do wydania orzeczenia.

5. W razie nieprzyznania przeznaczenia do rezerwy zapasowej albo odrzucenia odwołania należy powołać obowiązanego do odbycia prawidłowej służby czynnej, a jeżeli posiada i zgłasza prawo do dobrodziejstwa jednoroczej służby czynnej, powołać go przy przyznaniu dobrodziejstwa tego do odbycia jednoroczej służby czynnej i przenieść w danym razie do obrony krajowej (§ 21 : 5 u. w.).

§ 121.

Dowód dalszego istnienia ulgi, jej zgaśnięcie i odmówienie.

1. Dalsze istnienie stosunku, uzasadniającego ulgę pozostawienia w rezerwie zapasowej w cha-

rakterze nauczyciela, należy wykazywać właściwej politycznej władzy powiatowej w ciągu dwunastoletniego obowiązku służbowego w rezerwie zapasowej w każdym roku, następującym po przyznaniu prawa, w miesiącu czerwcu w sposób, przepisany dla jego udokumentowania.

2. Ulga gaśnie:

- a) jeżeli korzystający z ulgi w charakterze nauczycieli porzucają zawód nauczycielski w ciągu swego łącznego obowiązku służbowego, albo
- b) jeżeli przed dniem 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia, przestają pracować w szkołach lub zakładach obszarów, wykazujących brak nauczycieli, albo
- c) jeżeli, niezależnie od postanowienia ustępu następującego, nie dostarczają do końca czerwca bez dostatecznego usprawiedliwienia rocznego dowodu na dalsze istnienie prawa do ulgi mimo wezwania władz powiatowej, otrzymanego z końcem miesiąca maja.

Przyznana ulga nie doznaje zmiany przez to, iż brak nauczycieli w tym obszarze, w którym korzystający z ulgi pracuje przy pewnej szkole lub pewnym zakładzie, należy później uważać za uchylony (§ 82. u. w.).

3. Przy uznawaniu dalszego istnienia, jak również odmawianiu ulgi mają dotyczące władze uzupełnienia pierwszej instancji postępować analogicznie do postanowień § 105 : 3.

Co do odwołań obowiązują postanowienia § 105 : 10. Aż do rozstrzygnięcia pozostaje jednak ulga w mocy.

W wypadkach, w których uchwała odmawiająca ulgi nie mogła być doręczona stronie z powodu nieznanego miejsca pobytu, należy przybić orzeczenie na tablicy urzędowej zarówno gminy przynależności jak i właściwej politycznej władzy powiatowej na przeciag czterech tygodni; po upływie terminu tego należy uważać uchwałę odmawiającą za prawomocną i wdrożyć dalsze postępowanie w myśl punktu 5.

4. W razie mylnego przyznania ulgi orzeka o odmówieniu jej polityczna władza krajowa, a jeżeli ulga przyznana została przez władzę tę, Ministerstwo obrony krajowej, wyjawszy, jeżeli w międzyczasie uzyskano prawo odnośne.

Przeciw orzeczeniu politycznej władzy krajowej służby odwołanie do Ministerstwa obrony krajowej w ciągu czterech tygodni.

5. Gdy odmówienie ulgi stanie się prawomocne, należy tych, którzy nie mają być pozostawieli w rezerwie zapasowej z innego tytułu, wydzielić z niej i powołać na najbliższy dzień 1. października do odbycia jednorocznej służby czynnej (w obronie krajowej)* (§ 82., ustęp piąty u. w.).

Odbyte już pierwsze wykształcenie wojskowe należy wliczyć do przypadającej do odbycia jednorocznej służby czynnej.

Pod względem dalszego dopełniania obowiązku służbowego należy traktować osoby odnośne według ich roku asenterunkowego.

6. Absolwentów seminaryów nauczycielskich, którzy w ciągu terminu, wyznaczonego im według § 119 : 1, ustęp czwarty, nie uzyskali posady przy jednej z szkół lub jednym z zakładów, wymienionych w § 119 : 1, należy również powołać na najbliższy dzień 1. października do odbycia jednorocznej służby czynnej w obronie krajowej, o ile nie mają być przeniesieni do rezerwy zapasowej z innego tytułu.

Ustęp drugi i trzeci punktu 5. ma zastosowanie także do powyższych obowiązanych do służby wojskowej.

Rozdział XIII.

Zapiski co do obowiązanych do służby wojskowej, pozostających z powodu ulgi w rezerwie zapasowej, względnie w ewidencji rezerwy zapasowej.

§ 122.

Przydzieleni do rezerwy zapasowej.

1. Obowiązani do służby wojskowej, którzy pozostają w rezerwie zapasowej z powodu przyznania ulgi w dopełnianiu obowiązku służbowego, mają być prowadzeni w księdze zapisków według wzoru 39. — dopóki podlegają obowiązkowi wykazywania tytułu do przyznanej ulgi — i to oddzielnie według okręgów poborowych, a w razie potrzeby także według lat asenterunku i kategorii, a mianowicie:

- a) przydzieleni do wojska wspólnego: u właściwych komend okręgów uzupełnienia;
- b) przydzieleni do obrony krajowej: u właściwych komend okręgów uzupełnienia obrony krajowej;
- c) przydzieleni do siły zbrojnej: u właściwych władz powiatowych.

* Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

2. Wykreślenie z księgi zapisków uskutecznia się w wszystkich wypadkach odejścia, a z końcem roku także co do tych wszystkich, którzy według przepisu niniejszego nie są już obowiązani do wykazywania dalszego istnienia tytułu do ulgi.

3. Co do kandydatów stanu duchownego, którzy wskutek otrzymania święceń, a względnie uzyskania posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim mają być przeniesieni do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej (§§ 107 : 1 i 123 : 1), oraz co do obowiązanych do służby, którzy zostają przeniesieni do obrony krajowej z jakiegokolwiek innego powodu i są obowiązani do dalszego wykazywania tytułu do ulgi, udziela komenda okręgu uzupełnienia wyciąg z księgi zapisków właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej. Komenda ta ma obowiązek zawiadomienia o tem właściwej politycznej władzy powiatowej.

§ 123.

Przydzieleni do ewidencji rezerwy zapasowej.

1. Co do wyścieconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim, którzy pozostają w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej, mają właściwe polityczne władze powiatowe i właściwe komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej prowadzić księgi zapisków według wzoru 40.

2. Wykreślenie z księgi zapisków przeprowadza się w wszystkich wypadkach odejścia, a z końcem roku także co do tych, których dwunastoletni obowiązek służbowy w ewidencji rezerwy zapasowej kończy się z chwilą powyższą.

3. Komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej powinny zażądać w miesiącu grudniu od wyścieconych księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim, którzy znajdują się w ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej i pozostają w ostatnim roku obowiązku służbowego, poświadczef we według wzoru 36. i zaopatryć je klauzulą następującą: „N. N., wyściecony ksiądz (mający posadę w duszpasterstwie, w duchownym urzędzie nauczycielskim) uczynił zadość swemu dwunastoletniemu obowiązkowi służbowemu.

Do końca roku 19... pozostaje on obowiązany do służby w pospolitem ruszeniu.“

Po zamieszczeniu klauzuli należy wydać poświadczef osobom odnośnym za potwierdzeniem odbioru.

Nadto mają komendy okręgów nzupełnienia obrony krajowej sporządzić co do wspomnianych obowiązanych do służby wojskowej wyciągi z księgi zapisków według wzoru 40. i przesłać je właściwej komendzie okręgowej pospolitego ruszenia w miesiącu stycznia roku, następującego po wystąpieniu.

Rozdział XIV.

Stosunki osobiste niewcielonych rekrutów i rezerwistów zapasowych; wcelenie.

§ 124.

Niewcieleni rekruci i rezerwiści zapasowi.

1. Aż do wcelenia (§ 127.) mają asenterowane nazwę „niewcielonych rekrutów“, a względnie, jeżeli zostali asenterowani wprost do rezerwy zapasowej, nazwę „niewcielonych rezerwistów zapasowych“.

2. Aż do ustalenia przydziału należy asenterowanych z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału stawiać na równi z niewcielonymi rekrutami wojska wspólnego, a asenterowanych wprost do rezerwy zapasowej z zastrzeżeniem przydziału na równi z niewcielonymi rezerwistami zapasowymi wojska wspólnego.

3. „Niewcieleni“ podlegają w swych wszystkich stosunkach cywilnych, a w ogólności także w sprawach karnych i policyjnych sądom i władzom cywilnym i podpadają jedynie ograniczeniom, uzasadnionym w ustawie o służbie wojskowej (§ 51., ustęp pierwszy u. w.).

Nie można rozporządzać nimi dla służby w wojsku wspólnem (marynarce wojennej) lub obronie krajowej; o każdej zmianie swego stałego miejsca pobytu muszą oni zawiadamiać w ośmiu dniach przełożonego gminy, właściwej ze względu na pobór.

Meldunek ten można składać także u przełożonego gminy miejsca pobytu (§ 53., ustęp pierwszy u. w.).

W razie chwilowej jedynie zmiany pobytu mają ustanowić w tym celu pośrednika i wymienić go przełożonemu gminy.

Przed odejściem do pełnienia służby czynnej (rozpoczęciem służby czynnej), względnie do pierwszego wykształcenia wojskowego powinien powołany zameldować się u przełożonego gminy miejsca pobytu.

4. W razie mobilizacji mają jedynie ci, którzy nie posiadają w rękach wojskowego dokumentu legitymacjonego ani karty powołującej, a muszą celem zgłoszenia się do szeregow jechać kolej lub parowcem, zameldować się bezwarunkowo przed odejściem u przełożonego gminy miejsca pobytu w celu uzyskania poświadczefia uwierzytelniającego, potrzebnego do podrózy.

Na dowód dopełnienia meldunku musi on być uwidoczniony na certyfikacie przeznaczenia.

5. Jeżeli asenterowany nie będzie u dnia 8. października powołany do pełnienia służby czynnej lub do pierwszego wykształcenia wojskowego, wówczas powinien zgłosić się zaraz u przelóżonego gminy miejsca pobytu.

6. Przelóżeni gmin miejsca pobytu mają oddać do gminy przynależności meldunki, składane u nich w myśl punktu 3., ustęp drugi, punktu 4., ustęp pierwszy i punktu 5.

7. Jeżeli niewielonym rekrutom i rezerwistom zapasowym nie zezwolono na odroczenie służby czynnej, względnie wykształcenia wojskowego, wówczas mogą upoważnione do tego władze cywilne wydawać im paszporty do podróży za granicę i zezwolenia na podróź (książki służby morskiej) tylko na czas aż do ogólnego wcielenia.

8. Jeżeli niewieleni rekruci chcą wstąpić do służby czynnej przed chwilą ogólnego wcielenia, wówczas obowiązują postanowienia § 15 : 3.

§ 125.

Zawieranie małżeństw przez niewielonych rekrutów i rezerwistów zapasowych.

1. Niewieleni rekruci nie mogą zawierać małżeństwa bez zezwolenia władzy wojskowej (§ 52., ustęp pierwszy, b, u. w.). Do udzielania zezwoleń są uprawnione właściwe komendy okręgów uzupełnienia, względnie komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej. Zezwolenie może być udzielone tylko wyjątkowo wśród okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie; nie powoduje ono ulgi w dopełnianiu obowiązku służbowego.

Podania należy wnosić za pośrednictwem właściwej politycznej władzy powiatowej i dołączyc do nich dokumenty następujące:

- a) metrykę chrztu (urodzin) narzeczonego;
- b) metrykę chrztu (urodzin) narzeczonej;
- c) zezwolenie na małżeństwo z strony ojca, opiekuna (kuratora) i władzy nadopiekuńczej, wymagane według ustaw cywilnych w razie małoletności jednego z narzeczonych;
- d) świadectwo moralności narzeczonej, które ma obejmować jednocześnie poświadczenie jej stanu wolnego lub wdowiego;
- e) metrykę śmierci zmarłego męża, względnie zmarłej żony, jeżeli jedna strona lub obie strony są owdowiałe;

f) wykaz majątku lub posagu narzeczonej, a ewentualnie poświadczenie urzędu gminnego, iż zawarcie małżeństwa leży w interesie narzeczonego.

W razie zezwolenia na małżeństwo należy zawiadomić o tem odnośny oddział broni (zakład).

Przeciw odmówieniu zezwolenia dopuszczalne jest odwołanie do komendy terytorialnej wojskowej, względnie komendy terytorialnej obrony krajowej w ciągu terminu 14-dniowego, nie licząc dnia dozęcenia.

2. Niewieleni rezerwiści zapasowi wojska wspólnego i obrony krajowej nie potrzebują zezwolenia władzy wojskowej do zawarcia małżeństwa (§ 52., ustęp ostatni u. w.).

§ 126.

Uwiadomianie o ukaraniach asenterowanych przez sądy karne cywilne i władze cywilne.

Właściwe polityczne władze powiatowe mają obowiązek uwiadomiania właściwej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej o ukaraniach, orzeczonych przez władzę sądową albo z powodu przekroczenia z § 65. u. w. przez władzę polityczną przeciw asenterowanemu w drodze poboru lub wstąpienia dobrowolnego przed jego asenterowaniem, względnie rozpoczęciem służby wojskowej.

W tym celu mają komendy okręgów uzupełnienia przesyłać właściwej politycznej władzy powiatowej po ukończeniu poboru głównego, najdalej do połowy czerwca, co do każdego asenterowanego wykaz według wzoru 41., wypełniony w rubrykach 1. do 10. Władze te powinny przeprowadzić jak najśpieszniej potrzebne dochodzenia co do ewentualnych ukarań asenterowanych i zwrócić wykazy po wypełnieniu rubryk 11. do 14. komendom okręgów uzupełnienia najdalej do dnia 15. września celem udzielenia ich oddziałowi broni (zakładowi).

Wykazy co do asenterowanych w drodze poboru dodatkowego lub wstąpienia dobrowolnego należy przesyłać właściwej politycznej władzy powiatowej w każdym wypadku z osobna.

Polityczna władza powiatowa ma uwiadamić komendę okręgu uzupełnienia w każdym poszczególnym wypadku także o tych czynach karygodnych, które doszły do jej wiadomości dopiero po odesłaniu wykazu.

Wykazy co do asenterowanych, którzy według przydziału przypadają do obrony krajowej, należy przesyłać w właściwym czasie komendom okręgów uzupełnienia obrony krajowej.

W razie potrzeby, a względnie na każdoczesne żądanie komend okręgów uzupełnienia, względnie komend okręgów uzupełnienia obrony krajowej mają polityczne władze powiatowe wydobywać odpisy zapadłych orzeczeń od dotyczących sądów karnych cywilnych i władz cywilnych.

Stwierdzone kary należy wciagać do protokołu karnego.

§ 127.

Wcielenie.

1. Przez „wcielenie“ należy rozumieć przyjęcie asenterowanych do związku wojska wspólnego (marynarki wojennej), względnie obrony krajowej; akt wcielenia otrzymuje swój wyraz przez przyjęcie asenterowanych do etatu oddziałów broni i zakładów, do których zostali przydzieleni.

2. Wszyscy popisowi, asenterowani drogą poboru (poboru głównego i dodatkowego) w czasie od dnia 1. stycznia do dnia 1. października, oraz ochotnicy, asenterowani przy poborze głównym, mają być wcieleni z dniem 1. października roku poboru. Popisowych, asenterowanych po dniu 1. października do dnia 31. grudnia, tudzież innych ochotników i wychowywanych do zawodu wojskowego, wreszcie tych, których w myśl § 70. u. w. wykluczono od wyboru na „nadliczbowych“, należy wcielić z dniem asenterowania.

3. Jeżeli pojawiają się uleczalne choroby zewnętrzne, zwłaszcza natury łatwo przenośnej, w większym zakresie i wśród okoliczności, wskazujących na to, iż dotknięci chorobą nie mogą postarać się o leczenie, albo iż je udarenniąją, wówczas może Minister obrony krajowej zarządzić w porozumieniu z Ministrem wojny wcielenie takich popisowych także przed dniem 1. października, o ile asenterowano ich jako zresztą zdatnych, celem oddania do wojskowego zakładu leczniczego (§ 41., ustęp drugi u. w. i § 50 : 8 p. w. I.). W tym wypadku należy wcielić ich z dniem prezentowania. Jeżeli przydział ich nie jest jeszcze znany, należy przydzielić ich do oddziału broni wojska wspólnego, a o ile przypadną przy rozdziale do obrony krajowej, przenieść tam z dniem 1. października.

4. W razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) może wcielenie nastąpić na rozkaz Najjaśniejszego Pana ogólnie przed dniem 1. października (§ 41., ustęp trzeci u. w.).

5. Jeżeli niewcieleni rekruci zostają przyjęci do służby czynnej przed terminem ogólnego wcielenia (§ 15 : 3), wówczas wciela się ich z dniem prezentowania.

6. Wcielenie opiera się na wyciągach z protokołów asenterunkowych, przesyłanych przez komendy okręgów uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej oddziałom broni i zakładom, a ewentualnie także na wyciągach z protokołów prezentowania.

Rozdział XV.

Asenterowanie i wcielenie akademików wojskowych oraz wychowańców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych.

§ 128.

W ogólności.

1. Wojskowe zakłady wychowawcze i naukowe, z których asenteruje się i wciela ukończeniacy akademików wojskowych i wychowańców do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, są następujące:

a) Akademia wojskowa Terezyńska,

Akademia wojskowa techniczna,

Akademia marynarki, oraz

szkoły kadeckie wojska wspólnego;

b) c. k. Akademia wojskowa Franciszka Józefa w Wiedniu.

2. Na równi z ukończonymi akademikami wojskowymi i wychowańcami zakładów powyższych należy postawić tych wychowańców, którzy w razie mobilizacji zostają przydzieleni do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej przed zupełnem ukończeniem studiów.

3. Akademicy wojskowi i wychowańcy wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, którzy znajdują się w wieku popisowym, nie podlegają podczas trwania stosunku tego obowiązku stawiania się do poboru, lecz muszą być, gdy wchodzą w wiek taki, zgłoszeni przez komendanta zakładu u przełożonego gminy przynależności przy wymienieniu dat potrzebnych dla spisu (§ 27 : 5).

Także o przedwczesnym wystąpieniu zgłoszonego już wychowańca ma zakład donieść politycznej władzy powiatowej za pośrednictwem właściwej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej ze względu na dopełnienie obowiązku stawiania się do poboru.

4. Do akademików wojskowych i wychowańców dla gałęzi administracyjnych ma aż do

chwili mianowania mieć zastosowanie ustęp pierwszy punktu 3., poczem zachodzi obowiązek stawienia się do poboru. W razie asenterowania przydziela się dotyczącego wychowacza do branży, w której już służy, bez względu na to, czy asenterowane go dla wojska wspólnego czy dla obrony krajowej; jeżeli służy w wojsku wspólnem, a zostaje asenterowany dla obrony krajowej albo odwrotnie, wówczas zarządza przydział instancja ministerialna.

5. Do akademików wojskowych i wychowaców, którzy występują z zakładu przed czasem właściwym, nie mają zastosowania postanowienia następujących §§ 129. i 130.

§ 129.

Asenterowanie i wcielenie.

1. Ministerstwo wojny, względnie Ministerstwo obrony krajowej ogłasza, w jakim charakterze (stopniu wojskowym) i z którym dniem ma się asenterować i wcielić ukończonych akademików wojskowych i wychowaców, oraz gdzie ma się ich przydzielić.

2. Asenterowanie przeprowadza następnie dotyczący zakład przy przestrzeganiu przepisu o badaniu lekarskim obowiązanych do służby wojskowej (załącznik II.). Komisja asenterunkowa składa się z komendanta, adjutanta i lekarza naczelnego, a w akademach z oficera sztabowego, adjutanta i lekarza wojskowego.

Co do przeprowadzonych asenterunków należy wygotować listy asenterunkowe w trzech egzemplarzach według wzoru 12.; jeden egzemplarz należy przesłać oddziałowi broni, do którego asenterowany został przydzielony, drugi egzemplarz właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, a trzeci właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej. Przeprowadzone asenterunki należy wciągać nadto do protokołu asenterunkowego, utrzymywanego w zakładzie.

Komenda okręgu uzupełnienia i komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej wciąga asenterunek do swego protokołu asenterunkowego; pierwsza z nich zawiadamia o nim także władzę powiatową przy dołączeniu wyciągu z protokołu asenterunkowego.

§ 130.

Obowiązek służby czynnej.

1. Akademicy wojskowi i wychowaci wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, wymienionych w § 128., wcieleni wprost do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, mają służyć czynnie ponad ustalony według § 6. trzechletni (czteroletni) okres służby prezencyjnej przez czas, oznaczony według trwania ich wykształcenia i kategorii uzyskanego miejsca (§ 9. u. w.).

2. Powyższy szczególny obowiązek do służby czynnej jest następujący:

Powinni oni nadślużyć czynnie w wojsku wspólnem (marynarce wojennej) lub obronie krajobrazowej

- a) za każdy rok szkolny, ukończony na zupełnie bezpłatnym miejscu skarbowem lub fundacyjnym, jeden rok,
- b) za każdy rok szkolny, ukończony na miejscu bezpłatnym w połowie, pół roku,
- c) za trzy lub więcej lat szkolnych, ukończonych na miejscu płatnym, jeden rok ponad czas służby prezencyjnej, wspomniany w punkcie 1.

Łączny czas trwania służby czynnej nie może jednak przekraczać lat dziesięciu.

Przy wymiarze tym należy uwzględnić także czas, przebyty w wojskowych szkołach realnych niższych i wyższych, w k. w. wyższej szkole realnej obrony krajowej i w wojskowym pensjonacie dla chłopców, a również czas, który akademik wojskowy lub wychowacz przebył, w razie przerwy w wychowaniu wojskowemu, w wojskowym zakładzie wychowawczym i naukowym lub w wojskowym pensjonacie dla chłopców przed przerwą, jeżeli przerwa wynosi rok lub mniej aniżeli rok.

Jeżeli przy oznaczaniu szczególnego obowiązku do służby czynnej wypadnie ulamek ($\frac{1}{2}$) roku, nie należy policzać go;

- d) cudzoziemcy, przyjęci za Najwyższym zezwoleniem Najjaśniejszego Pana do akademii lub szkoły kadeckiej i wcieleni wprost do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej, są obowiązani tylko do trzechletniej służby czynnej w wojsku wspólnem lub obronie krajobrazowej albo czteroletniej w marynarce wojennej.

3. Obowiązek służby czynnej ukończonych akademików wojskowych i wychowaców ma ustalić sam zakład przy ich asenterowaniu i wciągnąć do listy asenterunkowej.

§ 131.

Postanowienia co do wychowaców, występujących przed czasem właściwym.

Na akademikach wojskowych i wychowacach, wcielonych do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazowej nie wprost z wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych, o których mowa w § 128 : 1, nie ciąży w razie późniejszego asenterowania do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazowej przedłużenie obowiązku służbowego z*) tytułu poprzedniego wychowania wojskowego.

*) Sprobostwano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912. Dz. u. p. Nr. 208).

Rozdział XVI.

Wstąpienie dobrowolne. Wstępowanie cudzoziemców do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej.

§ 132.

Warunki ogólne.

1. Jako ochotnik może być przyjęty każdy, kto odpowiada warunkom §§ 14., względnie 15. u. w.; liczbę, do której można przyjmować ochotników do obrony krajowej przed dopełnieniem obowiązku stawienia się do poboru, oznacza się obecnie na pięć od sta kontyngentu rekrutów obrony krajowej; Minister obrony krajowej może jednak w razie potrzeby zmienić ilość tą w porozumieniu z Ministrem wojny.

Od dobrowolnego wstąpienia wykluczeni są ci, którzy z powodu skazania przez sąd karny nie posiadają pełni praw obywatelskich.

Małoletni potrzebują do dobrowolnego wstąpienia zezwolenia ojca lub opiekuna (§ 19 : 1 u. w.).

2. Tym obowiązanym do służby wojskowej, którzy według swej klasy wieku są już powołani do poboru, nie wolno w czasie poboru głównego wstępować dobrowolnie.

Ten, kto był do poboru ustawnowo obowiązany a nie stawił się do tegoż, nie może być tak długo przyjęty jako ochotnik, dopóki nie podda się orzeczeniu komisji poborowej co do zaniedbanych poborów (§ 19 : 3 u. w.).

3. Wstępujący dobrowolnie do wojska wspólnego lub obrony krajowej są obowiązani do trzechletniej służby czynnej i siedmioletniej służby w rezerwie; wyjątek stanowią ochotnicy z dwuletnią służbą czynną, wymienieni w § 19 : 2 u. w., którzy są obowiązani do dziesięcioletniej służby w rezerwie. Wstępujący dobrowolnie do marynarki wojennej są zobowiązani na czas służby, przepisany dla tejże w § 8. u. w. (19 : 4 u. w.).

4. Obowiązek służbowy tych, którzy uczynili zadość obowiązkowi stawienia się do poboru albo wstępują dobrowolnie po odbyciu obowiązku służbowego, rozciąga się tylko na trzechletni, a przy marynarce wojennej czteroletni czas służby czynnej, ewentualnie na czas wojny (§ 19 : 6 u. w.).

5. Poddani de facto na wschodzie, którzy nie należą do żadnego krajowego związku gminnego, mogą być przyjęci do wojska wspólnego lub obrony krajowej tylko na trzechletni, a do marynarki wojennej na czteroletni okres służby czynnej.

6. Czasu służby, którą ochotnik odbył w wojsku wspólnem (marynarce wojennej) lub w obronie krajowej przed asenterowaniem, nie wlicza się do nowo przyjętego obowiązku służbowego.

§ 133.

Dokumenty przy wstępowaniu dobrowolnym.

1. Celem dobrowolnego wstąpienia do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej należy przedłożyć dokumenty następujące:

- a) certyfikat wstąpienia, wystawiony przez właściwą polityczną władzę powiatową według wzoru 42.,
- b) jeżeli kompetent jest małoletni, zezwolenie ojca lub opiekuna, wystawione według wzoru 43. i uwierzytelne przez władzę powiatową miejsca pobytu;
- c) jeżeli kompetent służył już w wojsku wspólnem (marynarce wojennej) lub obroni krajowej, dokument zwolnienia;
- d) jeżeli kompetent podnosi prawo do dwuletniej służby czynnej według § 20. u. w., poświadczenie co do przyznania ulgi dwuletniej służby czynnej według § 80 : 2.

Jeżeli prawo przynależności ochotnika jest wątpliwe, ma wystawić certyfikat wstąpienia władz powiatowa stałego miejsca pobytu.

W razie asenterowania ochotnika przechowuje się dokumenty te w aktach dotyczącego oddziału broni lub zakładu.

2. Nie należy wydawać certyfikatu wstąpienia, jeżeli ochotnik nie odpowiada warunkom ogólnym (§ 132.), przepisanym dla wstępowania do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej.

3. Ważność certyfikatu wstąpienia gaśnie w trzy miesiące po dniu wystawienia albo, jeżeli ochotnik pozostaje w wieku popisowym, z dniem rozpoczęcia się poboru głównego.

W obu wypadkach można przeprowadzić asenterunek w drodze wstępowania dobrowolnego dopiero po dostarczeniu nowego certyfikatu.

4. Dla elewów kapeli oraz chłopców okrętowych, maszynowych i chłopców przy kapeli, którzy przychodzą do asenterunku po osiągnięciu 17. roku życia, wystarczą dokumenty, przedłożone w czasie przyjęcia ich jako elewów, względnie chłopców.

§ 134.

Zgłaszczenie się ochotników i ich asenterowanie.

1. Wstępującemu dobrowolnie wolno obrać sobie oddział broni (zakład), przy którym chce służyć.

pod warunkiem, iż obrany oddział (zakład) ma prawo przyjmowania ochotników, a ochotnik posiada potrzebną tam zdolność; jeżeli wступujący dobro-wolnie ma prawo do dwuletniej służby czynnej w myśl § 20. u. w. i chce z prawa tego skorzystać, wówczas może być przyjęty tylko do takiego od-działu broni (zakładu), dla którego dwuletnia służba czynna jest ustawowo unormowana. Zawodowi marynarze mogą przed dopełnieniem obowiązku paborowego wstępować dobrowolnie tylko do mary-narki wojennej (§ 19 : 2 u. w.).

2. W celu wstąpienia ma ochotnik zgłosić się przy przedłożeniu dokumentów, wymienionych w § 133., w obranym oddziale broni lub zakładzie, uprawnionym do przyjmowania ochotników, i to albo wprost albo za pośrednictwem najbliższej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

3. Do przyjmowania ochotników w czasie pokoju są uprawnione:

A. W wojsku wpólnem:

a) Pułki piechoty i ich bataliony detasowane samodzielnie do Dalmacji, Bośni lub Herce-gowiny,

pułki tyrolskich strzelców cesarskich,
bataliony strzelców polowych,
pułki konnicy,

pułki armat polowych, haubic polowych i artyleryi górskiej, tudzież dywizye artyleryi konnej i ciężkich haubic,

pułki artyleryi fortecznej i samodzielne bataliony artyleryi fortecznej,

bataliony pionierów,
bataliony saperów,
pułk telegraficzny.
pułk kolejowy,
dywizye trenu,
oddziały sanitarne i
zakład wojskowo-geograficzny.

Przyjmowanie ochotników do oddziałów trenu nie może przekraczać na każdą dywizye tenu jednej czwartej jej normalnej kwoty rekrutów; przy innych wspomnianych od-działach wojskowych (zakładach) jest ono nie-ograniczone.

b) Zakłady artyleryi technicznej, przyborów pio-nierskich i pociągowych, zakłady prowiantowe i zakłady zarządu mundurowego, tudzież od-działy zakładów chowu koni są uprawnione jedynie do przyjmowania ochotników, którzy według § 19 : 6 u. w. mogą być zobowiązani tylko do trzechletniej służby czynnej, oraz z wyłączeniem oddziałów zakładów chowu koni do przyjmowania ochotników, wykazu-jących prawo do ulgi z § 20. u. w. Przyjęcie innych ochotników, którzy nie uczynili jeszcze

zadość obowiązkowi stawienia się do poboru, zależy od zezwolenia Ministerstwa wojny, a co do ochotników dla zakładów chowu koni od zezwolenia dotyczącego inspektora zakładów chowu koni.

B. W marynarce wojennej:

Korpus majtków bez ograniczenia.

C. W obronie krajowej:

Pułki piechoty obrony krajowej (strzelców krajo-wych), pułki ułanów obrony krajowej, dywizya konnych strzelców krajowych tyrolskich i dywizya konnych strzelców krajowych dalmatyńskich, na-stępnie pułki armat polowych obrony krajowej i dywizye haubic polowych obrony krajowej.

Ilości maksymalne, do których wolno przyj-mować co roku ochotników przy oddziałach broni obrony krajowej, ustanawia się w sposób następu-jący:

przy pułku piechoty obrony krajowej Nr. 4	36,
przy pułku piechoty obrony krajowej Nr. 23	20,
przy pułku piechoty obrony krajowej Nr. 27	33,
przy pułku strzelców krajowych Nr. I.	42,
przy pułku strzelców krajowych Nr. II.	33,
przy pułku strzelców krajowych Nr. III.	36,
przy innych pułkach piechoty obrony krajowej	
po	28,
przy pułkach ułanów obrony krajowej po	15,
przy dywizji konnych strzelców krajowych tyrolskich	8,
przy dywizji konnych strzelców krajowych dalmatyńskich	6,
przy pułkach armat polowych obrony krajowej	
po	12,
przy dywizjach haubic polowych obrony kra-jowej po	6.

Do liczb tych nie należy wliczać akademików wojskowych i wychowaczy wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych; co do ochotników jednorocznych zobacz § 88 : 4.

Ponad ustanowioną ilość maksymalną można przyjmować ochotników przy pewnym oddziale broni tylko wtedy, gdy ilość maksymalna przy innym oddziale broni tego samego okręgu terytorialnego obrony krajowej nie jest jeszcze osiągnięta, w któ-rym to wypadku powinny odnośnie oddziały broni porozumieć się wzajemnie. Jeżeli nie uzyskano poro-zumienia, wówczas rozstrzyga komenda terytorialna obrony krajowej.

Pomijając piechotę, strzelców, zakłady artyleryi technicznej, zakłady przyborów pionierskich i pocią-gowych, zakłady prowiantowe i zarządu mundurowego, marynarkę wojenną i piechotę obrony kra-jowej (strzelców krajowych), można w czasie wojny przyjmować do innych zmobilizowanych wojsk i za-kładów tylko takich ochotników, którzy służyli już przy dotyczącej broni albo których rzemiosło lub

inna biegłość zapewnia możliwość rychłego użycia ich dla służby wojskowej.

4. Przyjęcie jest wykluczone, jeżeli nie przedłożono wszystkich dowodów albo jeżeli w czasie zgłoszenia się ochotnika nie zachodzi brak w porównaniu z przepisany stanem czynnym.

5. Rozstrzygnięcie o przyjęciu należy do komend wojsk i zakładów, wymienionych w punkcie 3., a podczas wojny także do komend oddziałów zastępczych.

6. Co do kompetentów, którzy pozostawali już w służbie, należy zażądać przed przyjęciem dokumentów wojskowych, odnoszących się do ich obyczajów.

7. Asenterunek ochotników odbywa się bez współdziału władzy politycznej; w szczególności znajdują się asenterowani:

- a) elewi kapeli przez pułki piechoty (pułki tyrolskich strzelców cesarskich),
- b) chłopcy okrętowi, maszynowi i chłopcy kapeli, aspiranci marynarki, tudzież wszyscy ochotnicy, starający się o posady lekarzy marynarki i urzędników marynarki, przez korpus matków, wreszcie
- c) wszyscy inni ochotnicy przez komendy okrętów uzupełnienia, względnie komendy okręgów uzupełnienia obrony krajowej.

Oddziały wojskowe i zakłady odsyłają ochotników, którym zezwoliły na przyjęcie, w celu asenterunku i zaprzysiężenia do komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej, znajdującej się najbliżej miejsca pobytu kompetenta, albo do urzędującej w najbliższej odległości ruchomej komisji poborowej, gdzie na podstawie aktu przyjęcia i uchwały, wydanej zawsze na piśmie, ma się przeprowadzić zaraz czynność urzędową.

Asenterunek odbywa się przy przestrzeganiu przepisów, obowiązujących co do badania lekarskiego i oceniania cielesnej i umysłowej zdatności do służby wojskowej (załączniki II. i IV.).

Klasztykowanych jako „zdatnych do usług pomocniczych w charakterze . . . . .” nie można asenterować jako ochotników.

Ochotników, asenterowanych dla oddziałów wojskowych zakładów chowu koni, należy według wskazówki komendy korpusu przydzielić do pułku konnicy wojska wspólnego, uzupełniającego się z okręgu korpusu, a następnie przenieść do obrony krajowej na czas trwania i z utrzymaniem obowiązku służby czynnej, nałożonego im w wojsku wspólnym, tudzież na czas trwania służby czynnej, odbywanej ewentualnie dalej dobrowolnie (§ 12. u. w.). Asenterunek ich może odbyć się tylko przez komisję asenterunkową wojska wspólnego.

8. Komisja dla asenterowania ochotników ma składać się:

- a) z komendanta okręgu uzupełnienia, względnie komendanta okręgu uzupełnienia obrony krajowej (komendanta oddziału bronii) lub jego zastępcy;
- b) z referenta lub oficera okręgu uzupełnienia, względnie oficera okręgu uzupełnienia obrony krajowej (adjudanta);
- c) z lekarza wojskowego wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej.

9. Do lekarza wojskowego należy ocena i wyoda nie opinii o cielesnej i umysłowej zdatności ochotnika; orzeczenie co do asenterowania wydaje komendant (punkt 8. a).

10. W razie asenterowania ochotnika należy akt przyjęcia i uchwałę oddziału bronii (zakładu) wraz z listą asenterunkową (§ 55.) przesłać oddziałowi bronii (zakładowi).

Jeżeli ochotnik nie został przyjęty z powodu, iż nie uznano go za zdarnego do służby wojskowej w ogóle albo dla obranego oddziału bronii lub zakładu, wówczas należy zwrócić mu akt przyjęcia, a uchwałę odesłać oddziałowi bronii (zakładowi) z oznajmieniem wyniku badania.

Komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej nie powinna wydawać kompetentowi uchwały co do stwierzonej niezdolności.

11. Elewów kapeli i chłopców kapeli, tudzież elewów masztalarskich należy asenterować zaraz z ukończonym 17. rokiem życia, jeżeli aż do czasu tego uzyskali zdolność do służby wojskowej, a w przeciwnym razie po uzyskaniu zdolności tej.

Chłopców okrętowych i maszynowych należy asenterować dopiero z chwilą ukończenia szkoły, i to zaraz, o ile ukończyli już 17. rok życia i posiadają zdolność do służby wojskowej, a resztą dopiero z ukończonym 17. rokiem życia, względnie po uzyskaniu zdolności do służby wojskowej.

Ponieważ jednak każde odroczenie asenterunku elewów kapeli, chłopców kapeli, chłopców okrętowych i maszynowych powoduje dalsze przedłużenie obowiązku służby czynnej, należy przy asenterowaniu osób takich postępować z jak największą sumiennością, a w szczególności nie odkładać asenterunku pod żadnym pozorem poza chwilę uzyskania zdolności do służby wojskowej.

12. Co do asenterowanych elewów kapeli, elewów masztalarskich, chłopców okrętowych, maszynowych i chłopców kapeli należy wegać do przedziałki 30. listy asenterunkowej według karty ewidencyjnej zarówno charakter asenterowanego, na przykład elewa kapeli itd. jak i dzień prezentowania w charakterze powyższym.

13. W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, mogą komendy okrętów wojennych, znajdujących się poza obrębem Monarchii, tudzież

oddział marynarki w Pekinie przyjmować i asenterować ochotników z prawidłowym obowiązkiem służbowym do marynarki wojennej.

14. Asenterowanie ochotnika do jednego z pułków piechoty (tyrolskich strzelców cesarskich), batalionów strzelców polowych, pułków konnicy lub oddziałów broni (oddziałów) obrony krajowej tego okręgu terytorialnego wojskowego, względnie okręgu terytorialnego obrony krajowej, w którym kompetent ma prawo przynależności, może być przedsięwzięte dla obranego oddziału broni, o ile wstąpienie ma miejsce w czasie od dnia 1. marca do dnia 30. września, a ochotnik życzy sobie rozpocząć służbę czynną z dniem 1. października roku asenterunku, wskutek zgłoszenia się dotyczącego ochotnika przez każdą komendę okręgu uzupełnienia, względnie komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej albo przez odnośnych członków (punkt 8.) każdej ruchomej komisji paborowej. Certyfikat wstąpienia, zezwolenie oddziału broni na przyjęcie, a co do małoletnich także zezwolenie ojcowskie (opiekunów) musi być jednak przedłożone.

Tylko w razie zgłoszenia się przed ruchomą komisją paborową można zastąpić niedostarczone w danym wypadku zezwolenie odnośnym ustrem oświadczeniem ojca (opiekuna). Ta forma zezwolenia ma być wyrażona w przedziałach 32. do 34. protokołu asenterunkowego i potwierdzona tam przez przewodniczącego komisji paborowej.

Ochotników tych należy wcielić z dniem 1. października roku asenterunkowego na równi z innymi asenterowanymi drogą poboru (głównego i dodatkowego). Jeżeli ochotnicy ci będą uznani za niezdolnych do służby przed końcem roku asenterunkowego, a w razie późniejszego rozpoczęcia służby czynnej przy jej rozpoczęciu, należy przedstawić ich komisji rozpoznawczej, o ile wada istniała w czasie wcielenia (w dniu 1. października).

§ 135.

Dokumentowanie asenterunku i zawiadomianie władz uzupełnienia.

1. Asenterowanie ochotników stwierdza się przez wpisanie do protokołu asenterunkowego, a względnie przez wygotowanie listy asenterunkowej, która ma być podpisana przez członków komisji, wymienionych w § 134 : 8.

W przedziałce 30. listy asenterunkowej należy podać, czy ochotnik został asenterowany na trzy lata służby czynnej albo na podstawie § 20. u. w. na dwa lata służby czynnej do wojska wspólnego lub obrony krajowej albo na cztery lata służby czynnej do marynarki wojennej.

2. Jeżeli ochotnik został asenterowany w właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, wówczas wciąga komenda ta przeprowadzony asenterunek do protokołu asenterunkowego, odnoszącego się do przynależnych, i przesyła wyciągi z protokołu tego dotyczącemu oddziałowi broni (zakładowi), właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej, względnie właściwej komendzie okręgu uzupełnienia i właściwej politycznej władzy powiatowej asenterowanego.

Jeżeli jednak ochotnik posiada prawo przynależności w innym okręgu uzupełnienia, względnie w innym okręgu uzupełnienia obrony krajowej, wówczas wciąga się asenterunek do protokołu asenterunkowego, prowadzonego co do asenterowanych obcej przynależności, i przesyła oryginalną listę asenterunkową właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

Komenda ta zawiadamia właściwą komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej, względnie właściwą komendę okręgu uzupełnienia i właściwą polityczną władzę powiatową przez przesłanie odpisu oryginalnej listy asenterunkowej o asenterowaniu ochotnika.

Drugi odpis oryginalnej listy asenterunkowej przesyła komenda okręgu uzupełnienia, względnie komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej, która przeprowadziła asenterunek, dotyczącemu oddziałowi broni (zakładowi).

3. Oddziały broni (komendy okrętowe) wciągają asenterunek ochotnika do protokołu asenterunkowego, prowadzonego co do asenterowania ochotników, i przesyłają listę asenterunkową właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

Komenda ta wciąga ochotnika na podstawie listy asenterunkowej do protokołu asenterunkowego, odnoszącego się do przynależnych, i zawiadamia komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej, względnie komendę okręgu uzupełnienia i właściwą polityczną władzę powiatową asenterowanego przez przesłanie odpisu listy asenterunkowej.

§ 136.

Wstąpienie osób, nieposiadających obywatelstwa austriackiego lub węgierskiego, a względnie przynależności krajowej bośniacko-hercegowińskiej.

1. Osoby, nieposiadające obywatelstwa państwowego, względnie przynależności krajowej, o których mowa w §§ 14. i 15., ustęp a) u. w., mogą być tylko wyjątkowo za zezwoleniem Najświętszego Pana przyjęte do wojska wspólnego lub obrony krajowej na trzechletni, a w marynarce

wojennej czteroletni okres służby czynnej, względnie na czas wojny, jeżeli odpowiadają dalszym warunkom, przepisany dla dobrowolnego wstąpienia, i wykaże się bezwarunkowem zezwoleniem swego rządu (§ 19 : 7 u. w.).

Prośbę o przyjęcie należy przesyłać wprost Ministerstwu wojny, względnie Ministerstwu obrony krajowej dla zasięgnięcia Najwyższego zezwolenia.

2. Do prośby należy dołączyć dokumenty następujące:

- a) metrykę chrztu lub urodzin;
- b) świadectwo nieskazitelnego życia dotychczasowego, wystawione przez władzę polityczną lub policyjną miejsca pobytu;
- c) pisemne zezwolenie właściwego rządu na wstąpienie do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej; wydane bez jakichkolwiek zastrzeżeń;
- d) zapewnienie, uzyskane od jednego z oddziałów broni (zakładów), wymienionych w § 134. i uprawnionych do przyjmowania ochotników takich, albo od komendy korpusu majów w Poli;
- e) rewers, uwierzytelny i zaopatrzony w razie małoletności także podpisem ojca lub opiekuna, którym kompetent zobowiązuje się do trzechletnicy (czteroletniej) służby czynnej w wojsku wspólnemu (marynarce wojennej) lub obronie krajowej.

3. Jeżeli udzielono Najwyższego zezwolenia na przyjęcie, zawiadamia się o tem kompetenta za pośrednictwem obranego oddziału broni (zakładu) (korpusu majów) i wyznacza mu komendę okręgu uzupełnienia (komendę okręgu uzupełnienia obrony krajowej) albo komisję poborową, u której ma zgłosić się w celu asenterunku.

Co do postępowania odnośnego mają analogiczne zastosowanie dotyczące postanowienia §§ 134. i 135.

§ 137.

Przyjmowanie aspirantów marynarki do marynarki wojennej.

1. W miarę stosunków etatowych asenteruje się młodzieńców jako aspirantów marynarki do marynarki wojennej.

Do przyjęcia na aspiranta marynarki wymaga się oprócz warunków ogólnych, potrzebnych dla wstąpienia dobrowolnego, nadto:

- a) nieprzekroczonego w dniu 15. września 20. roku życia;
- b) zupełnej zdolności fizycznej do służby wojennej na morzu;

- c) znajomości języka służbowego w słowie i piśmie;
- d) wykazanych świadectwem dojrzałości (maturycznem) studyów w państwie lub wyposażonej w prawo publiczności niepaństwowej wyższej szkole realnej albo takim samem gimnazjum wyższem w obrębie Monarchii austriacko-węgierskiej albo ukończonych z postępem studyów w państwie lub wyposażonej w prawo publiczności niepaństwowej szkole marynarskiej (akademii marynarki), a dla wychowańców wojskowych zakładów wychowawczych i naukowych egzaminu dojrzałości (matury) w jednej z wymienionych wyższych szkół realnych;
- e) aby kompetent nie odbywał w tym czasie służby czynnej;
- f) złożenia egzaminu wstępniego.

2. Własnoręcznie napisane podania o przyjęcie na aspiranta marynarki mają być wnoszone do Ministerstwa wojny najdalej do dnia 1. sierpnia.

Do podania należy dołączyć:

- a) metrykę chrztu lub urodzin;
- b) świadectwo przynależności;
- c) świadectwo, wystawione przez czynnego lekarza marynarki wojennej, wojska wspólnego lub obrony krajowej według postanowień przepisu o badaniu lekarskim aspirantów marynarki i stwierdzające zupełną zdolność fizyczną do służby w marynarce wojennej z szczególnym oznaczeniem siły wzroku i wrażliwości na barwy;
- d) świadectwo szczepienia (o ile szczepienie nie byłoby potwierdzone w świadectwie lekarza wojskowego);
- e) świadectwa naukowe oraz ewentualny dowód znajomości języków obcych;
- f) świadectwo co do dotychczasowego nieskazitelnego życia kompetenta, wydane przez władzę polityczną lub policyjną;
- g) zezwolenie ojca (opiekuna) na dobrowolne wstąpienie do marynarki wojennej, wystawione według § 133.;
- h) certyfikat wstąpienia, wystawiony według § 133. przez właściwą polityczną władzę powiatową, względnie jeżeli kompetent poddał się już dobrowolnie asenterunkowi lub odbywał służbę, dowód odnośny; kompetenci, którzy poddali się już dobrowolnie asenterunkowi lecz nie pozostawali jeszcze w służbie, mają przedłożyć nadto rewers, uwierzytelny i podpisany także przez ojca (opiekuna), którym zobowiązują się do czteroletniej służby czynnej w marynarce wojennej, licząc od dnia zamianowania aspirantami marynarki.

3. Kompetenci, którzy według przedłożonych dokumentów rokują nadzieję pomyślnego złożenia egzaminu wstępniego, będą prenotowani w Ministerstwie wojny i powołani w potrzebnej liczbie do egzaminu wstępniego.

4. Powołani otrzymują marszrutę i mają ponieść z własnych funduszy koszt podróży do miejsca egzaminu oraz w danym razie także z powrotem. Tym jednak, którzy będą następnie mianowani aspirantami marynarki, zwróci się koszt podróży.

5. Od dnia wniesienia podania aż do doręczenia uchwały są kompetenci obowiązani donosić Ministerstwu wojny o każdej zmianie pobytu.

6. Egzamin wstępny kompetentów, uznanych po ponownym badaniu lekarskim w Poli za zdolnych fizycznie, odbywa się z początkiem września w Poli w języku służbowym według istniejących programów pytań i obejmuje:

- a) język niemiecki,
- b) inne języki,
- c) fizykę i chemię,
- d) matematykę,
- e) geometryę wykreślną.

7. Z kompetentów, którzy złożyli egzamin wstępny z postępem dobrym, ascenteruje się według wyników egzaminu i w miarę dalszej zdolności przewidzianą liczbę, zobowiązuje ascenterowanych już do czteroletniej службы czynnej i mianuje ich aspirantami marynarki.

8. Co do przeprowadzania ascenterunku, jego dokumentowania, oraz zawiadamiania władz uzupełnienia obowiązują postanowienia §§ 134. i 135.

9. Jeżeli aspiranci marynarki utracą zdolność fizyczną do służby w marynarce wojennej, należy poddać ich superarbitrowaniu.

§ 138.

Wstępowanie dobroвольne kompetentów na kadetów zawodowych.

1. Zgłaszający się dobroвольnie, którzy starają się o mianowanie kadetami zawodowymi, mogą uzyskać nominację dopiero po egzaminie kadeckim, złożonym z co najmniej „dostatecznym” postępem ogólnym, i po ascenterowaniu.

2. Wszystkie dalsze postanowienia odnośnie są zamieszczone w osobnych przepisach.

Wykaz

szkół, których absolwentów nie można w myśl § 20. u. w. zobowiązać do trzeciego roku służby czynnej.

Z a k ł a d n a u k o	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkoły średnie w znaczeniu szóstej, szem	Gimnazja (wszystkich rodzajów)	8	Państwo ważne świadczenie ukoń- czenia z postępem klasy szóstej
	Szkoły realne	7	
Szkoła zawodowa	dla przemysłu szmułerskiego w Wyprtach		
	Libercu, oddział tkacki		
	Wiedniu		
	dla przemysłu tkackiego w	2 lat szkolnych, a mianowicie 1 roku ogólnej szkoły zawodowej i albo 1 roku specjalnej szkoły zawodowej oddziału technologicznego albo 1 roku specjalnej szkoły zawodowej oddziału rysunek deseni	świadczenie odejścia jednej z wymienionych specjalnych szkół zawodowych
	Beneszowie		
	Frankstadzie		
	Bruntalu		
	Wrchlabach		
	Humpoleu		

Z a k ł a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkola zawodowa	Karniowie		
	Kralowym Dworze		
	Landskronie		
	Łomnicy n. P.		
	Schönbergu Morawskim		
	Nachodzie		
	Nowym Jiczynie		
	Rychnowie n. K.		
	Rokietnicy n. I.		
	Rzymarowie	2 lat szkolnych, a mianowicie 1 roku ogólniej szkoły zawodowej i albo 1 roku specjalnej szkoły zawodowej oddziału technologicznego	Świadectwo odejścia jednej z wymienionych specjalnych szkół zawodowych
	Rumbungu	albo 1 roku specjalnej szkoły zawodowej oddziału rysownictwa deseni	
	Szluknowie		
	Jilemnicach		
	Starkstadzie		
przedzialnicza w	Sternbergu		
	Warnsdorfie		
	Wildenschwercie		
	Świtawie		
	Schönlinde		
	Strakonicach		

Szkoły zawodowe

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodzicjstwa	U w a g a
Szkoła zawodowa przemysłu glinianego w Bechini, Oddziały: a) zduński, b) artystyczno-garnearski, c) malarstwa ceramicznego	3		
Szkoła ręcodzielnictwa budowlanego i artystycznego w Bozen: Szkoły zawodowe dla: a) ślusarzy, b) rzeźbiarzy w drzewie, c) rzeźbiarzy w kamieniu	2 klas przygoto- wawczych i 3 lat szkolnych		
Szkoła zawodowa ślusarska w Bruku n. Murem	3		
Szkoła zawodowa obróbki drzewa w Chrudimic, Oddział snycerstwa w drzewie	1 klasy przygoto- wawczej i 3 lat szkolnych		
Szkoła zawodowa ślusarska w Ebensee	1 klasy przygoto- wawczej i 4 lat szkolnych	Świadectwo odejścia.	
Zakład naukowy i doświadczalny dla ręcznej broni palnej w Ferlach	3		
Szkoła zawodowa obróbki żelaza i stali w Fulpmes			
Szkoła zawodowa przemysłu arty- stycznego w Jabłoncu n. N., oddziały: a) rytownictwa i cyzelownictwa, b) mosiężnictwa, złotnictwa i sre- brzownictwa, c) rysunku i malarstwa ceramicz- nego i dekoracyjnego, d) rysunku i malarstwa figuralnego	3		
Szkoła zawodowa stolarska w Gottschec	2 klas przygoto- wawczych i 3 klas zawodowych		
Szkoła zawodowa przemysłu szklanego w Haida, oddziały: a) rytownictwa i toczenia w szkle, b) malarstwa i wypalania na szkle	3		

Szkoły zawodowe

Zakład naukowy	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania debordziejstwa	Uwaga
Szkoła zawodowa obróbki drzewa i kamienia w Hallein, oddziały: a) snycerstwa w drzewie, b) ciesielstwa, c) rzeźbiarstwa w kamieniu	1 klasy przygotowawczej i 3 klas zawodowych		
Szkoła zawodowa obróbki drzewa w Hallstadt z oddziałami: a) stolarstwa meblowego, b) rzeźbiarstwa w drzewie, c) tokarstwa	2 klas przygotowawczych i 3 lat szkolnych		
Szkoła zawodowa rzeźbiarstwa i kamieniarstwa w Horzycach, oddziały: a) rzeźbiarstwa, b) kamieniarstwa	4		
Szkoła zawodowa przemysłu zegarmistrzowskiego w Karlsteinie	3		
Szkoła zawodowa obróbki drzewa w Kołomyi, oddziały: a) snycerstwa drzewnego figuralnego i ornamentalnego, b) ciesielstwa	1 klasy przygotowawczej i 3 lat szkolnych	Świadectwo odejścia.	
Szkoła zawodowa ślusarstwa artystycznego w Hradcu królewskim			
Szkoła zawodowa przemysłu metalowego w Nixdorfcie, oddziały dla: a) nożowników, b) ślusarzy narzędziowych i maszynowych, c) zdobienia dekoracyjnego wyrobów nożowniczych	3		
Szkoła zawodowa rysunków i modelowania w Oberlcultensdorf, oddziały: a) rysunku i malarstwa dekoracyjnego, b) modelowania zwycz.			
Szkoła zawodowa obróbki kamienia w Saubsdorfie			

Szkoły zawodowe

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkoła zawodowa przemyłu szklanego w Szenowic kamienickim, oddziały: <i>a)</i> rysunków przemysłowo-artyściycznych, <i>b)</i> wypalania na szkle, malowania na szkle i porcelanie, <i>c)</i> rytowania w szkle		3, względnie 4 lat	
Szkoła zawodowa i zakład doświadczalny dla przemysłu żelaznego i stalowego w Steyr, oddziały dla: <i>a)</i> nożowników, <i>b)</i> ślusarzy narzędziowych i kowali, wyrabiających narzędzia przednie, <i>c)</i> rytowników w metalu, wycinaczy pieczętek, modlerów			
Szkoła zawodowa obróbki żelaza w Sulkowicach, oddziały dla: <i>a)</i> kowali, wyrabiających narzędzi proste, i kowali wozowych, <i>b)</i> ślusarzy maszynowych i narzędziowych	3		
Szkoła zawodowa ślusarska w Świątnikach			
Szkoła zawodowa dla przemysłu maszynowego w Tarnopolu	4		Świadectwo odejścia.
Szkoła zawodowa ceramiki i pokrewnych przemysłów artystycznych w Cieplicach-Szenowie, oddziały: <i>a)</i> ceramiki przedniej i budowlanej, <i>b)</i> modelowania ceramicznego i zwykłego, <i>c)</i> rysunku i malarstwa dekoracyjnego	3		
Szkoła zawodowa oprawy i obróbki drogich kamieni w Turnowie, oddziały: <i>a)</i> szlifowania i obróbki drogich kamieni, <i>b)</i> rytownictwa na drogich kamieniach, <i>c)</i> oprawy drogich kamieni	3		
Szkoła zawodowa obróbki drzewa w Zakopanem, oddziały: <i>a)</i> rzeźbiarstwa drzewnego figuralnego, <i>b)</i> snyderstwa drzewnego ornamentalnego, <i>c)</i> ciesielstwa	5		
	4		

Z a k ł a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkoły zawodowe	<p>Szkoła zawodowa przemysłu gliniarnego w Znojmie, oddziały:</p> <p>a) modelowania, b) chemii technicznej i jej zastosowania do ceramiki</p>	3	Świadectwo odejścia.
Szkoły majałterskie	<p>Warsztat naukowy w szkole zawodowej wyrobu instrumentów muzycznych w Kraslicach,</p> <p>a) budowa instrumentów z drzewa, b) budowa instrumentów dętych z blachy</p>	2	

Szkoły muzyczne

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkoły muzyczne Istniejące przy c. k. Akademii muzyki i sztuki w Wiedniu szkoły kształcenia dla	trąby puzonu harfy	6	Świadectwo dojrzałości.
Publiczna szkoła handlowa w Bozen			
Czeska szkoła handlowa dwuklasowa w Budziejowicach			
Niemiecka szkoła handlowa dwuklasowa w Budziejowicach			
Dwuklasowa komunalna szkoła handlowa w Brüx			
Szkoła handlowa przy c. k. państwownej szkole przemysłowej w Czerwonowcach			
Dwuklasowa komunalna szkoła handlowa w Niemieckim Brodzie	2		Świadectwo odejścia.
Dwuklasowa szkoła handlowa w Gorycy			
Dwuklasowa szkoła handlowa przy Akademii handlowej w Gracu			
Dwuklasowa komunalna szkoła handlowa w Horzycach			
Publiczna szkoła handlowa w Celowcu			

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Dwuklasowa komunalna szkoła handlowa w Klatowy	2		
Dwuklasowa szkoła handlowa w Kolinie			
Dwuklasowa szkoła handlowa przy Akademii handlowej w Krakowie			
Krajowa szkoła handlowa w Krems			
Dwuklasowa słowęńska szkoła handlowa w Lublanie			
Miejska dwuklasowa szkoła handlowa w Marienbergu			
Dwuklasowa szkoła handlowa w Ostrawie Morawskiej			
Miejska dwuklasowa szkoła handlowa w Mielniku		Świadectwo odejścia.	
Dwuklasowa szkoła handlowa nowego gremium handlowego w Pradze			
Dwuklasowa szkoła handlowa w Przerowic			
Dwuklasowa szkoła handlowa przy Akademii handlowej w Libercu			
Publiczna szkoła handlowa w Solnogrodzie			
Dwuklasowa publiczna komunalna szkoła handlowa w Schwaz			
C. k. Dwuklasowa szkoła handlowa w Splecie			

Szkoly handlowe

Z a k l a d n a u k o w y	S k l a d a s i e z o d d z i a l o w , l a t i t d .	D o w ó d u z d o l n i e n i a n a u k o w e g o d l a p r z yz n a n i a d o b r o d z i e j s t w a	U w a g a
Dwuklasowa prywatna szkoła handlowa Kongregacji chrześcijańskich braci szkolnych w Strebersdorfie			
Komunalny zakład naukowy handlowy w Cieplicach-Szenowie			
Miejska dwuklasowa szkoła handlowa w Trzebiczu			
C. k. Dwuklasowa szkoła handlowa w Opawie			
Dwuklasowa szkoła handlowa dla chłopców i dziewcząt w Węgierskiem Hradyszczu			
Miejska dwuklasowa szkoła handlowa w Warnsdorfie			
Dwuklasowa komunalna szkoła handlowa w Wels			
Szkoła handlowa jubileuszowa Arcyksięcia Rainera w Wiedniu	2	Świadectwo odejścia.	
Dwuklasowa szkoła handlowa wiedeńskiego Związku kupieckiego w Wiedniu			
Dwuklasowa prywatna szkoła handlowa z prawem publiczności Allina w Wiedniu			

Z a k ł a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	Dowód uzdolnienia naukowego dla przyznania dobrodziejstwa	U w a g a
Szkoła rolnicza w Kostelcu nad Orliczem	2		
Krajowa szkoła rolnicza w Bereznicy	3		
Krajowa szkoła rolnicza i uprawy wina w Bzenecu			
Król. czeska krajowa szkoła rolnicza w Czeskiej Lipie			
Czeska szkoła rolnicza w Budziejowicach	2		
Niemiecka szkoła rolnicza i uprawy lnu w Budziejowicach			
Szkoła ogrodnicza w Chrudimie			
Krajowa szkoła rolnicza w Dublanach	3		
Krajowa szkoła rolnicza w Edelhof przy Zwettl			
Szkoła rolnicza w Chebie			
Szkoła uprawy łąk w Chebie			
Szkoła rolnicza w Iwanczycach			
Krajowa szkoła rolnicza, hodowli owoców i uprawy wina w Feldsbergu	2		
Krajowa szkoła rolnicza w Mezirzeczu Wielkim			
Krajowa szkoła rolnicza w Grottenhofie			
Szkoła uprawy łąk w Wysokiem Mycie			
Szkoła rolnicza w Wysokiem Mycie			
Krajowa szkoła rolnicza w Horodence	3		
Szkoła rolnicza i uprawy lnu w Humpolcu	2		
Krajowa szkoła rolnicza w Jagielnicy	3		

Szkoły rolnicze

Z a k l a d n a u k o w y	S k l a d s ię z o d d z i a l ó w , l a t i t d .	D o w ó d u z d o l n i c i e n i a n a u k o w e g o d l a p r z yz n a n i a d o h r o d z i e j s t w a	U w a g a
Król. czeska krajowa szkoła rolnicza w Młodym Bolesławiu			
Król. czeska krajowa szkoła rolnicza w Klatowy	2		
Krajowa szkoła rolnicza i uprawy chmielu w Kloster-Hradisch			
Krajowa szkoła rolnicza w Kobiernicy pod Białą	3		
Krajowa szkoła rolnicza w Kocmaniu			
Krajowa szkoła rolnicza w Kocobendzu			
Krajowa szkoła rolnicza w Kromieryżu	2		
Szkoła rolnicza w Kutnej Horze			
Szkoła rolnicza, uprawy owoców i wina w Litomierzycach			
Krajowa szkoła uprawy owoców i wina w Marburgu	3	Świadectwo ukoń- czenia z postępem ostatniego roku	
Krajowa szkoła rolnicza i uprawy inn w Morawskim Schönbergu	2		
Szkoła uprawy owoców i wina w Mielniku			
Krajowa szkoła rolnicza w Miłocinie	3		
Szkoła rolnicza i uprawy wina przy „Istituto agrario provinciale” w Porzeczu	2		
Szkoła rolnicza i mleczarska w Pilźnie	2 1/2		
Szkoła rolnicza w Pisku			
Krajowa szkoła rolnicza w Radowcach			
Szkoła rolnicza i uprawy chmielu w Rakonicach	2		
Krajowa szkoła rolnicza i uprawy owoców w Ritzlhofie			

Wykaz

zakładów naukowych, zrównanych z wyższymi gimnazjami i wyższymi szkołami realnymi pod względem dopuszczenia do jednoroczej służby ochotniczej przed frontem.

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
C. k. Akademia sztuk pięknych w Wiedniu		Trzy lata na jednym z dwóch oddziałów ogólnych albo na jednej z szkół specjalnych.
C. k. Akademia sztuki w	Krakowie	Trzy lata na jednej z szkół rysunku i malarstwa, względnie rzeźbiarstwa.
	Pradze	Trzy lata w szkole ogólnej lub jednej z szkół specjalnych.
C. k. Szkoła grawerów i medalierów w Wiedniu	3	
Akademia rolnicza w	Dublanach	3
	Taborze	2
	Dzieczynie-Liebwerd	
Zakład naukowy rolniczy „Francisco Josephinum“ w Mödlingu		
Krajowa średnia szkoła rolnicza w	Chrudimie	3
	Czernichowie	
	Czerniowcach	
		Zwinięta z końcem lipca 1910.

Szkoły rolnicze i leśnicze

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
Krajowa średnia szkoła rolnicza w	Kadaniu Nowym Jiczynie Oberhermsdorfie Przerowie Rudnicach n. Ł.	3
Wyższy zakład naukowy lasowy w	Lwowie Hranicach Pisku Reichstadzie	3 2 3
Wyższy zakład naukowy lasowy dla austriackich krajów alpejskich w Bruku n. Murem		
C. k. Wyższy zakład naukowy dla uprawy wina i owoców w Klosterneuburgu		3
Wyższa szkoła uprawy owoców i ogrodnictwa w Eisgrubie		
Sekcja handlowa c. k. Akademii handlowej i marynarskiej w Tryeście		
C. k. niemiecka Akademia handlowa Cesarza Franciszka Józefa w Bernie		4
C. k. czeska Akademia handlowa w Bernie		

Z a k l a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
C. k. Akademia handlowa w	Chrudimie Gracu Lwowie Trydencie	
Akademia handlowa w	Uściu n. Łabą Jabłońcu Insbruku Karlirie Krolowym Hradcu Krakowie Linceu Olomuńcu Prościejowie Libercu	Ma nadto klasę przygotowawczą. 4
Wiedeńska Akademia handlowa		Oznaczenie kursów rocznych: klasa przygotowawcza, rok I., II. i III.
Niemiecka Akademia handlowa w Pilźnie		
Czeska Akademia handlowa w Pilźnie		
Niemiecka Akademia handlowa w Pradze		4
Czeska Akademia handlowa w Pradze		

Szkoły marynarskie

Szkoły przemysłowe

Z a k l a d n a u k o w y		Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
Sekcja marynarska c. k. Akademii handlowej i marynarskiej w Tryeście			
C. k. Szkoła marynarska w	Kotorze Lussin piccolo Raguzie	3	Z dwoma klasami przygotowaw- czymi. Uprawniają do jednoroczej służby ochotniczej w marynarce wojennej, a w razie niezdolności fizycznej do służby w marynarce wojennej także do jednoroczej służby ochotniczej w wojsku wspólnem lub obronie krajowej.
C. k. Szkoła przemysłu artystycznego austriackiego Muzeum sztuki i przemysłu w Wiedniu			
C. k. Szkoła przemysłu artystycznego w Pradze			
Wyzsza szkoła przemysłowa w c. k. państwej szkole przemysłowej w XVII. Wiedeńskiej	L dzielnicy gminy Bielsku Zabrzegu Krakowie Pradze Libercu Tryeście	4	Trzy lata na oddziale ogólnym albo w jednej z szkół zawodowych lub specjalnych bez względu na to, czy część trzech lat odbyto na od- dziale ogólnym, a resztę w jednej z szkół zawodowych lub specjalnych.
w c. k. niemieckiej pań- stwowej szkole przemys- łowej w Bernie			
w c. k. czeskiej państwo- wej szkole przemysłowej w Bernie			

S Z K O L Y p r z e m y s l o w e

Z a k ł a d n a u k o w y	• Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
Wyższa szkoła przemysłowa	w c. k. niemieckiej państwiej szkole przemysłowej w Pilźnie	
Szkoła zawodowa budownictwa w c. k. państwiej szkole przemysłowej w	w c. k. czeskiej państwiej szkole przemysłowej w Pilźnie	
	I. dzielnicę gminy Wie- deńska	
	Krakowie	
	Pradze	
	Libercu	
	Solnogrodzie	
	Tryeście	
Szkoła zawodowa budownictwa	w c. k. niemieckiej państwiej szkole przemysłowej w Bernie	4
	w c. k. czeskiej państwiej szkole przemysłowej w Bernie	
	w c. k. niemieckiej państwiej szkole przemysłowej w Pilźnie	
Wyższa szkoła zawodowa przemysłu tkackiego (wyższa szkoła przemysłowa) w c. k. zakładzie naukowym dla przemysłu tkackiego w Bernie		
Wyższa szkoła zawodowa przemysłu tkackiego (kierunku techniczno-komercjalnego) w c. k. zakładzie naukowym dla przemysłu tkackiego w Asch		
Dolnoaustriacka krajowa szkoła przemysłowa, wyższa szkoła przemysłowa kierunku mechaniczno-technicznego w Wr. Neustadt		
Wyższa szkoła zawodowa ślusarstwa budowlanego i maszynowego w c. k. Muzeum technologicznem przemysłowem w Wiedniu	2	Przekształcona z początkiem roku szkolnego 1911/12 w wyższą szkołę zawodową techniki maszynowej z 5 kursami rocznymi.

Z a k ł a d n a u k o w y	Składa się z oddziałów, lat itd.	U w a g a
Szkoły przemysłowe		
Wyższa szkoła zawodowa elektrotechniki w c. k. Muzeum technologicznem przemysłowem w Wiedniu		Przekształcona z początkiem roku szkolnego 1911/12 w wyższą szkołę zawodową elektrotechniki z 5 kursem rocznymi.
Sekcja II. (przemysł książkowy i ilustracyjny) c. k. zakładu graficznego naukowego i doświadczalnego w Wiedniu		

Kraj: . . . . .

Wzór 1

Powiat polityczny: . . .

do § 24.

Gmina: . . . . .

Wyciąg

z metryk chrztu (urodzin), względnie metryk śmierci co do chłopców, urodzonych w roku 18 . . .

Liczba bieżąca	Nazwisko i imię chłopca	Miejsce i dzień urodzenia	Dzień i rok ewentualnej śmierci	a) Nazwisko i imię ojca; b) Nazwisko rodzinne i imię matki	Sztuka, rzemiosło, inny zawód życiowy ojca	Uwaga
1	2	3	4	5	6	7

N., dnia . . . . . 19 . . .

Podpis prowadzącego metryki.

Pieczęć urzędowa.

Uwaga. 1. Do przedziałki 7. należy wciągnąć wszystkie daty, które mogą posłużyć do ewentualnego wyjaśnienia zapisanego, a zwłaszcza gminę przynależności, o ile jest znana.
 2. Format papieru: A.

Kraj: . . . . .

Wzór 2

Powiat polityczny: . . .

do § 24.

Gmina: . . . . .

Wyciąg

z metryk śmierci co do chłopców, urodzonych w roku 18 . . , a nie zapisanych w własnych metrykach chrztu (urodzin).

Liczba kolejna	Nazwisko i imię chłopca	Dzień urodzenia	Dzień i rok śmierci	a) Nazwisko i imię ojca; b) Nazwisko rodzinne i imię matki	Sztuka, rzemiosło, inny zawód życiowy ojca	Uwaga
1	2	3	4	5	6	7

N., dnia . . . . . 19 . . . . .

Pieczęć urzędowa.

Podpis prowadzącego metryki.

Uwaga. 1. Do przedziałki 7. należy wciągnąć znaną ewentualnie gminę przynależności albo szczegóły przydatne dla jej wyjaśnienia.
 2. Format papieru: A

Kraj: . . . . .**Wzór 5**Powiat polityczny: . . .

do § 27.

Gmina: . . . . .

Poświadczenie.

N. N., urodzony w roku 18 . . ., przynależny do gminy . . . . .
 zgłosił się dzisiaj do spisu jako popisowy.

N., dnia . . . . . 19 . . .

Pieczęć urzędowa.

Podpis przełożonego gminy.

Kraj: . . . . .Powiat polityczny: . . .

W y-
popisowych, przynależnych do gminy,

Liczba bieżąca	Nazwisko i imię popisowego, także ewentualny przydomek	Dzień i miejsce urodzenia (powiat, kraj)	Stan (wolny lub żonaty, dzietny lub bezdzietny)	Otrzymane wykształcenie szkolne	Sztuka, rzemiosło, inny zawód życiowy popisowego	a) Nazwisko i imię ojca, b) Nazwisko rodzinne imię matki	Sztuka, rzemiosło, inny zawód życiowy ojca			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

N., dnia . . . . . 19 . . .

Pieczęć urzędowa.

Pieczęć urzędowa.

Wzór 6

do § 28.

Gmina: . . . .

kaz

urodzonych w roku 18 . .

Kraj: . . . . .

Powiat polityczny: . . . .

Wy-

popisowych obcej przynależności,

Liczba bieżąca 1	Nr. domu 2	Nazwisko i imię popisowego, także ewentualny przy- domek 3	Dzień i miejsce urodzenia (powiat, kraj) 4	Gminna przynależność (powiat, kraj) 5	Religia 6	Stan (wolny lub żonaty, dzietny lub bezdziezny) 7	Otrzymane wykształcenie szkolne 8	Umie grać 9	Sztuka, rzemiosło, inny zawód ży- ciowy po- pisowego 10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

I. klasa wieku

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

II. klasa wieku

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

III. klasa wieku

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

N., dnia . . . . . 19 . .

Pieczęć urzędowa.

Wzór 7.

do § 28.

Gmina: . . . . .

kaz**przychodzących do poboru w roku 19 . . .**

Uwaga						
a) Nazwisko i imię ojca,	Sztuka, rzemiosło, inny zawód zyciowy ojca	Obecne miejsce pobytu popisowego (gmina, powiat, kraj)	Czy i kto uczynił zgłoszenie, pisemnie lub ustnie	Dokument po-dróży lub legity-macyjny, z po-daniem miejsca, daty i liczby; dokąd i na jaki czas opiewa	przełożonego gminy	władzy powiatowej
11	12	13	14	15	16	17

(urodzony w roku 18 . . .)

--	--	--	--	--	--	--

(urodzony w roku 18 . . .)

--	--	--	--	--	--	--

(urodzony w roku 18 . . .)

--	--	--	--	--	--	--

Podpis przełożonego gminy.

Kraj . . . . .

Gmelin:

Wykaz

„całkiem nieznanych”.

Pođpis przełożonego gminy.

Pieczęć urzędu.

Format papieru: B.

Wzór 8.

Kraj . . . . .

Wzór 11.

Powiat polityczny . . . . .

do § 45.

Certyfikat zwolnienia z obowiązku służbowego.

(Imię i nazwisko) . . . . .

jego ojciec . . . . . , matka . . . . .

zatrudnienie, zawód . . . . .

urodzony (dzień, miesiąc, rok) . . . . .

w . . . . . , powiat . . . . . , kraj (komitat) . . . . .

przynależny do gminy . . . . . , powiat . . . . .

kraj . . . . . , religii . . . . .

wzrost . . . . cm, numer losu . . . . , sklasyfikowany jako „niezdolny do broni”, użynił ostatecznie
zadość obowiązkowi stawienia się do poboru.

Jest on obowiązany do służby w pospolitem ruszeniu do końca roku 19 . .

. . . . . , dnia . . . . . 19 . .

Pieczęć służbową.

Podpis zastępcy władzy powiatowej.

agymnophlebia adspersa & cerasinaria maliboru

Wzór 13.

do § 55.

Komenda okręgu uzupełnienia (obrony krajowej). Nr. losu .....

Certyfikat przeznaczenia

dla (imię i nazwisko).

Miejsce	urodzenia	Przynależny do	Gmina
Powiat			Powiat
Komitet			Kraj
Kraj			Okręg uzupełnienia (Okręg uzupełnienia obrony krajobwej)
Rok			Sztuka, rzemiosło, inny zawód życiowy
Asentero-wany	dnia ..... 19 ..		z przeznacze-niem przydziałem
	n. p. rekrut — rezerwista zapasowy — w zawieszeniu. n. p. wojsko wspólne — marynarka wojskowa — obrona krajowa w zawieszeniu.		

1. Asenterowanego zawiadamia się o przydziale i przeznaczeniu, o ile nie ustalono ich ostatecznie już powyżej, w miesiącu lipcu względnie listopadzie; o przydziale do oddziału broni otrzymuje on wiadomość za pośrednictwem karty powołującej, paszportu wojskowego (obrony krajowej) lub certyfikatu wojskowego (obrony krajowej).

2. Niewcieleni rekruci i rezerwiści zapasowi podlegają w swych wszystkich stosunkach cywilnych, a w ogólności także w sprawach karnych i policyjnych sądom i władzom cywilnym i podlegają jedynie tym ograniczeniom, które ustawa o służbie wojskowej uzasadnia (§ 51.. ustęp pierwszy, u. w.).

3. O każdej zmianie swego stałego miejsca pobytu muszą oni zawiadomić w ośmiu dniach przełożonego gminy, właściwej ze względu na pobór, pod rygorem grzywny, którą można wymierzyć aż do 200 K. Meldunek ten można składać także u przełożonego gminy miejsca pobytu.

Meldunek jest konieczny, aby można było doręczyć im powołanie do pełnienia służby czynnej (rozpoczęcia służby czynnej), względnie pierwszego

wykształcenia wojskowego i aby z dniem wecienia (1. października) byli do rozporządzenia dla służby wojskowej. W razie chwilowej zmiany pobytu mają ustanowić w tym samym celu pośrednika i wymienić go przełożonemu gminy.

Przed odejściem do pełnienia służby czynnej (rozpoczęciem służby czynnej) lub do pierwszego wykształcenia wojskowego powinien powołany zameldować się u przełożonego gminy miejsca pobytu.

W razie mobiliżacyi mają jedynie ci, którzy nie posiadają w rękach wojskowego dokumentu legitymacjnego, paszportu wojskowego (obrony krajobrazowej) lub certyfikatu wojskowego (obrony krajobrazowej), ani karty powołującej, a muszą celem zgłoszenia się do szeregów jechać koleją lub parowcem, zameldować się przed odejściem u przełożonego gminy miejsca pobytu w celu uzyskania poświadczania uwierzytelniającego, potrzebnego do podróży.

4. Na dowód dopełnienia meldunku musi on być uwidoczniony na certyfikacie przeznaczenia.

5. Do zawarcia małżeństwa potrzebują asenterowani, z wyjątkiem przeznaczonych do rezerwy zapasowej, zezwolenia właściwej komendy okręgu uzupełnienia albo, jeżeli zostali przydzieleni do obrony krajobrazowej, zezwolenia komendy okręgu uzupełnienia obrony krajobrazowej.

6. Każdy asenterowany ma stawić się do pełnienia służby czynnej lub pierwszego wykształcenia wojskowego aż do pododdziału w własnej odzieży.

7. Jeżeli asenterowany nie będzie do dnia 8. października powołany do pełnienia służby czynnej lub do pierwszego wykształcenia wojskowego, wówczas powinien zgłosić się zaraz u przełożonego gminy miejsca pobytu.

Plac asenterunkowy . . . , dnia . . . 19 . .

Podpis zastępcy wojska wspólnego (marynarki wojennej, obrony krajobrazowej).

- Uwaga.**
1. Obok tekstu pouczenia należy umieścić przekład w języku ojczystym żołnierza.
  2. Komendy terytorialne wojskowe i Admirałat portowy w Poli mają zaopatrzyć komendy okręgów uzupełnienia w potrzebne druki.
  3. Format papieru: A, złożone pół arkusza.

Dodatki co do zmian miejsca pobytu:

Wzór 14.

do § 63.

Protokół,

spisany dnia . . . . . 19 . . w c. i k. . . . .
 . . . . . w . . . . .

Obecni podpisani.

Staje obywatel austriacki

• • • • •

urodzony w roku . . w . . . . . , powiat . . . . . , kraj koronny . . . . . ,
 przynależny do . . . . . , powiat . . . . . , kraj koronny . . . . . ,
 zamieszkały w . . . . . , i prosi o uwolnienie od obowiązku stawienia się
 przed komisją poborową na podstawie § 63. przepisów o służbie wojskowej, część I.

Poborowi nie był on dotąd

Badaniu lekarskiemu przed władzą reprezentacyjną był on ostatni raz w roku . . w . . . . .
 (według podania swego) poddany i został przy tem uznany za . . . . .

Popisowy

jest w tut. u. osobiście znany.	legitymuje się własnym paszportem, wystawionym przez	legitymuje się za pośrednictwem następujących dwóch wiarygodnych świadków:	legitymuje się fotografią, potwierdzoną przez władzę.
w	dnia 19		
	pod Nr.		

Popisowego tego należy uważać za osiadłego stale w miejscu jego pobytu, ponieważ

- a) jest właścicielem dóbr, pozostających w własnym jego zarządzie dzierżawcą . . . . . , który samodzielnie prowadzi . . . . . , albo
- b) ma od dłuższego czasu zarobek jako . . . . . , względnie przyczynia się działalnością swoją do zarobku członków swej rodziny albo
- c) żyje od dłuższego czasu w gospodarstwie członków swej rodziny.

Popisowy ten przebywa w celu studiów
ze względu na zdrowie dłuższy czas za granicą.

Sądzi, iż jest dotknięty wadą: . . . . .

Załączniki:

Po złożeniu taksy za badanie lekarskie w kwocie . . . . . wyznaczono do badania tego dnia . . . . . 19 . . . godz. . . . .

(Podpis proszącego.)

(Podpis c. i k. władzy reprezentacyjnej. *)

Ciąg dalszy dnia . . . . . 19 . . . *)

Po odebraniu od podписанego lekarza . . . . . w . . . . . przyrzeczenia w miejsce przysięgi wystawia tenże co do badania wspomnianego popisowego, którego tożsamość stwierdza się ponownie *), następujące orzeczenie:

Sprawozdanie opiewa zatem . . . . .

(Podpis lekarza.)

(Podpis popisowego.)

Badanie lekarskie odbyło się w mojej obecności.

- a) O istnieniu podanej wady przekonałem się także osobiście; albo
- b) podanej wady nie mogę rozpoznać; albo
- c) przeciw podanej wadzie mam następującą wątpliwość:

(Podpis funkcjonariusza c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

Ponieważ badanego uznano za „zdatnego”
„zdatnego do usług pomocniczych jako . . . . .”,
otrzymuje on polecenie wskazania komisyi poborowej, przed którą chce poddać się poborowi; jako taką wymienia on komisję poborową w . . . . .

Do stawienia się przed komisją tą wyznacza mu się, przy zwróceniu uwagi na dalsze skutki karne, dnia . . . . . 19 . . . i wydaje urzędowe poświadczenie legitymacyjne.

(Podpis popisowego.)

(Podpis c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

U w a g i.

1. Imię i nazwisko (ewentualnie przydomek) ojca popisowego: . . . . .
2. Imię i nazwisko oraz nazwisko rodzinne (ewentualnie przydomek) jego matki: . . . . .
3. Miejsce pobytu rodziców popisowego: . . . . .
4. (Inne uwagi): . . . . .

*) Odpada w razie kontynuowania w tym samym dniu.

Nr. . . .

Do liczby . . .

Przesyła się

c. k. Namiestnictwu (Rządowi krajowemu)

w

. . . . , dnia . . . . . 19 . .

(Podpis c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

Wzór 15.

do § 64 : 4, względnie 6.

Protokół,

spisany dnia . . . . . 19 . . w c. i k. . . . .

Obecni podpisani.

Staje obywateł austriacki

urodzony w roku . . . . . , powiat . . . . . , kraj koronny . . . . .
przynależny do . . . . . , powiat . . . . . , kraj koronny . . . . . ,
zamieszkały w . . . . . , i prosi o uwolnienie od obowiązku stawienia się
przed komisją poborową na podstawie § 63. przepisów o służbie wojskowej, część I.

Poborowi nie był on dotąd

Badaniu lekarskiemu przed w&ładą reprezentacyjną był on ostatni raz w roku . . . w . . .

(według podania swego) poddany i został przy tem uznany za . . . . .

Popisowy

jest w tut. u. osobiście
znany.

Popisowego ego należy uważać za osiadłego stale w miejscu jego pobytu, ponieważ

- a) jest właścicielem dóbr, pozostających w własnym jego zarządzie dzierżawcą . . . . . , który samodzielnie prowadzi . . . . . , albo

b) ma od dłuższego czasu zarobek jako . . . . . , ... , względnie przyczynia się działalnością swoją do zarobku członków swej rodziny albo

c) żyje od dłuższego czasu w gospodarstwie członków swej rodziny.

Popisowy ten przebywa w celu studiów dłuższy czas za granicą ze względu na zdrowie

Sądzi, iż jest dotknięty wada: . . . . .

Załączniki:

Po złożeniu taksy za badanie lekarskie w kwocie . . . . . i po odebraniu od podpisanego lekarza . . . . . w . . . . . przyrzeczenia w miejsce przysięgi wystawia tenże co do badania wspomnianego popisowego następujące orzeczenie:

Sprawozdanie opiewa zatem . . . . .

(Podpis lekarza.)

(Podpis popisowego.)

Badanie lekarskie odbyło się w mojej obecności.

- a) O istnieniu podanej wady przekonałem się także osobiście; albo
- b) podanej wady nie mogę rozpoznać; albo
- c) przeciw podanej wadzie mam następującą wątpliwość:

(Podpis funkeyonaryusza c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

Ponieważ badanego uznano za „zdatnego“ „zdatnego do usług pomocniczych jako . . . . .“, przeto oświadczono mu, iż jest asenterowany, i odebrano od niego przysięgę po odczytaniu i objaśnieniu artykułów wojennych I. i V.

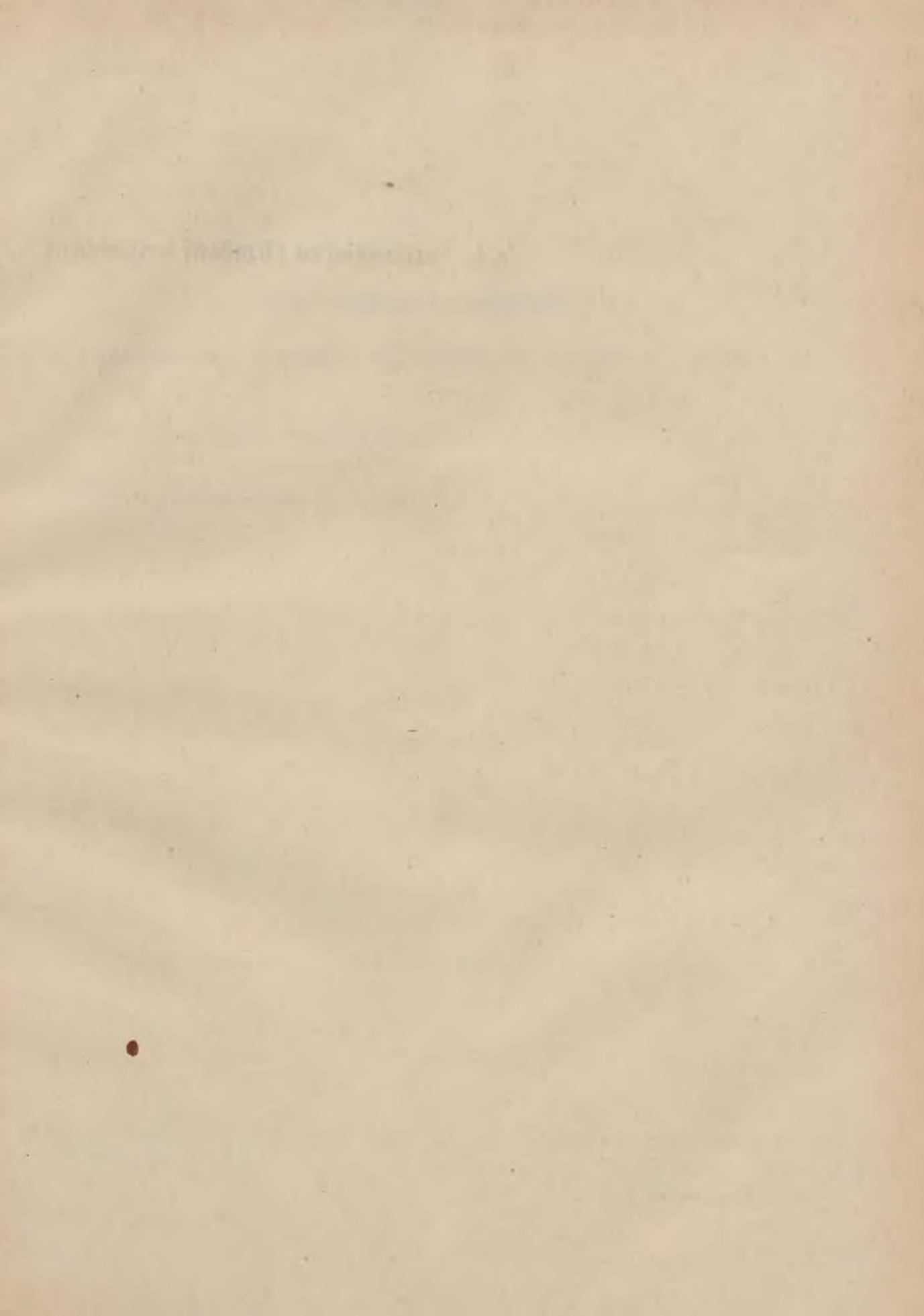
Wskutek uzasadnionej prośby przyznano mu równocześnie odroczenie rozpoczęcia służby czynnej (dziesięciotygodniowego pierwszego wykształcenia wojskowego) do dnia . . . . .

(Podpis popisowego.)

(Podpis c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

U w a g i.

1. Imię i nazwisko (ewentualnie przydomek) ojca popisowego: . . . . .
2. Imię i nazwisko oraz nazwisko rodzinne (ewentualnie przydomek) jego matki: . . . . .
3. Miejsce pobytu rodziców popisowego: . . . . .
4. (Inne uwagi): . . . . .

Nr. . . .

Do liczby . . .

Przseyła się

c. k. Namiestnictwu (Rządowi krajowemu)

W

. . . . , dnia . . . . . 19 . . .

(Podpis c. i k. władzy reprezentacyjnej.)

Wzór 19.

do § 85.

Certyfikat tożsamości

celem złożenia egzaminu dla jednorocznej służby ochotniczej.

Dla starającego się o jednoroczną służbę ochotniczą . . . . .
 urodzonego w roku 18 . . . . . w . . . . .
 powiat . . . . . , komitat . . . . .
     . . . . . , kraj . . . . . , przynależnego
 do gminy . . . . .
 powiat . . . . .
 kraj . . . . . , religii . . . . .

Opis osoby:

Wzrost	Usta . . . . .
Twarz	Nos . . . . .
Włosy	Znaki szczególnne . . . . .
Ocza	Mówi po . . . . .

., dnia . . . . . 19 . . . . .

Podpis kompetenta.

Pieczęć urzędowa.

Władza wystawiająca.

Podpis.

Uwaga: 1. Niniejszy certyfikat tożsamości nie podlega opłacie; komisja egzaminacyjna nie zwraca go kompetentowi.
 2. Format papieru: A.

Wzór 23.

do § 89.

Certyfikat wstąpienia*)

dla starających się o jednoroczną służbę ochotniczą.

Poświadczam, że N. N. . . . . (zawód), urodzony w roku 18 . . .
 w . . . . . powiat . . . . . , komitat . . . . . , kraju . . . . . ,
 przynależny do gminy . . . . . , powiat . . . . . , kraju . . . . . , religii . . . . . , stanu . . . . . ,
 posiada pod względem moralnym uzdolnienie do wstąpienia jako ochotnik jednoroczny.

Niniejszy certyfikat wstąpienia pozostaje w mocy przez trzy miesiące, licząc od dnia wystawienia, a po wniesieniu podania podczas rozpatrywania go także poza termin powyższy.

N., dnia . . . . . 19 . . .

Pieczęć urzędowa.

C. k. Starosta.

Podpis.

*) Uwaga: Wstępującym dobrowolnie można wykonać certyfikat wstąpienia tylko w razie istnienia wymogów § 89 : 2, ustęp drugi.

Wzór 35.

do § 105.

Poświadczenie.

Potwierdza się, że (imię i nazwisko) . . . . . , urodzonemu w roku 18 . . . , przynależnemu do gminy . . . . . , powiatu . . . . . , kraju . . . . asenterowanemu dnia . . . . . 19 . . . , Nr. losu . . . , okręgu paborowego . . . . przyznano dobrodziejstwo jako *) . . . . według § . . ustawy o służbie wojskowej, a wskutek tego przydzielono go do rezerwy zapasowej.

Na wspomnianym (co do utrzymujących rodzinę: Na reklamantach) ciąży aż do roku 19 . . obowiązek przedkładania corocznie w miesiącu . . . . . podpisanej władzy powiatowej należycie udokumentowanego dowodu pisemnego, iż ustawowe prawo do ulgi powyższej istnieje dalej.

Jeżeli dowód ten nie będzie dostarczony w ogóle albo jeżeli bez dostatecznego usprawiedliwienia nie będzie dostarczony w czasie właściwym, wówczas spotka wspomnianego obowiązanego do służby wojskowej utrata ulgi i pociągnięcie do ciążącego na nim jeszcze obowiązku służby czynnej.

      . . . . . , dnia . . . . 19 . . .

C. k. starosta.

Pieczęć urzędowa.

Podpis.

Uwaga: 1. W miejscu, oznaczonym w tekście *), należy wpisać: kandydatowi stanu duchownego, właścicielowi odziedziczonego gospodarstwa rolnego, utrzymującemu rodzinę, gospodarzowi rolnemu lub utrzymującemu rodzinę w braku pełnego uprawnienia ustawowego albo jako nauczycielowi **), względnie kandydatowi na urząd nauczycielski **).

2. Poświadczenie to wystawia właściwa polityczna władza powiatowa.
3. Format papieru: B. (Ćwierć arkusza.)

**) Obowiązuje tylko w okresie przejściowym.

Wzór 36.

do § 107.

Komenda okręgu uzupełnienia obrony krajowej . . . . .

Poświadczenie.

Potwierdza się, iż (charakter, imię i nazwisko) . . . . .

urodzony w roku 18 . . . , przynależny do gminy . . . . .
 powiat . . . . . , kraj . . . . . , asenterowany dnia . . . . .
 19 . . . , został na zasadzie § 29. ustawy o służbie wojskowej przyjęty w dniu . . . . .
 19 . . . jako wyściecony ksiądz, duszpasterz na posadzie, ... do ewidencji rezerwy
 zapasowej obrony krajowej.

Wspomniany może być użyty w razie mobilizacji (uzupełnienia do stopy wojennej) w obrębie swego obowiązku służbowego do służby duszpasterskiej dla całej siły zbrojnej i ma aż do dnia 31. grudnia 19 . . . wykazywać corocznie do dnia 15. września, iż pozostaje jeszcze w określonym wyżej stosunku.

. . . . . , dnia . . . . . 19 . .

Pieczęć służbową.

Podpis.

Wzór 37

do § 111.

Wyjaśnienia

**z metryk chrztu (urodzin), ślubów i śmierci co do rodziny N. N., Nr. domu . . . . .
w miejscowości N. . . . . , gmina N. . . . . , powiat N. . . . .**

Nazwisko i imię, także ewentualny przydomek (płeć dzieci)	Dzień i rok urodzenia	Rok ślubu	Religia	Sztyka, rzemiosło, inny zawód życiowy	Dzień i rok ewentualnej śmierci	Uwaga
1	2	3	4	5	6	7

      , dnia . . . . . 19 . .

Za zupełną zgodność z metrykami.

Pieczęć urzędowa.

Podpis prowadzącego metryki.

Uwaga: 1. Najpierw wymienia się ojca i matkę, następnie dzieci według wieku od najstarszego do najmłodszego, nie opuszczając reklamowanego. Zadnego członka rodziny nie wolno pominąć nawet wtedy, gdy żyje poza rodziną albo zmarł. Przy każdym dziecku należy zaznaczyć, czy jest synem lub córką, wnukiem lub wnuczką. Gdyby pewien członek rodziny nie żył w rodzinie, wyemigrował lub zginął, należy uwidocznić to w przedziale uwaga przy podaniu czasu, od którego członek ten nie przebywa w rodzinie, a w dwóch pierwszych wypadkach także miejsca pobytu.

2. Jeżeli dla obowiązanego do służby wojskowej żąda się ulgi jako dla jedynego wnuka, należy spisać rodzinę w następującym porządku:

- a) dziadka,
- b) babkę,
- c) ich wszystkich synów i córki wraz z żonami, względnie mężami,
- d) dzieci, pochodzące z małżeństw tych synów i córek.

Dzieci, o których mowa pod d), należy wymieniać, jeżeli przynależą do kilku rodzin, zawsze bezpośrednio po rodzicach, i to według postanowień punktu 1.

3. Jeżeli żąda się ulgi dla jedynego zięcia, należy wykazać stan rodziny teścia i reklamowanego według postanowień punktu 1.

4. Format papieru: A.

Wzór 42

do § 133.

Certyfikat wstąpienia.

Ważność niniejszego certyfikatu wstąpienia gaśnie według § 133 : 3 przepisów o służbie wojskowej, część I., w dniu . . . . . 19 . .

... , dnia . . . . . 19 . .

C. k. Starosta.

Pieczęć urzędowa.

Podpis.

Format papieru: A. (Czwierć arkusza.)

^{*)} Sprostowano (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

Wzór 43

do § 133.

Zezwolenie

na dobrowolne wstąpienie do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajobrazu.

Wojciechowski dnia 19 . . .

Podpis ojca (opiekuna).

Widziano! C. k. Starosta,

Pieczęć urzędowa.

Podpis.

154.

Rozporządzenie Ministerstwa obrony krajowej z dnia 27. lipca 1912,

którem wydaje się postanowienia przejściowe do ustawy z dnia 5: lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej.

Na zasadzie § 88 ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej, wydaje się w porozumieniu z Ministerstwem wojny następujące postanowienia przejściowe:

I. W ogólności:

Postanowienia wykonawcze do ustawy o służbie wojskowej mieszczą się w „Przepisach o służbie wojskowej”, z których wydano część I., zeszyt 1. „Przepis o uzupełnianiu wojska wspólnego, marynarki wojennej i obrony krajowych” wraz z zeszytem załączników i wzorów.

Z chwilą wydania przepisów tych tracą moc obowiązującą te postanowienia dotychczasowych przepisów o służbie wojskowej z roku 1889, części I. i II., które są objęte częścią I., zeszytem 1. nowych przepisów o służbie wojskowej albo zostały zmienione rozporządzeniem niniejszym.

Inne części dotychczasowych przepisów o służbie wojskowej pozostają na razie w mocy, o ile nie zostały zniesione nową ustawą o służbie wojskowej, aż do wydania części I., zeszytu 2. i części II. przepisów o służbie wojskowej z roku 1912.

Załączniki III. (wykaz zakładów leczniczych, opiekuńczych i wychowawczych dla umysłowo chorych, głupowatych i posiadających mniejszą wartość umysłową, które współdziałają przy dostarczaniu wykazów rocznych co do obowiązanych do służby wojskowej, wypuszczonych z opieki zakładowej) oraz V. (przegląd okręgów terytorialnych wojskowych, z których oddziały broni i zakład wojska wspólnego, tudzież marynarki wojennej otrzymują prawidłowe uzupełnienie), jak również załączniki do § 102. będą wydane później. Aż do wydania załącznika III. pozostają w mocy postanowienia § 92 : 7 i 8 p. w. I. z roku 1889 zamiast § 49 : 7 i 8 p. w. I. z roku 1912.

II. Pobór tegoroczny.

1. Aż do rozpoczęcia się poboru głównego mają stałe komisye poborowe postępować z zgłoszającymi się do poboru już w duchu nowej ustawy o służbie wojskowej. Uznanych za „zdalnych” należy bez względu na numer końcowy roku odnośnego

asenterować z zastrzeżeniem przeznaczenia i przydziału.

2. Wszystkich popisowych, wciagniętych do list stawczych A i B według dotychczasowego § 36. p. w. I., należy poddać poborowi już nie na podstawie list tych lecz w myśl § 38. nowych p. w. I. Popisowych tych nie traktuje się zatem jako „podlegających poborowi poza klasą wieku i porządkiem losu” ani też jako „podlegających poborowi dodatkowemu w porządku losu”; przydział ich odbywa się według nowego systemu rozdziału (punkt 8.).

3. Ponieważ zapotrzebowanie rekrutów w tym roku poborowym będzie przypuszczalnie pokryte przez zupełnie zdolnych, ma odpaść w roku bieżącym asenterowanie zdolnych do usług pomocniczych. Co do pokrycia zapotrzebowania sił pisarskich i profesyonistów (zwłaszcza krawców i szewców) rozstrzygają postanowienia §§ 1 : a do e i 4 załącznika IV. do nowych przepisów o służbie wojskowej część I., zeszyt 1.

4. Ze względu na późne rozpoczęcie się tegorocznego poboru głównego ma przydział asenterowanych nastąpić zaraz przy poborze; asenterowanym, z wyjątkiem przeznaczonych wprost do rezerwy zapasowej, należy wrzucić kartę powołującą, a wszystkim asenterowanym certyfikat przeznaczenia zaraz na placu asenterunku.

Karty powołujące dla przydzielonych do wojska wspólnego (marynarki wojennej) i dla asenterowanych w drodze delegacji ma wygotować zastępca wojska wspólnego (marynarki wojennej), a karty powołujące dla tych, którzy przypadają do obrony krajowej, zastępca obrony krajowej; karty te mają być podpisane również przez przewodniczącego komisji poborowej i podawać oprócz przydziału także dzień zgłoszenia się (punkt 6.) do właściwej komendy okręgu uzupełnienia, względnie komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

Stawni do poboru w drodze delegacji i asenterowani w drodze rozpoznawczej otrzymują bez wyjątku karty powołujące do właściwej komendy okręgu uzupełnienia, gdzie dowiadują się przy zgłoszeniu się o przydziale do wojska wspólnego (marynarki wojennej) lub obrony krajowej. W razie przydziału do obrony krajowej oddaje się ich właściwej komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej.

Ci, którzy na podstawie ustępów poprzedzających zgłosili się do właściwych*) komend okręgów uzupełnienia, względnie komend okręgów uzupełnienia obrony krajowej, dowiadują się tam w dniu stawienia się o przydziale do oddziału bronii.

5. Popisowych, którzy nie stawili się do poboru głównego, należy poddać poborowi dodatkowemu jak najspieszniej, a w miarę możliwości przed tegorocznem obliczeniem kontyngentu (15. listopada).

*) Sprobowane (zobacz obwieszczenie z dnia 26. października 1912, Dz. u. p. Nr. 208).

Prócz dni urzędowych, wyznaczonych w § 58:3 nowych p. w. I., ma odbyć się pobór dodatkowy także w dniach 12. i 26. października tudzież 5. listopada.

Dla popisowych ma z końcem września odbyć się rozpoznanie.

6. Za dzień wcielenia należy w roku 1912. uważać:

- a) dla ochotników jednorocznych dzień 10. października;
- b) dla innych asenterowanych dzień 15. października.

Jako dzień stawienia się do szeregów ustanawia się na rok 1912:

- a) dla ochotników jednorocznych dzień 10. października;
- b) dla marynarki wojennej, i to dla asenterowanych z okręgów uzupełnienia marynarki wojennej w ilości, odpowiadającej zeszyłorocznej kwocie rekrutów, podwyższonej o 25 procent, dzień 25. listopada, a dla innych dzień 15. października;
- c) dla innych asenterowanych, z wyłączeniem przeznaczonych wprost do rezerwy zapasowej, dzień 15. października.

Wyżej wspomniani rezerwiści zapasowi zgłoszą się do szeregów w terminie, który będzie później oznaczony (na wiosnę).

7. Postanowienia § 41 : 1, ustęp drugi, u. w. nie mają zastosowania w roku bieżącym.

III. Obliczenie kontyngentu na rok 1912.

Przez przydzielenie asenterowanych do wojska wspólnego (marynarki wojennej) i obrony krajowej, przeprowadzone według ustanowionego klucza już przy poborze, osiąga się rozdział ogólnego wyniku asenterunku między wspólną siłę zbrojną i obronę krajową w stosunku do obu kontyngentów rekrutów w myśl § 36. u. w. Pozostaje jeszcze rozdział liczby rekrutów, których ma się wcielić do wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej, na poszczególne okręgi paborowe według rzeczywistego wyniku poboru w roku paborowym 1912 w myśl § 13 u. w. i obliczenie co do pokrycia zapotrzebowania rekrutów dla wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej, względnie ustalenie ewentualnej nadwyżki (zaległości) w zapotrzebowaniu rekrutów w myśl § 37. u. w.

Rozdział wyniku ogólnego na okręgi paborowe i obliczenie kontyngentu przeprowadza Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

W tym celu mają komendy okręgów uzupełnienia i polityczne władze powiatowe zestawić na podstawie zamknięcia z dniem 15. listopada 1912 wykazy według wzoru I. i przedłożyć je w dwóch wygotowaniach najdalej do dnia 20. li-

stopada 1912 komendzie terytorialnej wojskowej, względnie politycznej władz krajowej.

Przy zestawianiu wykazu tego powinny władze powiatowe porozumiewać się z komendami okręgów uzupełnienia i uchyłać w miarę możliwości zachodzące ewentualnie różnice w drodze wzajemnego porozumienia.

Na podstawie wykazów tych mają komendy terytorialne wojskowe sporządzić wykaz zbiorowy i przedłożyć do dnia 25. listopada 1912 jedno wygotowanie jego Ministerstwu wojny, a dwa wygotowania Ministerstwu obrony krajowej.

Polityczne władze krajowe przedkładają wykaz zbiorowy w tym samym terminie Ministerstwu obrony krajowej w dwóch wygotowaniach.

Ministerstwo obrony krajowej stwierdza na tej podstawie, czy zapotrzebowanie rekrutów wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej zostało pokryte albo czy z porównania zapotrzebowania tego z policzalnym wynikiem asenterunku okazuje się nadwyżka lub zalełość.

Nadwyżkę, względnie zalełość w kontyngentach rekrutów wspólnej siły zbrojnej i obrony krajowej rozdziela się na poszczególne okręgi paborowe według proporcji następującej:

Ilość ogólna asenterowanych, policzalnych na kontyngent rekrutów wspólnej siły zbrojnej, względnie obrony krajowej, ma się tak do ilości ogólnej nadliczbowych (zaległości) w wspólnej sile zbrojnej, względnie obroni krajowej, jak ilość asenterowanych w pewnym okręgu paborowym z możliwością policzenia na kontyngent rekrutów wspólnej siły zbrojnej, względnie obrony krajowej do nadwyżki (zaległości), przypadającej na okrąg odnośnie.

Po przeprowadzeniu obliczenia kontyngentu zwraca Ministerstwo obrony krajowej egzemplarze odpowiednio uzupełnionego wykazu według wzoru I. komendzie terytorialnej wojskowej i politycznej władz krajowej.

Komenda terytorialna wojskowa uzupełnia według tego wykazu, przedłożone przez komendy okręgów uzupełnienia, i przesyła im jeden egzemplarz wykazu powyższego.

W podobny sposób przesyła polityczna władza krajowa egzemplarz uzupełniony władzom powiatowym.

Na podstawie obliczenia kontyngentu należy przeprowadzić indywidualny wybór przypadających w danym razie „nadliczbowych“ według postanowień rozdziału następującego.

IV. Wybór nadliczbowych.

1. Wybór nadliczbowych ma być uskuteczniony według doniosłości powodów, zasługujących na uwzględnienie, najpierw z uwagi na utrzymanie

rodziny, następnie z uwagi na gospodarstwo rolne, inny zarobek i wykształcenie w zawodzie obywatelskim, przez komisję mieszaną.

Z pośród godnych uwzględnienia, których wybrano w ten sposób, dokonywa się następnie indywidualnego oznaczenia nadliczbowych według kategorii przez los (§ 37 : 3 u. w.).

2. Jako godnych szczególnego uwzględnienia przytacza się poniżej przykładowo:

a) obowiązanych do służby wojskowej, powołanych do prowadzenia przedsiębiorstwa (gospodarstwa rolnego, rzemiosła itp.) ojca niezdolnego do zarabiania (matki, dziadka, babki), jeżeli przedsiębiorstwo to stanowi jedyne źródło utrzymania rodziny, i to także wtedy, gdy wchodzą wprawdzie w rachubę inni mężczyźni członkowie rodziny, którzy jednak ze względu na inny zawód życiowy nie mogą według przedstawionych dowodów prowadzić przedsiębiorstwa tego w ciągu służby czynnej obowiązanego do służby wojskowej;

b) obowiązanych do służby wojskowej, którzy są zajęci przygotowaniem się do pewnego oznaczanego zawodu życiowego albo wyuczeniem się pewnej sztuki lub pewnego rzemiosła i mogliby wskutek dłuższej przerwy ponieść znaczącą szkodą;

c) jeżeli wchodzący w rachubę brat lub bracia obowiązanego do służby wojskowej odbywają dobrowolnie dalszą służbęczną w wojsku wspólnem (marynarce wojennej) lub obronie krajowej (żandarmeryi), względnie zobowiązali się do jej dobrowolnego dalszego odbywania.

3. Przeniesienia do rezerwy zapasowej w charakterze nadliczbowych nie można domagać się:

a) z powodu małżeństwa obowiązanego do służby wojskowej oraz

b) jeżeli powody, uzasadniające prośbę, zostały wywołane swobodnym postanowieniem obowiązanego do służby wojskowej lub członków jego rodziny w celu uzyskania dobrodziejstwa.

4. Postanowienia powyższe mają zastosowanie także do pasierbów; natomiast nie można stosować ich do wychowań, których nie wzięto w miejscowości dzieci w sposób, obowiązujący pod względem prawnym.

Układy o adopcję, zawarte dopiero po wejściu obowiązanego w życie, obowiązujący do służby w pospolitem ruszeniu, nie uzasadniają z reguły prawa do uwzględnienia.

Postępowanie przy wyborze.

1. Bezpośrednio po nadaniu władzy uzupełnienia pierwszej instancji obliczenia kontyngentu rekrutów i połączonego z niem cyfrowego rozdziału nadliczbowych na okręgi poborowe odbywa się komisjonalny wybór nadliczbowych według stopnia powodów, zasługujących na uwzględnienie.

Obowiązani do służby wojskowej, którzy domagają się przyznania charakteru nadliczbowych, albo ich członkowie rodziny mają wniesać podania odnośnie najdalej do dnia 31. października 1912 do właściwej politycznej władzy powiatowej.

Po względem dokumentowania podań należy stosować analogicznie postanowienia §§ 108. i 111. p. w. I. z roku 1912.

2. Polityczna władza powiatowa uzupełnia wniesione podania na podstawie potrzebnych dochodzeń co do wiarygodności motywów prośby i ich zasługiwanie na uwzględnienie.

Po ukończeniu dochodzeń należy oznaczyć podania według kategorii, to jest według stopnia, w jakim zasługują na uwzględnienie, jako:

, zasługujące na uwzględnienie w wysokim stopniu“,

, zasługujące na uwzględnienie“,

, zasługujące na uwzględnienie w mniejszym stopniu“, albo

, niezasługujące na uwzględnienie“,

uporządkować je oddzielnie dla wojska i obrony krajowej w wspomnianym wyżej porządku kolejnym i przesłać *in duplo* przy dołączeniu wykazów według wzoru II. przewodniczącemu komisji poniżej wymienionej najdalej do dnia 15. listopada 1912.

Polityczne władze powiatowe mają przesyłać po jednym wykazie osób, starających się o uwzględnienie, właściwej komendzie okręgu uzupełnienia, względnie komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajowej celem stwierdzenia, czy niektóre z osób tych nie wystąpiły z związku odnośnej części siły zbrojnej.

3. Celem wyboru nadliczbowych ma zebrać się komisja w siedzibie komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia marynarki wojennej).

Komisja ta składa się:

A. Z strony politycznej:

a) z naczelnika politycznej władzy powiatowej w siedzibie komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia marynarki wojennej) albo w razie przeszkodek z jego zastępcy jako przewodniczącego;

b) z drugiego urzędnika politycznego władzy, wspomnianej pod a);

c) z urzędnika politycznego z etatu innych politycznych władz powiatowych, położonych w obrębie komendy okręgu uzupełnienia.

B. Z wojska wspólnego (marynarki wojennej):

z komendanta okręgu uzupełnienia lub jego zastępcy.

C. Z obrony krajowej:

z komendanta okręgu uzupełnienia lub jego zastępcy.

Z komendy okręgu uzupełnienia (komendy okręgu uzupełnienia marynarki wojennej) i z komendy okręgu uzupełnienia obrony krajowej należy odkomenderować podoficerów (żołnierzy piechoty) jako pisarzy.

Jeżeli w danem miejscu znajdują się dwie komendy okręgu uzupełnienia albo jeżeli zachodzi potrzeba ustanowienia w pewnym okręgu uzupełnienia więcej aniżeli jednej komisji dla wyboru nadliczbowych, wówczas zarządzają władze uzupełnienia drugiej instancji utworzenie komisji tych i bliższe oznaczenie ich zakresu działania za wskazówką Ministerstwa obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem wojny.

Politycznych członków komisji ma na zarządzeniu Ministerstwa obrony krajowej wyznaczyć polityczna władza krajowa także wtedy, gdy w siedzibie komendy okręgu uzupełnienia znajduje się tylko gmina z własnym statutem albo gdy nie znajduje się tam w ogóle polityczna władza powiatowa albo gdy gmina z własnym statutem należy do politycznych władz powiatowych, wymienionych w punkcie A. c).

W południowo-dalmatyńskim obszarze obrony krajowej:

A. Z strony politycznej:
z członków, wymienionych w punkcie A.;

B. Z marynarki wojennej:
z oficera marynarki, którego wyznaczy Admiralat portowy w Poli;

C. Z obrony krajowej:
z komendanta okręgu uzupełnienia lub jego zastępcy.

4. Dni urzędowania komisji wyznaczy przewodniczący w ten sposób, aby wybór nadliczbowych był ukończony na pewno najdalej do dnia 15. grudnia 1912.

Komisja zbiera się w lokalu urzędowym odnośnej politycznej władzy powiatowej.

Wszystkie wniesione podania należy rozpatrywać według okręgów paborowych, a po ocenie komisjonalnej, przy której rozstrzyga większość głosów pięciu członków komisji, oznaczyć je ponownie w myśl punktu 2. według stopnia, w jakim zasługują na uwzględnienie.

Dla całego okręgu uzupełnienia zakłada się oddzielnie dla wojska wspólnego i obrony krajobwej osobne spisy według wzoru III. w dwóch egzemplarzach, zamkane i podpisywane codziennie i obejmujące powyższe trzy kategorie.

Z wspomnianych dwóch egzemplarzy spisów należy oddać jeden komendzie okręgu uzupełnienia (komendzie okręgu uzupełnienia marynarki wojennej), a drugi komendzie okręgu uzupełnienia obrony krajobwej.

5. Jeżeli liczba podań, uznanych za „zasługujące na uwzględnienie w wysokim stopniu“ jest większa od ilości nadliczbowych, przypadających na okręg uzupełnienia, wówczas uskutecznia się indywidualne oznaczenie nadliczbowych w obrębie kategorii tej przez los, podezas gdy kategorie dalsze nie wchodzą w rachubę.

Jeżeli liczba podań jest mniejsza, wówczas wchodzą w rachubę co do pozostałej ilości nadlicz-

wych kategorii podań drugiej kategorii, uznanych za „zasługujące na uwzględnienie“, i to w ten sposób, że w razie, gdyby liczba podań tych przewyższała resztę powyższą, rozstrzyga w kategorii drugiej los.

W podobny sposób należy postąpić w danym razie także z podaniami, uznanimi za „zasługując na uwzględnienie w mniejszym stopniu“, jeżeli ilość przypadających nadliczbowych nie jest jeszcze pokryta.

6. Losowanie ma odbyć się w ten sposób, iż nazwiska zaliczonych do odnośnej kategorii spisze się na jednakowych kartkach, kartki te zwinie i włoży do naczynia nieprzeźroczystego.

Przewodniczący zarządza ciagnienie.

Przewodniczący zawiadamia odnośne polityczne władze powiatowe, przesyłając im jeden egzemplarz spisów, uzupełnionych uchwałą komisji i przez nią podpisanych, przy dołączeniu podań, w celu wydania uchwał proszącym.

7. Na podstawie wykazów cyfrowych według wzoru IV., przedłożonych przez komendy okręgów uzupełnienia (okręgów uzupełnienia marynarki wojennej) i komendy okręgów uzupełnienia obrony krajobwej, zestawiają komendy terytorialne wojskowe (komendy terytorialne obrony krajobwej) wykazy sumaryczne.

Komendy terytorialne wojskowe przedkładają wykaz sumaryczny Ministerstwu wojny i Ministerstwu obrony krajobwej, a komendy terytorialne obrony krajobwej Ministerstwu obrony krajobwej.

8. Zarządzone stanowczo przeznaczenie w charakterze „nadliczbowego“ należy zanotować w liście stawczej w przedziałce 14. i w protokole asentyrunkowym w przedziałce 33.; komenda okręgu uzupełnienia (komenda okręgu uzupełnienia obrony krajobwej) zawiadamia bezzwłocznie dotyczący oddział broni (zakład), poczem oddział etatowy zarządza przeniesienie nadliczbowego do rezerwy zapasowej.

V. Ulgi w dopełnieniu obowiązku służbowego.

A. W ogólności:

Terminy zgłaszania tytułów do ulgi, ustanowione w §§ 30:2, 31:8, 32:3 i 82, ustęp drugi, u. w. (§§ 108, 110, 117 i 119 p. w. I. z roku 1912) przedłuża się w roku 1912. do dnia 31. października.

Jeżeli prawo do przyznania ulgi według §§ 30., 31. lub 32. u. w. podniesiono bez dostatecznego usprawiedliwienia dopiero po dniu 31. października 1912, wówczas można żądać przeniesienia do rezerwy zapasowej dopiero przy sposobności najbliższej ogólnej zmiany szeregowców.

B. W szczególności.

1. Wyświęceniksięża, względnie mający posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim.

Księży, względnie mających posady w duszpasterstwie lub w duchownym urzędzie nauczycielskim, którzy są utrzymywani w ewidencji rezerwy zapasowej wojska wspólnego, należy przeńieść z dniem 31. grudnia 1912 do ewidencji rezerwy zapasowej obrony krajowej.

2. Właściciele odziedziczonych gospodarstw rolnych.

Postanowienie § 108: 11 p. w. I. z roku 1912 nie narusza przyznania ulgi w charakterze właściciela odziedziczonego gospodarstwa rolnego obywatelom austriackim względnie węgierskim, którzy mają posiadłość gruntową, odpowiadającą przepisom ustawy, w krajach świętej Korony węgierskiej, względnie w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa.

VI. Dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej.

1. Przedłużenie terminu, przyznane w rozdziale V. niniejszego rozporządzenia pod „A. W ogólności” dla dochodzenia prawa do jednej z wymienionych tam ulg w dopełnieniu obowiązku służbowego, nie narusza terminu, wyznaczonego w § 21. u. w., w punktach 1. i 2., dla wykazania prawa do dobrodziejstwa jednorocznej służby ochotniczej.

2. Odnośnie do § 81. u. w. postanawia się:

a) Asenterowanym, którym według postanowień § 25., ustęp pierwszy a) u. w., z roku 1889 nie można było przyznać dobrodziejstwa jednorocznej służby czynnej, ponieważ nie zdołali wykazać do dnia 1. marca tego roku, na poczet którego byli stawieni do poboru, ukończenia z postępem odnośnego zakładu naukowego, należy przyznać dodatkowo dobrodziejstwo to, o ile proszą o nie i przedkładają dowody, wymagane w § 89: 5, a, b i ewentualnie d p. w. I. z roku 1912, przy analogicznem zastosowaniu postanowień § 90: 10 tego ostatniego przepisu;

b) marynarzom zawadowym, którzy do dnia 1. marca tego roku, na który ich asenterowano, nie mogli wykazać jednorocznej żeglugi (§ 26., ustęp pierwszy b, u. w. z roku 1889), mają władze, wymienione w § 90: 10 p. w. I. z roku 1912 przyznać dodatkowo na prośbę dobrodziejstwo jednorocznej służby czynnej w marynarce wojennej pod warunkiem zdat-

ności fizycznej, o ile marynarze ci nie rozpoczęli jeszcze służby prezencyjnej w wojsku wspólnem, względnie w obronie krajowej; w danym razie należy przeprowadzić ich przeniesienie z oddziału etatowego do korpusu majtków;

c) jeżeli starającemu się o dobrodziejstwo jednorocznej służby ochotniczej zezwolono na powtórczenie egzaminu kwalifikacyjnego do jednorocznej służby ochotniczej według postanowień § 65: 9 p. w. I. z roku 1889, wówczas mani złożyć egzamin uzupełniający, który wchodzi w miejsce egzaminu kwalifikacyjnego, w jednej z szkół kadeckich piechoty według postanowień § 85. p. w. I. z roku 1912 bez obowiązku przedkładania dowodów nauk, przepisanych w § 21: 1, ustęp trzeci u. w. z dnia 5. lipca 1912;

d) ochotników jednorocznych, którzy pozostają w służbie czynnej albo będą dopiero obowiązani do odbycia służby tej, ma oddział etatowy dopuścić na prośbę do odbycia służby na koszt państwa bez względu na to, czy według postanowień § 64: 1, 6 lub 7 p. w. I. z roku 1889 byli obowiązani do służby na koszt własny, czy też oświadczyli dobrowolnie gotowość do tego; wyjątek zachodzi co do ochotników przy konnicy, artylerii konnej i trenie, oraz co do zaopatrzenia się w konia i jego utrzymania przy artylerii polowej i górskiej;

e) ochotnikom jednorocznym, rozpoczynającym służbęczną w roku 1912, wolno jeszcze obrać sobie oddział broni, o ile stosunki etatowe nie wymagają wyrównania.

Przyjęcie do oddziałów broni artylerii polowej i górskiej, do pułku telegraficznego i kolejowego, oraz do oddziałów sanitarnych zależy także w okresie służby czynnej 1912/1913 od zgodzenia się odnośnego oddziału broni, względnie komendy oddziałów sanitarnych. Do pułków piechoty Nr. 4., 7., 8., 11., 14., 23., 38., 97., 99. i 102., do 1. pułku tyrolskich strzelców cesarskich, oraz do batalionu strzelców polowych Nr. 25. i do pułków artylerii fortecznej Nr. 1. i 4. należy przydzielać ze względu na istniejące już wysokie etaty ochotników jednorocznych tylko tych, którzy posiadają prawo swojszczyzny, a względnie są przynależni w okręgu terytorialnym wojskowym, z którego wspomniane oddziały broni otrzymują prawidłowe uzupełnienie;

f) ochotnicy jednorocznii w służbie przed frontem okresu służby czynnej 1911/1912 nie podlegają obowiązkowemu egzaminowi na oficerów rezerwowych.

Ci, którzy chcą wykazać teoretycznie i praktycznie uzdolnienie do osiągnięcia stopnia oficerskiego w rezerwie, mają dostarczyć dowód tego według postanowień dotyczących;

- g)* ochotników jednorocznych, służących czynnie i obowiązanych do odbycia drugiego roku służby czynnej, należy przenieść natychmiast do rezerwy, a tak samo wszystkich ochotników jednorocznych, którzy faktycznie odbyli już jednoroczną służbę czynną;
- h)* asenterowanym już ochotnikom jednorocznym w służbie przed frontem, którzy uzyskali odroczenie służby czynnej do dnia 1. października tego roku, w którym kończą 24. rok życia, można w razie wykazania stosunków, zasługujących na szczególne uwzględnienie (§ 21 : 6 u. w.), przynieść dalsze odroczenie służby czynnej według § 91 p. w. I. z roku 1912;
- i)* sprawozdania co do ochotników jednorocznych w służbie przed frontem, którzy pozostawali w służbie czynnej w okresie 1911/1912, należy przedkładać według wzorów 29., 31. i 34. do § 103 p. w. I. z roku 1912 w terminach, ustanowionych w paragrafie powyższym.

VII. Dalsze postanowienia.

1. Odnośnie do przepisów § 46 : 5 p. w. I. z roku 1912 postanawia się co do przeprowadzenia asenterunku w roku 1912, iż asenterujący zastępcy wojskowi (wojska, marynarki wojennej i obrony krajobrazowej) mają zmieniać się w ciągu każdego dnia według klucza przydziału, przyczem należy brać za podstawę ilość stawionych faktycznie przed komisją poborową, i to bez względu na to, czy stawieni znajdują się asenterowani czy nie.

2. Marynarzy zawodowych, asenterowanych w południowo-dalmatyńskim obszarze obrony krajobrazowej, tudzież w ogóle ludzi, przywykłych do morza wskutek zawodu swego, należy przydzielać wyłącznie do marynarki wojennej.

3. Co do objęcia oddziałów wojskowych branży stadtin przez zarząd obrony krajobrazowej będą wydane osobne wskazówki.

4. W miejscu dotyczącego przepisu o badaniu lekarskim obowiązanych do służby wojskowej wstępuje załącznik II. do p. w. I. z roku 1912.

5. Przesłanie wykazów według § 126 p. w. I. z roku 1912 (wzór 41.) właściwym politycznym władzom powiatowym ma nastąpić w roku bieżącym do końca października, a zwrot ich komendom okręgów uzupełnienia, względnie komendom okręgów uzupełnienia obrony krajobrazowej do końca grudnia.

6. Przedłożenie sprawozdań według §§ 153 i 154 p. w. I. z roku 1889, będzie zarządzone na rok 1912, przy sposobności.

Georgi wlr.

155.

Rozporządzenie Ministra obrony krajobrazowej w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty z dnia 18. lipca 1912,

którem w wykonaniu § 82. ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, oznacza się obszary, w których na razie zachodzi brak nauczycieli.

W wykonaniu § 82. ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, dotyczącej wprowadzenia nowej ustawy o służbie wojskowej, uznaje się za obszary, w których zachodzi na razie brak nauczycieli. księstwo Krainy, uksiążeczone hrabstwo Gorycy i Gradyski, margrabstwo Istryi, uksiążeczone hrabstwo Tyrolu, królestwo Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkim księstwem Krakowskim, księstwo Bukowiny i królestwo Dalmacji.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Georgi wlr.

Hussarek wlr.

